

เรื่อง การคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กในภาวะเสี่ยง
และเป็นผู้เสียหายจากการละเมิด ละเลยทอดทิ้ง
แสวงประโยชน์ และความรุนแรง

กรมกิจการเด็กและเยาวชน (ดย.)

unicef
for every child

คู่มือปฏิบัติและข้อตกลงร่วมกัน

เรื่อง การคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กในภาวะเสี่ยง
และเป็นผู้เสียหายจากการละเมิด ละเลยทอดทิ้ง
แสวงประโยชน์ และความรุนแรง

คำนำ

กรมกิจการเด็กและเยาวชนได้ดำเนินการปรับปรุงเนื้อหาของคู่มือฉบับนี้ จากคู่มือปฏิบัติและข้อตกลงร่วมกัน เรื่อง การคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กในภาวะเสี่ยง และเป็นผู้เสียหายจากการละเมิด ละเลยทอดทิ้ง แสวงประโยชน์ และความรุนแรง ฉบับปี พ.ศ. ๒๕๕๙ ซึ่งจัดทำขึ้นเพื่อช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานมีองค์ความรู้และแนวทางการปฏิบัติงาน คุ้มครองเด็กอย่างเป็นระบบสอดคล้องตามข้อกำหนด มาตรฐานและระเบียบที่เกี่ยวข้องโดยความร่วมมือจากองค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ ประเทศไทย (UNICEF) ที่สนับสนุนงบประมาณดำเนินการ การดำเนินการศึกษาข้อมูลและปรับปรุงเนื้อหาโดย นายกานต์ เสริมชัยวงศ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านงานคุ้มครองเด็ก รวมทั้งการแนะนำ และการให้คำปรึกษาโดยอาจารย์สรพรสิทธิ์ คุมพ์ประพันธ์ อดีตคณะกรรมการสิทธิเด็ก แห่งสหประชาชาติ

คู่มือฉบับนี้ได้มีปรับปรุงรายละเอียดเนื้อหาเพื่อให้มีความเหมาะสมและสะดวก ต่อการนำไปใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ ตลอดจนผู้ปฏิบัติงาน ด้านการคุ้มครองเด็กในการช่วยเหลือเด็กที่ เป็นผู้เสียหายจากการละเมิด ละเลยทอดทิ้ง แสวงประโยชน์ และความรุนแรง ตามบทบาทและภารกิจของแต่ละหน่วยงานอันส่งผล ให้การปฏิบัติงานคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กเกิดประโยชน์สูงสุดต่อเด็กต่อไป

กรมกิจการเด็กและเยาวชน

พฤษภาคม ๒๕๖๐

คำนิยาม

การพัฒนา ส่งเสริมสิทธิ และคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชน เป็นหัวใจสำคัญในการดูแลเด็กขั้นพื้นฐานตามหลักการของสิทธิเด็ก โดยในการดำเนินการดังกล่าวนี้ จำเป็นต้องมียุทธศาสตร์ความรู้และแนวปฏิบัติที่ชัดเจน เป็นระบบ สอดคล้องกับกฎหมาย ระเบียบ ตลอดจนมาตรฐานในการดำเนินงานที่เป็นสากล โดยองค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ ประเทศไทย (UNICEF) ได้สนับสนุนงบประมาณในการจัดทำคู่มือปฏิบัติและข้อตกลงร่วมกัน เรื่อง การคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กในภาวะเสี่ยงและเป็นผู้เสียหายจากการละเมิด ละเลยทอดทิ้ง แสวงประโยชน์ และความรุนแรง” เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ปฏิบัติงาน พนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานคุ้มครองเด็ก สามารถตัดสินใจดำเนินการได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กในภาวะเสี่ยงและเป็นผู้เสียหายจากการละเมิด ละเลยทอดทิ้ง แสวงประโยชน์ และความรุนแรง ซึ่งเป็นเรื่องที่มีความซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับหลายหน่วยงาน จำเป็นต้องอาศัยความเข้าใจและความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อให้การดำเนินการประสบผลสำเร็จและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

คณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติได้มีความเห็นสอดคล้องกันว่า คู่มือปฏิบัติและข้อตกลงร่วมกันเพื่อการคุ้มครองและช่วยเหลือเด็ก ในภาวะเสี่ยงและเป็นผู้เสียหายจากการละเมิด ละเลยทอดทิ้ง แสวงประโยชน์ และความรุนแรง ฉบับนี้ จะเป็นแนวทางการปฏิบัติงานด้านการคุ้มครองเด็กที่สำคัญสำหรับคณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการให้ความช่วยเหลือและคุ้มครองเด็ก ทีมสหวิชาชีพ พนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก รวมทั้งผู้ประกอบวิชาชีพสาขาต่าง ๆ ในการสร้างมาตรฐานการปฏิบัติงานคุ้มครองเด็กร่วมกัน

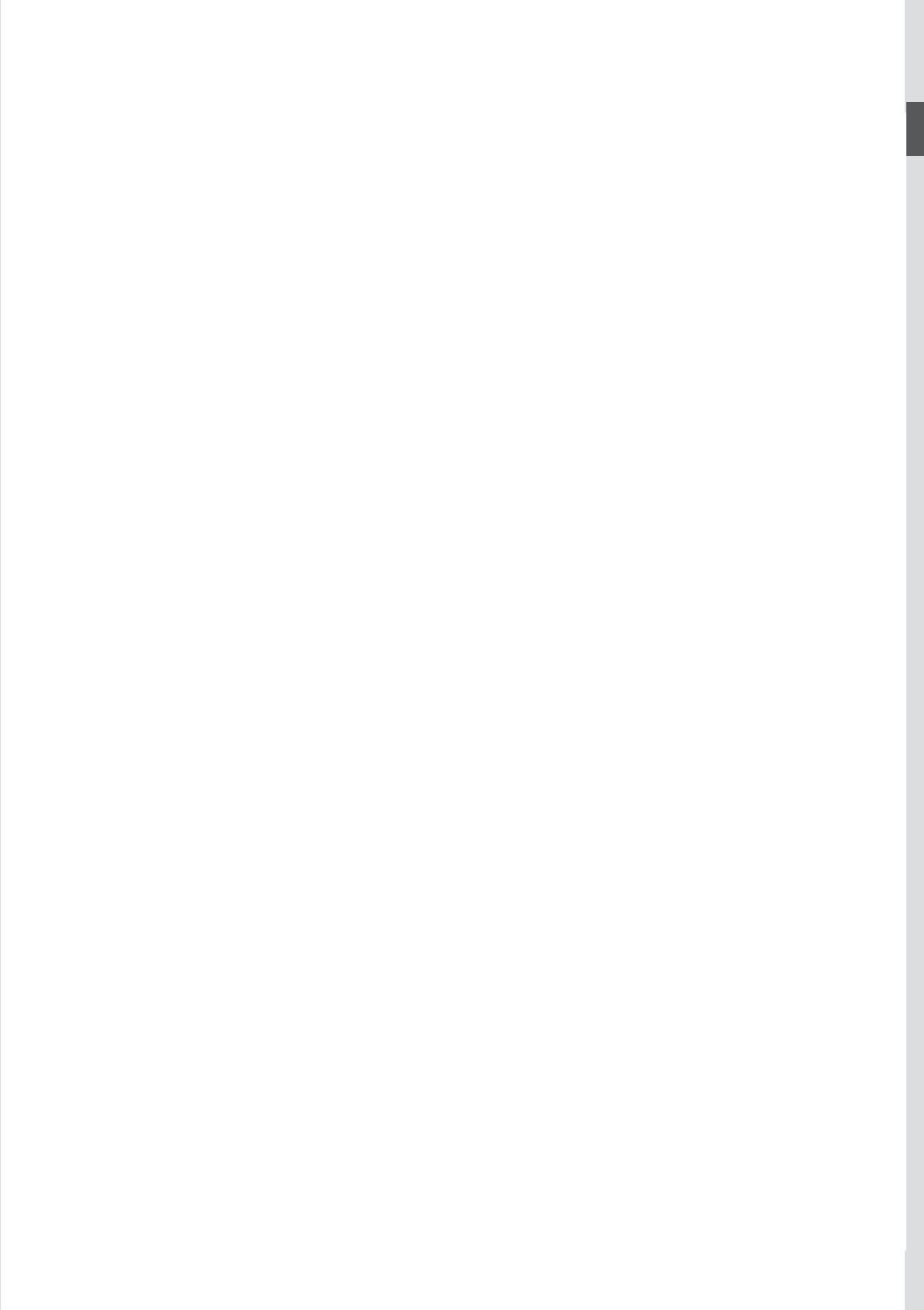
ในฐานะประธานกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หน่วยงานและผู้ปฏิบัติงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก จะสามารถนำคู่มือนี้ไปใช้เพื่อพัฒนากระบวนการทำงานให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับเด็ก และเพื่อพัฒนาสภาวะแวดล้อมของครอบครัว ชุมชนและประเทศ ให้สามารถสร้างความมั่นคงและความปลอดภัยในชีวิตเด็กและเยาวชนต่อไปอย่างยิ่ง

พลตำรวจเอก

(อดุลย์ แสงสิงแก้ว)

ประธานกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ

สารบัญ

อักษรย่อที่ใช้ในคู่มือ	๘
นิยามศัพท์	๙
บทที่ ๑ บทนำ	๑๑
ส่วนที่ ๑ วัตถุประสงค์ของคู่มือ	๑๑
ส่วนที่ ๒ คำจำกัดความของงานคุ้มครองเด็ก	๑๓
ส่วนที่ ๓ ความเป็นมาของงานคุ้มครองเด็กในประเทศไทย	๒๐
บทที่ ๒ บทบาทและความรับผิดชอบของบุคคลที่เกี่ยวข้อง ในการปฏิบัติงานคุ้มครองเด็ก (รายการณี)	๒๗
ส่วนที่ ๑ ขอบเขตหน้าที่ของงานคุ้มครองเด็ก	๒๗
ส่วนที่ ๒ กำหนดหน้าที่ / ความรับผิดชอบ	๒๙
ส่วนที่ ๓ ความสำคัญของความร่วมมือระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้อง	๓๑
ส่วนที่ ๔ บทบาทหน้าที่ของบุคคลแต่ละฝ่ายที่เกี่ยวข้อง	๓๕
บทที่ ๓ การปฏิบัติงานคุ้มครองเด็ก (รายการณี)	๕๗
กระบวนการที่ ๑ การดำเนินการเมื่อได้รับแจ้งเหตุ (หรือประสบเหตุ)	๖๐
กระบวนการที่ ๒ วิธีการเฉพาะหน้าเพื่อให้เด็กปลอดภัย	๗๑
กระบวนการที่ ๓ การรับเคสเข้ามาดำเนินการ (Intake Process)	๙๗
กระบวนการที่ ๔ การสืบค้นข้อเท็จจริงและประเมินความต้องการ รับบริการของเด็ก (สืบเสาะพินิจ)	๙๘
กระบวนการที่ ๕ การกำหนดแนวทางดำเนินการ	๑๐๖
กระบวนการที่ ๖ การให้บริการตามแผน และการติดตาม ผลการปฏิบัติงาน	๑๑๐
กระบวนการที่ ๗ การปิดเคสและยุติการให้บริการ	๑๑๓
ภาคผนวก	
แนวทางการเขียน Case profile ของมูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก	๑๑๕

อักษรย่อที่ใช้ในคู่มือ

พ.ร.บ.คุ้มครองเด็ก	พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖
พ.ร.บ.ศาลเยาวชนและครอบครัว	พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓
พ.ร.บ.คุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว	พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐
พมจ.	สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด
อปท.	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับตำบล ซึ่งหมายถึง เทศบาลตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล
องค์การยูนิเซฟ	องค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ
CM	ผู้จัดการบริการทางสังคมรายกรณี (Case Manager)
OSCC - ศูนย์พึ่งได้	ศูนย์พึ่งได้ หรือศูนย์ช่วยเหลือเด็กและสตรีที่ถูกกระทำรุนแรงในโรงพยาบาลจังหวัดและโรงพยาบาลชุมชน (สังกัดกระทรวงสาธารณสุข)
ศูนย์ช่วยเหลือสังคม ๑๓๐๐	ศูนย์ช่วยเหลือสังคม ๑๓๐๐ (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์รับผิดชอบเป็นเจ้าภาพประสานงานหลัก)

นิยามศัพท์

<p>พนักงานเจ้าหน้าที่</p>	<p>พนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับการแต่งตั้งจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ตาม พ.ร.บ.คุ้มครองเด็ก ซึ่งต้องผ่านการฝึกอบรมด้านงานคุ้มครองเด็กตามหลักสูตรที่คณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติกำหนด</p>
<p>ผู้จัดบริการทางสังคม รายกรณี (Case Manager)</p>	<p>พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบดูแลติดตามการให้บริการแก่เด็ก ผู้หนึ่งผู้ใดและครอบครัว โดยมีอำนาจหน้าที่ส่งต่อความรับผิดชอบต่อบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลักคือให้เด็กสามารถกลับคืนสู่สังคมแวดล้อมทางครอบครัว ชุมชนและโรงเรียน โดยดำเนินชีวิตได้ตามปกติ รวมทั้งกรณีที่เกิดไม่อาจคืนสู่ครอบครัวเดิมต้องประสานงานกับผู้เกี่ยวข้องจัดหาครอบครัวทดแทนให้ด้วย</p>
<p>หน่วยงานกลางฯ</p>	<p>หน่วยงานกลางรับแจ้งเหตุเพื่อคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กของจังหวัด ขึ้นอยู่กับข้อตกลงของแต่ละจังหวัด โดยอาจเป็น พมจ. ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบฐานข้อมูลของเด็กที่ถูกล่วงละเมิด ละเลยทอดทิ้ง แสวงประโยชน์ และใช้ความรุนแรงอยู่แล้ว และเป็นศูนย์กลางผู้รวบรวมพนักงานเจ้าหน้าที่ตาม พ.ร.บ.คุ้มครองเด็กอีกด้วย ทั้งนี้ หน่วยงานกลางต้องทำหน้าที่ประสานระหว่างองค์กรและกลไกที่เกี่ยวข้อง มีแกนเชื่อมประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กลุ่มผู้ประกอบวิชาชีพ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งจัดระบบบริหารจัดการ การบริหารงาน และการให้บริการแก่เด็กและครอบครัวเท่าที่จะทำได้ และมีระบบการติดตามผลการให้บริการ ประเมินผลการให้บริการ และควบคุมคุณภาพ</p>

บทที่ ๑ บทนำ

ส่วนที่ ๑ วัตถุประสงค์ของคู่มือ

คู่มือนี้ประกอบด้วยระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ ซึ่งหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบต่องานคุ้มครองเด็กจะต้องยึดถือปฏิบัติโดยเคร่งครัดในการทำงานกับเด็กและครอบครัวที่อยู่ในภาวะเสี่ยงและที่ถูกละเมิด ละเลยทอดทิ้ง แสวงประโยชน์ และใช้ความรุนแรง ระเบียบปฏิบัตินี้มีมุ่งหมายเพื่อกำหนดวิธีดำเนินงาน และเพื่อเน้นย้ำถึงความสำคัญของความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน อันจะนำมาซึ่งการดำเนินงานคุ้มครองเด็กอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด^๑

การดำเนินงานคุ้มครองเด็กให้มีประสิทธิภาพนั้น เจ้าหน้าที่จะต้องใช้วิจารณญาณตามหลักวิชาชีพและหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และต้องตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ซึ่งมีผลกระทบต่อสวัสดิภาพของเด็กโดยใช้หลักประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นเครื่องชี้วัดในการตัดสินใจด้วยเหตุนี้ จึงต้องมีกรอบที่ชัดเจนของระเบียบและแนวทางปฏิบัติเพื่อสนับสนุนการทำงานของผู้ปฏิบัติงาน

คู่มือนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งสร้างหลักประกันให้

๑. หน่วยงานด้านงานคุ้มครองเด็กมีความเข้าใจ ชัดเจน และยึดมั่นต่อบทบาทภารกิจของหน่วยงาน ภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมาย และกรอบการทำงานในระดับจังหวัด
๒. ผู้ปฏิบัติงานแต่ละคนและหน่วยงานทั้งหมด มีความรู้ความเข้าใจในหน้าที่และความรับผิดชอบของตน ในการป้องกันและรับมือกับปัญหาด้านงานคุ้มครองเด็ก
๓. ผู้ปฏิบัติงานมีความมั่นใจและชัดเจนในกระบวนการที่จะต้องปฏิบัติเมื่อเกิดกรณีเด็กถูกละเมิด ละเลยทอดทิ้ง ใช้ความรุนแรง และแสวงประโยชน์

^๑ หน่วยงานราชการซึ่งเกี่ยวข้องกับคู่มือนี้มีบทบาทหน้าที่ที่หลากหลาย โดยงานคุ้มครองเด็กจากการถูกละเมิด ละเลยทอดทิ้ง และแสวงประโยชน์ อาจเป็นเพียงบางส่วนที่ประกอบอยู่ในงานทั้งหมด อีกทั้งบางหน่วยงานราชการก็อาจมีการปฏิบัติงานด้านคดีต่อเด็กในฐานะผู้กระทำความผิด มากกว่ามุ่งช่วยเหลือเด็กในฐานะผู้ถูกระงับการกระทำของคู่มือนี้จึงจำกัดอยู่เฉพาะในด้านการดำเนินงานของหน่วยงานต่างๆ ต่อกรณีเด็กผู้ถูกละเลยทอดทิ้งกระทำด้วยความรุนแรง และแสวงประโยชน์ โดยไม่ครอบคลุมถึงประเด็นปัญหาอื่น ได้แก่ การแก้ปัญหาความยากจน การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเด็ก การฝ่าฝืนหรือละเมิดกฎหมายของเยาวชนหรือประเด็นปัญหาซึ่งกระทบต่อความเป็นอยู่ของเด็กในวงกว้าง เช่น ปัญหาอื่นของเด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ เด็กพิการ และเด็กกำพร้า เป็นต้น

ผลประการสำคัญอันจะเกิดจากระเบียบปฏิบัติเหล่านี้คือ หน่วยงานต่าง ๆ จะมีพันธะปฏิบัติต่อเด็กที่ตนมีหน้าที่ดูแล และจะรับมือกับปัญหาของเด็กเหล่านั้นได้อย่างดีที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ในยามที่เด็กต้องประสบกับภาวะเสี่ยงมากที่สุด

ส่วนที่ ๒ คำจำกัดความของงานคุ้มครองเด็ก คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในงานคุ้มครองเด็ก^๒

เด็ก

เด็ก หมายถึง บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์
(อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก)

การคุ้มครองเด็ก

การคุ้มครองเด็ก หมายความว่า การจัดให้เด็กอยู่ในสภาพแวดล้อมทางสังคมไม่ว่าจะเป็น ครอบครัว ชุมชน สถานศึกษา หรือสถานที่อื่นใดที่เด็กต้องพึ่งพาอาศัยและเป็นสมาชิกผู้หนึ่ง โดยต้องสามารถให้การอุปการะเลี้ยงดูและพัฒนาเด็กได้ตามมาตรฐานขั้นต่ำตามที่กำหนด ในกฎกระทรวงและสามารถปกป้องคุ้มครองเด็กมิให้ตกอยู่ในภาวะอันน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจหรือพัฒนาการ รวมทั้งพัฒนาเด็กให้มีพฤติกรรมที่ดีสามารถแสดงบทบาทหน้าที่ของตนได้อย่างเหมาะสม

(คณะอนุกรรมการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับเด็กให้เป็นไปตามมาตรฐานแห่งรัฐธรรมนูญและอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ให้ไว้เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๙ ในการจัดทำร่าง พ.ร.บ.คุ้มครองเด็ก พ.ศ. ...)

คำจำกัดความของการละเมิด ละเลยทอดทิ้ง แสวงประโยชน์ และความรุนแรง

ความรุนแรง หมายความว่า การกระทำใด ๆ ต่อร่างกายหรือจิตใจ เป็นเหตุให้เกิดอันตรายต่อร่างกาย จิตใจและพัฒนาการ การทอดทิ้งหรือการปล่อยปละละเลย การแสวงประโยชน์ การล่วงเกินทางเพศ การใช้เด็กให้กระทำหรือประพฤตินลักษณะที่น่าจะเป็นอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ และพัฒนาการ หรือขัดต่อกฎหมาย ศีลธรรมอันดี รวมถึงการกระทำโดยมิชอบ ทั้งนี้ ไม่ว่าเด็กจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม

(คณะอนุกรรมการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับเด็กให้เป็นไปตามมาตรฐานแห่งรัฐธรรมนูญและอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ให้ไว้เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๙ ในการจัดทำร่าง พ.ร.บ.คุ้มครองเด็ก พ.ศ. ...)

^๒ คำจำกัดความที่ใช้นี้ได้มาจากหลายแหล่งข้อมูล เช่น อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก คำแนะนำทั่วไปที่ ๑๓ (ปีพ.ศ. ๒๕๕๔) ของคณะกรรมการสิทธิเด็กแห่งสหประชาชาติ : สิทธิของเด็กที่จะได้รับความปลอดภัยจากการใช้ความรุนแรงในรูปแบบทั้งปวง คำแนะนำทั่วไป ๑๔ (ปี พ.ศ. ๒๕๕๖) สิทธิของเด็กที่ประโยชน์สูงสุดของพวกเขาจะได้ใช้เป็นหลักในการพิจารณา พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐ และคณะอนุกรรมการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับเด็ก

ความรุนแรงต่อกาย หรือ การล่วงละเมิดทางกาย

ความรุนแรงทางกาย ไม่ว่าจะกระทำด้วยความรุนแรงซึ่งอาจส่งผลต่อชีวิตหรือไม่ก็ตาม ย่อมหมายความรวมถึง

- การลงโทษด้วยการทำร้ายทุกแบบ การทรมานแบบต่าง ๆ การปฏิบัติหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือต่ำช้า
- การลงโทษทางร่างกายและการลงโทษอย่างอื่นที่มีลักษณะโหดร้าย หรือต่ำช้า
- การกลั่นแกล้ง ช่มเหล่งรังแก
- การลงโทษทางกาย หมายถึง การลงโทษอย่างไร้เหตุผลใด ๆ โดยใช้กำลังและประสงค์จะให้เกิดความเจ็บปวดหรือความไม่สบายทางกาย ไม่ว่าจะรุนแรงมากน้อยเพียงใดก็ตาม การลงโทษทางร่างกายส่วนใหญ่จะเป็นการทุบตี การตบหรือการเขี่ยนตีเด็กโดยใช้มือหรือใช้วัสดุอื่นใด ไม่ว่าจะเป็นแส้ ไม้เรียว เข็มขัด รองเท้า ซ้อนไม้ ฯลฯ อย่างไรก็ตาม การทำร้ายทางร่างกายยังอาจหมายรวมถึง การเตะ การเขย่า หรือการทุ้มเด็ก การช่วน การหยิก การกัด การกระชากผมหรือการตบที่ก้นหู การเขี่ยน การบังคับ ให้เด็กอยู่ในท่าทางที่ไม่สบาย การเผา การนวดด้วยของร้อน การลวกด้วยน้ำร้อน หรือการบังคับให้กลืนสิ่งของ รวมถึงการขลิบ/ตัดอวัยวะเพศ
- ความรุนแรงทางกายยังรวมถึงการปฏิบัติตามจารีตประเพณี เช่น การให้แต่งงานก่อนวัยอันสมควร การบังคับให้สมรส การขลิบ/ตัดอวัยวะเพศหญิง หรือสิ่งที่เรียกว่าอาชญากรรมเพื่อเกียรติยศ (Honour crime) การทรมาน หรือการปฏิบัติที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม ดูหมิ่นศักดิ์ศรี การลงโทษในลักษณะลดทอนคุณค่า

ตัวอย่างของการใช้ความรุนแรงทางกาย รวมถึง

- เด็กพิการอาจถูกกระทำด้วยความรุนแรงที่มีลักษณะเฉพาะ เช่น บังคับทำหมัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กหญิง การกระทำด้วยความรุนแรงที่แฝงตัวอยู่ในการบำบัด (เช่น การบำบัดด้วยการใช้ไฟฟ้าช็อค(Electroconvulsive Therapy: ECT)) เพื่อบำบัดทางจิต หรือเพื่อควบคุมพฤติกรรมของเด็ก) และการจงใจทำให้เด็กมีความพิการเพื่อแสวงหาประโยชน์ด้วยการให้เด็กไปขทานตามถนนหรือในที่ต่าง ๆ
- การบังคับให้เด็กหญิงกินอาหาร การทำให้อ้วน การทดสอบพรหมจารี (การตรวจอวัยวะสืบพันธุ์ของเด็กหญิง)
- การตัดอวัยวะ การผูกมัด การทำให้เป็นแผลเป็น การเผาและการนวดไฟ
- การกล่าวหาว่าเด็กเป็นผีปอบ พอมดแหม่มดและการปฏิบัติที่เป็นอันตรายเช่น “การไล่ผี”

(คำแนะนำทั่วไปของคณะกรรมการสิทธิเด็กแห่งสหประชาชาติ ฉบับที่ ๑๓ ว่าด้วยสิทธิของเด็กที่จะได้รับความปลอดภัยจากการใช้ความรุนแรงในรูปแบบต่างๆ)

ความรุนแรงต่อจิตใจ หรือ การล่วงละเมิดทางจิตใจ

ความรุนแรงต่อจิตใจ คือ การปฏิบัติโดยมีขอบต่อจิตใจ การทำร้ายจิตใจ การทำร้ายทางวาจา หรือ การละเลย/ไม่เอาใจใส่ รวมถึงการล่วงละเมิดทางอารมณ์ ทั้งนี้ ความรุนแรงทางจิตใจหมายความรวมถึง

- การมีปฏิสัมพันธ์ทุกรูปแบบในลักษณะที่เป็นอันตรายต่อเด็กอย่างต่อเนื่อง เช่น การกล่าววาจาต่อเด็กซ้ำ ๆ ว่าเด็กนั้นไม่มีคุณค่า ไม่ได้เป็นที่รัก ไม่ได้เป็นที่ต้องการ หรือมีค่าเพียงแค่นองความต้องการอย่างใดอย่างหนึ่งของผู้กล่าววาจาเท่านั้น
- การขู่เชิญให้เด็กกลัว ข่มขู่คุกคาม การแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบและการฉ้อฉล ในการปกครองดูแล (เช่น กำหนดให้เด็กต้องรับหน้าที่ดูแลน้อง ๆ ทั้งที่ตนเองยังมีอายุน้อยเกินควร ต้องช่วยทำงานหารายได้ ฯลฯ) การกดดัน (เช่น การตั้งเป้าหมายเกินความสามารถของเด็กในด้านต่าง ๆ โดยบังคับให้เด็กทำให้ได้) และการแสดงอาการรังเกียจ การโดดเดี่ยวและไม่ยอมรับ การละเลยไม่เอาใจใส่และการเลือกที่รักมักที่ชังรวมทั้งไม่ยอมรับการเป็นสมาชิกผู้หนึ่งของครอบครัว ชุมชน และโรงเรียน
- การไม่ตอบสนองทางอารมณ์ การละเลยความต้องการให้เป็นที่พักทางใจ ละเลยทั้งที่มีความจำเป็นต้องได้รับการรักษาพยาบาลและไม่ถ่ายทอดการเรียนรู้เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตด้านต่าง ๆ
- การดูหมิ่นเหยียดหยาม การเรียกชื่อเด็กในลักษณะดูถูกดูหมิ่น การทำให้เด็กอับอาย รู้สึกว่าตนเป็นคนต่ำต้อย การล้อเลียน ทำให้เป็นตัวตลกและการทำร้ายจิตใจของเด็กอื่น ๆ เช่น การใส่ร้ายป้ายสี การตราหน้าว่าเป็นคนไม่ดี เยาะเย้ยถากถาง ประชดประชัน เปรียบเปรยหรือนำเด็กไปเปรียบเทียบกับเด็กผู้อื่น ไล่ออกจากบ้าน ฯลฯ
- การใช้ความรุนแรงในครอบครัวต่อหน้าเด็ก
- การขังเดี่ยว การแยกให้เด็กอยู่อย่างโดดเดี่ยว การละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือการกักขังที่ลดชั้นหรือสถานะ และ
- การข่มเหงรังแกจิตใจโดยผู้ใหญ่หรือเด็กด้วยกัน รวมถึงการกระทำเช่นว่าด้วยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communications Technologies หรือ ICT) เช่น โทรศัพท์มือถือ และอินเทอร์เน็ต (ที่เรียกว่า “การรังแกทางไซเบอร์”) รวมถึงการปฏิเสธและเป็นปฏิปักษ์

(คำแนะนำทั่วไปของคณะกรรมการสิทธิเด็กแห่งสหประชาชาติ ฉบับที่ ๑๓ ว่าด้วยสิทธิของเด็กที่จะได้รับความปลอดภัยจากการใช้ความรุนแรงในรูปแบบทั้งปวง)

การล่วงเกินทางเพศ หรือ การล่วงละเมิดทางเพศ

กิจกรรมทางเพศใด ๆ ที่เหยียบย่ำสู่เด็ก รวมถึง

- การชักจูงล่อลวงหรือการบังคับให้เด็กเข้าร่วมในกิจกรรมทางเพศที่ผิดกฎหมายหรือเป็นอันตรายต่อจิตใจ
- การแสวงประโยชน์ทางเพศจากเด็กโดยการค้าหรือการนำเด็กมาค้าประเวณี
- การใช้เด็กสำหรับผลิตสื่อลามกเด็กไม่ว่าจะเป็นภาพการล่วงเกินทางเพศต่อเด็กหรือเป็นภาพคล้ายเด็ก
- การให้เด็กค้าประเวณี บำเรอทางเพศ การแสวงประโยชน์ทางเพศจากเด็กในวงการท่องเที่ยว การค้ามนุษย์ (ไม่ว่าจะภายในหรือระหว่างประเทศ) การขายเด็กเพื่อประโยชน์ทางเพศและการบังคับแต่งงาน

แม้ว่าเด็กจำนวนมากอาจตกเป็นผู้เสียหายดังกล่าวข้างต้นโดยปราศจากการบีบบังคับหรือการควบคุม แต่ถึงผลกระทบทางจิตใจต่อเด็ก มีลักษณะของการชูดรีดเอาเปรียบและสร้างความชอกช้ำทางจิตใจแก่เด็ก

ทั้งนี้ กิจกรรมทางเพศที่เกิดขึ้นอาจเป็นการเหยียบย่ำโดยผู้ใหญ่สู่เด็ก หรือเป็นกิจกรรมระหว่างเด็กกับเด็กซึ่งอาจพิจารณาว่าเป็นการล่วงละเมิดได้ หากผู้กระทำความผิดมีการใช้อำนาจการข่มขู่ หรือวิธีการอื่น ๆ ในการกดดัน

(คำแนะนำทั่วไปของคณะกรรมการสิทธิเด็กแห่งสหประชาชาติ ฉบับที่ ๑๓ ว่าด้วยสิทธิของเด็กที่จะได้รับความปลอดภัยจากการใช้ความรุนแรงในรูปแบบทั้งปวง)

การทอดทิ้ง หรือ การปล่อยปละละเลย

การทอดทิ้ง หรือ การปล่อยปละละเลย หมายถึง การไม่ตอบสนองต่อความต้องการทางร่างกายและจิตใจของเด็ก การไม่ปกป้องเด็กให้พ้นจากอันตราย หรือไม่จัดให้เด็กได้รับบริการอื่น ๆ แม้ว่าบุคคลผู้มีส่วนที่รับผิดชอบในการเลี้ยงดูเด็กนั้นมีความสามารถ รวมทั้งความรู้ที่จะกระทำเช่นนั้น อีกทั้งสามารถเข้าถึงบริการดังกล่าวได้ การทอดทิ้งหมายความรวมถึง

- การทอดทิ้งหรือการปล่อยปละละเลยทางกาย หมายถึง การไม่ปกป้องเด็กจากอันตราย (ไม่ดูแลให้เด็กมีความปลอดภัยในชีวิตประจำวัน) รวมทั้งไม่ถ่ายทอดทักษะต่าง ๆ หรือไม่ให้สิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานที่เพียงพอแก่เด็ก ได้แก่ อาหาร ที่พักอาศัย เครื่องนุ่งห่ม และการดูแลรักษาสุขภาพ

- การทอดทิ้งหรือการปล่อยปละละเลยทางจิตใจ หมายถึง การไม่สามารถเป็นที่พึ่งด้านจิตใจ และไม่ให้ความรัก ปล่อยปละละเลย ไม่เอาใจใส่ต่อเด็กอย่างต่อเนื่อง ผู้ดูแลเด็กไม่ให้ความใส่ใจต่ออารมณ์จิตใจของเด็กไม่เข้าใจสิ่งที่เด็กเล็กต้องการจะบอกหรือส่งสัญญาณร้องขอ ตลอดจนมีการใช้ความรุนแรงระหว่างคู่สามีภรรยา การใช้ยาเสพติด หรือการเสพสุราขณะที่อยู่กับเด็ก
- การละเลยไม่เอาใจใส่สุขภาพร่างกายและจิตใจของเด็ก หมายถึง การไม่ให้การรักษาพยาบาลที่จำเป็นแก่เด็ก
- การละเลยเกี่ยวกับการศึกษาของเด็ก หมายถึง การไม่ปฏิบัติตามกฎหมายที่กำหนดให้ผู้ดูแลเด็กต้องจัดให้เด็กได้รับการศึกษา โดยเข้าเรียนในโรงเรียนหรือการศึกษาแบบอื่น
- การทิ้งเด็ก ซึ่งเป็นประเด็นที่มีความน่ากังวลอย่างยิ่งในบางพื้นที่ที่มีแนวคิดหรือความเชื่อเกี่ยวกับเด็กที่เกิดนอกสมรส หรือเด็กพิการ

(คำแนะนำทั่วไปของคณะกรรมการสิทธิเด็กแห่งสหประชาชาติ ฉบับที่ ๑๓ ว่าด้วยสิทธิของเด็กที่จะได้รับความปลอดภัยจากการใช้ความรุนแรงในรูปแบบทั้งปวง)

การแสวงประโยชน์

การแสวงประโยชน์ หมายถึง กิจกรรมใด ๆ ที่เป็นการเก็บเกี่ยวประโยชน์จากเด็ก และเป็นผลร้ายต่อสวัสดิภาพของเด็กไม่ว่าในด้านใด

การแสวงประโยชน์ หมายถึง การชักจูง ใช้ จ้างวาน บังคับหรือใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรม ให้เด็กต้องกระทำการ ไม่กระทำการ หรือยอมรับการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดโดยมิชอบ โดยผู้ปกครอง/ผู้ดูแลได้รับประโยชน์ รวมไปถึงการค้าเด็ก การใช้แรงงานเด็ก การใช้เด็กขายบริการทางเพศ การใช้เด็กในการผลิตสื่อลามก การบังคับให้แต่งงาน การบังคับเด็กให้เข้าร่วมในการสู้รบและกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง กิจกรรมเหล่านี้ก่อให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพกาย สุขภาพจิต การเรียนรู้จิตวิญญาณ ศีลธรรมหรือพัฒนาการทางจิตสังคมของเด็ก

การค้าเด็ก หมายถึง การซื้อขายจำหน่ายพามาจากหรือส่งไปยังที่ใด หน่วงเหนี่ยวกักขัง จัดให้อยู่อาศัย หรือรับไว้ซึ่งเด็กโดยให้เงินหรือผลประโยชน์อย่างอื่นแก่ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลเด็ก เพื่อให้ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลให้ความยินยอมแก่ผู้กระทำความผิดนำตัวเด็กไปจากการปกครองดูแลของตน

การใช้แรงงานเด็ก หมายถึง การชักจูง ใช้ จ้างวาน บังคับหรือใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรม ให้เด็กต้องทำงานโดยขัดต่อกฎหมายและเป็นอันตรายต่อสุขภาพ พัฒนาการและความเป็นอยู่ที่ดีของเด็ก หรือเป็นการขัดขวางไม่ให้เด็กได้รับสิทธิหรือการคุ้มครองตามกฎหมาย ทั้งนี้ถือเป็นการแสวงประโยชน์จากเด็กอีกด้วย ได้แก่

- การใช้งานเด็กในบ้าน หรือการใช้แรงงานเด็กที่ขัดต่อบทบัญญัติของกฎหมาย
- การใช้งานเด็กในเรือประมง ในงานเกษตรกรรมเพื่อขาย ในโรงงานที่ใช้เครื่องจักรทำงาน ในสถานที่ก่อสร้าง
- การใช้เด็กไปขอยาสูบ หรือใช้ไปค้ายาเสพติด
- การนำเด็กไปค้าประเวณี

(หมายเหตุ : การให้เด็กปฏิบัติงานบ้าน หากไม่มีผลกระทบต่อสุขภาพ พัฒนาการ และความเป็นอยู่ที่ดีของเด็ก ไม่ถือว่าเป็นการใช้แรงงานเด็ก)

การใช้เด็กขายบริการทางเพศ คือ การนำเด็กมาให้บริการทางเพศ เพื่อแลกกับเงินหรือสิ่งตอบแทนที่ไม่ใช่เงิน

การใช้เด็กในการผลิตสื่อลามก คือ การนำเด็กมาใช้ในการผลิตสื่อซึ่งมีการแสดงออกทางเพศอย่างโจ่งแจ้ง และให้เด็กทำกิจกรรมอันอูจาด เพื่อสนองกามารมณ์ โดยนำไปเผยแพร่ทางวิดีโอ อินเทอร์เน็ต ภาพถ่าย หรือนิตยสาร เป็นต้น

(คำแนะนำทั่วไปของคณะกรรมการสิทธิเด็กแห่งสหประชาชาติ ฉบับที่ ๑๓ ว่าด้วยสิทธิของเด็กที่จะได้รับความปลอดภัยจากการใช้ความรุนแรงในรูปแบบทั้งปวง)

ความรุนแรงในครอบครัว หมายความว่า การกระทำใด ๆ โดยมุ่งประสงค์ให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพ หรือกระทำโดยเจตนาในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัว หรือบังคับหรือใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรม ให้บุคคลในครอบครัวต้องกระทำการ ไม่กระทำการ หรือยอมรับการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใด โดยมีขอบแต่ไม่รวมถึงการกระทำโดยประมาท

(พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐)

ประโยชน์สูงสุดของเด็ก

ประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงเป็นลำดับแรก รวมถึงการคุ้มครองและการดูแล แก่เด็กเท่าที่จำเป็นสำหรับความอยู่ดีของเด็ก โดยคำนึงถึงสิทธิและหน้าที่ของบิดามารดา ผู้ปกครองตามกฎหมาย หรือบุคคลอื่นที่รับผิดชอบเด็กนั้นตามกฎหมายด้วยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้มั่นใจต่อพัฒนาการและความอยู่ดีของเด็ก ซึ่งครอบคลุมทั้งด้านวัตถุพื้นฐาน ความต้องการทางกาย ทางการศึกษา ทางอารมณ์ รวมถึงความต้องการความรัก และความปลอดภัย โดยในด้านความปลอดภัยนั้น ต้องคำนึงถึงการคุ้มครองเด็กจากรูปแบบ ทั้งปวงของความรุนแรงทั้งทางร่างกายและจิต การทำร้ายและการกระทำอันมิชอบ การคุกคาม ทางเพศ การกีดกันโดยกลุ่มเพื่อน การข่มเหงรังแก การปฏิบัติที่ต่ำช้า รวมถึงการคุ้มครอง จากการแสวงประโยชน์ทางเพศ ทางเศรษฐกิจ และด้านอื่น ๆ การใช้สารเสพติด การใช้ แรงงาน และการขัดแย้งทางอาวุธ ฯลฯ

(คำแนะนำทั่วไปของคณะกรรมการสิทธิเด็กแห่งสหประชาชาติ ฉบับที่ ๑๔ ว่าด้วยสิทธิของเด็กที่ประโยชน์สูงสุด ของพวกเขาจะได้อาศัยเป็นหลักในการพิจารณา)

ระบบคุ้มครองเด็ก

ระบบคุ้มครองเด็กแบบองค์รวม จำเป็นต้องมีการกำหนดมาตรการที่มีความละเอียดและมีลักษณะบูรณาการสำหรับขั้นตอนต่าง ๆ รวมถึงกระบวนการที่มีประสิทธิภาพสำหรับการจัดทำ แผนงานทางสังคม ในอันที่จะให้การสนับสนุนที่จำเป็นแก่เด็กและบุคคลซึ่งเด็กนั้นอยู่ใน ความดูแลตลอดจนกระบวนการที่มีประสิทธิภาพสำหรับการป้องกันในรูปแบบอื่น และให้มีการ ระบุ การรายงาน การส่งเรื่องเพื่อพิจารณาการสืบสวน การปฏิบัติ และการติดตามเรื่อง ของกรณีการปฏิบัติที่ผิดต่อเด็ก และในกรณีที่เหมาะสมให้ทางตุลาการเข้ามามีส่วนร่วมด้วย โดยพิจารณาถึงสังคมและวัฒนธรรม ตลอดจนระบบกฎหมายของรัฐภาคีนั้น ๆ ด้วย ^๓

(คำแนะนำทั่วไปของคณะกรรมการสิทธิเด็กแห่งสหประชาชาติ ฉบับที่ ๑๓ ว่าด้วยสิทธิของเด็ก ที่จะได้รับความปลอดภัยจากการใช้ความรุนแรงในรูปแบบทั้งปวง)

^๓ ทั้งนี้ ในแต่ละขั้นตอนนี้ควรพิจารณารายละเอียดข้อเสนอแนะใน Guidelines for the Alternative Care of Children

ส่วนที่ ๓ ความเป็นมางานคุ้มครองเด็กในประเทศไทย

กรอบการทำงานคุ้มครองเด็กในระดับนานาชาติ

ประเทศไทยเป็นภาคีของกลไกข้อตกลงด้านสิทธิมนุษยชนนานาชาติในด้านเด็กหลายกลไก ซึ่งรวมถึง

๑. อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก องค์การสหประชาชาติ (The Convention on the Rights of the Child) ซึ่งประเทศไทยเข้าเป็นภาคีในปีพ.ศ. ๒๕๓๕
๒. อนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศฉบับที่ ๑๘๒ ว่าด้วยรูปแบบที่เลวร้ายที่สุดของการใช้แรงงานเด็ก (The ILO Convention ๑๘๒ on the Worst Forms of Child Labour) ซึ่งประเทศไทยให้สัตยาบันในปี พ.ศ. ๒๕๔๔
๓. พิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เรื่องการขายเด็ก การค้าประเวณีเด็ก และสื่อลามกที่เกี่ยวกับเด็ก (The Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the Sale of Children, Child Prostitution and Child Pornography) ซึ่งประเทศไทยให้สัตยาบันในปีพ.ศ. ๒๕๔๙
๔. พิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เรื่องความเกี่ยวพันของเด็กในความขัดแย้งกันด้วยกำลังอาวุธ(The Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the Involvement of Children in Armed Conflict) ซึ่งประเทศไทยให้สัตยาบันในปี พ.ศ.๒๕๔๙
๕. พิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กเรื่องกระบวนการติดต่อร้องเรียน (Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on a Communications Procedure) ซึ่งประเทศไทยให้สัตยาบันเป็นประเทศแรกของโลก เมื่อวันที่ ๒๘ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๕

ประการสำคัญคือ ประเทศไทยได้ให้สัตยาบันรับรองอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก องค์การสหประชาชาติ ซึ่งมีเนื้อหาครอบคลุมด้านการคุ้มครองเด็กยิ่งกว่ากฏบัตรระหว่างประเทศฉบับใด ๆ การให้สัตยาบันดังกล่าวจึงส่งผลให้ประเทศไทยมีพันธะปฏิบัติตามข้อบัญญัติดังต่อไปนี้

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. ๑๙๘๙ (พ.ศ. ๒๕๓๒) ข้อ ๑๙

“รัฐภาคีจะดำเนินมาตรการที่เหมาะสมทั้งปวง ด้านนิติบัญญัติ บริหาร สังคมและการศึกษา ในอันที่จะคุ้มครองเด็กจากรูปแบบทั้งปวงของความรุนแรง ทั้งทางร่างกายและจิต การทำร้าย หรือการกระทำอันมิชอบ การทอดทิ้งหรือการปฏิบัติโดยประมาท การปฏิบัติที่ผิดหรือ การแสวงประโยชน์ รวมถึงการกระทำอันมิชอบทางเพศ ขณะอยู่ในความดูแลของบิดามารดา ผู้ปกครองตามกฎหมาย หรือบุคคลอื่นใดซึ่งเด็กนั้นอยู่ในความดูแล”

หมายเหตุ ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๔ คณะกรรมการว่าด้วยสิทธิเด็กแห่งสหประชาชาติ ได้ออกคำแนะนำทั่วไป ฉบับที่ ๑๓ เรื่อง “สิทธิของเด็กที่จะได้รับความปลอดภัยจากการ ใช้ความรุนแรงในรูปแบบทั้งปวง (GENERAL COMMENT No. 13 (2011) Article 19 : The right of the child to freedom from all forms of violence)” อธิบาย รายละเอียด เกี่ยวกับการจัดตั้งระบบคุ้มครองเด็กสำหรับรัฐภาคีที่สามารถใช้เป็นกรอบ แนวทางในการพัฒนาระบบคุ้มครองเด็กได้เป็นอย่างดี

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กประกาศใช้เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๖ แทนประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๙๔ กฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองเด็กหลายประการ เช่น หลักปฏิบัติต่อเด็ก บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ปกครอง อำนาจหน้าที่ ของพนักงานเจ้าหน้าที่ ผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามมาตรา ๒๔ ผู้ปกครองสวัสดิภาพ และผู้ประกอบการวิชาชีพที่เกี่ยวข้องตัวอย่างเช่น

ผู้ปกครอง มีหน้าที่ต้องอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน พัฒนาเด็กที่อยู่ในความปกครอง ดูแลของตน ไม่ต่ำกว่ามาตรฐานขั้นต่ำซึ่งรวมไปถึงการบำบัดฟื้นฟูเมื่อมีปัญหาด้านสุขภาพ พัฒนาการ และแก้ไขเยียวยาพฤติกรรมที่ผิดปกติด้วยคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่อยู่ในความ ปกครองดูแลของตนมิให้ตกอยู่ในภาวะอันน่าจะเป็นอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจการปฏิบัติต่อเด็ก มีหลักเพิ่มเติมอยู่ในมาตรฐานขั้นต่ำตามที่กำหนดในกฎกระทรวงฯ ให้เด็กเติบโต ในสิ่งแวดล้อมของครอบครัว ในบรรยากาศแห่งความผาสุก ความรักและความเข้าใจนั่นเอง

หลักปฏิบัติสำหรับ**ผู้ประกอบการวิชาชีพ**ใช้เกณฑ์วินิจฉัยทางวิชาชีพของตน คือ แพทย์ พยาบาล นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่รับตัวเด็ก ไว้รักษาพยาบาล ในการวินิจฉัยวิเคราะห์เกี่ยวกับเด็ก **ครูอาจารย์หรือนายจ้าง**ผู้มีหน้าที่

ดูแลเด็กใช้เกณฑ์วินิจฉัยจากหลักปฏิบัติของกระทรวงศึกษาธิการ และจากประสบการณ์เกี่ยวกับเด็กของตน**ผู้ประกอบการวิชาชีพและอาชีพที่เกี่ยวข้อง** มีหน้าที่ต้องรายงานตามมาตรา ๒๙ วรรคสอง เมื่อปรากฏชัดหรือหรือน่าสงสัยว่าเด็กถูกทารุณกรรมหรือเจ็บป่วยจากการเลี้ยงดูโดยมิชอบเมื่อค้นพบระหว่างการให้บริการแก่เด็กและครอบครัว ตามหลักวิชาชีพของตนโดยมีมาตรฐานทางวิชาชีพรองรับ

ผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์และการแพทย์ มีหน้าที่และความรับผิดชอบ ให้คำแนะนำปรึกษาหรือข้อเสนอแนะแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ก่อนที่จะจัดให้เด็กเข้าอยู่ในสถานดูแลเด็กต่าง ๆ ตามมาตรา ๓๐ วรรคสอง รวมทั้งให้ความเห็นหรือข้อเสนอแนะอันเกี่ยวเนื่องกับวิชาชีพของตนต่อปลัดกระทรวงหรือผู้ว่าราชการจังหวัด ตามมาตรา ๓๓ วรรคสอง คำแนะนำปรึกษาหรือข้อเสนอแนะข้างต้น ต้องมีพื้นฐานจากการสืบเสาะและพินิจ ตามมาตรา ๔ วรรคสี่ ตามหลักวิชาชีพของตนโดยมีมาตรฐานทางวิชาชีพรองรับ มิใช่ความคิดเห็นลอย ๆ

หลักปฏิบัติสำหรับ**พนักงานเจ้าหน้าที่** ต้องติดตามดูแลเด็กที่ไม่ได้รับการปฏิบัติจากผู้ปกครองตามมาตรา ๒๓ หรือหากเกิดสถานการณ์ตามมาตรา ๒๘ ดำเนินการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพแก่เด็กทันทีที่ต้องตรวจสอบเมื่อพบเห็นกรณีมีเหตุอันควรสงสัยว่า มีการกระทำทารุณกรรมเด็ก มีการกักขังหรือเลี้ยงดูโดยมิชอบ ตามมาตรา ๓๐ (๑) ต้องตรวจค้น แล้วดำเนินการคุ้มครองให้เด็กปลอดภัยทันทีตามนัยของมาตรา ๓๐ (๑) สืบค้นข้อเท็จจริงตามมาตรา ๓๐ (๒) (๓) (๔) (๕) เพื่อให้ความช่วยเหลือและสงเคราะห์แก่เด็กและครอบครัว หรือบุคคลที่อุปการะเลี้ยงดูเด็ก เพื่อให้สามารถอุปการะเลี้ยงดูเด็กได้ตามมาตรา ๒๓ ตามมาตรา ๓๓ (๑) ระหว่างที่เด็กอยู่ในความดูแลจะต้องให้การอุปการะเลี้ยงดู (และได้รับการศึกษาอย่างเหมาะสม) และหากเจ็บป่วยจะต้องให้การรักษาพยาบาล มาตรา ๓๐ (๒) และวรรคสองยึดถือหลักพยายามดำเนินการเพื่อให้เด็กสามารถกลับไปอยู่กับครอบครัวโดยเร็ว ด้วยการแนะนำหรือชักชวนผู้ปกครองให้ดูแล และอุปการะเลี้ยงดูเด็กในทางที่ถูกต้อง เพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาในทางที่เหมาะสมตามนัยมาตรา ๓๐ (๖) ประกอบมาตรา ๓๕ หรือสร้างเงื่อนไขให้ผู้ปกครองสามารถปฏิบัติต่อเด็ก ตามมาตรา ๒๓ หากจำเป็นที่จะจัดให้เด็กเข้าอยู่ในสถานดูแลเด็กต่าง ๆ เป็นการเฉพาะหน้า จะต้องปรึกษากับผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์และการแพทย์ก่อนเท่าที่สามารถกระทำได้ เพื่อช่วยยืนยันว่าเป็นมาตรการที่สอดคล้องกับประโยชน์สูงสุดของเด็กในขณะนั้นที่สุด ตามมาตรา ๓๐ วรรคสอง

หลักปฏิบัติสำหรับ**ผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก** ตามมาตรา ๒๔ ปลัดกระทรวง ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ หรือผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่อยู่ในเขตพื้นที่ที่รับผิดชอบ ไม่ว่าเด็กจะมีผู้ปกครองหรือไม่ก็ตาม มีอำนาจตรวจสอบควบคุมให้พนักงานเจ้าหน้าที่และผู้ปกครองสวัสดิภาพ ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขต่าง ๆ ที่กฎหมายกำหนด โดยเฉพาะการแทรกแซงครอบครัว มีอำนาจและหน้าที่ดูแลและตรวจสอบสถานรับเลี้ยงเด็ก สถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ สถานพัฒนาและฟื้นฟูและสถานพินิจที่ตั้งอยู่ในเขตอำนาจ ตามมาตรา ๒๔ ให้อุปการะเลี้ยงดูเด็กเป็นไปตามที่มาตรา ๒๓ ที่กำหนดหลักปฏิบัติสำหรับผู้ปกครอง

หลักปฏิบัติสำหรับ**บุคคลทั่วไป** เมื่อพบเห็นเด็กตกอยู่ในสภาพจำต้องได้รับการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพ ต้องแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามมาตรา ๒๔ โดยมีชักช้าอีกทั้งจะต้องให้การช่วยเหลือเบื้องต้นแก่เด็กที่ตกอยู่ในสภาพจำต้องได้รับการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพข้างต้น ตามมาตรา ๒๙ วรรคแรก

พนักงานเจ้าหน้าที่ ซึ่งได้รับการแต่งตั้งโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ตามมาตรา ๔ วรรค ๒๓ มีอำนาจหน้าที่

- สืบค้นข้อเท็จจริงและการทำรายงานเกี่ยวกับเด็กและครอบครัว ตามมาตรา ๓๐
- ทำรายงานเกี่ยวกับเด็กและครอบครัว ตามมาตรา ๓๓ มาตรา ๓๖ และมาตรา ๔๔
- สงเคราะห์เฉพาะหน้า ตามมาตรา ๓๐
- สงเคราะห์ ตามมาตรา ๓๓
- สงเคราะห์เฉพาะหน้า ตามมาตรา ๓๕
- ให้คำแนะนำแก่ผู้ปกครองและสร้างหลักประกันเกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็ก ตามมาตรา ๓๙
- คุ้มครองสวัสดิภาพกรณีมีเหตุจำเป็น หรือป้องกันมิให้เด็กได้รับอันตราย หรือถูกเลือกปฏิบัติ ตามมาตรา ๒๘
- คั่นและแยกตัวเด็ก ตามมาตรา ๔๑
- จัดให้มีการตรวจรักษาทางร่างกายและจิตใจ รวมถึงนำตัวเด็กไปไว้ในสถานที่ปลอดภัย เมื่อพบว่าเด็กถูกทารุณกรรม ตามมาตรา ๔๒
- ขอให้ศาลมีคำสั่งบางประการเพื่อให้เด็กปลอดภัย ตามมาตรา ๔๓
- คุ้มครองสวัสดิภาพ ตามมาตรา ๔๔ มาตรา ๔๕ และมาตรา ๔๗
- ขออำนาจปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ หรือผู้ว่าราชการจังหวัด แต่งตั้งผู้คุ้มครองสวัสดิภาพ ตามมาตรา ๔๘

ผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ตามมาตรา ๒๔ มีอำนาจหน้าที่

- เช่นเดียวกับพนักงานเจ้าหน้าที่ ตามหมวด ๓ และ ๔
- คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่อยู่ในเขตพื้นที่ที่รับผิดชอบ
- ดูแลและตรวจสอบสถานที่ดูแลเด็กที่อยู่ในเขตอำนาจ
- รายงานผลการตรวจสอบดังกล่าวต่อคณะกรรมการหรือคณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัดแล้วแต่กรณี

ผู้ปกครองสวัสดิภาพของสถานแรกรับ ตามมาตรา ๕๖ มีอำนาจหน้าที่

- รับเด็กที่ต้องค้นหาวិธีการสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพไว้อุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอนและพัฒนาตามนัยแห่งมาตรา ๒๓ มาตรา ๕๖ และมาตรา ๔ วรรค ๑๖
- รับตัวเด็กไว้ปกครองดูแลชั่วคราวได้ไม่เกิน ๓ เดือน ตามมาตรา ๕๖ (๑)
- สืบเสาะพินิจเพื่อนำมาประเมินสภาวะของเด็กและครอบครัว ค้นหาสาเหตุหรือปัจจัยที่ก่อให้เกิดสภาวะผิดปกติดังกล่าว
- วินิจฉัยกำหนดวิธีการที่เหมาะสมในการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพแก่เด็กแต่ละคน แล้วรายงานผู้เกี่ยวข้อง
- ดำเนินการให้เด็กสามารถกลับไปอยู่กับผู้ปกครอง/บำบัดฟื้นฟูครอบครัว

ผู้ปกครองสวัสดิภาพของสถานของสถานสงเคราะห์ ตามมาตรา ๕๘ มีอำนาจหน้าที่

- สืบเสาะพินิจเพื่อนำมาประเมินสภาวะของเด็กและครอบครัว ค้นหาสาเหตุหรือปัจจัยที่ก่อให้เกิดสภาวะผิดปกติ
- วินิจฉัยกำหนดวิธีการที่เหมาะสมในการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพแก่เด็กแต่ละคนแล้วรายงานผู้มีอำนาจสั่ง ตามมาตรา ๓๗
- อุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอนและพัฒนาเด็กที่มารับการสงเคราะห์ ตามนัยแห่งมาตรา ๒๓ มาตรา ๕๘ และมาตรา ๔ วรรค ๑๗
- จัดบริการแนะแนว ให้คำปรึกษา และช่วยเหลือแก่ผู้ปกครองเพื่อให้สามารถเลี้ยงดูเด็กได้ ตามมาตรา ๒๓
- ติดตามดูแลเด็กที่ออกจากสถานสงเคราะห์ไปแล้ว ดำเนินการไม่ให้เด็กตกอยู่ในสภาพต้องรับการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพอีก

ผู้ปกครองสวัสดิภาพของสถานคุ้มครองสวัสดิภาพ ตามมาตรา ๕๙ มีอำนาจหน้าที่

- ปกครองดูแลเด็กที่เข้ารับการคุ้มครองสวัสดิภาพในสถานคุ้มครองสวัสดิภาพ
- อุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน และพัฒนาเด็กที่มารับการคุ้มครองสวัสดิภาพ และคุ้มครองให้เด็กปลอดภัย ตามนัยแห่งมาตรา ๒๓ มาตรา ๕๙ และ มาตรา ๔ วรรค ๑๘

- บำบัดฟื้นฟูสุขภาพกาย สุขภาพจิต โดยเฉพาะแก้ไขเยียวยาพฤติกรรม
 - สอดส่องติดตามให้คำแนะนำปรึกษา และช่วยเหลือแก่เด็กที่ออกจากสถานคุ้มครองสวัสดิภาพไปแล้ว ไม่ให้ตกอยู่ในสภาพต้องรับการคุ้มครองสวัสดิภาพอีก
- ผู้ปกครองสวัสดิภาพของสถานพัฒนาและฟื้นฟู** ตามมาตรา ๖๐ มีอำนาจหน้าที่
- ปกครองดูแลเด็กที่เข้ารับการพัฒนาและฟื้นฟู
 - อุปการะเลี้ยงดูเด็ก ตามนัยแห่งมาตรา ๒๓ มาตรา ๖๐ และมาตรา ๔ วรรค ๑๙
 - สืบเสาะพินิจเพื่อนำมาประเมินสภาวะของเด็กและครอบครัว ค้นหาสาเหตุหรือปัจจัยที่ก่อให้เกิดสภาวะผิดปกติ
 - วินิจฉัยกำหนดวิธีการที่เหมาะสมในการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพแก่เด็กแต่ละคนและรายงานผู้มีอำนาจสั่ง ตามมาตรา ๓๗
 - กำหนดแนวทางพัฒนาและฟื้นฟูเด็ก ทั้งด้านสุขภาพ พัฒนาการ พฤติกรรมหรือลักษณะนิสัย และดำเนินการพัฒนาและบำบัดฟื้นฟูเด็กให้สอดคล้องกับความต้องการรับบริการของเด็กแต่ละคน

ผู้คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ตามมาตรา ๔๘ และมาตรา ๔๙

- เยี่ยมเยียน ให้คำปรึกษา แนะนำ และตักเตือนเกี่ยวกับเรื่องความประพฤติ การศึกษา และการประกอบอาชีพแก่เด็กที่อยู่ในการกำกับดูแล
- เยี่ยมเยียน ให้คำปรึกษา และแนะนำแก่ผู้ปกครองเกี่ยวกับเรื่องการอบรมสั่งสอน และเลี้ยงดูเด็กที่อยู่ในการกำกับดูแล
- จัดทำรายงานและความเห็นเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ของเด็กและของผู้ปกครองเสนอต่อผู้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้อง

ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ หรือ ผู้ว่าราชการจังหวัด มีอำนาจหน้าที่

- คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่อยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบ รวมทั้งดูแลตรวจสอบสถานรองรับเด็กประเภทต่าง ๆ ตามมาตรา ๒๔
- ส่งเด็กเข้ารับการสงเคราะห์ ตามมาตรา ๓๓
- สั่งให้ใช้มาตรการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ตามมาตรา ๓๖
- สั่งให้สงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ตามมาตรา ๓๗
- สั่งให้ใช้วิธีการคุ้มครองสวัสดิภาพที่เหมาะสมแก่เด็ก ตามมาตรา ๔๔
- แต่งตั้งผู้คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ตามมาตรา ๔๘
- จัดตั้งและอนุญาตให้จัดตั้งสถานรองรับเด็กประเภทต่าง ๆ ตามมาตรา ๕๑ และมาตรา ๕๒

- กำกับดูแลและส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงาน สถานรองรับเด็กประเภทต่าง ๆ ตามมาตรา ๕๓
- แต่งตั้งหรือถอดถอนผู้ปกครองสวัสดิภาพของสถานรองรับเด็กประเภทต่าง ๆ ตามมาตรา ๕๕

ศาลเยาวชนและครอบครัว ตามมาตรา ๕ มีอำนาจหน้าที่

- พิจารณาคดีที่ผู้ปกครองขัดแย้งต่อวิธีการสงเคราะห์ ตามมาตรา ๓๓ วรรค ๒ ๓ และ ๔
- อาจสั่งให้กองทุนคุ้มครองเด็ก จ่ายเงินสงเคราะห์เด็กและครอบครัว ตามมาตรา ๗๓ (๒)
- พิจารณาคดีที่พนักงานเจ้าหน้าที่ร้องขอขยายเวลาคู่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก เพื่อสืบค้นข้อเท็จจริงไปใช้กำหนดวิธีการคุ้มครองสวัสดิภาพ ตามมาตรา ๔๒ วรรคสอง
- พิจารณาคดีที่ผู้ปกครองเห็นแย้งต่อคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ตามมาตรา ๓๖ มาตรา ๓๗ มาตรา ๔๔ และข้อกำหนดให้เด็กทำงานหรือบำเพ็ญประโยชน์ ตามมาตรา ๔๕
- ออกคำสั่งกำหนดมาตรการคุมประพฤติ ห้ามเข้าเขตกำหนด ห้ามเข้าใกล้ตัวเด็ก ในระยะกำหนด ห้ามมิให้กระทำอีก ทำทัณฑ์บน และกักขัง ตามมาตรา ๔๓
- พิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่ฝ่าฝืน พ.ร.บ.คุ้มครองเด็ก ตามมาตรา ๕

บทที่ ๒ บทบาทและความรับผิดชอบของบุคคลที่เกี่ยวข้อง ในการปฏิบัติงานคุ้มครองเด็ก (รายการนิ)

บทนี้จะพิจารณาถึงความสำคัญในการระบุบทบาทและหน้าที่รับผิดชอบของ
ผู้ประกอบการวิชาชีพและบุคลากรของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานคุ้มครองเด็ก
เพื่อให้การทำงานคุ้มครองเด็กในจังหวัดมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการปฏิบัติเพื่อให้เกิดความ
ร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการวิชาชีพและบุคลากรของหน่วยงานต่าง ๆ

ส่วนที่ ๑ ขอบเขตหน้าที่ของงานคุ้มครองเด็ก

การคุ้มครองเด็ก คือ การกระทำหรือให้บริการแก่เด็กและครอบครัว เพื่อให้ครอบครัว
ของเด็กสามารถเลี้ยงดูเด็กได้ตามมาตรฐานขั้นต่ำ และได้รับการคุ้มครองให้ปลอดภัย
ด้วยประการทั้งปวง

การคุ้มครองเด็ก มุ่งหวังที่จะช่วยเหลือและสนับสนุนให้ ครอบครัว ชุมชน
โรงเรียน/สถานศึกษา ผู้ดูแลเด็ก ให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวมาแล้วข้างต้นได้ ทั้งนี้
โดยมีภาคส่วนต่างที่เข้าร่วมทำงาน ดังนี้

๑. หน่วยงานทั้งที่เป็นระดับกระทรวง ทบวง กรม จังหวัด และท้องถิ่น ที่มีหน้าที่
ในการช่วยเหลือดูแลและคุ้มครองเด็กตามอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายได้กำหนดไว้
๒. เครือข่ายวิชาชีพ เช่น แพทย์ นักสังคมสงเคราะห์ นักกฎหมาย ตำรวจ
อัยการที่จะเข้าไปช่วยเหลือให้หน่วยงานตามข้อ ๑ สามารถทำงานได้ โดยมี
กฎหมายต่าง ๆ กำหนดบทบาทหน้าที่ไว้
๓. องค์กรเอกชน และเครือข่ายอาสาสมัครในการทำงาน ที่มีบทบาทในการ
สนับสนุนการทำงานของหน่วยงานตามข้อ ๑ และข้อ ๒ ทั้งนี้ เครือข่าย
ดังกล่าวอาจอยู่ในรูปแบบของ ๑) อาสาสมัครทำหน้าที่ผู้คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก
๒) ครอบครัวทดแทน ๓) อาสาสมัครติดตามสภาพความเป็นอยู่และความเป็นไป
ของเด็กในครอบครัว ในชุมชน ในโรงเรียน เป็นต้น

การคุ้มครองเด็กจากการถูกละเมิด ละเลยทอดทิ้ง แสวงประโยชน์ และใช้
ความรุนแรงนั้นเป็นงานที่มีกระบวนการซับซ้อน เนื่องจากพลวัตการณ์ของการละเมิด
ละเลยทอดทิ้ง แสวงประโยชน์ และใช้ความรุนแรงมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ดังนั้น
จึงต้องปฏิบัติการอย่างทันท่วงทีและเหมาะสมเพื่อรับมือกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ตัวอย่างเช่น

๑. รูปแบบของการอพยพย้ายถิ่นเปลี่ยนไป ส่งผลให้เด็กตกอยู่ในภาวะเสี่ยงเมื่อขาดการดูแลจากผู้ปกครอง
๒. ผู้แสวงประโยชน์ด้านแรงงานและด้านเพศมีวิธีการใหม่ ๆ ในการเอาเปรียบเด็ก ผวนวกกับเส้นทางการค้ามนุษย์ใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น
๓. การระบอบของยาเสพติดส่งผลให้เด็กตกอยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการถูกละเลยทอดทิ้ง การแสวงประโยชน์ และถูกใช้ความรุนแรงในครอบครัวและชุมชนที่เด็กอยู่อาศัย

การแก้ไขประเด็นปัญหาต่าง ๆ ของงานคุ้มครองเด็กจึงต้องใช้วิธีดำเนินการในหลายระดับพร้อม ๆ กัน โดยผู้ปฏิบัติฝ่ายต่าง ๆ ซึ่งไม่ได้หมายถึงแค่หน่วยงานภาครัฐในระดับกระทรวง ระดับจังหวัด ระดับท้องถิ่น แต่ยังรวมถึงองค์กรเอกชน และเครือข่ายอาสาสมัครซึ่งมุ่งทำงานด้านสวัสดิการและการคุ้มครองเด็ก แม้ว่าองค์กรเหล่านี้จะไม่ใช่องค์กรซึ่งบัพญญัติแห่งกฎหมายกำหนดให้จัดตั้งขึ้น แต่ก็มักจะอยู่ภายใต้กฎระเบียบของทางราชการ และต้องเคารพมาตรฐานการดำเนินงานตามกฎหมายนั้น ๆ เมื่อเป็นดังนี้ องค์กรและอาสาสมัครเหล่านี้ จึงมีสถานะช่วยเสริมงานระบบต่าง ๆ ภายใต้การนำของหน่วยงานภาครัฐได้

อนึ่ง คู่มือฉบับนี้มุ่งเน้นเฉพาะบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานในระดับจังหวัดที่มีความรับผิดชอบเกี่ยวเนื่องกับงานคุ้มครองเด็ก โดยเน้นไปที่บทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการป้องกันและคุ้มครองช่วยเหลือเด็กที่ถูกละเมิด ละเลยทอดทิ้ง แสวงประโยชน์ และใช้ความรุนแรงเป็นรายกรณี

ส่วนที่ ๒ กำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบ

หน่วยงานราชการและบุคคลจำนวนหนึ่งในจังหวัดแต่ละจังหวัด ได้ถูกกำหนดให้มีบทบาทในการคุ้มครองเด็กและมีหน้าที่ซึ่งเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย (พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก และ พ.ร.บ. คุ้มครองผู้ถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว) ให้ปฏิบัติหน้าที่เพื่อเด็ก หน่วยงานเหล่านั้นได้แก่

สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด	กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา	สถานสงเคราะห์
สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด	บ้านพักเด็กและครอบครัว
สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัด	พนักงานเจ้าหน้าที่
สำนักงานอัยการคดีเยาวชนและครอบครัวจังหวัด	ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด

หน้าที่ทั่วไป :

บุคลากรของรัฐจำนวนหนึ่งมีหน้าที่ทั่วไปในการดูแลคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก รวมทั้งมีอำนาจในการสอบสวนและติดตามดูแล (พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก มาตรา ๒๔) เจ้าหน้าที่เหล่านี้ ได้แก่ :

ผู้ว่าราชการจังหวัด	ปลัดกระทรวง
นายอำเภอ	ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

บุคลากรข้างต้น กฎหมายกำหนดให้มีอำนาจและหน้าที่เช่นเดียวกับ “พนักงานเจ้าหน้าที่” เพื่อทำหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กในพื้นที่รับผิดชอบ และดำเนินงานกับเด็กในภาวะเสี่ยงเป็นรายกรณีด้วย

หน้าที่เฉพาะ:

ในการปฏิบัติงานช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กเป็นรายกรณี พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก ได้กำหนดให้บุคลากรของรัฐจำนวนหนึ่ง ผู้ประกอบวิชาชีพ และผู้ที่มีหน้าที่ดูแลเด็ก บางส่วน มีหน้าที่เฉพาะในการรายงานเหตุ การรับแจ้งหรือรับรายงานเหตุ การสืบค้นข้อเท็จจริง การทำรายงานและข้อเสนอแนะ หรือการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อให้เด็กปลอดภัย ซึ่งสมควรจะได้กล่าวถึงในที่นี้ ๓ กลุ่ม ดังนี้

ก. ผู้มีหน้าที่รายงานเหตุ ได้แก่

นักสังคมสงเคราะห์	แพทย์/ พยาบาล	ครู/อาจารย์
นักจิตวิทยา	เจ้าหน้าที่สาธารณสุข	นายจ้าง

ผู้ประกอบวิชาชีพสาขาต่าง ๆ และผู้ที่มีหน้าที่ดูแลเด็กเหล่านี้มักจะเป็นผู้ที่มีการติดต่อโดยตรงกับเด็กจึงเป็นผู้ที่อาจพบเห็นร่องรอยหรือพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นว่าเด็กต้องการได้รับความช่วยเหลือ มีอาการเจ็บป่วยจากการเลี้ยงดูโดยไม่ชอบ หรือถูกทารุณกรรม พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก จึงกำหนดให้มีหน้าที่ต้องรายงานเหตุดังกล่าวต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่อยู่ในพื้นที่ของตน^๔ หรือพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจทราบโดยไม่ชักช้า (มาตรา ๒๙ วรรคสอง)

ข. ผู้มีหน้าที่รับแจ้งหรือรับรายงานเหตุ ได้แก่

พนักงานเจ้าหน้าที่	ผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ตามมาตรา ๒๔
พนักงานฝ่ายปกครอง	ตำรวจ

บุคลากรข้างต้น กฎหมายกำหนดให้ต้องมีหน้าที่รับแจ้งหรือรับรายงานเหตุ และดำเนินการตามอำนาจหน้าที่เพื่อให้เด็กปลอดภัย ซึ่งรวมถึงการค้นและแยกเด็กจากครอบครัวเป็นการชั่วคราว

ค. ผู้มีหน้าที่ให้คำแนะนำปรึกษา ความเห็นหรือข้อเสนอแนะอันเกี่ยวเนื่องกับวิชาชีพของตน ได้แก่

ผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์	ผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาชีพการแพทย์
---	-----------------------------------

ผู้สาขาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ และการแพทย์ นอกจากจะมีบทบาทในการสืบเสาะพินิจเด็กและครอบครัวแล้ว พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก ยังกำหนดให้ผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวมีบทบาทในการให้ความเห็นหรือข้อเสนอแนะอันเกี่ยวเนื่องกับวิชาชีพของตนแก่พนักงานเจ้าหน้าที่และผู้มีอำนาจออกคำสั่ง ในกรณีที่จะต้องแยกเด็กจากผู้ปกครอง และจัดให้เด็กเข้าอยู่ในสถานรองรับต่าง ๆ (ตามมาตรา ๓๐ วรรคสอง และมาตรา ๓๓ วรรคสอง)

^๔ เช่น นายกองคดีการบริหารส่วนตำบล นายกเทศมนตรี นายกองคดีการบริหารส่วนจังหวัด นายอำเภอ ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือผู้อำนวยการเขตในพื้นที่กรุงเทพมหานคร เป็นต้น

ส่วนที่ ๓ ความสำคัญของความร่วมมือระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานคุ้มครองเด็ก (รายการณี)

โดยทั่วไปงานคุ้มครองเด็กถูกมองว่าเป็นงานของหน่วยงานเดียว ซึ่งหมายถึงสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด แต่แท้จริงแล้ว การคุ้มครองเด็กจากการถูกละเมิด ละเลยทอดทิ้ง แสวงประโยชน์ และใช้ความรุนแรงนั้น เป็นภารกิจที่ใหญ่หลวงเกินกว่าขีดความสามารถของหน่วยงานเพียงหน่วยเดียว ดังนั้น แม้ว่าสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดจะมีบทบาทเป็นผู้นำในระบบงานคุ้มครองเด็ก แต่ก็มีผู้ประกอบวิชาชีพด้านต่าง ๆ และหน่วยงานอีกหลายแห่งที่มีบทบาทหน้าที่สำคัญในเรื่องนี้

ในอดีตที่ผ่านมา งานด้านการคุ้มครองเด็กในประเทศไทยมักจะมีแนวโน้มการทำโครงการตามประเด็นของปัญหาเป็นส่วนใหญ่ แต่ในขณะนี้ เริ่มมีการให้ความสำคัญกับการมองภาพของระบบที่กำหนดการเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานตามข้อบัญญัติของกฎหมาย รวมถึงการปฏิบัติงานตามหลักวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สามารถทำงานร่วมกันเพื่อคุ้มครองเด็กทั้งหลายซึ่งอยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการถูกละเมิด ละเลยทอดทิ้ง แสวงประโยชน์ และใช้ความรุนแรงความร่วมมือดังกล่าวเป็นสิ่งจำเป็นทั้งในการทำงานที่ระดับยุทธศาสตร์และในงานสำหรับช่วยเหลือเด็กในภาวะเสี่ยงแต่ละคน

การปฏิบัติงานคุ้มครองเด็ก (รายการณี) แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการทำงานร่วมกันระหว่างพนักงานเจ้าหน้าที่ และCM (Case Manager) กับผู้ประกอบวิชาชีพและบุคลากรของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ยกตัวอย่างเช่น

กระบวนการที่ ๑ การดำเนินการเมื่อได้รับแจ้งหรือรับรายงานเหตุ การเข้าถึงตัวเด็ก และการประเมินความเสี่ยง

- การประสานงานระหว่างบุคลากรทางการแพทย์ หรือ OSCC - ศูนย์พึ่งได้กับพนักงานเจ้าหน้าที่ ในการรายงานเหตุเด็กถูกทารุณกรรมหรือเจ็บป่วยเนื่องจากการเลี้ยงดูโดยมิชอบ
- การประสานงานระหว่างพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตาม มาตรา ๒๔ กับพนักงานเจ้าหน้าที่ในการส่งต่อข้อมูลเหตุเด็กที่ต้องการได้รับความช่วยเหลือ เด็กถูกทารุณกรรมหรือเจ็บป่วยเนื่องจากการเลี้ยงดูโดยมิชอบตามที่ได้รับแจ้งหรือรับรายงานเหตุ
- ความร่วมมือระหว่างพนักงานเจ้าหน้าที่และพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ในการเข้าถึงตัวเด็กโดยทันทีเพื่อยับยั้งการกระทำที่ก่อให้เกิดอันตรายต่อเด็ก รวมถึงการส่งเด็กเข้ารับการคุ้มครองในสถานที่ที่ปลอดภัย

- ความร่วมมือระหว่างพนักงานเจ้าหน้าที่และผู้ประกอบวิชาชีพที่อยู่ใกล้ชิดเด็ก ในขณะนั้น เช่น ครู แพทย์ พยาบาล หรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุข เพื่อให้นำตัวเด็ก มาพบพนักงานเจ้าหน้าที่
- ความร่วมมือระหว่างพนักงานเจ้าหน้าที่และบุคลากรทางการแพทย์ หรือ OSCC- ศูนย์พึ่งได้ ในการส่งตัวเด็กเข้ารับการตรวจร่างกายและรักษาพยาบาล
- ความร่วมมือระหว่างพนักงานเจ้าหน้าที่กับผู้ประกอบวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง เช่น ครู นักสังคมสงเคราะห์ บุคลากรทางการแพทย์ ตำรวจ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ศูนย์ช่วยเหลือสังคม ๑๓๐๐ OSCC - ศูนย์พึ่งได้ และองค์กรเอกชนด้านเด็ก ในการรวบรวมข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กและครอบครัว รวมถึงข้อวินิจฉัยจากการตรวจและรักษาเด็กและครอบครัว และประเมินความเสี่ยงเพื่อกำหนดวิธีการ เฉพาะหน้าเพื่อให้เด็กปลอดภัย

กระบวนการที่ ๒ การกำหนดวิธีการเฉพาะหน้าเพื่อให้เด็กปลอดภัย

- ความร่วมมือระหว่างพนักงานเจ้าหน้าที่กับผู้เชี่ยวชาญสาขาสังคมสงเคราะห์ และการแพทย์ในการจัดเตรียมรายงานหรือความเห็นเพื่อเสนอต่อผู้ว่าราชการจังหวัด พิจารณาใช้อำนาจสั่งแยกเด็กจากผู้ปกครอง (พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก มาตรา ๓๓ วรรคสอง)
- ความร่วมมือระหว่างพนักงานเจ้าหน้าที่กับบุคคลหรือสถานที่ต่าง ๆ เช่น ครอบครัวอุปถัมภ์ สถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานพัฒนาและฟื้นฟู บ้านพักเด็กและครอบครัว หรือสถานพยาบาล^๕ ในกรณีที่จำเป็นต้องแยกเด็ก จากครอบครัวเป็นการชั่วคราว
- ความร่วมมือระหว่างพนักงานเจ้าหน้าที่กับผู้ประกอบวิชาชีพ เช่น แพทย์ หรือ ครู ในการรวบรวมข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐาน เช่น บันทึกเวชกรรมของแพทย์ บันทึกของครู ที่ชี้ให้เห็นพฤติกรรมของบุคคลใดที่น่าจะก่อให้เกิดอันตราย แก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพของเด็ก เพื่อเสนอต่อศาลเยาวชนและครอบครัว พิจารณาออกคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก (พ.ร.บ. ศาลเยาวชนและครอบครัว มาตรา ๑๗๒ วรรคสอง)

กระบวนการที่ ๓ การรับเคสเข้ามาดำเนินการ (Intake Process) หรือ การขึ้นทะเบียนเคส

- เป็นการขึ้นทะเบียนเคสเพื่อบันทึกข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กและครอบครัวของ หน่วยงานรับเคส (ดูรายละเอียดหน้า ๕๗)

^๕ ในสถานการณ์ที่จำเป็น สถานพยาบาลอาจรับเด็กเข้าเป็นผู้ป่วยในเพื่อให้เด็กมีที่พักพิงชั่วคราวและ รับการตรวจรักษา ในระหว่างที่พนักงานเจ้าหน้าที่จัดหาสถานที่ให้เด็กพักอาศัยเป็นการชั่วคราวได้

กระบวนการที่ ๔ การสืบค้นข้อเท็จจริงและประเมินความต้องการรับบริการของเด็กและครอบครัว (สืบเสาะพินิจ)

- ความร่วมมือของทีมวิชาชีพ ซึ่งอาจประกอบด้วย นักสังคมสงเคราะห์ แพทย์ และนักจิตวิทยา รวมทั้งนักกฎหมาย ในการสืบค้นข้อเท็จจริงและประเมินความเสี่ยง ประเมินทางด้านสุขภาพ พัฒนาการทางด้านร่างกายและสังคมจิตวิทยา และพฤติกรรม ประเมินครอบครัว และประเมินความต้องการรับบริการของเด็กและครอบครัว^๖
- การประสานงานและกำหนดขอบเขตการทำงานระหว่างพนักงานเจ้าหน้าที่ กับสถานแรกรับและบ้านพักเด็กและครอบครัว ในการสืบเสาะพินิจเด็กและครอบครัว เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์ โดยไม่เกิดการทำงานที่ซ้ำซ้อนกัน

กระบวนการที่ ๕ การกำหนดแนวทางดำเนินการ

- ความร่วมมือของทีมวิชาชีพ ซึ่งอาจประกอบด้วย นักสังคมสงเคราะห์ แพทย์ และนักจิตวิทยา รวมทั้งนักกฎหมาย ในการกำหนดแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติในการให้บริการแก่เด็กและครอบครัว

กระบวนการที่ ๖ การให้บริการตามแผน และการติดตามผลการปฏิบัติงาน

- ความร่วมมือระหว่างผู้ให้บริการหลายฝ่ายที่ต้องให้บริการร่วมกันหรือต่อเนื่องกัน และติดตามผลการปฏิบัติงานร่วมกัน
- ความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบวิชาชีพหรือหน่วยงาน ในกรณีที่ต้องมีการส่งต่อเคสในเขตจังหวัดหรือข้ามเขตจังหวัด
- ความร่วมมือระหว่าง CM (Case Manager) กับผู้ให้บริการแก่เด็กและครอบครัว ในการติดตามความคืบหน้าการให้บริการตามแผนปฏิบัติ

กระบวนการที่ ๗ การปิดเคสและยุติการให้บริการ

- ความร่วมมือระหว่าง CM (Case Manager) กับผู้ให้บริการแก่เด็กและครอบครัว ในการประเมินผลลัพธ์ของการดำเนินงานหรือให้บริการแก่เด็กและครอบครัว จนมีข้อบ่งชี้ให้เห็นว่าครอบครัวและสังคมแวดล้อมเด็กสามารถปฏิบัติหน้าที่ ในการอุปการะเลี้ยงดูอบรมสั่งสอนเด็ก และพัฒนาเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลของตน และสามารถปกป้องคุ้มครองเด็กให้ปลอดภัยได้ด้วยประการทั้งปวง

^๖ จะเห็นได้หากเกิดปัญหาความร่วมมือในขั้นตอนดังกล่าว เช่น ขาดบุคลากรจากวิชาชีพใดวิชาชีพหนึ่ง เข้าร่วมในการประชุมสหวิชาชีพ การประเมินที่เกิดขึ้นอาจไม่ครบถ้วน อันอาจส่งผลให้การกำหนดแผน ในการช่วยเหลือคุ้มครองเด็กขาดความสมบูรณ์หรือไม่เหมาะสม เช่น การตัดสินใจแยกเด็กออกจากครอบครัว ทั้งที่การทำร้ายลูกนั้นมีสาเหตุมาจากพ่อแม่ขาดทักษะในการเลี้ยงดูลูก ไม่ใช่เพราะไม่รักเด็ก ซึ่งสามารถให้เด็ก ยังคงอยู่กับครอบครัวต่อไปได้ และใช้กลไกกฎหมายเข้าไปควบคุม ติดตามความประพฤติของผู้ปกครองหรือ ผู้ดูแลเด็ก รวมถึงจัดให้มีการอบรมทักษะในการเลี้ยงดูลูก (Parental Skill Training) ทักษะทางด้านการควบคุมอารมณ์ (Anger Management) ให้กับผู้ปกครองและผู้ดูแลเด็ก

นอกจากนั้น ความร่วมมือจากหน่วยงานต้นสังกัดของผู้ประกอบวิชาชีพหรือ
ผู้ให้บริการทางสังคมแก่เด็กและครอบครัวในการสนับสนุนช่วยเหลือให้ผู้ประกอบวิชาชีพ
และผู้ให้บริการทางสังคมสามารถปฏิบัติงานตามภารกิจของตน ก็มีสำคัญเป็นอย่างยิ่ง
ต่อความสำเร็จของการปฏิบัติงานคุ้มครองเด็ก (รายการนี้)

ในกรณีที่เกิดปัญหาไม่ได้รับความร่วมมือจากผู้ประกอบวิชาชีพหรือหน่วยงาน
ที่เกี่ยวข้อง พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือ CM (Case Manager) สามารถประสานงานกับ
พมจ. ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการประสานงานภายใต้ พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก เพื่อให้
ประสานงานกับผู้ประกอบวิชาชีพหรือหน่วยงานดังกล่าว หรือนำเรื่องเสนอต่อคณะกรรมการ
คุ้มครองเด็กจังหวัดพิจารณาหาแนวทางแก้ไขเป็นหลายกรณี รวมถึงกำหนดแนวทางปรับปรุง
และพัฒนาระบบรองรับสำหรับการประสานงานระหว่างแต่ละฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการ
ปฏิบัติงานคุ้มครองเด็ก

ส่วนที่ ๔ บทบาทหน้าที่ของบุคคลแต่ละฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานคุ้มครองเด็ก (รายการณี)

การปฏิบัติงานคุ้มครองเด็ก จำเป็นต้องมีหลายบุคคลหลายฝ่ายเข้ามาเกี่ยวข้อง และร่วมดำเนินการ ทั้งจากหน่วยงานภาครัฐ ผู้ประกอบวิชาชีพ พ้องค์กรเอกชนและเครือข่ายอาสาสมัคร อย่างไรก็ตาม เนื้อหาในส่วนนี้จะได้กล่าวถึงเฉพาะบุคคลที่มีบทบาทหน้าที่หลักในการปฏิบัติงานคุ้มครองเด็ก (รายการณี) เท่านั้น

พนักงานเจ้าหน้าที่

พนักงานเจ้าหน้าที่ตาม พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก คือ ผู้ซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้ดำเนินการ สงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก โดยเฉพาะเด็กในภาวะเสี่ยง หรือเด็กที่ถูกละเมิด ละเลยทอดทิ้ง แสวงประโยชน์ และใช้ความรุนแรง ตามข้อบัญญัติใน พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจและหน้าที่ต่าง ๆ ซึ่งส่งผลให้ต้องดำเนินการและกระทำการ โดยตรงเพื่อคุ้มครองเด็กจากการถูกละเมิด ละเลยทอดทิ้ง แสวงประโยชน์ และใช้ความรุนแรง^๗

ผู้ดำรงตำแหน่งต่อไปนี้ในระดับจังหวัดมีอำนาจและหน้าที่เช่นเดียวกับพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก

- ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคลอื่นอาจได้รับตำแหน่งพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก

ซึ่งต้องมีคุณสมบัติและผ่านกระบวนการขั้นตอนดังต่อไปนี้

๑. จบปริญญาตรีด้านการแพทย์ นิติศาสตร์ สังคมสงเคราะห์ จิตวิทยา กฎหมาย และมีประสบการณ์ด้านเด็กตั้งแต่ ๒ปีขึ้นไป ส่วนผู้ปฏิบัติงานด้านเด็กที่จบสาขาวิชาอื่นจะต้องมีประสบการณ์ด้านเด็ก ๔ปีขึ้นไป โดยมีใบรับรองจากต้นสังกัด
๒. ผ่านการฝึกอบรมตามหลักสูตรที่คณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติกำหนด และผ่านการประเมินจากคณะอนุกรรมการที่คณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติตั้งขึ้น
๓. ผ่านการตรวจสุขภาพจิตจากจิตแพทย์
๔. ได้รับการแต่งตั้งเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ในการสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก จากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และขึ้นทะเบียนพนักงานเจ้าหน้าที่ที่กรมกิจการเด็กและเยาวชน

^๗ พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖ มาตรา ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๗ ๓๙ ๔๑ และ ๔๒

บทบาทหน้าที่

พนักงานเจ้าหน้าที่มีบทบาทหลักสำคัญในการนำเคสเด็กเข้าสู่กระบวนการช่วยเหลือและคุ้มครองเด็ก และมีส่วนร่วมอย่างสำคัญในทุกขั้นตอนของการปฏิบัติงานคุ้มครองเด็ก (รายการณี) ดังนี้

๑. รับแจ้งหรือรับรายงานเหตุของเด็กที่ต้องการได้รับความช่วยเหลือ เด็กถูกทารุณกรรมหรือเจ็บป่วยเนื่องจากการเลี้ยงดูโดยมิชอบ (พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก มาตรา ๒๙ หรือ มาตรา ๔๑ แล้วแต่กรณี)
๒. รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นเพื่อวินิจฉัยว่าเด็กต้องการได้รับความช่วยเหลือหรือไม่ และมีความจำเป็นที่จะต้องเข้าถึงตัวเด็กโดยทันทีหรือไม่
๓. เข้าถึงตัวเด็ก รวมถึงประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ร่วมดำเนินการในการเข้าถึงตัวเด็กเพื่อยับยั้งการกระทำที่เป็นอันตรายต่อเด็ก ส่งตัวเด็กเข้ารับการรักษาและรักษาพยาบาล และแยกเด็กจากครอบครัว เพื่อสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับเด็ก และครอบครัวรวมทั้งบุคคลที่เด็กอาศัยอยู่ด้วย หรือเพื่อคุ้มครองให้เด็กปลอดภัย (พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก มาตรา ๓๐ (๑)(๒) มาตรา ๔๑ วรรคสอง หรือ มาตรา ๔๒ แล้วแต่กรณี)
๔. แยกเด็กจากครอบครัวเป็นการชั่วคราวเพื่อสืบเสาะพินิจเด็กและครอบครัว รวมถึงยื่นคำร้องขอต่อศาลเยาวชนและครอบครัวเพื่อขยายระยะเวลาดังกล่าว (พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก มาตรา ๔๒)
๕. ดำเนินการหรือประสานงานกับหน่วยงานกลางระดับจังหวัด ในการขึ้นทะเบียนเคส และจัดทำ Case Profile ของแต่ละกรณี
๖. ดำเนินการร่วมกับผู้ประกอบวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง ทำการประเมินเบื้องต้น (ประเมินร่างกาย จิตใจ สังคมของเด็ก และประเมินความเสี่ยง) และกำหนดวิธีการเฉพาะหน้าเพื่อให้เด็กปลอดภัย
๗. ดำเนินการตามวิธีการเฉพาะหน้าเพื่อให้เด็กปลอดภัย เช่น
 - ๗.๑ แยกเด็กจากครอบครัว และมอบเด็กให้อยู่ในความอุปการะของบุคคลหรือหน่วยงานใดเป็นการชั่วคราว
 - ๗.๒ ประสานงานกับผู้เชี่ยวชาญสาขาสังคมสงเคราะห์และการแพทย์ในการจัดเตรียมรายงานหรือความเห็นเพื่อเสนอต่อผู้ว่าราชการจังหวัดพิจารณาใช้อำนาจสั่งแยกเด็กจากผู้ปกครอง

๗.๓ ยื่นคำขอต่อศาลเยาวชนและครอบครัวเพื่อออกคำสั่งมิให้ผู้ปกครองหรือญาติของเด็กกระทำทารุณกรรมแก่เด็ก (พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก มาตรา ๔๓ วรรคสอง)

๗.๔ จัดทำรายงานการประเมินเบื้องต้น พร้อมทั้งข้อเสนอแนะวิธีการเฉพาะหน้า เพื่อให้เด็กปลอดภัยและประสานกับพนักงานสอบสวน หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ (ตาม พ.ร.บ. คุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐) เพื่อเสนอเรื่องต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ชั้นผู้ใหญ่หรือยื่นคำร้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัว พิจารณาออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ (พ.ร.บ. คุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว มาตรา ๑๐ หรือ มาตรา ๑๑)

๗.๕ กระทำการแทนเด็กผู้เสียหายจากการใช้ความรุนแรงในครอบครัวที่ไม่อยู่ในสภาพหรือวิสัยที่จะดำเนินการได้ ร้องขอให้ศาลเยาวชนและครอบครัวมีคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก (พ.ร.บ. ศาลเยาวชนและครอบครัว มาตรา ๑๗๒ วรรคสอง)^๔

๗.๖ ติดตามเยี่ยมบ้าน เพื่อติดตามพฤติกรรมของเด็กและครอบครัว รวมถึงให้คำปรึกษาแนะนำและการสนับสนุนแก่ผู้ปกครองในการขจัดปัจจัยที่ทำให้เด็กไม่ปลอดภัย

๗.๗ ขอให้มีการแต่งตั้งผู้คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กเพื่อติดตาม เยี่ยมเยียน ให้คำปรึกษาแนะนำเด็กและผู้ปกครอง (พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก มาตรา ๔๘ และ ๔๙)

๘. ในกรณีที่ถูกกำหนดให้เป็น ผู้จัดบริการทางสังคมรายกรณี (Case Manager) ดำเนินการตามบทบาทหน้าที่ดังกล่าว ซึ่งรวมถึงจัดประชุมทีมสหวิชาชีพ เพื่อวางแผนและดำเนินการสืบค้นข้อเท็จจริงและประเมินความต้องการรับบริการของเด็กและครอบครัว จัดประชุมผู้ให้บริการเพื่อกำหนดแนวทางดำเนินการ ติดตามผลการให้บริการ จัดประชุมเพื่อประเมินผลลัพธ์ของการให้บริการ เป็นต้น
๙. ในกรณีที่ไม่ได้ถูกกำหนดให้เป็นผู้จัดบริการทางสังคมรายกรณี (Case Manager) พนักงานเจ้าหน้าที่อาจมีบทบาทเป็นส่วนหนึ่งของทีมสหวิชาชีพ ซึ่งอาจรวมถึง
- ๙.๑ การเข้าร่วมในการสืบค้นและประเมินความต้องการรับบริการของเด็กและครอบครัว

^๔ ประกอบกับข้อ ๑๓ วรรคสอง ของข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยวิธีการดำเนินคดีคุ้มครองสวัสดิภาพ พ.ศ. ๒๕๕๔

๙.๒ การดำเนินงานตามแผนปฏิบัติที่กำหนดไว้

๙.๒.๑ การเตรียมข้อมูลและยื่นคำร้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัว ให้พิจารณาออกคำสั่งในเรื่องต่าง ๆ เช่น คำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการ เพื่อบรรเทาทุกข์ หรือคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก

๙.๒.๒ เข้าร่วมในการประเมินผลลัพธ์ของการให้บริการ เป็นต้น ทั้งนี้ แล้วยแต่ความตกลงระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องในแต่ละกรณีไป

๙.๒.๓ ประเมินพฤติการณ์และความเป็นไปได้ในการส่งเด็กกลับคืนสู่ครอบครัวอย่างต่อเนื่อง และยื่นเรื่องเสนอต่อผู้ว่าราชการจังหวัด เพื่อพิจารณามอบตัวเด็กให้แก่ผู้ปกครองรับไปดูแล

๙.๓ จัดทำบันทึกในส่วนที่เกี่ยวกับการทำงานของตนเอง ทั้งในส่วนขอข้อเท็จจริงที่ได้รับข้อวินิจฉัยการให้บริการ ผลลัพธ์ของการให้บริการ เพื่อเก็บรวบรวมไว้ใน Case Profile ของกรณีนั้น ๆ

๙.๔ จัดทำรายงานพร้อมข้อเสนอแนะ (ถ้ามี) ยื่นให้แก่ผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ตามมาตรา ๒๔ (พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก) กล่าวคือ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ที่เกิดเหตุ นายอำเภอ ผู้อำนวยการเขต (ในกรุงเทพมหานคร) ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

ศูนย์พึ่งได้ (OSCC)

ศูนย์พึ่งได้ในโรงพยาบาลจังหวัดและโรงพยาบาลชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินงานระดับชาติเพื่อแก้ปัญหาสตรีและเด็กซึ่งเป็นผู้เสียหายของการละเมิด การละเลยทอดทิ้ง แสวงประโยชน์ และความรุนแรง โดยในปี พ.ศ. ๒๕๕๖ กระทรวงสาธารณสุขจัดให้มีบริการแยกต่างหากขึ้นในโรงพยาบาล เพื่อให้การตรวจรักษาเฉพาะทางเป็นการฉุกเฉินแก่สตรีและเด็ก รวมถึงให้การช่วยเหลือทางจิตวิทยา และโอกาสเข้าถึงบริการสงเคราะห์ช่วยเหลือ และบริการทางกฎหมาย

โรงพยาบาลมักเป็นจุดแรกที่ได้รับการติดต่อจากเด็กซึ่งถูกละเมิด ละเลยทอดทิ้ง แสวงประโยชน์ และถูกใช้ความรุนแรง โดยเด็กเหล่านี้อาจจะมาแจ้งเหตุด้วยตนเอง หรือมีหน่วยงานหรือครอบครัวอื่นเป็นผู้ส่งตัว^๙

บทบาทหน้าที่

๑. ให้บริการฉุกเฉินทางแพทย์โดยไม่คิดค่าใช้จ่ายจากเด็กที่ถูกละเมิด ละเลยทอดทิ้ง แสวงประโยชน์ และถูกใช้ความรุนแรง รวมถึงการตรวจรักษาพยาบาลทางด้านร่างกายและจิตใจของเด็ก^{๑๐}
๒. จัดให้มีสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและเคารพในการรักษาความลับระหว่างที่เด็กพักอยู่ในศูนย์พึ่งได้
๓. รายงานให้พนักงานเจ้าหน้าที่ พนักงานฝ่ายปกครอง ตำรวจ หรือ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทราบโดยไม่ชักช้า เมื่อเป็นที่ปรากฏชัดหรือน่าสงสัยว่าเด็กถูกทารุณกรรมหรือเจ็บป่วยเนื่องจากการเลี้ยงดูโดยมิชอบ (พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก มาตรา ๒๙ วรรคสอง)

^๙ กระทรวงสาธารณสุขได้กำหนดแนวทางปฏิบัติในการดำเนินงานช่วยเหลือเด็กของศูนย์พึ่งได้และสถานพยาบาล ดังนี้

๑. แนวทางปฏิบัติเพื่อช่วยเหลือเด็ก สตรีและบุคคลในครอบครัวที่ถูกกระทำรุนแรง จัดทำโดยกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข (กันยายน ๒๕๕๒)
๒. คู่มือการตรวจรักษา กรณีข่มขืนกระทำชำเรา จัดทำโดย สำนักบริหารการสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข (กรกฎาคม ๒๕๕๒)

^{๑๐} หากเด็กไม่มีสิทธิตามหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ สามารถติดต่อขอให้บ้านพักเด็กและครอบครัว หรือสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดจ่ายให้แทนเด็ก โดยอาจจะนำมาจากงบประมาณประจำหรือขอจากกองทุนคุ้มครองเด็กได้

๔. ดำเนินการหรือประสานงานกับพนักงานเจ้าหน้าที่ ในการประเมินเบื้องต้น เพื่อกำหนดวิธีการเฉพาะหน้าเพื่อให้เด็กปลอดภัย
๕. จัดให้มีนักสังคมสงเคราะห์ และผู้ประกอบวิชาชีพทางการแพทย์ เข้าร่วม ในทีมสหวิชาชีพเพื่อดำเนินการตามกระบวนการปฏิบัติงานคุ้มครองเด็ก ซึ่งรวมถึง การสืบค้นข้อเท็จจริงและประเมินความต้องการรับบริการของเด็ก การกำหนดแนวทางดำเนินการให้บริการตามบทบาทหน้าที่กำหนดในแผนปฏิบัติการ และร่วมประเมินผลลัพธ์ของการให้บริการ
๖. ประสานงานกับหน่วยงานคุ้มครองเด็กอื่น ๆ ในจังหวัดหรือข้ามจังหวัด เพื่อให้กระบวนการส่งต่อเด็กผู้ถูกละเมิด ละเลยทอดทิ้ง แสวงประโยชน์ และใช้ความรุนแรงดำเนินไปอย่างเหมาะสม
๗. เก็บรักษابันทึกรายการคดี และแลกเปลี่ยนข้อมูลการประเมินและ ข้อเสนอแนะแก่หน่วยงานอื่น ๆ ตามความเหมาะสม

ครู / โรงเรียน / สถานศึกษา

โรงเรียนต่าง ๆ ภายใต้การบริหารของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีบทบาทสำคัญในระบบงานคุ้มครองเด็ก ครู คือ ผู้ที่ใช้เวลาอยู่กับเด็กวันละหลายชั่วโมง จึงอาจสังเกตเห็นเมื่อเด็กประสบปัญหาหรือหยุดเรียนกลางคัน

ในปัจจุบันโรงเรียนต่าง ๆ ได้จัดโครงการที่มีส่วนสำคัญต่อการป้องกันการละเมิด ละเลยทอดทิ้ง แสวงประโยชน์ และใช้ความรุนแรง โดยครูจะปฏิบัติงานภายใต้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน (ซึ่งอยู่ภายใต้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน) โดยการออกเยี่ยมบ้านและบันทึกข้อมูลของเด็กและครอบครัว ระบบคัดกรองนี้ช่วยให้ทราบว่า มีนักเรียนคนใดบ้างที่อยู่ในภาวะเสี่ยง

บทบาทหน้าที่

๑. รายงานให้พนักงานเจ้าหน้าที่ พนักงานฝ่ายปกครอง ตำรวจ หรือผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทราบโดยไม่ชักช้า เมื่อเป็นที่ปรากฏชัดหรือน่าสงสัยว่าเด็กถูกทารุณกรรมหรือเจ็บป่วยเนื่องจากการเลี้ยงดูโดยมิชอบ (พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก มาตรา ๒๙ วรรคสอง)
๒. ประสานงานและส่งตัวเด็กให้เข้าอยู่ในการดูแลของพนักงานเจ้าหน้าที่หรือตำรวจ ในกรณีที่เห็นว่าเด็กอาจไม่ปลอดภัย
๓. รายงานข้อมูลเกี่ยวกับเด็กและครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งพฤติการณ์หรือการกระทำที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่เด็ก แก่พนักงานเจ้าหน้าที่หรือทีมสหวิชาชีพ สำหรับการประเมินเบื้องต้นเพื่อกำหนดวิธีการเฉพาะหน้าเพื่อให้เด็กปลอดภัย
๔. เข้าร่วมในทีมสหวิชาชีพเมื่อได้รับการประสานร้องขอจากพนักงานเจ้าหน้าที่หรือ CM (Case Manager) เพื่อดำเนินการตามกระบวนการปฏิบัติงานคุ้มครองเด็ก ซึ่งรวมถึงการสืบค้นข้อเท็จจริงและประเมินความต้องการรับบริการของเด็ก การกำหนดแนวทางดำเนินการให้บริการตามบทบาทหน้าที่กำหนดในแผนปฏิบัติ และร่วมประเมินผลลัพธ์ของการให้บริการ
๕. จัดบริการให้แก่เด็กและครอบครัว ซึ่งอาจรวมถึง
 - ๕.๑ ดำเนินการเพื่อให้เด็กมีความปลอดภัยในขณะที่เด็กอยู่ในความดูแลของโรงเรียน รวมถึงการสร้างหลักประกันว่าเด็กจะไม่ถูกรังแก หรือไปรังแกเด็กอื่น ซึ่งสามารถทำได้ด้วยการส่งเสริมการสอนวินัยเชิงบวก (Positive discipline) การประเมินอันตรายในโรงเรียนเพื่อจัดสภาพแวดล้อมให้ปลอดภัย กำหนดกฎระเบียบให้เกิดความปลอดภัย และแทรกแซงเมื่อมีการข่มขู่รังแกกัน
 - ๕.๒ จัดกิจกรรมฝึกอบรมนักเรียนให้รู้จักวิเคราะห์สถานการณ์อันตราย รู้จักหลบหลีก และขอความช่วยเหลือให้ได้รับความคุ้มครองให้ปลอดภัยสำหรับเด็กนักเรียนวัยรุ่นจัดฝึกอบรมหลักสูตรเข้มข้นในเรื่อง ทักษะการควบคุมตนเองและระบายความเครียด ทักษะการจัดการปัญหา ทักษะสังคมโดยเฉพาะการมีปฏิสัมพันธ์กับเพศตรงข้าม การบริหารการเงิน การดูแลตนเองด้านเพศ รู้จักเท่าทันอารมณ์เพศและการควบคุมกิจกรรมทดแทนการมีเพศสัมพันธ์ เป็นต้น

- ๕.๓ จัดกิจกรรมป้องกันและสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดี ระหว่างนักเรียน ครูกับนักเรียน และนักเรียนกับผู้ปกครอง เช่น จัดอาสาสมัครดูแล (Escort) สำหรับเด็กเข้าใหม่ เด็กพิการ เด็กต่างถิ่น ต่างเชื้อชาติ ศาสนา ฯลฯ จัดอาสาสมัครพี่ช่วยน้อง (Mentor) ให้เด็กเล็กกว่า จัดกิจกรรมส่งเสริมสัมพันธ์เช่น Buddy/ Secret friend กิจกรรมกีฬา ศิลปะ ดนตรี จัดกิจกรรมสร้างสัมพันธ์เด็กกับครู เช่น กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี บำเพ็ญประโยชน์
 - ๕.๔ จัดให้มีโครงการดูแลพัฒนาเด็กหรือกิจกรรมหลังเลิกเรียนเพื่อไม่ให้เกิดช่องว่างในการปกครองดูแล จนกว่าผู้ปกครองจะกลับถึงบ้าน
 - ๕.๕ ร่วมกับทีมสหวิชาชีพจัดอบรมความรู้ ฝึกทักษะในการเลี้ยงลูก (Parental skills) จัดบริการให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับปัญหาครอบครัว ปัญหาการเรียนของเด็กนักเรียนให้แก่ผู้ปกครอง โดยเฉพาะการเข้า Internet การฝึกทักษะทางสังคม ทักษะการจัดการปัญหา การมีปฏิสัมพันธ์กับเพศตรงกันข้ามของเด็กวัยรุ่น ฯลฯ
 - ๕.๖ ร่วมกับทีมสหวิชาชีพจัดกิจกรรม การจัดกิจกรรมครอบครัวสำหรับเด็กและผู้ปกครองเพื่อฟื้นฟูความรักและความผูกพัน (Nature of attachments) เสริมสร้างการแสดงออกและรับรู้อารมณ์ความรู้สึกซึ่งกันและกัน (Expression and reception of feelings) หรือเพิ่มพูนความสัมพันธ์ทางจิตใจที่มีต่อกัน (Nature of relationships) เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการส่งเด็กกลับคืนสู่ครอบครัว
 - ๕.๗ ประสานงานกับโรงเรียนอื่นเพื่อให้เด็กสามารถย้ายโรงเรียนได้ในกรณี ที่จำเป็น
๖. เก็บรักษาข้อมูลบันทึกของแต่ละรายกรณีเพื่อส่งต่อ และแลกเปลี่ยนข้อมูล การประเมินและข้อเสนอแนะแก่หน่วยงานอื่น ๆ ตามความเหมาะสม

พนักงานฝ่ายปกครอง

พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก ไม่ได้ให้คำนิยามของคำว่า “พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ” ไว้ อย่างไรก็ตามเมื่อเทียบเคียงคำนิยามดังกล่าวที่ใช้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน อาจถือได้ว่า พนักงานฝ่ายปกครองในที่นี้ นอกจากบุคคลที่ถูกกำหนดให้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ตามมาตรา ๒๔ (ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ หรือผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่อยู่ในเขตพื้นที่ที่รับผิดชอบ) แล้วอาจหมายรวมถึงปลัดอำเภอ ปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ปลัดเทศบาล และปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล^{๑๑}

พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของพนักงานฝ่ายปกครองไว้หลายประการ อย่างไรก็ตามเนื้อหาในส่วนนี้จะกล่าวถึงเฉพาะบทบาทของพนักงานฝ่ายปกครองในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานคุ้มครองเด็ก (รายการนี้) เท่านั้น

บทบาทหน้าที่

๑. รับแจ้งหรือรับรายงานเหตุของเด็กที่ต้องการได้รับความช่วยเหลือเด็กถูกทารุณกรรมหรือเจ็บป่วยเนื่องจากการเลี้ยงดูโดยมิชอบ (พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก มาตรา ๒๙ หรือมาตรา ๔๑ แล้วแต่กรณี) และประสานงานกับพนักงานเจ้าหน้าที่โดยทันทีเพื่อร่วมกำหนดแนวทางดำเนินการในการเข้าถึงตัวเด็ก
๒. รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นเพื่อวินิจฉัยว่าเด็กต้องการได้รับความช่วยเหลือหรือไม่ และมีความจำเป็นที่จะต้องเข้าถึงตัวเด็กโดยทันทีหรือไม่
๓. หากมีเหตุจำเป็นเร่งด่วนเพื่อความปลอดภัยของเด็ก พนักงานฝ่ายปกครองอาจเข้าถึงตัวเด็กเพื่อยับยั้งการกระทำที่อาจเป็นอันตรายต่อเด็กได้ทันที รวมถึงแยกตัวเด็กที่ถูกกระทำทารุณกรรมจากครอบครัวและจัดให้เด็กอยู่ในความดูแลของพนักงานเจ้าหน้าที่หรือศูนย์พึ่งได้ของโรงพยาบาล เพื่อให้เด็กได้รับการตรวจรักษา (พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก มาตรา ๔๑ วรรคสอง และมาตรา ๔๒ วรรคแรก)

^{๑๑} ดู ญัตติ บัญญัติ บัญญัติ, อำนาจและหน้าที่ขององค์กรและบุคลากรตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖, คู่มือการสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก, สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาสและผู้สูงอายุ, กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, หน้า ๒๘ - ๓๓.

๔. รวบรวมและส่งข้อมูลที่ได้รับจากการแจ้งหรือรายงานเหตุหรือการสืบสวน สอบสวนเกี่ยวกับบุคคลและพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดอันตรายต่อเด็กให้แก่ พนักงานเจ้าหน้าที่ สำหรับใช้ในการประเมินเบื้องต้นเพื่อกำหนดวิธีการ เฉพาะหน้าเพื่อให้เด็กปลอดภัย
๕. ดำเนินการหรือสนับสนุนพนักงานเจ้าหน้าที่ในการยื่นคำขอต่อศาลเยาวชน และครอบครัว เพื่อออกคำสั่งมิให้ผู้ปกครองหรือญาติของเด็กกระทำทารุณกรรม ต่อเด็ก (พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก มาตรา ๔๓ วรรคสอง)
๖. เก็บรักษาบันทึกการดำเนินงาน ตรวจสอบให้มีกลไกที่ดีสำหรับการส่งตัวเด็ก และการติดตามผล
๗. สนับสนุนและพัฒนาระบบการทำงานของฝ่ายปกครองให้เอื้อต่อการ ปฏิบัติงานคุ้มครองเด็ก เช่น การพัฒนาศักยภาพของพนักงานฝ่ายปกครอง ในการปฏิบัติงานคุ้มครองเด็ก จัดสรรให้มีพนักงานฝ่ายปกครองรับผิดชอบโดยตรง ในการทำงานร่วมกันกับหน่วยงานอื่นในการปฏิบัติงานคุ้มครองเด็ก
๘. ประเมินปัจจัยเสี่ยงที่จะก่อให้เกิดการกระทำคามผิดทางอาญาต่อเด็กและร่วมกับ บุคคลอื่น ๆ ในการคุ้มครองเด็ก เพื่อดำเนินแผนป้องกันโดยเฉพาะการทำงาน กับครอบครัว ชุมชน และโรงเรียนหรือสถานศึกษาในการควบคุมหรือจัดปัจจัย เสี่ยงข้างต้น

ตำรวจ

บทบาทสำคัญประการหนึ่งของตำรวจในกรณีการละเมิด ละเลยทอดทิ้ง แสวงประโยชน์ และใช้ความรุนแรงต่อเด็ก คือ การจับกุมและดำเนินคดีต่อผู้ที่ถูกกล่าวหา ว่ากระทำความผิดเป็นหลัก นอกจากนั้นตำรวจยังมีบทบาทสำคัญในการดำเนินการ ทั้งปวงเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดต้องได้รับผลกระทบจากการดำเนินการต่าง ๆ ในกระบวนการ ยุติธรรม เช่น การปฏิบัติตามกระบวนการวิธีพิจารณาสำหรับเด็กในคดีอาญา เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม เนื้อหาในคู่มือฉบับนี้จะได้กล่าวถึงเฉพาะบทบาทของตำรวจ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนการทำงานของหน่วยงานอื่นในการปฏิบัติงาน คุ้มครองเด็ก (รายการณี) เท่านั้น

บทบาทหน้าที่

๑. รับแจ้งหรือรับรายงานเหตุของเด็กที่ต้องการได้รับความช่วยเหลือ เด็กถูกทารุณกรรมหรือเจ็บป่วยเนื่องจากการเลี้ยงดูโดยมิชอบ (พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก มาตรา ๒๙ หรือ มาตรา ๔๑ แล้วแต่กรณี) และประสานงานกับพนักงานเจ้าหน้าที่โดยทันที เพื่อร่วมกำหนดแนวทางดำเนินการในการเข้าถึงตัวเด็ก
๒. รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นเพื่อวินิจฉัยว่าเด็กต้องการได้รับความช่วยเหลือหรือไม่ และมีความจำเป็นที่จะต้องเข้าถึงตัวเด็กโดยทันทีหรือไม่
๓. หากมีเหตุจำเป็นเร่งด่วนเพื่อความปลอดภัยของเด็ก ดำรวจอาจเข้าถึงตัวเด็ก เพื่อยับยั้งการกระทำที่อาจเป็นอันตรายต่อเด็กได้ทันที รวมถึงแยกตัวเด็กที่ถูกกระทำทารุณกรรมจากครอบครัว (พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก มาตรา ๔๒ วรรคสอง และมาตรา ๔๑ จัดให้เด็กอยู่ในความดูแลของพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือศูนย์พึ่งได้ของโรงพยาบาล (ในกรณีที่เด็กต้องได้รับการตรวจรักษา)
๔. วางแผนร่วมกันกับพนักงานเจ้าหน้าที่และทีมสหวิชาชีพในกรณีที่ต้องสัมภาษณ์เด็กเพื่อใช้ในการดำเนินคดีกับผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดต่อเด็ก
๕. รวบรวมและส่งข้อมูลที่ได้รับการแจ้งหรือรายงานเหตุหรือการสืบสวนสอบสวนเกี่ยวกับบุคคลและพฤติการณ์ที่ก่อให้เกิดอันตรายต่อเด็กให้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่ สำหรับใช้ในการประเมินเบื้องต้นเพื่อกำหนดวิธีการเฉพาะหน้าเพื่อให้เด็กปลอดภัย
๖. ดำเนินการหรือสนับสนุนพนักงานเจ้าหน้าที่ในการจัดทำรายงานการประเมินเบื้องต้น พร้อมทั้งข้อเสนอแนะวิธีการเฉพาะหน้าเพื่อให้เด็กปลอดภัย และนำเสนอต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ชั้นผู้ใหญ่หรือยื่นคำร้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัว เพื่อให้พิจารณาออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ (พ.ร.บ. คุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว มาตรา ๑๐ หรือมาตรา ๑๑)
๗. ยื่นคำร้องแทนเด็กผู้เสียหายจากการใช้ความรุนแรงในครอบครัวที่ไม่อยู่ในสภาพหรือวิสัยที่จะดำเนินการได้ เพื่อขอให้ศาลเยาวชนและครอบครัวมีคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก (พ.ร.บ. ศาลเยาวชนและครอบครัว มาตรา ๑๗๒ วรรคสอง)^{๑๒}

^{๑๒} ประกอบกับข้อ ๑๓ วรรคสอง ของข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยวิธีการดำเนินคดีคุ้มครองสวัสดิภาพ พ.ศ. ๒๕๕๔

๘. จับกุมผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก^{๑๓} ตามหมายจับที่ออกโดยศาลเยาวชนและครอบครัว มาซึ่งไว้จนกว่าจะปฏิบัติตามคำสั่ง (พ.ร.บ. ศาลเยาวชนและครอบครัว มาตรา ๑๗๖ วรรคสอง)
๙. ดำเนินการหรือสนับสนุนพนักงานเจ้าหน้าที่ในการยื่นคำขอต่อศาลเยาวชนและครอบครัวเพื่อออกคำสั่งมิให้ผู้ปกครองหรือญาติของเด็กกระทำทารุณกรรมต่อเด็ก รวมถึงจับกุมบุคคลดังกล่าวมาถ่วงไว้ก่อน ตามคำสั่งศาลเยาวชนและครอบครัว (พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก มาตรา ๔๓ วรรคสอง)
๑๐. เก็บรักษาบันทึกการดำเนินงานและตรวจสอบให้มีกลไกที่ดีสำหรับการส่งตัวเด็กและการติดตามผล
๑๑. สนับสนุนและพัฒนาระบบการทำงานของตำรวจ ให้เอื้อต่อการปฏิบัติงานคุ้มครองเด็ก เช่น การพัฒนาศักยภาพของตำรวจในการปฏิบัติงานคุ้มครองเด็ก จัดสรรให้มีตำรวจรับผิดชอบโดยตรงในการทำงานร่วมกันกับหน่วยงานอื่นในการปฏิบัติงานคุ้มครองเด็ก
๑๒. ประเมินปัจจัยเสี่ยงที่จะก่อให้เกิดการกระทำความผิดทางอาญาต่อเด็ก และร่วมกับบุคคลอื่น ๆ ในการคุ้มครองเด็กเพื่อดำเนินแผนป้องกันโดยเฉพาะการทำงานกับครอบครัว ชุมชน และโรงเรียนหรือสถานศึกษาในการควบคุมหรือขจัดปัจจัยเสี่ยงข้างต้น^{๑๔}

^{๑๓} คำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพ อาจรวมถึงการห้ามเสพสุราหรือสิ่งมีนเมา ห้ามเข้าใกล้ที่อยู่อาศัยของเด็ก ห้ามใช้หรือครอบครองทรัพย์สิน ห้ามกระทำการอันใดอันอาจนำไปสู่การใช้ความรุนแรงในครอบครัว ห้ามกระทำการใด ๆ ซึ่งเป็นการปฏิบัติโดยมิชอบต่อเด็กตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก และการปฏิบัติอย่างอื่นตามที่ศาลเห็นสมควร

^{๑๔} ยกตัวอย่างเช่น ควรตรวจสอบว่าในพื้นที่รับผิดชอบมีบริเวณที่เด็กสัญจรผ่าน ซึ่งเป็นพื้นที่หรือตึกกร้างว่างเปล่า หรือเป็นพื้นที่มืดไม่มีคอมส่องสว่าง ทำให้เกิดภาวะเสี่ยง และแจ้งให้ผู้รับผิดชอบในพื้นที่ เช่น เจ้าหน้าที่เขตของกรุงเทพมหานคร หรือเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ดำเนินการหรือสั่งการให้มีการล้อมรั้วให้มืดซิดหรือติดตั้งคอมส่องสว่าง เป็นต้น

พนักงานเจ้าหน้าที่ชั้นผู้ใหญ่

พนักงานเจ้าหน้าที่ชั้นผู้ใหญ่ คือ พนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ให้แก่บุคคลผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว เป็นการชั่วคราว ตาม พ.ร.บ. คุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐ ได้แก่

๑. หัวหน้าสถานีตำรวจ
๒. นายอำเภอ
๓. พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด

บทบาทหน้าที่

๑. รับพิจารณารายงานและความเห็น (ในกรณีที่เด็กเป็นผู้เสียหายจากการใช้ความรุนแรงในครอบครัว และได้มีการร้องทุกข์หรือร้องทุกข์แทนแล้ว) จากพนักงานสอบสวน พนักงานเจ้าหน้าที่ (ตาม พ.ร.บ. คุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว) หรือศูนย์ปฏิบัติการที่มีเขตอำนาจ ที่ขอให้ออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ (ตาม พ.ร.บ. คุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว มาตรา ๑๐ หรือมาตรา ๑๑) ทั้งนี้เพื่อให้เด็กปลอดภัย
๒. ในกรณีที่มีเหตุสมควรเรียกพนักงานสอบสวน พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบหรือเชิญบุคคลที่เกี่ยวข้องมาสอบถามข้อเท็จจริงเพิ่มเติมเพื่อประกอบดุลยพินิจออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์
๓. ออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ (โดยใช้แบบ คร. ๙ ทำยระเบียบกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการสอบสวนตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐)

พนักงานอัยการ

สำนักงานอัยการสูงสุดมีบทบาทในการคุ้มครองเด็กตาม พ.ร.บ.คุ้มครองเด็ก โดยมีอัยการสูงสุดเป็นกรรมการในคณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ อัยการจังหวัดหรืออัยการจังหวัดคดีเยาวชนและครอบครัว (กรณีที่มี) เป็นกรรมการในคณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัด และมีบทบาทในคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และกฎหมายอื่นซึ่งบัญญัติว่าเป็นอำนาจหน้าที่ของสำนักงานอัยการสูงสุด

บทบาทของพนักงานอัยการคดีเยาวชนและครอบครัว คือ การพิจารณาสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหา ทั้งที่เป็นผู้ใหญ่ซึ่งถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดตาม พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก และ พ.ร.บ.คุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว และนำเด็กซึ่งถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดทางอาญาเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม และพิจารณาเสนอความเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการถอนอำนาจปกครองของบิดา มารดา ผู้ปกครองกรณีเห็นว่าการใช้อำนาจปกครองเป็นประโยชน์ต่อเด็ก และแต่งตั้งผู้ปกครองแทน รวมถึงให้คำปรึกษาและความช่วยเหลือทางกฎหมายในเรื่องที่เกี่ยวกับการคุ้มครองพยาน การเรียกร้องค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญา การเรียกค่าสินไหมทดแทน

อย่างไรก็ตาม เนื้อหาในคู่มือฉบับนี้จะได้กล่าวถึงเฉพาะบทบาทของพนักงานอัยการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนการทำงานของหน่วยงานอื่นในการปฏิบัติงานคุ้มครองเด็ก (รายการนี้) เท่านั้น

บทบาทหน้าที่

๑. เข้าร่วมในทีมสหวิชาชีพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่มีการดำเนินคดีทางอาญาต่อผู้กระทำต่อเด็ก
๒. ยื่นคำร้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัวเพื่อขอขยายระยะเวลาการแยกเด็กจากครอบครัว เพื่อสืบเสาะพินิจเกี่ยวกับเด็กและครอบครัว (พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก มาตรา ๔๒)
๓. พิจารณาออกคำสั่งคุ้มครองเด็กคนอื่น ๆ จากผู้ต้องหา ทั้งสำหรับเด็กที่เป็นญาติและไม่ใช่ญาติของเด็กซึ่งถูกละเมิด ละเลยทอดทิ้ง แสวงประโยชน์ หรือใช้ความรุนแรง

๔. ดำเนินการตรวจสอบให้เด็กซึ่งถูกละเมิด ละเลยทอดทิ้ง แสวงประโยชน์ และใช้ความรุนแรงมีผู้ดำเนินการแทนในด้านกฎหมาย
๕. ดำเนินการหรือสนับสนุนพนักงานเจ้าหน้าที่ในการยื่นคำขอต่อศาลเยาวชนและครอบครัวเพื่อออกคำสั่งมิให้ผู้ปกครองหรือญาติของเด็กกระทำการทารุณกรรมต่อเด็ก รวมถึงจับกุมบุคคลดังกล่าวมากักขังไว้ก่อน ตามคำสั่งศาลเยาวชนและครอบครัว (พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก มาตรา ๔๓ วรรคสอง)
๖. เก็บรักษาบันทึกถ้อยคำหรือสำนวนคดีซึ่งใช้ความรุนแรงหรือกระทำการละเมิด ละเลยทอดทิ้ง หรือแสวงประโยชน์จากเด็ก
๗. ดำเนินคดีคุ้มครองสวัสดิภาพแทนผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว กรณีผู้ถูกกระทำ ความรุนแรงไม่อยู่ในสภาพหรือวิสัยที่จะร้องขอได้เอง เพื่อขอให้ศาลเยาวชนและครอบครัวออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ชั่วคราวแก่ผู้ถูกกระทำฯ ตาม พ.ร.บ. ศาลเยาวชนและครอบครัว มาตรา ๑๗๒

ศาลเยาวชนและครอบครัว

ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งในคดีอาญาที่มีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด คดีครอบครัว คดีคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก รวมถึงคดีอื่น ๆ ที่มีกฎหมายบัญญัติให้เป็นอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัว

เนื้อหาในคู่มือฉบับนี้จะได้กล่าวถึงบทบาทของศาลเยาวชนและครอบครัว เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานคุ้มครองเด็ก (รายการณี) เท่านั้น ซึ่งจะครอบคลุมถึง

- ก) การพิจารณาคดีที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานคุ้มครองเด็ก (รายการณี)

ตาม พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก และพ.ร.บ. คุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว และ

- ข) การพิจารณาคดีคุ้มครองสวัสดิภาพ ซึ่งหมายถึง คดี ๒ ประเภท^{๑๕} คือ คดีร้องขอให้ศาลคุ้มครองสวัสดิภาพในกรณีที่มีการปฏิบัติต่อเด็กโดยมิชอบด้วย พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก และคดีร้องขอให้ศาลคุ้มครองสวัสดิภาพผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ตาม พ.ร.บ. คุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว

^{๑๕} ตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยวิธีการดำเนินคดีคุ้มครองสวัสดิภาพ พ.ศ. ๒๕๕๔ ข้อ ๕

บทบาทหน้าที่

๑. ใช้ดุลพินิจออกหมายค้น ในกรณีที่มีการยื่นคำร้องขอหมายค้นเพื่อดำเนินคดีตาม พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก
๒. พิจารณาคดีที่พนักงานเจ้าหน้าที่ยื่นคำร้องขอขยายเวลาคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กเพื่อสืบเสาะและพินิจเกี่ยวกับเด็กและครอบครัว ตาม พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก มาตรา ๔๒ วรรค ๒
๓. พิจารณาคดีที่ผู้ปกครองโต้แย้งคำสั่งสงเคราะห์เด็กที่ออกโดยผู้ว่าราชการจังหวัดหรือ ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ตาม พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก มาตรา ๓๓ วรรค ๒๓ และ ๔
๔. ตรวจสอบคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ ที่ออกโดยพนักงานเจ้าหน้าที่ชั้นผู้ใหญ่ ตาม พ.ร.บ. คุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว มาตรา ๑๐
๕. พิจารณาคดีที่มีการยื่นคำร้องขอให้ศาลเยาวชนและครอบครัวมีคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ ตาม พ.ร.บ. คุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว มาตรา ๑๐ หรือ มาตรา ๑๑
๖. กำหนดมาตรการคุ้มครองความปลอดภัยผู้ปกครองหรือญาติที่กระทำทารุณกรรมต่อเด็ก ห้ามเข้าเขตกำหนด หรือห้ามเข้าใกล้ตัวเด็ก ห้ามมิให้กระทำอีก ทำทัณฑ์บนและกักขัง (พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก มาตรา ๔๓)
๗. พิจารณาคดีที่มีคำร้องขอให้ศาลเยาวชนและครอบครัวมีคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก (พ.ร.บ. ศาลเยาวชนและครอบครัว มาตรา ๑๗๒ วรรคสอง)
๘. ออกหมายจับผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก^{๑๖} มาซึ่งไว้จนกว่าจะปฏิบัติตามคำสั่ง (พ.ร.บ. ศาลเยาวชนและครอบครัว มาตรา ๑๗๖ วรรคสอง)
๙. พิจารณาคดีที่ผู้ปกครองเห็นแย้งต่อคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามมาตรา ๓๖ มาตรา ๓๗ มาตรา ๔๔ และข้อกำหนดให้เด็กทำงานหรือบำเพ็ญประโยชน์ตามมาตรา ๔๕
๑๐. พิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่ฝ่าฝืน พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก (มาตรา ๕)

^{๑๖} คำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพ อาจรวมถึงการห้ามเสพสุราหรือสิ่งมีนเมา ห้ามเข้าใกล้ที่อยู่อาศัยของเด็ก ห้ามใช้หรือครอบครองทรัพย์สิน ห้ามกระทำการอันได้อันอาจนำไปสู่การใช้ความรุนแรงในครอบครัว ห้ามกระทำการใด ๆ ซึ่งเป็นการปฏิบัติโดยมิชอบต่อเด็กตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก และการปฏิบัติอย่างอื่นตามที่ศาลเห็นสมควร

สถานแรกรับ (บ้านพักเด็กและครอบครัว)

สถานแรกรับเป็นสถานที่ปลอดภัยสำหรับเด็กได้ฟื้นฟูทั้งร่างกายและจิตใจ และกำหนดวิธีการให้บริการแก่เด็กและครอบครัวเพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของ กฎหมายในการให้เด็กได้รับการอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน และพัฒนาตาม มาตรฐานขั้นต่ำและได้รับการปกป้องคุ้มครองให้ปลอดภัยด้วยประการทั้งปวง สถานแรกรับ คือทางเลือกระยะสั้นอันหนึ่ง ที่เพิ่มโอกาสให้เด็กและครอบครัวได้กลับคืนสู่ชุมชนของตนเอง นอกเหนือจากการส่งเด็กเข้ารับบริการในรูปแบบอื่น ๆ เช่น ครอบครัวทดแทน หรือสถาน รงรับใด ๆ ในปัจจุบันกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้มอบภารกิจ ของสถานแรกรับให้บ้านพักเด็กและครอบครัวดำเนินการ

สถานแรกรับ (บ้านพักเด็กและครอบครัว) ดำเนินงานในเชิงป้องกันโดยส่งเจ้าหน้าที่ นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยาของบ้านพักฯ เข้าทำงานร่วมกับชุมชนในการสร้าง ระบบป้องกันและเฝ้าระวังในชุมชน ซึ่งจะบ่งชี้ว่าครอบครัวใดอยู่ในภาวะเสี่ยง หรือ กำลังประสบปัญหาการใช้ความรุนแรง การละเลยทอดทิ้ง และแสวงประโยชน์จากเด็ก และให้การสนับสนุนช่วยเหลือครอบครัวเหล่านั้น ระบบป้องกันและเฝ้าระวังนี้ช่วยให้ เจ้าหน้าที่จากบ้านพักฯ ป้องกันเด็กให้พ้นจากการถูกทำร้ายอย่างรุนแรงได้ อีกทั้งยังช่วย ให้ครอบครัวมีสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้นสำหรับเด็กด้วย

บทบาทหน้าที่

๑. จัดให้มีสถานที่พักพิงฉุกเฉิน/ชั่วคราวและมีบริการพื้นฐานที่จำเป็นเพื่อให้เด็ก ที่เข้าพักอาศัยเป็นการชั่วคราวได้รับการเลี้ยงดูตามมาตรฐานขั้นต่ำและ มีความปลอดภัย เพื่อประเมินความต้องการรับบริการของเด็กและครอบครัวและ ส่งต่อให้หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องรับผิดชอบ
๒. จัดให้มีบริการตรวจรักษาสุขภาพทางร่างกายและจิตใจในทันทีที่เด็กเข้าพักอาศัย
๓. ดำเนินการหรือประสานงานกับพนักงานเจ้าหน้าที่ ในการประเมินเบื้องต้น เพื่อกำหนดวิธีการเฉพาะหน้าเพื่อให้เด็กปลอดภัย
๔. ประสานงานและสนับสนุน CM (Case Manager) ในการปฏิบัติงานคุ้มครองเด็ก เช่น ส่งมอบข้อมูลที่ได้รับเกี่ยวกับตัวเด็กและครอบครัว เข้าร่วมในทีมสหวิชาชีพ ในการวางแผนและดำเนินการสืบค้นข้อเท็จจริงและประเมินความต้องการ รับบริการของเด็กและครอบครัว กำหนดแนวทางดำเนินการ ให้บริการตาม บทบาทหน้าที่ที่กำหนดในแผนปฏิบัติ และร่วมประเมินผลลัพธ์ของการให้บริการ

๕. สืบเสาะและพินิจเด็กและครอบครัวเพื่อวินิจฉัย กำหนดวิธีการที่เหมาะสมในการสงเคราะห์ หรือคุ้มครองสวัสดิภาพ และรายงานไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดหรือปลัดกระทรวงฯ แล้วแต่กรณี
๖. เก็บบันทึกข้อมูลของแต่ละรายกรณีและแลกเปลี่ยนข้อมูลที่เป็นจำเป็นให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
๗. จัดการเรียนรู้ด้านอาชีพบำบัดและทักษะด้านสังคม เช่น กีฬานันทนาการ และกิจกรรมบำบัดฟื้นฟูให้แก่เด็กและครอบครัวที่เข้ารับบริการ
๘. สนับสนุนช่วยเหลือให้เด็กคงอยู่กับครอบครัว จัดส่งเด็กกลับคืนสู่ครอบครัว รวมถึงประสานงานหน่วยงานต่าง ๆ ในชุมชน เช่น สถานศึกษา โรงพยาบาล ครอบครัวอุปถัมภ์ ครอบครัวอุปการะ เพื่อให้เด็กเข้ารับบริการ

มาตรฐานการดูแลเด็กของสถานรองรับเด็ก

- ให้คำนึงถึงหลักการของ “การรักษาความลับหรือความเป็นส่วนตัวของเด็ก” “การไม่เลือกปฏิบัติ” และ “ประโยชน์สูงสุดของเด็ก” เป็นสำคัญ
- ต้องให้เด็กสามารถแสดงความคิดเห็นและความต้องการตามวุฒิภาวะของเด็ก รวมทั้งมีผู้ประกอบวิชาชีพที่สามารถแสดงเจตนาหรือความคิดเห็นแทนเด็ก (Right to be heard)
- พัฒนาวิธีปฏิบัติด้านการดูแลเด็ก เพื่อให้เด็ก ๆ ได้รับการเลี้ยงดูตามมาตรฐานขั้นต่ำและมีความปลอดภัย
- พัฒนามาตรฐานการดูแลเด็กของสถานรองรับเด็ก เพื่อให้เด็กได้รับการคุ้มครองจากการถูกละเมิดและใช้ความรุนแรงในสถานแรกรับ (บ้านพักเด็กและครอบครัว)

สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.)

สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นหน่วยงานที่มีความรับผิดชอบหลักในการสร้างหลักประกันให้เด็ก ๆ ในจังหวัดมีความเป็นอยู่ที่ดีและได้รับความคุ้มครอง^{๑๗} โดย พมจ.จะดำเนินการศึกษา วิเคราะห์ และรายงานสถานการณ์ด้านเด็กเพื่อกำหนดนโยบายในระดับจังหวัด โดยเฉพาะการนำประเด็นต่าง ๆ ที่พึงพิจารณาในการคุ้มครองเด็กของจังหวัดเข้าสู่วาระการพิจารณาของคณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัด

พมจ. มีบทบาทเป็นหน่วยงานหลักในการประสานงานภายใต้ พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก เพื่อทำหน้าที่ประสานงานกับองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน ในการดำเนินงานป้องกัน และช่วยเหลือเด็กและครอบครัวที่อยู่ในภาวะเสี่ยง รวมถึง กรณีที่ถูกละเมิด ละเลยทอดทิ้ง แสวงประโยชน์ และใช้ความรุนแรง นอกจากนี้ยังเป็นหน่วยงานบริการหลักในระดับจังหวัด สำหรับกรณีการกระทำความรุนแรงต่อเด็ก สตรี ผู้สูงอายุและคนพิการ”

บทบาทหน้าที่

๑. จัดให้มีนักสังคมสงเคราะห์และพนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อรับผิดชอบในการรับแจ้งเหตุและดำเนินการตามกระบวนการปฏิบัติงานคุ้มครองเด็ก
๒. จัดให้มีและพัฒนากลไกสนับสนุนการปฏิบัติงานคุ้มครองเด็ก (รายการณี) กล่าวคือ
 - ๒.๑ ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อพิจารณาและกำหนดแนวทางปฏิบัติงานคุ้มครองเด็ก (รายการณี) ในจังหวัด
 - ๒.๒ ดำเนินการหรือประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในจังหวัดเพื่อกำหนดให้มีหน่วยงานกลาง เพื่อรับผิดชอบในการขึ้นทะเบียนเคสจัดทำและเก็บรวบรวม Case Profile ในจังหวัด
 - ๒.๓ การดำเนินการจัดตั้งและสนับสนุนให้มีเครือข่ายผู้เชี่ยวชาญสาขาสังคมสงเคราะห์และการแพทย์เพื่อสนับสนุนการทำงานของพนักงานเจ้าหน้าที่และทีมสหวิชาชีพ รวมถึงให้ความเห็นทางวิชาชีพแก่ศาลเยาวชนและครอบครัวในการพิจารณาออกคำสั่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเด็ก^{๑๘}

^{๑๗} โดยร่วมมือกับกระทรวงมหาดไทย กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงยุติธรรม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

^{๑๘} ปฏิบัติหน้าที่เสมือนเป็นผู้ช่วยของศาลเยาวชนและครอบครัว ในการให้ความเห็นทางวิชาชีพ โดยไม่ได้เกี่ยวข้องกับคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ซึ่งจะช่วยให้สามารถให้ความเห็นทางวิชาชีพได้อย่างเต็มที่ โดยไม่ถูกชักจูงจากคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

- ๒.๔ จัดให้มีเครือข่ายครอบครัวอุปถัมภ์ โดยเสาะหาครอบครัวที่สมัครใจ และมีศักยภาพในการทำหน้าที่ครอบครัวอุปถัมภ์ พร้อมทั้งจัดให้มีการเตรียมความพร้อมและกลไกสนับสนุนสำหรับการทำหน้าที่ครอบครัวอุปถัมภ์
- ๒.๕ ดำเนินการหรือประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง^{๑๙} ในการดูแล ตรวจสอบและสนับสนุนช่วยเหลือผู้ให้บริการดูแลและคุ้มครองเด็ก ในจังหวัด เช่น (บ้านพักเด็กและครอบครัว) สถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานพัฒนาและฟื้นฟู ให้สามารถเลี้ยงดูเด็กได้ตามมาตรฐานขั้นต่ำและ ให้ความปลอดภัยแก่เด็กในระหว่างที่เด็กที่ได้รับการช่วยเหลือพักอาศัยอยู่ เป็นการชั่วคราวในสถานที่ดังกล่าว^{๒๐}
- ๒.๖ สนับสนุนและจัดหางบประมาณสำหรับการปฏิบัติงานคุ้มครองเด็ก (รายการณ) ซึ่งอาจดำเนินการได้หลายแนวทาง เช่น จัดสรรจากงบประมาณ หน่วยงาน กองทุนคุ้มครองเด็ก เงินบริจาคจากภาคเอกชน เป็นต้น
- ๒.๗ สนับสนุนให้มีกลไกพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ผู้ประกอบวิชาชีพ องค์กรองค์กร และเครือข่ายอาสาสมัครในการปฏิบัติงานคุ้มครองเด็ก
๓. ประสานงานกับบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ดำเนินการตาม กระบวนการปฏิบัติงานคุ้มครองเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในกรณีที่พนักงาน เจ้าหน้าที่หรือ CM ประสบปัญหาไม่ได้รับความร่วมมือจากบุคคลหรือ หน่วยงานดังกล่าว
๔. ดำเนินการหรือประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดให้มีกลไกการ ประสานงานหรือส่งต่อเคสข้ามเขตจังหวัดที่มีประสิทธิภาพ
๕. บทบาทในฐานะฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัด อาจนำเสนอ ข้อมูลและประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานคุ้มครองเด็ก (รายการณ) ต่อคณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัดเพื่อให้พิจารณาดำเนินการดังต่อไปนี้^{๒๑}
- ๕.๑ จัดให้มีและพัฒนากลไกสนับสนุนการปฏิบัติงานคุ้มครองเด็ก (รายการณ) ตามประเด็นที่กล่าวถึงในข้อ ๒.๒ – ๒.๗ ข้างต้น

^{๑๙} กล่าวคือ ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ หรือผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ตามมาตรา ๒๔ แห่ง พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก)

^{๒๐} ทั้งนี้ให้เป็นไปตามมาตรฐานขั้นต่ำที่กำหนดไว้ในมาตรา ๒๓ แห่ง พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก

^{๒๑} โปรดดูประเด็นเพิ่มเติมใน บทที่ ๒ ส่วนที่ ๕ แนวทางการขอความช่วยเหลือและสนับสนุนจาก คณะกรรมการคุ้มครองเด็กระดับจังหวัด และส่วนที่ ๖ ข้อเสนอสำหรับการดำเนินงานของคณะกรรมการ คุ้มครองเด็กระดับจังหวัดในคู่มือปฏิบัติและข้อตกลงร่วมกับ เรื่อง การคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กในภาวะเสี่ยง และเป็นผู้เสียหายจากการละเมิด ละเลยทอดทิ้ง แสวงหาประโยชน์และความรุนแรง

- ๕.๒ นำเสนอประเด็นปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญในการปฏิบัติงานคุ้มครองเด็ก (รายการณี) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ต้องมีการกำหนดหรือแก้ไขระเบียบปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง
- ๕.๓ นำเสนอกรณีปัญหาที่มีลักษณะพิเศษ ทั้งในเรื่องของปริมาณเคส ซึ่งมีจำนวนมาก ลักษณะเคสมีความรุนแรงซับซ้อน ลักษณะปัญหาความรุนแรง เฉพาะพื้นที่ เช่น เด็กกำพร้าจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อให้พิจารณากำหนดเป็นแผนเร่งด่วนของจังหวัด เป็นต้น
- ๕.๔ ติดตามผล วิเคราะห์ และรายงานสถานการณ์และสภาพแวดล้อมของเด็ก และครอบครัวภายในจังหวัดเพื่อจัดทำยุทธศาสตร์ นโยบายแผนแม่บทจังหวัด

บทที่ ๓ การปฏิบัติงานคุ้มครองเด็ก (รายการณี)

เนื้อหาในบทนี้จะกล่าวถึงรายละเอียดขั้นตอนการปฏิบัติงานคุ้มครองเด็ก เป็นรายการณี เมื่อเกิดข้อสงสัยหรือพบว่ามိเด็กอยู่ในภาวะเสี่ยงหรือกำลังถูกละเมิด ละเลยทอดทิ้ง แสวงประโยชน์ หรือใช้ความรุนแรง เพื่อช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พนักงานเจ้าหน้าที่ และผู้จัดบริการทางสังคม ได้เห็นถึงขั้นตอนการดำเนินงานที่เหมาะสม ตั้งแต่การดำเนินการเมื่อรับแจ้งเหตุไปจนถึงการปิดเคส

การปฏิบัติงานคุ้มครองเด็ก (รายการณี) ไม่ได้หมายถึงเฉพาะเด็กที่มีสัญชาติไทยเท่านั้น แต่รวมถึงเด็กทุกคน แม้ว่าเด็กนั้นจะไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎร หรือเป็นเด็กที่ไม่มีสัญชาติไทย หรือเด็กต่างชาติ ซึ่งในกรณีที่ต้องปฏิบัติงานคุ้มครองเด็กกลุ่มดังกล่าว ผู้ปฏิบัติงานอาจจำเป็นต้องมีการจัดหาล่ามแปลภาษาเพื่อให้สามารถสื่อสารกับเด็กและครอบครัวได้ รวมถึงต้องคำนึงถึงการดำเนินการเป็นพิเศษเพิ่มเติมเพื่อจัดการปัญหาที่เกี่ยวกับสถานะทางกฎหมายของเด็กนั้น เช่น การจดทะเบียนการเกิด หรือการดำเนินการเพื่อให้เด็กมีสถานะทางกฎหมายที่ถูกต้องหรือได้รับการผ่อนผันให้อยู่ในประเทศไทยได้ เป็นการชั่วคราว อย่างน้อยในช่วงเวลาของการปฏิบัติงานคุ้มครองเด็ก (รายการณี)^{๒๒}

เนื่องจากการปฏิบัติงานคุ้มครองเด็กเป็นรายการณีมีความซับซ้อนและมีรายละเอียดของการปฏิบัติในแต่ละขั้นตอนจำนวนมาก ซึ่งไม่สามารถนำมากล่าวถึงได้อย่างครบถ้วนทั้งหมด อีกทั้งการดำเนินงานบางส่วนต้องอาศัยการเรียนรู้จากการฝึกอบรม และประสบการณ์ในการปฏิบัติ จึงจะสามารถดำเนินการได้อย่างเหมาะสม ดังนั้นเนื้อหาในบทนี้จะได้กล่าวถึงรายละเอียดขั้นตอนการปฏิบัติงานเฉพาะที่สำคัญและจำเป็นเท่านั้น เพื่อให้ง่ายขึ้นต่อการทำความเข้าใจและนำไปใช้ ทั้งนี้ ผู้ใช้คู่มือฉบับนี้สามารถหาข้อมูลรายละเอียดเพิ่มเติมได้จากภาคผนวกของคู่มือฉบับนี้และเอกสารต่าง ๆ ตามที่ได้อ้างอิงถึงในเนื้อหา

^{๒๒} สามารถศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมได้ใน คู่มือการปฏิบัติงานให้ความช่วยเหลือเด็กต่างชาติ จัดทำโดย เครือข่ายเพื่อเด็กต่างชาติ (THAI CORD) (พ.ศ. ๒๕๕๒)

หลักการที่ต้องคำนึงถึงในการปฏิบัติงาน

๑. ให้ยึดหลักประโยชน์สูงสุดของเด็กตลอดเวลา ซึ่งอาจทำให้ต้องตัดสินใจเลือกรีวิว การที่ขัดแย้งกับความต้องการของพ่อแม่และครอบครัวของเด็ก อย่างไรก็ตาม การคุ้มครองเด็กคือหน้าที่หลักของงานนี้
๒. เด็ก ๆ ย่อมเจริญเติบโตได้ดีที่สุดเมื่อได้อยู่กับครอบครัวที่ปลอดภัย ดังนั้น จึงต้อง พุ่มเทการทำงานทั้งหมดเพื่อให้เด็กคงอยู่กับครอบครัวและชุมชนของตน สำหรับการส่งเด็กเข้ารับการรักษาในสถานสงเคราะห์นั้นถือเป็นทางเลือกสุดท้ายเท่านั้น
๓. ควรทำการตัดสินใจเกี่ยวกับกรณีของเด็กอย่างทันที่่วงที่และมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพราะการประวิงเวลา การลังเล และการประนีประนอม ล้วนแต่จะทำให้ ทุกฝ่ายสับสน อีกทั้งยังอาจทำให้เด็กประสบภาวะเสี่ยงเพิ่มขึ้น
๔. ปฏิบัติงานร่วมกับเด็กและครอบครัวของเด็กโดยปรึกษาหารือร่วมกัน เพื่อสร้างความไว้วางใจและความร่วมมือต่อกัน โดยปกติหากครอบครัวของเด็กเข้าใจถึง เหตุผลของวิธีการและแผนช่วยเหลือระยะยาวที่ถูกนำมาใช้ พวกเขา ก็มักจะให้ ความร่วมมือเป็นอย่างดี
๕. การปฏิบัติงานด้านคุ้มครองเด็กที่ดีจะต้องประกอบด้วยความเป็นพันธมิตร ระหว่างหน่วยงานประสานงานอย่างมีประสิทธิภาพ ความรับผิดชอบต่อผลงาน และความน่าเชื่อถือในการปฏิบัติ

การปฏิบัติงานคุ้มครองเด็กเป็นรายกรณี ประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ที่สำคัญดังนี้คือ

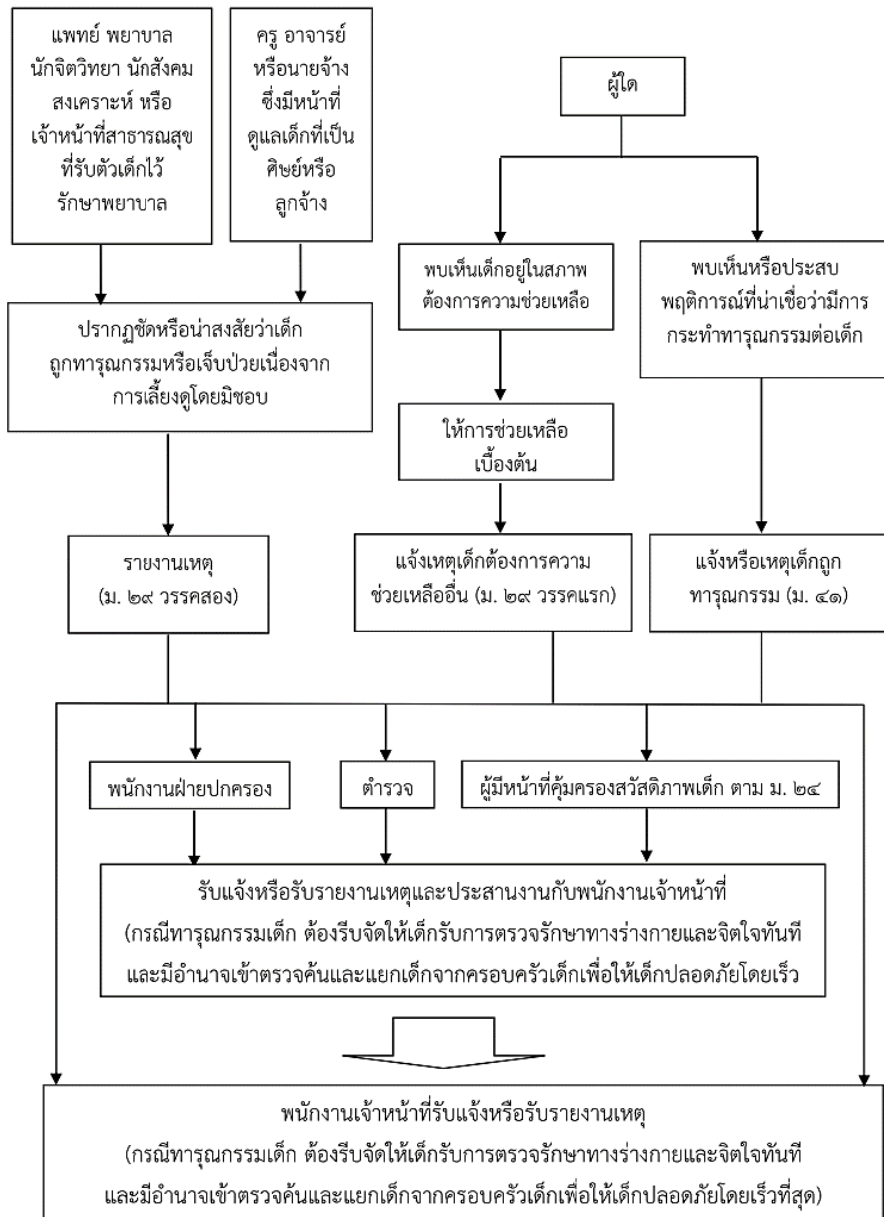
กระบวนการที่ ๑	การดำเนินการเมื่อได้รับแจ้งหรือรับรายงานเหตุ
กระบวนการที่ ๒	วิธีการเฉพาะหน้าเพื่อให้เด็กปลอดภัย
กระบวนการที่ ๓	การรับเคสเข้ามาดำเนินการ (Intake Process) หรือการขึ้นทะเบียนเคส
กระบวนการที่ ๔	การสืบค้นข้อเท็จจริงและประเมินความต้องการรับบริการของเด็ก (สืบเสาะพินิจ)
กระบวนการที่ ๕	การกำหนดแนวทางดำเนินการ
กระบวนการที่ ๖	การให้บริการตามแผนและการติดตามผลการปฏิบัติงาน
กระบวนการที่ ๗	การปิดเคสและยุติการให้บริการ

ผังที่ ๑ ขั้นตอนการปฏิบัติงานคุ้มครองเด็กภัยกรณี

กระบวนการที่ ๑ การดำเนินการเมื่อได้รับแจ้งหรือรายงานเหตุ

ผังที่ ๒ แสดงการแจ้งเหตุ/การรายงานเหตุ ตาม พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก

๑.๑ ขั้นตอนการรับแจ้งเหตุ หรือ รับรายงานเหตุ

ความสำคัญของขั้นตอนนี้ คือ พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องสอบถามข้อมูลเบื้องต้นให้เพียงพอที่จะกำหนดวิธีการเข้าถึงตัวเด็กให้เร็วและเหมาะสมที่สุด เพื่อให้เด็กได้รับความปลอดภัย

วิธีการดำเนินการ

เมื่อได้รับแจ้งเหตุ พนักงานเจ้าหน้าที่ควรสอบถามข้อมูลจากผู้แจ้งเหตุให้ได้ประเด็นดังต่อไปนี้^{๒๓}

๑. ทำไมผู้แจ้งเหตุจึงคิดว่าเด็กต้องการความช่วยเหลือ (ความเห็นของผู้แจ้งเหตุ)
๒. ผู้แจ้งเหตุรู้ข้อเท็จจริงใดบ้างที่ทำให้เด็กต้องการความช่วยเหลือ (ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสิ่งที่เกิดกับตัวเด็ก)
๓. รายละเอียดเกี่ยวกับตัวเด็กว่า ชื่ออะไร เพศชายหรือหญิง อายุเท่าไร จะพบเด็กได้ที่ไหน เข้าถึงตัวเด็กได้อย่างไร และหากผู้แจ้งเหตุรู้ข่าวมาจากคนอื่น ควรสอบถามว่าผู้แจ้งเหตุรู้ข่าวมาจากใคร จะติดต่อบุคคลนั้นได้อย่างไร

การพิจารณาตัดสินใจ

เมื่อได้รับแจ้งหรือรายงานเหตุ สิ่งสำคัญคือพนักงานเจ้าหน้าที่ต้องเข้าถึงตัวเด็กโดยทันที เว้นแต่จะมีข้อเท็จจริงไม่ชัดเจนนักจึงจะตัดสินใจว่าเป็นกรณีที่ต้องเข้าถึงตัวเด็กโดยทันทีหรือไม่ เพื่อให้เด็กมีความปลอดภัย

กรณีที่เป็นกรณียางานเหตุ โดย ๑) แพทย์ พยาบาล นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่รับตัวเด็กไว้รักษาพยาบาล^{๒๔} หรือ ๒) ครู อาจารย์ หรือนายจ้าง ซึ่งมีหน้าที่ดูแลเด็กที่เป็นศิษย์หรือลูกจ้าง หรือเป็นการแจ้งหรือรายงานเหตุที่ได้พบเห็นหรือประสบเหตุการณ์ที่น่าเชื่อว่ามีกรณกระทำทารุณกรรมต่อเด็ก พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องเข้าถึงตัวเด็กเพื่อประเมินเบื้องต้นโดยทันที (พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก มาตรา ๒๘ วรรคสอง) ทั้งนี้ กรณีข้างต้นจะเป็นกรณีที่เด็กได้รับอันตรายแล้วไม่ว่าจะเกี่ยวข้องกับผู้ปกครองหรือไม่

^{๒๓} พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องบันทึกข้อมูลที่ได้รับโดยละเอียด เพื่อนำไปบันทึกใน Case profile ของเด็ก

^{๒๔} ดูแบบรายงานตาม พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก มาตรา ๒๘

ในการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นที่ได้รับแจ้งนั้น พนักงานเจ้าหน้าที่จะต้องวินิจฉัยว่าเด็กตกอยู่ในสถานการณ์อย่างไรอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้หรือไม่^{๒๕}

- ก. ผู้ปกครองตกอยู่ในสภาพไม่อาจให้การอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอนและพัฒนาเด็กได้
- ข. ผู้ปกครองกระทำการใดอันน่าจะเกิดอันตรายต่อสวัสดิภาพหรือขัดขวางต่อความเจริญเติบโตหรือพัฒนาการของเด็กหรือให้การเลี้ยงดูโดยมิชอบ หรือ
- ค. เด็กอาจจะได้รับอันตรายหรือถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม

หากข้อมูลที่ได้รับทำให้ น่าสงสัย น่าเชื่อ หรือมีความชัดเจนว่าเด็กจะไม่ปลอดภัย พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องกำหนดวิธีการเฉพาะหน้าเพื่อให้เด็กปลอดภัยโดยทันทีเช่น กำหนดเงื่อนไขและวิธีการเลี้ยงดูบุตรตามระเบียบคณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติว่าด้วย วิธีการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่ถูกทารุณกรรม หรือถูกเลี้ยงดูโดยมิชอบ พ.ศ. ๒๕๔๘ ข้อ ๓ เรียกประกันทัณฑ์บนตามมาตรา ๓๙ ตั้งผู้คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามมาตรา ๔๘ หรือแยกเด็กจากผู้ปกครองเป็นการชั่วคราว เป็นต้น

๑.๒ ขั้นตอนการเข้าถึงตัวเด็ก

ความสำคัญของขั้นตอนนี้ คือ พนักงานเจ้าหน้าที่สามารถเข้าถึงตัวเด็กเพื่อยับยั้งหรือป้องกันการกระทำที่ก่อให้เกิดอันตรายหรือความเสียหายต่อเด็ก รวมทั้งทำการประเมินเบื้องต้น

วิธีการดำเนินการ

พนักงานเจ้าหน้าที่อาจเลือกใช้วิธีการในการเข้าถึงตัวเด็กได้น้อย ๒ วิธี กล่าวคือ

วิธีการที่ ๑ ติดต่อคนที่อยู่ใกล้ชิดเด็กเพื่อให้ นำเด็กออกมาพบพนักงานเจ้าหน้าที่

พนักงานเจ้าหน้าที่สามารถติดต่อบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดเด็ก เช่น ๑) แพทย์ พยาบาล นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่รับตัวเด็กไว้รักษาพยาบาล หรือ ๒) ครู อาจารย์ หรือนายจ้าง ซึ่งมีหน้าที่ดูแลเด็กที่เป็นศิษย์หรือลูกจ้าง หรือ ๓)ญาติ เพื่อนบ้าน ผู้แจ้งเหตุ ซึ่งอยู่กับเด็กในขณะที่แจ้งเหตุหรือสามารถเข้าถึงตัวเด็กได้ให้นำตัวเด็กออกมาพบกับพนักงานเจ้าหน้าที่

^{๒๕} พิจารณาโดยใช้หลักเกณฑ์ เด็กที่พึงได้รับการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพ ตามมาตรา ๒๘ แห่ง พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก

วิธีการที่ ๒ ใช้อำนาจตามกฎหมายคุ้มครองเด็กเข้าไปในเคสสถาน สถานใด ๆ หรือยานพาหนะใด ๆ เพื่อตรวจค้นและเข้าถึงตัวเด็ก ในกรณีมีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการกระทำทารุณกรรมเด็ก มีการกักขังหรือเลี้ยงดูโดยมิชอบ^{๒๖}

นอกจากการเลือกใช้วิธีการในการเข้าถึงตัวเด็กให้เหมาะสมกับสถานการณ์แล้ว พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องพิจารณาจากข้อมูลที่ได้รับจากการแจ้งเหตุ เพื่อวางแผนและดำเนินการหรือประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

- ขอให้เจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าร่วมดำเนินการด้วยเพื่อยับยั้งการกระทำที่ยังก่อให้เกิดอันตรายหรือความเสียหายต่อเด็ก หรือในกรณีที่มีความชัดเจนว่าเป็นการกระทำ ความผิดทางอาญา (ตำรวจเน้นการดำเนินการกับผู้กระทำ แต่พนักงานเจ้าหน้าที่ เน้นดำเนินการเกี่ยวกับตัวเด็ก)
- ส่งเด็กเข้ารับการรักษาและรักษาพยาบาล รวมทั้งส่งต่อหน่วยงานด้านการแพทย์ เพื่อดูแลด้านร่างกายและจิตใจเบื้องต้น (พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก มาตรา ๓๕ และ มาตรา ๔๒ วรรคแรก)
- บันทึกรายละเอียดการกระทำและความเสียหายที่เกิดขึ้นกับเด็ก เช่น สภาพร่างกายและจิตใจของเด็กในทันทีที่เข้าถึงตัวเด็ก ทั้งนี้ พนักงานเจ้าหน้าที่ ควรบันทึกเสียงหรือถ่ายภาพ ความผิดปกติบนร่างกายของเด็ก (หรือขอให้โรงพยาบาล ถ่ายภาพสภาพร่างกาย หรือบันทึกความผิดปกติที่เกิดขึ้นกับร่างกายเด็ก) ก่อนที่จะนำตัวเด็กคืนให้กับครอบครัว หรือส่งไปยังสถานที่อื่น เพื่อให้เห็นรายละเอียดว่าเด็กมีความผิดปกติอะไรบ้างเมื่อตอนแยกเด็กมา^{๒๗}
- บันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับตัวเด็กและผู้ปกครอง บันทึกรายละเอียดข้อเท็จจริง ที่ได้จากผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์ บันทึกของผู้ประกอบวิชาชีพอื่นที่เข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น ตำรวจ แพทย์ จิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ ครู เป็นต้น

^{๒๖} พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก มาตรา ๓๐ กำหนดไว้ว่า “เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามหมวด ๓ และหมวด ๔ มีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) เข้าไปในเคสสถาน สถานใด ๆ หรือยานพาหนะใด ๆ ในระหว่างเวลาพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตก เพื่อตรวจค้นในกรณีมีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการกระทำทารุณกรรมเด็ก มีการกักขังหรือเลี้ยงดูโดยมิชอบ แต่ในกรณีมีเหตุอันควรเชื่อว่าหากไม่ดำเนินการในทันทีเด็กอาจได้รับอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ หรือถูกนำพาไปสถานที่อื่นซึ่งยากแก่การติดตามช่วยเหลือ ก็ให้มีอำนาจเข้าไปในเวลาภายหลัง พระอาทิตย์ตกได้”

^{๒๗} การบันทึกรายละเอียด รวมทั้งภาพถ่ายความผิดปกติบนร่างกายของเด็ก ก่อนส่งตัวเด็กไปอยู่กับบุคคลใดหรือสถานใดเป็นการชั่วคราวนั้น เพื่อใช้เป็นหลักฐานนำเสนอต่อศาลเพื่อให้พิจารณาออกคำสั่งต่าง ๆ ในภายหลัง

- จัดหาและเตรียมความพร้อมเพื่อให้บุคคลหรือสถานที่ให้การดูแลเด็กเป็นการชั่วคราว ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องแยกเด็กจากผู้ปกครอง (บุคคลหรือสถานที่ดังกล่าว ต้องได้รับการประเมินแล้วว่ามีความเหมาะสมและปลอดภัยสำหรับให้เด็กอยู่ด้วยเป็นการชั่วคราว) โดยให้พิจารณาความเป็นไปได้ที่จะส่งตัวเด็กไปอยู่อาศัยกับครอบครัวญาติ ครอบครัวอุปถัมภ์อื่น ๆ ที่สามารถคุ้มครองให้เด็กปลอดภัย เป็นสถานที่ลำดับแรก ๆ

๑.๓ การตรวจสอบสถานะของเด็ก

๑.๓.๑ เด็กที่ขาดหลักฐานทางทะเบียนราษฎรแสดงตัว

เป็นกรณีที่พนักงานเจ้าหน้าที่ไม่พบหลักฐานทางทะเบียนราษฎรแสดงตัวของเด็ก เช่น บัตรประจำตัวประชาชน สูติบัตร และมีข้อมูลพอเชื่อได้ว่าพ่อหรือแม่ของเด็กมีสัญชาติไทย หรือเด็กเกิดในประเทศไทย (ไม่ว่าพ่อแม่ของเด็กจะมีสัญชาติไทยหรือไม่ก็ตาม) แต่ไม่ได้รับการจดทะเบียนการเกิด

แนวทางการดำเนินการ

๑. พนักงานเจ้าหน้าที่แนะนำให้ผู้ปกครองของเด็กแจ้งเกิดเด็กที่สำนักทะเบียนอำเภอหรือสำนักทะเบียนท้องถิ่นซึ่งเป็นท้องที่ที่เด็กเกิด
๒. ในกรณีเด็กแรกเกิดหรือเด็กไร้เดียงสา (อายุไม่เกิน ๗ ปี) ถูกทอดทิ้ง พนักงานเจ้าหน้าที่รวบรวมข้อมูลและเอกสารที่ได้รับสำหรับให้เจ้าหน้าที่กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ที่รับตัวเด็กไว้ จัดทำบันทึกรับตัวเด็ก^{๒๘} (ทำเป็น ๒ ฉบับ โดยเก็บไว้ ๑ ฉบับ และมอบให้นายทะเบียนผู้รับแจ้งเกิด ๑ ฉบับ) และแจ้งการเกิดเด็กที่สำนักทะเบียนท้องที่หรือสำนักทะเบียนท้องถิ่นที่หน่วยงานที่รับตัวเด็กตั้งอยู่
๓. ในกรณีของเด็กเร่ร่อน เด็กที่ไม่ปรากฏบุพการีหรือบุพการีทอดทิ้ง (อายุไม่เกิน ๑๘ ปี) พนักงานเจ้าหน้าที่ประสานให้หัวหน้าหน่วยงานที่ให้การอุปการะหรือสงเคราะห์เด็กทำการแจ้งเกิดเด็กที่สำนักทะเบียนท้องที่หรือสำนักทะเบียนท้องถิ่นที่หน่วยงานที่อุปการะหรือสงเคราะห์เด็กตั้งอยู่

^{๒๘} บันทึกการรับตัวเด็ก ต้องระบุรายละเอียดเกี่ยวกับ ๑) รายการบุคคลของผู้ที่พบเด็ก ๒) พฤติการณ์ สถานที่ และวันเวลาที่พบเด็ก ๓) สภาพทางกายภาพโดยทั่วไปของเด็ก ๔) เอกสารที่ติดตัวมา与孩子 ๕) ประวัติของเด็กเท่าที่ทราบ และ ๖) ในกรณีที่ไม่มีอาจทราบสัญชาติของเด็กให้บันทึกว่า “ไม่ทราบสัญชาติของเด็ก”

พนักงานเจ้าหน้าที่สามารถศึกษาเพิ่มเติมวิธีการปฏิบัติและขั้นตอนการแจ้งเกิด
ในเอกสารความรู้เรื่อง : การพัฒนาสถานะสำหรับเด็กที่ไม่มีสถานะทางทะเบียนราษฎร
(จัดทำโดย สำนักส่งเสริมและพิทักษ์เด็ก กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์,
กันยายน ๒๕๕๗)

๑.๓.๒ เด็กต่างชาติ(เด็กที่ไม่มีสัญชาติไทย)

กรณีที่พนักงานเจ้าหน้าที่ไม่มีข้อมูลหลักฐานเพียงพอที่จะได้ระบุได้ว่าเด็ก
มีสัญชาติไทย และอาจสันนิษฐานได้ว่าเป็นเด็กต่างชาติ พนักงานเจ้าหน้าที่ควรสอบถาม
หรือตรวจสอบเอกสารหลักฐานของเด็กและผู้ปกครอง เพื่อระบุว่าเด็กเป็นผู้ที่ต้องถูก
ดำเนินคดีฐานเข้ามาและอยู่ในประเทศไทยโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายคนเข้าเมือง
และต้องถูกส่งกลับประเทศต้นทางหรือไม่ ซึ่งจะช่วยให้พนักงานเจ้าหน้าที่กำหนด
แนวทางดำเนินการได้อย่างเหมาะสมต่อไป

แนวทางการดำเนินการ

๑. พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจสอบว่าเด็กต่างชาติดังกล่าวได้รับอนุญาตหรือได้รับการ
ผ่อนผันให้อยู่ในประเทศไทยได้อย่างถูกต้องหรือไม่ และในกรณีที่พบว่าเด็กมีสิทธิ
ที่จะอยู่ในประเทศไทยได้อย่างถูกต้อง พนักงานเจ้าหน้าที่สามารถดำเนินการ
ตามขั้นตอนปกติของการให้ความคุ้มครองเด็ก (รายการณี) ^{๒๙}
๒. ในกรณีสงสัยว่าเด็กต่างชาติอาจเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ให้พนักงาน
เจ้าหน้าที่ประสานกับตำรวจหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ตาม พ.ร.บ. ป้องกันและ
ปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๑ เพื่อดำเนินการคัดแยกผู้เสียหายเบื้องต้น
ทั้งนี้ เมื่อเด็กได้รับการคัดแยกว่าเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์แล้ว จะไม่ถูก
ดำเนินคดีฐานเข้ามาหรืออยู่ในประเทศไทยโดยผิดกฎหมาย (ตาม พ.ร.บ.ป้องกัน
และปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๑) และการปฏิบัติงาน
คุ้มครองเด็ก (รายการณี) ของพนักงานเจ้าหน้าที่ต้องคำนึงถึงแนวทางการ
ปฏิบัติงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ^{๓๐} ประกอบด้วย

^{๒๙} พนักงานเจ้าหน้าที่ควรศึกษาแนวทางการให้ความช่วยเหลือเด็กต่างชาติเพิ่มเติมใน คู่มือการปฏิบัติงาน
ให้ความช่วยเหลือเด็กต่างชาติ จัดทำโดยเครือข่ายเพื่อเด็กต่างชาติ (THAI CORD), พฤษภาคม ๒๕๕๒

^{๓๐} พนักงานเจ้าหน้าที่ควรศึกษาแนวทางการให้ความช่วยเหลือเด็กต่างชาติที่เป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์
เพิ่มเติมในคู่มือการปฏิบัติงานให้ความช่วยเหลือเด็กต่างชาติ จัดทำโดยเครือข่ายเพื่อเด็กต่างชาติ (THAI CORD),
พฤษภาคม ๒๕๕๒ และ คู่มือสำหรับเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (๒๕๕๕)

๓. ในกรณีที่น่าสงสัยว่าเด็กต่างชาติไม่ใช่ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ และเป็น ผู้หลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย ซึ่งต้องถูกดำเนินคดีและถูกกักตัวไว้ โดยเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองเพื่อรอการส่งกลับประเทศต้นทาง พนักงาน เจ้าหน้าที่อาจประสานงานกับเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองเพื่อให้ใช้อำนาจ ในการให้เด็กไปพักอาศัยอยู่ในสถานที่ที่เหมาะสมและปลอดภัย (ตาม พ.ร.บ. คนเข้าเมือง พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๕๔ วรรคสาม) ในระหว่างขั้นตอนการ ปฏิบัติงานคุ้มครองเด็ก (รายการนี้)

๑.๔ ขั้นตอนการประเมินเบื้องต้น

วิธีการดำเนินการ

ในการประเมินเบื้องต้น นอกจากซักถามเด็กและผู้ปกครองแล้ว พนักงานเจ้าหน้าที่ อาจซักถามข้อมูลจากบุคคลอื่นที่รู้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวเด็ก เช่น บุคคลที่อยู่อาศัย ในบ้านเดียวกันหรือญาติที่ไปมาหาสู่กับครอบครัวเด็กบ่อย ๆ เพื่อนบ้านหรือคนในชุมชน ที่เป็นการใช้ชีวิตประจำวันของเด็กและครอบครัว ครูประจำชั้น ครูแนะแนว เพื่อนสนิท ของเด็ก เป็นต้น

พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจออกหนังสือเรียกผู้ปกครองหรือบุคคลอื่นใด ซึ่งรวมถึง บุคลากรทางการแพทย์ที่ทำการตรวจรักษาเด็ก มาให้ถ้อยคำหรือข้อเท็จจริงเกี่ยวกับ สภาพความเป็นอยู่ ความประพฤติ สุขภาพ และความสัมพันธ์ในครอบครัวของเด็ก เพื่อใช้สำหรับการประเมินเบื้องต้นได้ (ตาม พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก มาตรา ๓๐ (๓))^{๓๑}

ในกรณีจำเป็น พนักงานเจ้าหน้าที่อาจแยกตัวเด็กจากครอบครัวเป็นการชั่วคราว และนำไปยังที่ทำการของพนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับเด็กและครอบครัว รวมทั้งบุคคลที่เด็กอาศัยอยู่ได้ แต่จะกักตัวเด็กไว้นานเกินกว่า ๑๒ ชั่วโมงไม่ได้ (พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก มาตรา ๓๐ (๒))

เมื่อมีการเข้าถึงตัวเด็กและทำการประเมินเบื้องต้น พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องทำการ ขึ้นทะเบียนเคส (Registrar) ทั้งนี้เพื่อนำเคสเข้าสู่การให้บริการ (Case Intake) ในทุกกรณี^{๓๒} เพื่อให้สามารถติดตามได้จนกว่าจะมีการปิดเคสการขึ้นทะเบียนดังกล่าว นอกจากรายละเอียด เกี่ยวกับตัวเด็กที่เป็นเอกลักษณ์ สภาพสุขภาพ พัฒนาการและพฤติกรรมเท่าที่มองเห็นขั้นต้นแล้ว

^{๓๑} ผู้ใดไม่ยอมมาให้ถ้อยคำ ไม่ยอมให้ถ้อยคำ หรือให้ถ้อยคำอันเป็นเท็จต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ต้องระวางโทษ จำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ตาม พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก มาตรา ๘๐ (๒)

^{๓๒} ดูรายละเอียดเพิ่มเติมในกระบวนการที่ ๓ การรับเคสเข้ามาดำเนินการ

ยังต้องมีเหตุผลที่ต้องนำตัวเด็กมาขึ้นทะเบียนเพื่อรับบริการด้วย เหตุผลที่ว่านี่เป็นประเด็นตามที่ มาตรา ๒๘ ได้บัญญัติไว้

การพิจารณาว่าเด็กต้องการความช่วยเหลือหรือไม่ และมีความจำเป็นต้องแยกเด็กจากครอบครัวเป็นการชั่วคราวหรือไม่ พนักงานเจ้าหน้าที่ควรประเมิน ๒ ส่วน กล่าวคือ ๑) การประเมินร่างกาย จิต และสังคมของเด็ก เพื่อดูว่ามีความเสียหายเกิดขึ้นกับตัวเด็กหรือไม่ และมีความเสี่ยงที่จะไม่ปลอดภัยหรือไม่ และ ๒) หากมีความเสี่ยงต้องประเมินว่าเด็กจะมีความปลอดภัยหรือไม่หากปล่อยให้อยู่กับผู้ปกครองต่อไปขณะเดียวกันเมื่อตัดสินใจยอมให้เด็กอยู่กับผู้ปกครอง ต้องกำหนดมาตรการเพื่อความปลอดภัยสำหรับเด็ก เช่น เรียกประกันทัณฑ์บนตามมาตรา ๓๙ ตั้งผู้คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ตามมาตรา ๔๘ หรือกำหนดเงื่อนไขและวิธีการเลี้ยงดูบุตรตามระเบียบคณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติว่าด้วยวิธีการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่ถูกทารุณกรรมหรือถูกเลี้ยงดูโดยมิชอบ พ.ศ. ๒๕๔๘ เป็นต้น

๑.๔.๑ การประเมิน ร่างกาย จิตใจ สังคม ของเด็ก

การประเมินร่างกาย จิตใจ และสังคมของเด็กในขั้นตอนนี้ มุ่งเน้นความสำคัญที่การประเมินว่าเด็กได้รับการเลี้ยงดูและคุ้มครองอย่างเหมาะสมหรือไม่ และเด็กต้องการได้รับความช่วยเหลือประการใด โดยพนักงานเจ้าหน้าที่ควรสอบถามรายละเอียดรวมถึงสังเกตสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นข้อบ่งชี้ว่ามีความเสียหายหรือความผิดปกติเกิดขึ้นกับตัวเด็ก ไม่ว่าจะเป็นทางด้านสุขภาพกาย สุขอนามัย สุขภาพจิต หรือพฤติกรรมของเด็ก ทั้งนี้ให้ใช้แบบประเมินมาตรฐานขั้นต่ำในการเลี้ยงดูเด็ก โดยจะต้องสืบค้นข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง กับ สุขภาพกาย สุขภาพจิต พัฒนาการด้านร่างกาย พัฒนาการด้านรู้จักคิด (Cognitive Development) พัฒนาการด้านจิตสังคม (Psycho-social /Socio-emotional Development) และพฤติกรรมของเด็ก

ตัวอย่างข้อบ่งชี้ว่ามีความเสียหายหรือความผิดปกติเกิดขึ้นกับตัวเด็ก

- เด็กมีบาดแผลหรือรอยขีดตามร่างกาย ที่เกิดจากการทำร้าย ทำโทษ หรือไม่ทราบสาเหตุ หรือการบาดเจ็บจากอุบัติเหตุ
- เด็กมีน้ำหนัก ส่วนสูง ไม่ปกติ
- เด็กมีอาการที่แสดงให้เห็นว่าพักผ่อนไม่เพียงพอ
- เด็กมีอาการเจ็บป่วย โรคเรื้อรัง โรคประจำตัว มีความพิการทางกาย โดยไม่ได้รับการดูแล
- เด็กมีอาการซึมเศร้า หวาดกลัว หวาดระแวง ก้าวร้าวผิดปกติ เป็นต้น

นอกจากข้อบ่งชี้ว่าเด็กได้รับความเสียหายข้างต้นแล้ว พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องสังเกตหาข้อบ่งชี้อื่น ๆ เกี่ยวกับตัวเด็ก เช่น สภาพร่างกายและพฤติกรรมของเด็ก เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม สภาพการกินการอยู่อาศัย เป็นต้น เพื่อที่จะพิจารณาต่อว่าเด็กมีความเสี่ยงที่จะไม่ปลอดภัยอันเนื่องมาจากพฤติกรรมของเด็กหรือการเลี้ยงดูของผู้ปกครองหรือไม่

ตัวอย่างข้อบ่งชี้ว่าเด็กมีความเสี่ยงที่จะไม่ปลอดภัยซึ่งไม่จำเป็นต้องเกิดจากการกระทำของใคร แต่เกี่ยวข้องกับคนที่ผู้ปกครองตกอยู่ในสภาพไม่อาจให้การอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอนและพัฒนาเด็กตามที่ มาตรา ๒๘ ระบุไว้

- ร่างกายของเด็ก เช่น เล็บ ผม ฟัน เนื้อตัว ไม่สะอาด
- ภาชนะกินข้าวและดื่มน้ำของเด็กไม่สะอาด
- ที่อยู่หลับนอนของเด็กไม่สะอาด อุดอู้อากาศไม่ถ่ายเท และไม่มั่นคงแข็งแรงปลอดภัย
- เด็กไม่สวมใส่เสื้อผ้าหรือเสื้อผ้าสกปรก
- เด็กเคยต้องอยู่ตามลำพัง
- เด็กมีพฤติกรรมเสี่ยงที่จะเป็นอันตราย เช่น เด็กหญิงมีพฤติกรรมชอบคลอเคลียหรือมีเพศสัมพันธ์กับเพศตรงข้าม

หากพนักงานเจ้าหน้าที่พบข้อบ่งชี้ว่าเกิดความเสียหายหรือความผิดปกติเกิดขึ้นกับตัวเด็ก พนักงานเจ้าหน้าที่จะสามารถสรุปในเบื้องต้นได้ว่ากรณีที่ได้รับแจ้งนั้น เป็นกรณีของเด็กที่พึงได้รับการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพ (พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก มาตรา ๒๘ ประกอบกับมาตรา ๓๒ และมาตรา ๔๐) ซึ่งจำเป็นที่พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องเข้าไปช่วยเหลือหรือแทรกแซงตามความเหมาะสมต่อไป

๑.๔.๒ การประเมินความเสี่ยง

การประเมินความเสี่ยงเบื้องต้นในขั้นตอนนี้ มุ่งเน้นความสำคัญที่การประเมินว่าเด็กมีความปลอดภัยหรือไม่หากจะปล่อยให้เด็กอยู่กับผู้ปกครองต่อไป ซึ่งถ้าพบว่าเด็กมีความเสี่ยงที่จะไม่ปลอดภัยแล้ว พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องใช้วิธีการเฉพาะหน้าเพื่อให้เด็กปลอดภัย

การประเมินดังกล่าวข้างต้น พนักงานเจ้าหน้าที่สามารถใช้โครงสร้างสำหรับการประเมินเด็กที่ต้องการความช่วยเหลือและครอบครัว (Framework for the assessment of children in need and their families)^{๓๓} โดยพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่าง ๆ ดังต่อไปนี้คือ

^{๓๓} คุรยละเอียดเพิ่มเติมได้ในเอกสาร HM Government (๒๐๑๖), Working Together to Safeguard Children, A guide to inter-agency working to safeguard and promote the welfare of children.

๑) ข้อบ่งชี้ว่ามีความเสียหายหรือความผิดปกติเกิดขึ้นกับตัวเด็ก หรือมีความเสี่ยงที่จะเกิดความเสียหายต่อเด็ก และไม่สามารถแก้ไขได้ในระยะเวลาอันสั้น เช่น กรณีแม่เลี้ยงลูกผู้หญิงคนเดียวในบ้านที่มีผู้ชายคนอื่นอยู่ด้วย โดยที่ลูกมีพฤติกรรมมีเพศสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ซึ่งการเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กอาจกระทำได้อย่างยากและต้องใช้เวลา จึงถือได้ว่าเป็นกรณีเด็กมีความเสี่ยงที่จะได้รับอันตรายจากการถูกล่วงเกินทางเพศ เป็นต้น

๒) ความสามารถในการเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครอง โดยเฉพาะในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับความเสี่ยงที่เกิดขึ้นหรือมีความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นกับตัวเด็ก ซึ่งจะถือได้ว่าเด็กตกอยู่ในความเสี่ยงหากเข้ากรณีหนึ่งกรณีใดหรือหลายกรณีดังนี้ คือ

- ก. ผู้ปกครองขาดทักษะในการดูแลและคุ้มครองเด็กให้ปลอดภัย
- ข. ผู้ปกครองปล่อยปละละเลยในการดูแลและคุ้มครองเด็กให้ปลอดภัย ซึ่งสามารถแยกออกได้เป็น กรณีที่ผู้ปกครองไม่ได้ตั้งใจปล่อยปละละเลย และกรณีที่ตั้งใจปล่อยปละละเลย เช่น กรณีที่ผู้ปกครองรักลูกไม่เท่ากัน ให้การดูแลลูกคนหนึ่งอย่างดี แต่ไม่สนใจลูกอีกคนหนึ่ง เป็นต้น
- ค. ผู้ปกครองเป็นผู้ที่ทำให้เด็กไม่ปลอดภัย เนื่องจากติดเหล้า เสพสารเสพติด มีปัญหาสุขภาพจิต ควบคุมอารมณ์ไม่ได้ หรือมีพฤติกรรมใช้ความรุนแรง เป็นต้น

๓) ปัจจัยด้านครอบครัวและสังคมสิ่งแวดล้อมที่ทำให้เด็กมีความเสี่ยงที่จะไม่ปลอดภัย หรือทำให้ความสามารถของผู้ปกครองในการเลี้ยงดูและคุ้มครองเด็กลดลง เช่น ครอบครัวยากจนผู้ปกครองจำเป็นต้องออกไปทำงานหาเงินมาเลี้ยงครอบครัว ไม่มีญาติพี่น้องที่จะสามารถช่วยเหลือเกื้อกูลกันได้ สภาพที่พักอาศัยไม่ปลอดภัย อยู่ในชุมชนที่มีการใช้ยาเสพติดและมีการใช้ความรุนแรง เป็นต้น

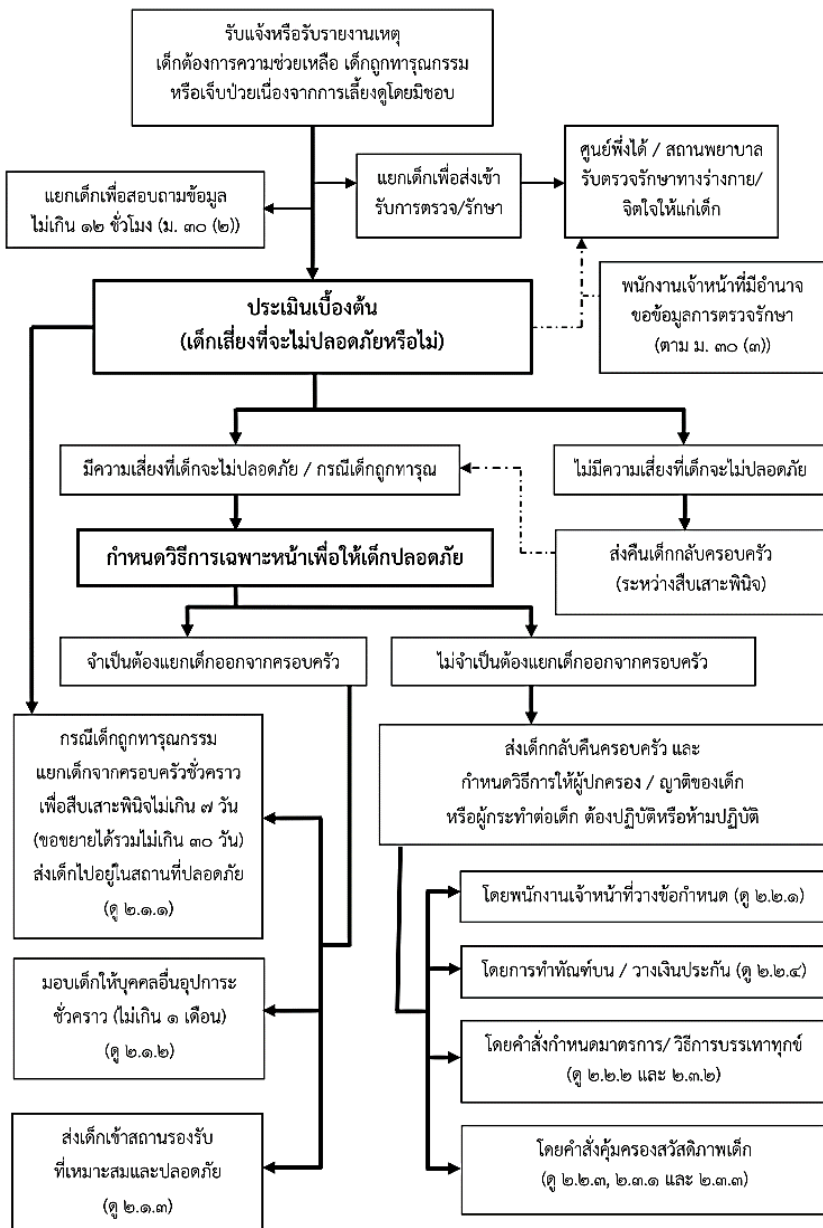
การประเมินในขั้นตอนนี้ หากพนักงานเจ้าหน้าที่เห็นว่า เป็นกรณีที่น่าสงสัย น่าเชื่อ หรือมีความชัดเจนว่าเด็กมีความเสี่ยงที่จะไม่ปลอดภัยหากยังอยู่กับผู้ปกครอง พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องใช้วิธีการเฉพาะหน้าเพื่อให้เด็กปลอดภัยโดยทันที โดยไม่ต้องคำนึงถึงเหตุผลของผู้ปกครองที่ไม่สามารถคุ้มครองเด็กให้ปลอดภัยได้ (เนื่องจากประเด็นดังกล่าวจะถูกนำมาพิจารณาโดยละเอียดในกระบวนการสืบค้นข้อเท็จจริงและประเมินความต้องการรับบริการของเด็กในภายหลังอยู่แล้ว) ยกตัวอย่างเช่นกรณีที่ผู้ปกครองไม่ดูแลเอาใจใส่ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใดก็ตาม เช่น ผู้ปกครองต้องออกไปทำงานเพื่อหาเลี้ยงครอบครัว จึงมีความจำเป็นต้องทิ้งเด็กให้อยู่ตามลำพังในบางเวลา เป็นต้น หากพนักงานเจ้าหน้าที่ไม่มั่นใจว่าผู้ปกครองจะไม่ทอดทิ้งเด็กให้อยู่ตามลำพัง หรือไม่มั่นใจว่าบุคคลที่ได้

รับมอบหมายจากผู้ปกครองให้ดูแลเด็กชั่วคราวในช่วงที่ผู้ปกครองไม่อยู่กับเด็กนั้นจะสามารถดูแลคุ้มครองเด็กได้ เช่น การให้มอบหมายเด็กที่โตกว่าให้ดูแลเด็กที่เล็กกว่า เป็นต้น แม้ว่าอันตรายจะยังไม่เกิดขึ้นกับเด็กก็ตามแต่สามารถพิจารณาได้ว่า เด็กมีความเสี่ยงสูงที่จะได้รับอันตรายรูปแบบต่าง ๆ เช่น อุบัติเหตุจากการตกบันได ตกน้ำ ถูกของมีคมบาด หรือได้รับอันตรายจากสัตว์เลี้ยงหรือบุคคลอื่น เป็นต้น ในขณะที่ผู้ปกครองไม่อยู่จึงไม่สามารถคุ้มครองเด็กจากอันตรายดังกล่าวได้ กรณีดังกล่าว พนักงานเจ้าหน้าที่อาจจำเป็นต้องใช้วิธีการเฉพาะหน้าเพื่อให้เด็กปลอดภัย โดยการแยกเด็กออกจากครอบครัวเป็นการชั่วคราวด้วยวิธีการต่าง ๆ ตามมาตรา ๓๓ เป็นต้น ซึ่งจะได้อธิบายถึงในกระบวนการต่อไป

กระบวนการที่ ๒ วิธีการเฉพาะหน้าเพื่อให้เด็กปลอดภัย

ผังที่ ๓ วิธีการเฉพาะหน้าเพื่อให้เด็กปลอดภัย

๒.๑ การแยกเด็กออกจากครอบครัวเป็นการชั่วคราว

นอกเหนือจากอำนาจในการแยกเด็กออกจากครอบครัวเพื่อสอบถามข้อมูล (ซึ่งจะกักตัวเด็กไว้นานเกินกว่า ๑๒ ชั่วโมงไม่ได้ ตาม พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก มาตรา ๓๐ (๒)) แล้ว กรณีที่พนักงานเจ้าหน้าที่ประเมินแล้วเห็นว่า เด็กมีความไม่ปลอดภัยหรือมีความเสี่ยงที่จะไม่ปลอดภัย หากยังอยู่กับผู้ปกครอง ไม่ว่าจะเพราะผู้ปกครองอาจเป็นอันตรายต่อเด็กหรือผู้ปกครองไม่สามารถดูแลคุ้มครองเด็กให้ปลอดภัยได้ รวมถึงกรณีที่ผู้ปกครองไม่สามารถชี้แจงได้ว่าเกิดเหตุใดขึ้นและเหตุใดจึงไม่สามารถคุ้มครองให้เด็กปลอดภัย^{๓๔} พนักงานเจ้าหน้าที่จำเป็นต้องใช้อำนาจตามกฎหมายแยกเด็กออกจากครอบครัวเป็นการชั่วคราว และจัดให้เด็กอยู่กับบุคคลหรือในสถานที่ที่ปลอดภัย ซึ่งสามารถทำได้โดยวิธีการดังต่อไปนี้

๒.๑.๑ การแยกตัวเด็กที่ถูกกระทำทารุณกรรมออกจากครอบครัวเป็นการชั่วคราวเพื่อสืบเสาะพินิจ (พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก มาตรา ๔๑ วรรคสอง และมาตรา ๔๒) (ดูผังที่ ๔)

วิธีการนี้ใช้ในกรณีที่เด็กถูกกระทำทารุณกรรม และมีความจำเป็นเพื่อความปลอดภัยของเด็กต้องแยกเด็กจากผู้ปกครองเป็นการชั่วคราว ในระหว่างที่พนักงานเจ้าหน้าที่ทำการสืบเสาะพินิจเกี่ยวกับเด็กและครอบครัว โดยสามารถแยกเด็กจากครอบครัวได้ ๗ วัน และในกรณีที่มีเหตุจำเป็นและสมควรเพื่อประโยชน์ของเด็ก สามารถยื่นคำร้องขอขยายเวลาดังกล่าวออกไปอีกได้ โดยรวมแล้วไม่เกิน ๓๐ วัน

วิธีการดำเนินการ

- ก. พนักงานเจ้าหน้าที่ (รวมถึงพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ตามมาตรา ๒๔) สามารถแยกเด็กจากครอบครัวเป็นการชั่วคราวได้ แต่ไม่เกิน ๗ วัน
- ข. พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องจัดทำบันทึกแจ้งเหตุที่จำเป็นที่จะต้องแยกตัวเด็กเพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กให้ผู้ปกครองทราบด้วย^{๓๕} (ดูแบบหนังสือแจ้งเหตุในการแยกตัวเด็ก^{๓๖})

^{๓๔} ระเบียบคณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ ว่าด้วยวิธีการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่ถูกทารุณกรรมหรือถูกเลี้ยงดูโดยมิชอบ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๒ ข้อ ๙

^{๓๕} ระเบียบคณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ ว่าด้วยวิธีการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่ถูกทารุณกรรมหรือถูกเลี้ยงดูโดยมิชอบ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๒ ข้อ ๗

^{๓๖} แบบทำยาระเบียบคณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ ว่าด้วยวิธีการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่ถูกทารุณกรรมหรือถูกเลี้ยงดูโดยมิชอบ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๒

- ค. พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องเก็บรวบรวมข้อมูลและหลักฐานต่างๆ ที่ชี้ให้เห็นถึงความเสี่ยงหรือความปลอดภัยของเด็กหากยังอยู่กับครอบครัว (อันเป็นส่วนหนึ่งของการสืบเสาะและพินิจเกี่ยวกับเด็กและครอบครัวเพื่อหาวิธีการคุ้มครองสวัสดิภาพที่เหมาะสมแก่เด็กนี้) ทั้งนี้ ข้อมูลและหลักฐานดังกล่าวมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อใช้ประกอบในยื่นคำร้องขอต่อศาลเยาวชนและครอบครัวเพื่อให้มีคำสั่งขยายระยะเวลาออกไปอีก ในการแสดงให้ศาลเยาวชนและครอบครัวเห็นว่า การขอขยายระยะเวลาดังกล่าว “มีเหตุจำเป็นและสมควรเพื่อประโยชน์ของเด็ก” อย่างไร^{๓๗}
- ง. เมื่อแยกเด็กจากครอบครัวของเด็ก พนักงานเจ้าหน้าที่พิจารณาส่งตัวเด็กไปสถานแรกรับ สถานพัฒนาและฟื้นฟู หรือสถานที่อื่นใด ตามความเหมาะสม
- จ. ในกรณีจำเป็นต้องแยกเด็กจากครอบครัวเป็นเวลาเกินกว่า ๗ วัน พนักงานเจ้าหน้าที่ยื่นคำร้องขอ หรือประสานงานกับพนักงานอัยการให้ยื่นคำร้องขอ (ตามแบบพิมพ์คำร้องขอขยายระยะเวลาสืบเสาะและพินิจ)^{๓๘} ต่อศาลเยาวชนและครอบครัวเพื่อให้มีคำสั่งขยายระยะเวลาออกไปอีก โดยในคำร้องขอดังกล่าวต้องมีรายละเอียดชี้ให้เห็นว่าเด็กมีความเสี่ยงที่จะไม่ปลอดภัย อย่างไรก็ตามหากยังอยู่กับผู้ปกครอง

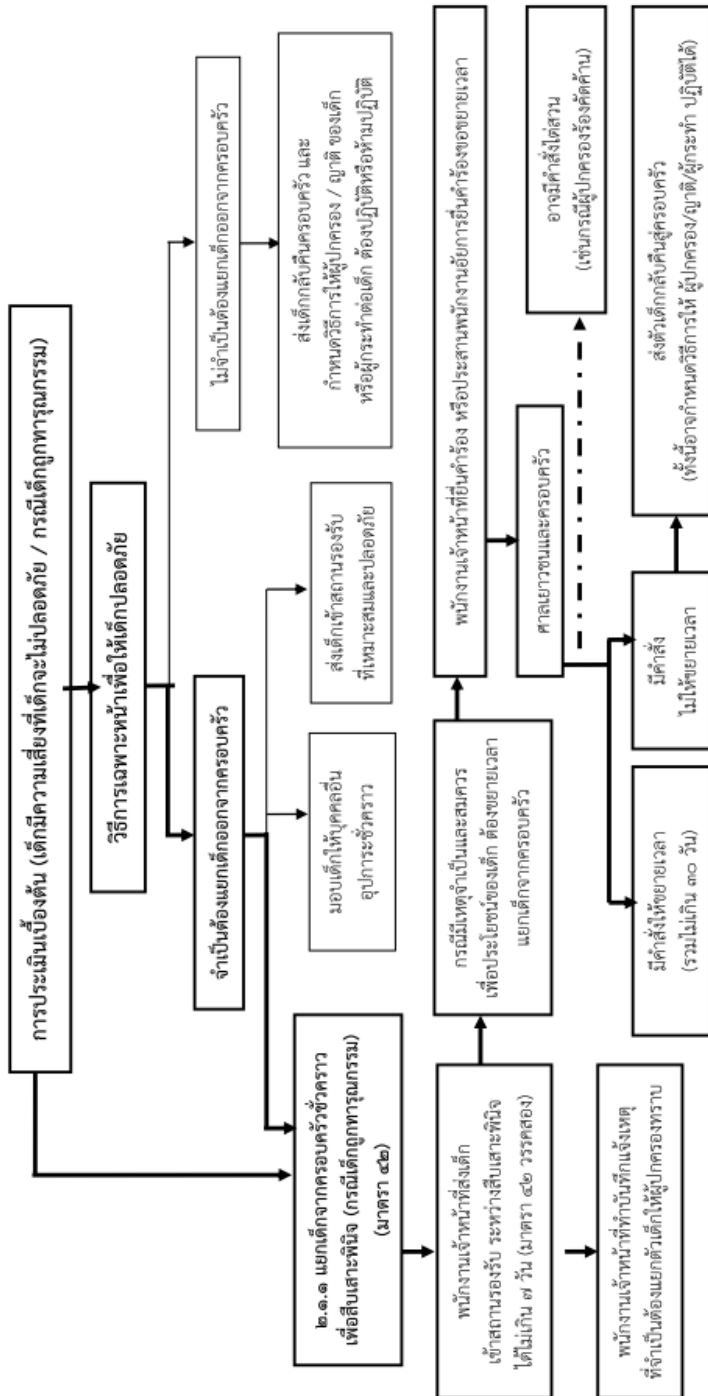
ในการพิจารณาคำร้องดังกล่าว ศาลเยาวชนและครอบครัว อาจมีคำสั่งโดยไม่ต้องไต่สวน หรือให้มีการไต่สวนในกรณีมีเหตุจำเป็น เช่น มีผู้คัดค้าน เป็นต้น โดยศาลอาจมีคำสั่งให้ขยายระยะเวลาแล้วไม่เกิน ๓๐ วัน

แม้ว่าจะมีการแยกเด็กจากผู้ปกครองเป็นการชั่วคราวแล้ว แต่หากพนักงานเจ้าหน้าที่เห็นว่ามีความเหมาะสมและจำเป็นเพื่อประโยชน์เกี่ยวกับความปลอดภัยของเด็ก พนักงานเจ้าหน้าที่สามารถดำเนินการตามข้อ ๒.๒ การกำหนดมาตรการให้ผู้ปกครองปฏิบัติเพื่อให้เด็กปลอดภัย และตามข้อ ๒.๓ การกำหนดมาตรการควบคุมการกระทำของผู้ที่อาจทำให้เด็กไม่ปลอดภัยได้

^{๓๗} ข้อมูลและหลักฐานดังกล่าวมีความสำคัญต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ที่จะสามารถใช้ในการต่อสู้ในกระบวนการยุติธรรม ในกรณีที่ผู้ปกครองของเด็กไม่เห็นด้วยหรือไม่ยินยอมให้มีการแยกเด็กแล้วทำการคัดค้านหรือแจ้งความร้องทุกข์เพื่อให้มีการดำเนินคดีทางอาญากับพนักงานเจ้าหน้าที่อันเนื่องมาจากการแยกเด็กออกจากผู้ปกครองดังกล่าว

^{๓๘} แบบทนายระเบียบคณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ ว่าด้วยวิธีการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่ถูกทารุณกรรมหรือถูกเลี้ยงดูโดยมิชอบ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๒

ผังที่ ๔ การแยกเด็กจากครอบครัวชั่วคราวเพื่อสืบเสาะพินิจเด็กและครอบครัว

๒.๑.๒ การมอบเด็กให้อยู่ในความอุปการะของบุคคลที่เหมาะสมเป็นการชั่วคราว (พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก มาตรา ๓๓ (๒) ประกอบกับ มาตรา ๒๘) (ดูผังที่ ๕)

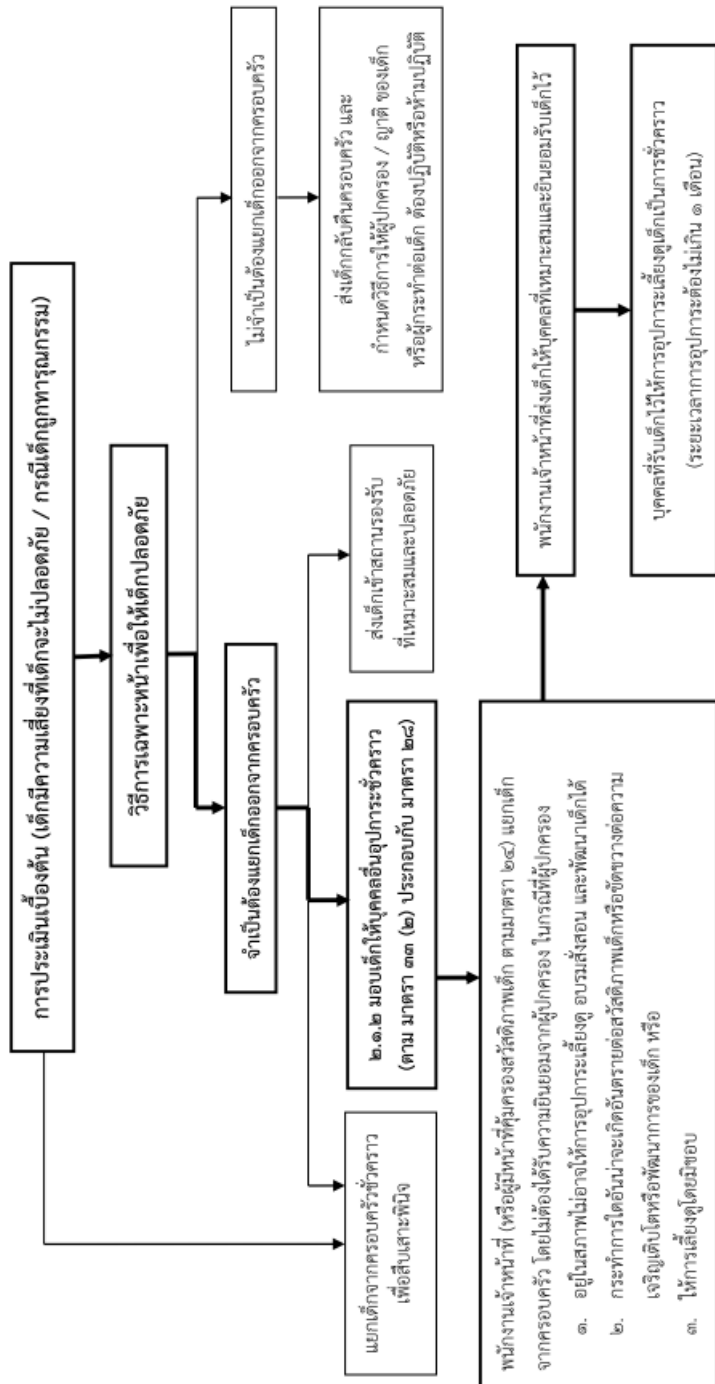
วิธีการนี้ใช้ได้กรณีที่เด็กไม่ได้ถูกรุ้กระทำทารุณกรรม แต่ผู้ปกครองตกอยู่ในสภาพ
ไม่อาจให้การอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน และพัฒนาเด็กได้ไม่ว่าด้วยเหตุใด หรือผู้ปกครอง
กระทำการใดอันน่าจะเกิดอันตรายต่อสวัสดิภาพหรือขัดขวางต่อความเจริญเติบโตหรือ
พัฒนาการของเด็กหรือให้การเลี้ยงดูโดยมิชอบหรือเพื่อป้องกันมิให้เด็กได้รับอันตราย

วิธีการดำเนินการ

- ก. พนักงานเจ้าหน้าที่ (หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ตามมาตรา ๒๔)
สามารถแยกเด็กออกจากครอบครัว โดยไม่จำเป็นต้องขอความยินยอม
จากผู้ปกครอง
- ข. เมื่อแยกเด็กจากครอบครัวของเด็ก พนักงานเจ้าหน้าที่ส่งตัวเด็กไปให้อยู่
ในความอุปการะของบุคคลที่เหมาะสมและยินยอมรับเด็กไว้อุปการะเลี้ยงดู
ตามระยะเวลาที่เห็นสมควร แต่ระยะเวลาที่ให้เด็กอยู่ในความอุปการะเลี้ยงดู
ของบุคคลดังกล่าว ต้องไม่เกิน ๑ เดือน

แม้ว่าจะมีการแยกเด็กจากผู้ปกครองเป็นการชั่วคราวแล้ว แต่หากพนักงาน
เจ้าหน้าที่เห็นว่ามีความเหมาะสมและจำเป็นเพื่อประโยชน์เกี่ยวกับความปลอดภัยของ
เด็ก พนักงานเจ้าหน้าที่สามารถดำเนินการตามข้อ ๒.๒ การกำหนดมาตรการให้ผู้ปกครอง
ปฏิบัติเพื่อให้เด็กปลอดภัย และตามข้อ ๒.๓ การกำหนดมาตรการควบคุมการกระทำ
ของผู้ที่อาจทำให้เด็กไม่ปลอดภัยได้

ผังที่ ๕ การมอบเด็กให้อยู่ในความอุปการะของบุคคลที่เหมาะสมเป็นการชั่วคราว

๒.๑.๓ ส่งเด็กให้อยู่ในความคุ้มครองดูแลของครอบครัวอุปถัมภ์หรือสถานรองรับ ที่เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับเด็ก)

วิธีการนี้ใช้ได้ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องแยกเด็กจากครอบครัวเพื่อให้เด็กปลอดภัย
เป็นเวลานานกว่า ๑ เดือน โดยแยกออกได้เป็น ๒ กรณี คือ

๒.๑.๓.๑ กรณีเด็กที่ถูกทารุณกรรม (พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก มาตรา ๔๐ (๑) และมาตรา ๔๑ วรรคสอง) (คู่มือที่ ๖)

วิธีการดำเนินการ

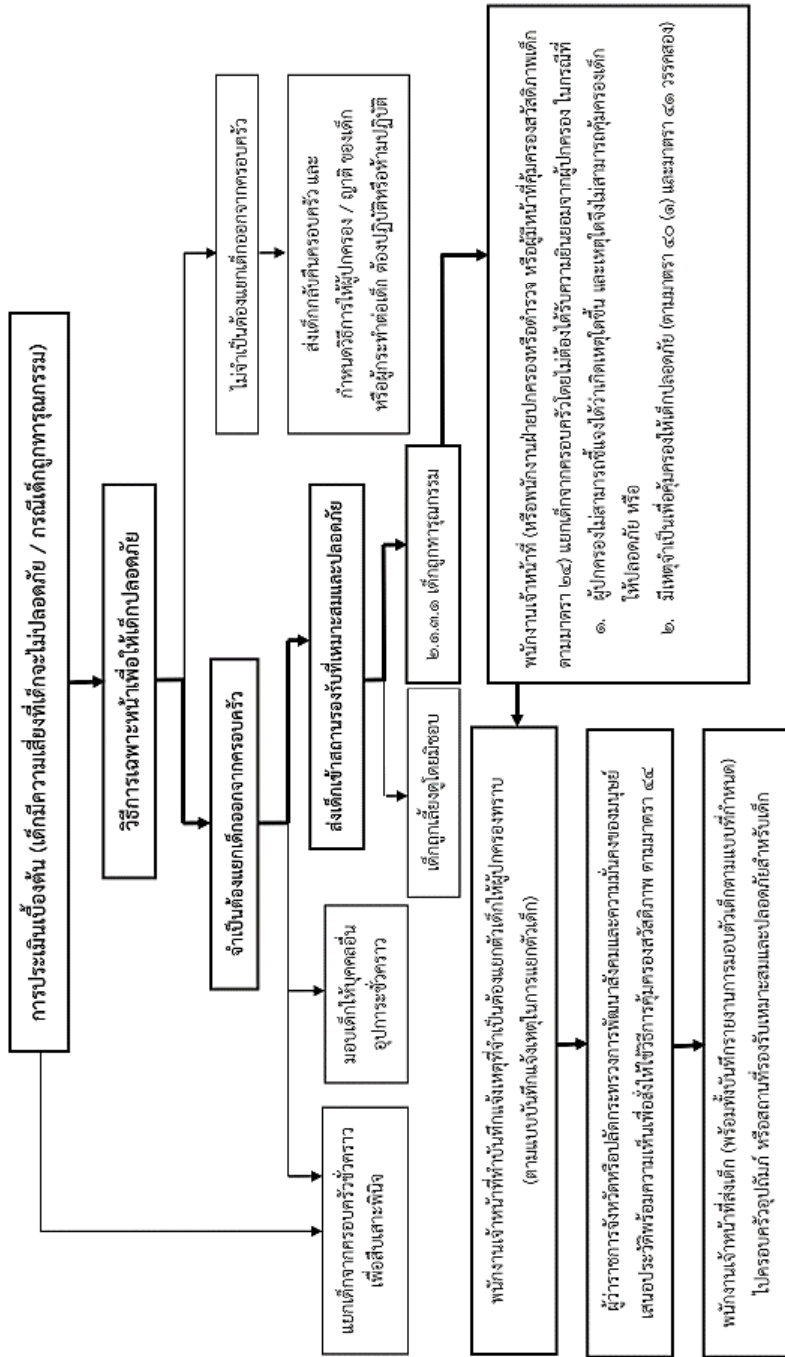
- ก. พนักงานเจ้าหน้าที่ (รวมถึงพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หรือผู้มี
หน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ตามมาตรา ๒๔) สามารถแยกเด็กออกจาก
ครอบครัวได้ในกรณีที่เป็นหรือเมื่อผู้ปกครองไม่สามารถชี้แจงได้ว่า
เกิดเหตุใดขึ้นและเหตุใดจึงไม่สามารถคุ้มครองให้เด็กปลอดภัย ทั้งนี้
โดยไม่จำเป็นต้องขอความยินยอมจากผู้ปกครอง^{๓๙}
- ข. เมื่อแยกเด็กออกจากครอบครัวแล้ว พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องจัดทำบันทึก
แจ้งเหตุที่จำเป็นที่จะต้องแยกตัวเด็กเพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก
ให้ผู้ปกครองทราบด้วย^{๔๐} (ตามแบบหนังสือแจ้งเหตุในการแยกตัวเด็ก)
- ค. พนักงานเจ้าหน้าที่ส่งเด็กไปสถานที่ที่เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับเด็ก
โดยอาจส่งไปครอบครัวอุปถัมภ์ สถานรับเลี้ยงเด็ก สถานแรกรับ
สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพหรือสถานพัฒนาและฟื้นฟู
ที่เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับเด็ก รวมทั้งต้องจัดทำรายงานเกี่ยวกับ
ตัวเด็กและครอบครัว พฤติการณ์การทารุณกรรมต่อเด็ก รวมทั้งสาเหตุ
ที่ต้องส่งเด็กให้แก่ผู้ปกครองสวัสดิภาพของสถานที่นั้น ๆ (ตามแบบบันทึก
รายงานการมอบตัวเด็ก)

แม้ว่าจะมีการแยกเด็กจากผู้ปกครองเป็นการชั่วคราวแล้ว แต่หากพนักงาน
เจ้าหน้าที่เห็นว่ามีความเหมาะสมและจำเป็นเพื่อประโยชน์เกี่ยวกับความปลอดภัยของเด็ก
พนักงานเจ้าหน้าที่สามารถดำเนินการตามข้อ ๒.๒ การกำหนดมาตรการให้ผู้ปกครอง
ปฏิบัติเพื่อให้เด็กปลอดภัย และตามข้อ ๒.๓ การกำหนดมาตรการควบคุมการกระทำ
ของผู้ที่อาจทำให้เด็กไม่ปลอดภัยได้

^{๓๙} ประกอบกับ ระเบียบคณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ ว่าด้วยวิธีการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่ถูกทารุณ
กรรมหรือถูกเลี้ยงดูโดยมิชอบ พ.ศ. ๒๕๔๘ (แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๕๒) ข้อ ๗ และ ๙

^{๔๐} ระเบียบคณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ ว่าด้วยวิธีการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่ถูกทารุณกรรมหรือถูก
เลี้ยงดูโดยมิชอบ พ.ศ. ๒๕๔๘ (แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๕๒) ข้อ ๗

ผังที่ ๖ การมอบเด็กให้อยู่ในความคุ้มครองของครอบครัวอุปถัมภ์ หรือสถานรองรับที่เหมาะสมและปลอดภัย (กรณีเด็กถูกทารุณกรรม)

๒.๑.๓.๒ กรณีเด็กไม่ถูกกระทำทารุณกรรม แต่ผู้ปกครองตกอยู่ในสภาพไม่อาจให้การอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน และพัฒนาเด็กได้ไม่ว่าด้วยเหตุใด หรือผู้ปกครองกระทำการได้อนานจะเกิดอันตรายต่อสวัสดิภาพหรือขัดขวางต่อความเจริญเติบโตหรือพัฒนาการของเด็กหรือให้การเลี้ยงดูโดยมิชอบ หรือเพื่อป้องกันมิให้เด็กได้รับอันตราย (พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก มาตรา ๓๓ (๔) (๕) (๖) (๗) ประกอบกับ มาตรา ๒๘) (ดูผังที่ ๗)

วิธีการดำเนินการ

กรณีผู้ปกครองให้ความยินยอม

ก. พนักงานเจ้าหน้าที่จัดให้ผู้ปกครองให้ความยินยอมเป็นหนังสือหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ทำบันทึกการให้ความยินยอมด้วยวาจา^{๔๑}

ข. พนักงานเจ้าหน้าที่ส่งเด็กไปสถานที่ที่เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับเด็ก โดยอาจส่งไปครอบครัวอุปถัมภ์ สถานรับเลี้ยงเด็ก สถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพหรือสถานพัฒนาและฟื้นฟูรวมทั้งต้องจัดทำรายงานเกี่ยวกับตัวเด็กและครอบครัว พฤติการณ์การทารุณกรรมต่อเด็ก รวมทั้งสาเหตุที่ต้องส่งเด็กให้แก่ผู้ปกครองสวัสดิภาพของสถานที่นั้น ๆ (ตามแบบบันทึกรายงานการมอบตัวเด็ก)

กรณีผู้ปกครองไม่ให้ความยินยอมโดยไม่มีเหตุอันควรหรือไม่อาจให้ความยินยอมได้

ก. พนักงานเจ้าหน้าที่ทำบันทึกถึงสาเหตุของการไม่ให้ความยินยอม หรือสาเหตุที่ไม่อาจให้ความยินยอม

ข. พนักงานเจ้าหน้าที่เตรียมเรื่องเสนอ โดยต้องประกอบด้วย

๑) รายงานระบุเหตุความจำเป็นในการแยกเด็กจากครอบครัวเพื่อให้เด็กปลอดภัย (ผลจากการประเมินเบื้องต้น)

๒) บันทึกถึงสาเหตุของการไม่ให้ความยินยอม หรือสาเหตุที่ไม่อาจให้ความยินยอมของผู้ปกครองเด็ก

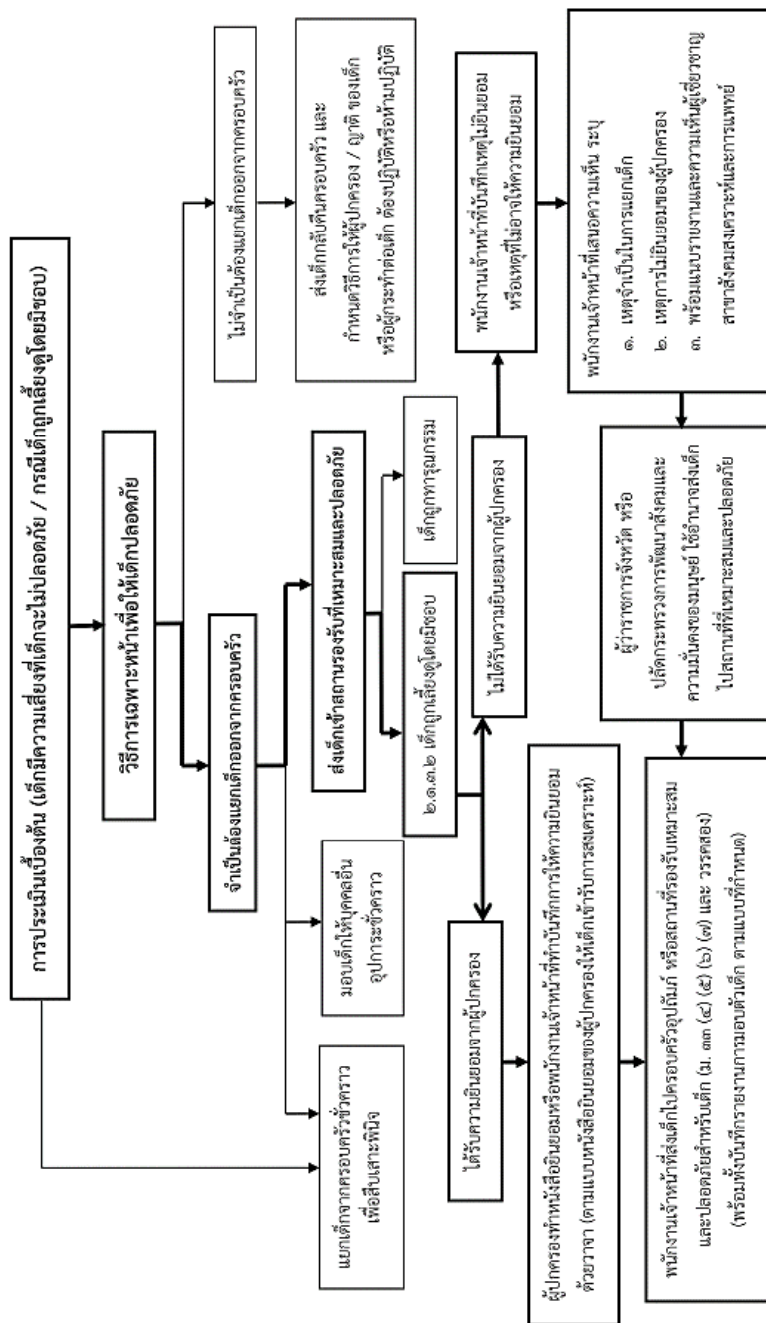
๓) รายงานและความเห็นของผู้เชี่ยวชาญสาขาสังคมสงเคราะห์และการแพทย์

ค. พนักงานเจ้าหน้าที่เสนอเรื่องต่อผู้ว่าราชการจังหวัด หรือปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์พิจารณาใช้อำนาจส่งเด็กไปสถานที่ที่เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับเด็ก โดยอาจส่งไปครอบครัวอุปถัมภ์ สถานรับเลี้ยงเด็ก สถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพหรือสถานพัฒนาและฟื้นฟู

แม้ว่าจะมีการแยกเด็กจากผู้ปกครองเป็นการชั่วคราวแล้ว แต่หากพนักงานเจ้าหน้าที่เห็นว่ามีความเหมาะสมและจำเป็นเพื่อประโยชน์เกี่ยวกับความปลอดภัยของเด็ก พนักงานเจ้าหน้าที่สามารถดำเนินการตามข้อ ๒.๒ การกำหนดมาตรการให้ผู้ปกครองปฏิบัติเพื่อให้เด็กปลอดภัย และตามข้อ ๒.๓ การกำหนดมาตรการควบคุมการกระทำของผู้ที่อาจทำให้เด็กไม่ปลอดภัยได้

^{๔๑} ตามแบบหนังสือยินยอมของผู้ปกครองให้เด็กเข้ารับการสงเคราะห์ แบบทำรายละเอียดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ว่าด้วยวิธีการให้การสงเคราะห์เด็ก พ.ศ. ๒๕๔๗

ผังที่ ๗ การมอบเด็กให้ผู้อื่นในความคุ้มครองของครอบครัวอุปถัมภ์ หรือสถานรองรับที่เหมาะสมและปลอดภัย (กรณีเด็กถูกเลี้ยงดูโดยมิชอบ)

๒.๒ การกำหนดมาตรการให้ผู้ปกครองปฏิบัติเพื่อให้เด็กปลอดภัย

๒.๒.๑ การวางข้อกำหนดเพื่อป้องกันมิให้เด็กถูกทารุณกรรมหรือได้รับการเลี้ยงดูโดยมิชอบอีกโดยให้ผู้ปกครองหรือบุคคลที่รับเด็กไปปกครองดูแลต้องปฏิบัติ^{๔๒} (คู่มือที่ ๘)

วิธีการดำเนินการ

ก. ใช้ได้ในกรณีที่ผู้ปกครองรับเด็กกลับไปดูแล แต่เด็กมีความเสี่ยงที่จะถูกทารุณกรรมหรือได้รับการเลี้ยงดูโดยมิชอบอีก

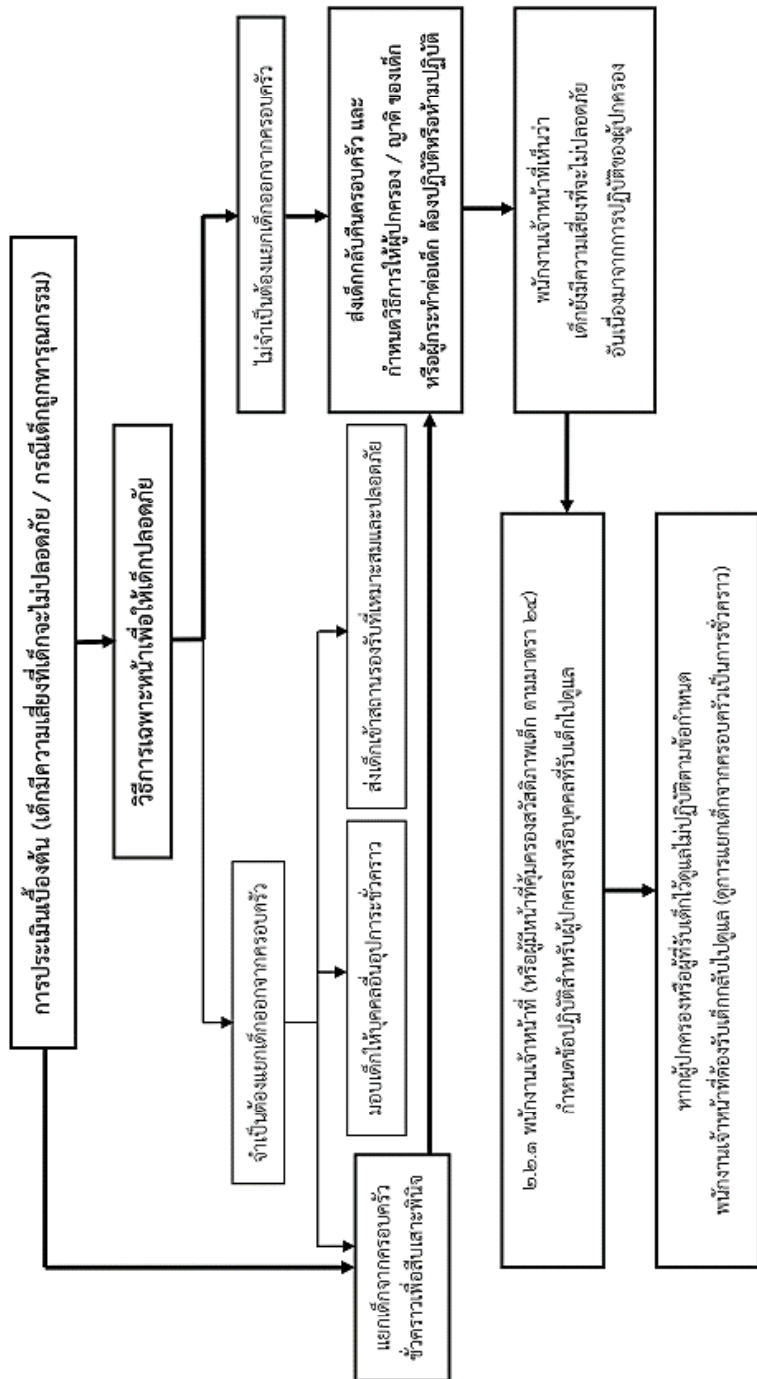
ข. พนักงานเจ้าหน้าที่ (หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามมาตรา ๒๔) สามารถกำหนดให้ผู้ปกครองเด็กปฏิบัติให้ผู้ปกครองหรือบุคคลที่รับเด็กไปปกครองดูแลต้องปฏิบัติข้อใดข้อหนึ่งหรือหลายข้อตามความเหมาะสม ดังต่อไปนี้

- ๑) ไม่ปล่อยให้เด็กอยู่ตามลำพังเป็นการเฉพาะตัวกับผู้ใหญ่หรือเด็กอื่นในลักษณะที่อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อเด็ก
- ๒) ให้ความร่วมมือแก่โรงเรียนในการดูแลเด็กให้มีความปลอดภัยหรือในการปฏิบัติกิจกรรมทางการศึกษา
- ๓) ห้ามมิให้บุคคลซึ่งอาจเป็นอันตรายต่อเด็กเข้าใกล้ตัวเด็ก
- ๔) ห้ามผู้กระทำการทารุณกรรมแก่เด็กเข้าเขตกำหนดหรือเข้าใกล้ตัวเด็กเพื่อไม่ให้ก่ออันตรายแก่เด็ก
- ๕) กำหนดให้ผู้ปกครองหรือนำผู้กระทำการทารุณกรรมแก่เด็กไปรับการบำบัดฟื้นฟูจากแพทย์ก่อน
- ๖) กำหนดให้ผู้ปกครองร่วมกิจกรรมในการฟื้นฟูเด็กและครอบครัว
- ๗) กำหนดให้ผู้ปกครองรับการฝึกทักษะในการเลี้ยงดู ทักษะในการจัดการปัญหา ทักษะในการควบคุมตนเองจากหน่วยงานหรือบุคคลที่เหมาะสม
- ๘) กำหนดเงื่อนไขในการประกอบอาชีพที่เอื้อต่อการดูแลเด็ก โดยพนักงานเจ้าหน้าที่ช่วยพัฒนาอาชีพหรือรายได้เป็นทางเลือกให้แก่ผู้ปกครอง
- ๙) กำหนดให้ผู้ปกครองขอความเห็นจากพนักงานเจ้าหน้าที่ในการย้ายถิ่นที่อยู่เพื่อสามารถติดตามดูแลสวัสดิภาพของเด็ก หรือส่งต่อความรับผิดชอบไปยังหน่วยงาน หรือพนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามมาตรา ๒๔ ในเขตพื้นที่ที่รับผิดชอบนั้น ๆ

ค. หากผู้ปกครองหรือผู้ที่รับเด็กไว้ปกครองดูแลและเลยไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดดังกล่าว พนักงานเจ้าหน้าที่ (หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก) ต้องรับเด็กกลับไปดูแล

^{๔๒} ตามระเบียบคณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ ว่าด้วยวิธีการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่ถูกทารุณกรรมหรือถูกเลี้ยงดูโดยมิชอบ พ.ศ. ๒๕๔๘ ข้อ ๓

ผังที่ ๘ การวางข้อกำหนดให้ผู้ปกครองหรือผู้รับเด็กไปดูแลปฏิบัติ

๒.๒.๒ การขอให้พนักงานเจ้าหน้าที่ขึ้นผู้ใหญ่หรือศาลเยาวชนและครอบครัว
ออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ โดยกำหนดวิธีการดูแลบุตร^{๔๓}
(กรณีที่เด็กถูกระงับด้วยความรุนแรงในครอบครัวและมีการร้องทุกข์แล้ว) (ดูผังที่ ๙)

วิธีการดำเนินการ

ก. ใช้ได้ในกรณีที่เด็กถูกระงับด้วยความรุนแรงในครอบครัวและมีการร้องทุกข์
แล้วโดยไม่จำเป็นต้องมีการร้องขอจากเด็กที่ถูกระงับด้วยความรุนแรงในครอบครัว

ข. พนักงานเจ้าหน้าที่เตรียมเรื่องเพื่อเสนอ ซึ่งประกอบด้วย

๑) รายงานประมวลข้อเท็จจริงและผลที่ได้จากการประเมินเบื้องต้น ซึ่งระบุถึง
รายละเอียดเกี่ยวกับการกระทำหรือวิธีการเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครอง
ในเรื่องใดที่อาจทำให้เด็กไม่ปลอดภัย และความเห็นเกี่ยวกับวิธีการในการ
ดูแลบุตรที่ต้องการให้ผู้ปกครองปฏิบัติ^{๔๔}

๒) บันทึกรายงานของผู้ประกอบวิชาชีพที่เกี่ยวข้องทุกฉบับ

ค. พนักงานเจ้าหน้าที่เสนอเรื่องหรือยื่นคำร้องเองหรือผ่านพนักงานสอบสวน
ต่อผู้มีอำนาจออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ โดยสามารถ
กระทำได้ ๒ ทางคือ

๑) เสนอต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ขึ้นผู้ใหญ่คือ พัฒนาสังคมและความมั่นคงของ
มนุษย์จังหวัด หัวหน้าสถานีตำรวจ หรือนายอำเภอ^{๔๕}

๒) ยื่นคำร้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัว^{๔๖}

ง. ในกรณีที่เสนอต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ขึ้นผู้ใหญ่ให้ใช้แบบรายงาน
ประมวลข้อเท็จจริงในการออกคำสั่งกำหนดมาตรการคุ้มครองหรือวิธีการบรรเทาทุกข์
เพื่อคุ้มครองผู้ถูกระงับด้วยความรุนแรงในครอบครัวเป็นการชั่วคราว (ดูแบบ คร.๗)^{๔๗}

^{๔๓} โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา ๑๐ หรือมาตรา ๑๑ แห่ง พ.ร.บ. คุ้มครองผู้ถูกระงับด้วยความรุนแรง
ในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐ (ดูคู่มือการปฏิบัติงานของหน่วยงานในการช่วยเหลือคุ้มครองผู้ถูกระงับด้วย
ความรุนแรงในครอบครัว หน้า ๔๗ - ๔๙)

^{๔๔} ในทางปฏิบัติผู้รับผิดชอบจะเสนอความเห็นไปตามแบบ คร. ๗ ท้ายระเบียบกระทรวงการพัฒนาสังคมและ
ความมั่นคงของมนุษย์ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการสอบสวนตาม พ.ร.บ. คุ้มครองผู้ถูกระงับด้วยความรุนแรง
ในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๕

^{๔๕} ตามมาตรา ๑๐ แห่ง พ.ร.บ. คุ้มครองผู้ถูกระงับด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๔๖} ตามมาตรา ๑๑ แห่ง พ.ร.บ. คุ้มครองผู้ถูกระงับด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๔๗} ตามแบบ คร. ๗ แนบท้ายระเบียบกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ว่าด้วยหลักเกณฑ์
และวิธีการสอบสวน ตาม พ.ร.บ. คุ้มครองผู้ถูกระงับด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐ (ฉบับที่ ๒)
พ.ศ. ๒๕๕๕

ทั้งนี้ เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ขึ้นผู้ใหญ่มีคำสั่งฯ แล้ว^{๘๘} พนักงานสอบสวนต้องเสนอคำสั่งดังกล่าวให้ศาลเยาวชนและครอบครัวพิจารณาภายใน ๔๘ ชั่วโมงนับแต่วันออกคำสั่งดังกล่าว^{๘๙}

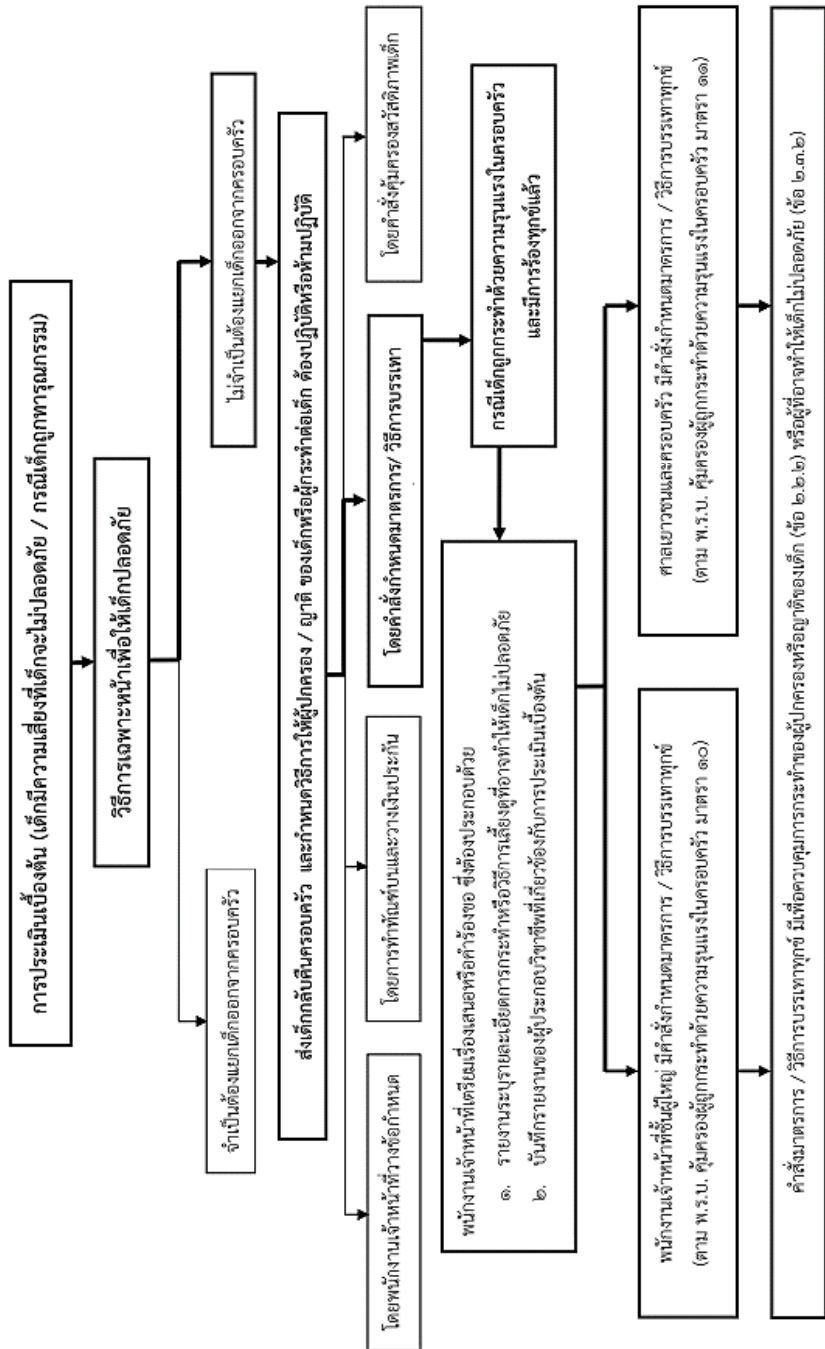
จ. การยื่นคำร้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัว สามารถกระทำได้ทั้งในกรณีที่คดีอยู่ระหว่างการสอบสวนหรือการพิจารณาคดี และให้ยื่นรายงานประมวลข้อเท็จจริงในการออกคำสั่งกำหนดมาตรการคุ้มครองหรือวิธีการบรรเทาทุกข์เพื่อคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเป็นการชั่วคราว (ดูแบบ คร.๗)^{๙๐} ประกอบคำร้องขอด้วย

^{๘๘} ตามแบบ คร. ๘ แนบท้ายระเบียบกระทรวงการพัฒนาลังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการสอบสวนตาม พ.ร.บ. คุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๕

^{๘๙} ข้อ ๑๒ ของระเบียบกระทรวงการพัฒนาลังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการสอบสวนตาม พ.ร.บ. คุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐ พ.ศ. ๒๕๕๑

^{๙๐} ตามแบบ คร. ๗ แนบท้ายระเบียบกระทรวงการพัฒนาลังคมและความมั่นคงของมนุษย์ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการสอบสวนตาม พ.ร.บ. คุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๕

ผังที่ ๙ การขอให้มีคำสั่งกำหนดมาตรการ/วิธีการบรรเทาทุกข์ (ข้อ ๒๒.๒ และ ๒๓.๒)

๒.๒.๓. การขอให้ศาลเยาวชนและครอบครัวมีคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก โดยกำหนดวิธีการให้ผู้ปกครองปฏิบัติ (คู่มือที่ ๑๐)

วิธีการดำเนินการ

ก. ใช้ได้ในกรณีดังต่อไปนี้

- กรณีมีการปฏิบัติต่อเด็กโดยไม่ชอบด้วย พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก และ
- กรณีที่มีการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวแก่เด็ก

ทั้งนี้ ไม่ว่าจะมีการฟ้องคดีอาญาแก่ผู้กระทำผิดหรือไม่ก็ตาม

ข. พนักงานเจ้าหน้าที่ ในฐานะผู้รับมอบอำนาจจากเด็กหรือผู้กระทำการแทนเด็ก ซึ่งไม่อยู่ในสภาพหรือวิสัยที่จะร้องขอให้มีการคุ้มครองสวัสดิภาพได้ สามารถยื่นคำร้องแทน เพื่อประโยชน์ของเด็กได้

ค. พนักงานเจ้าหน้าที่ ใช้ผลการประเมินเบื้องต้นเตรียมคำร้องขอคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก โดยคำร้องดังกล่าวต้องระบุถึง

๑) ผลการประเมินเบื้องต้นต่อศาลเยาวชนและครอบครัว ที่ชี้ให้เห็นพฤติการณ์ของผู้ปกครองที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพของเด็ก และพยานหลักฐานประกอบ เช่น บันทึกเวชกรรมของแพทย์ที่เกี่ยวข้องหรือบันทึกของครูที่เคยเชิญบุคคลดังกล่าวเข้าไปร่วมกิจกรรมกับโรงเรียน เพื่อที่ศาลจะได้พิจารณา กำหนดวิธีการหรือมาตรการที่เหมาะสมได้

๒) คำขอท้ายคำร้อง โดยระบุถึง วิธีการที่ต้องการให้ศาลเยาวชนและครอบครัว กำหนดให้ผู้ปกครองปฏิบัติ เช่น ไม่ปล่อยให้เด็กอยู่ตามลำพังเป็นการเฉพาะตัวกับผู้ใหญ่ หรือเด็กอื่นในลักษณะที่อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อเด็ก ห้ามมิให้บุคคลซึ่งอาจเป็นอันตรายต่อเด็กเข้าไปใกล้ตัวเด็ก เป็นต้น

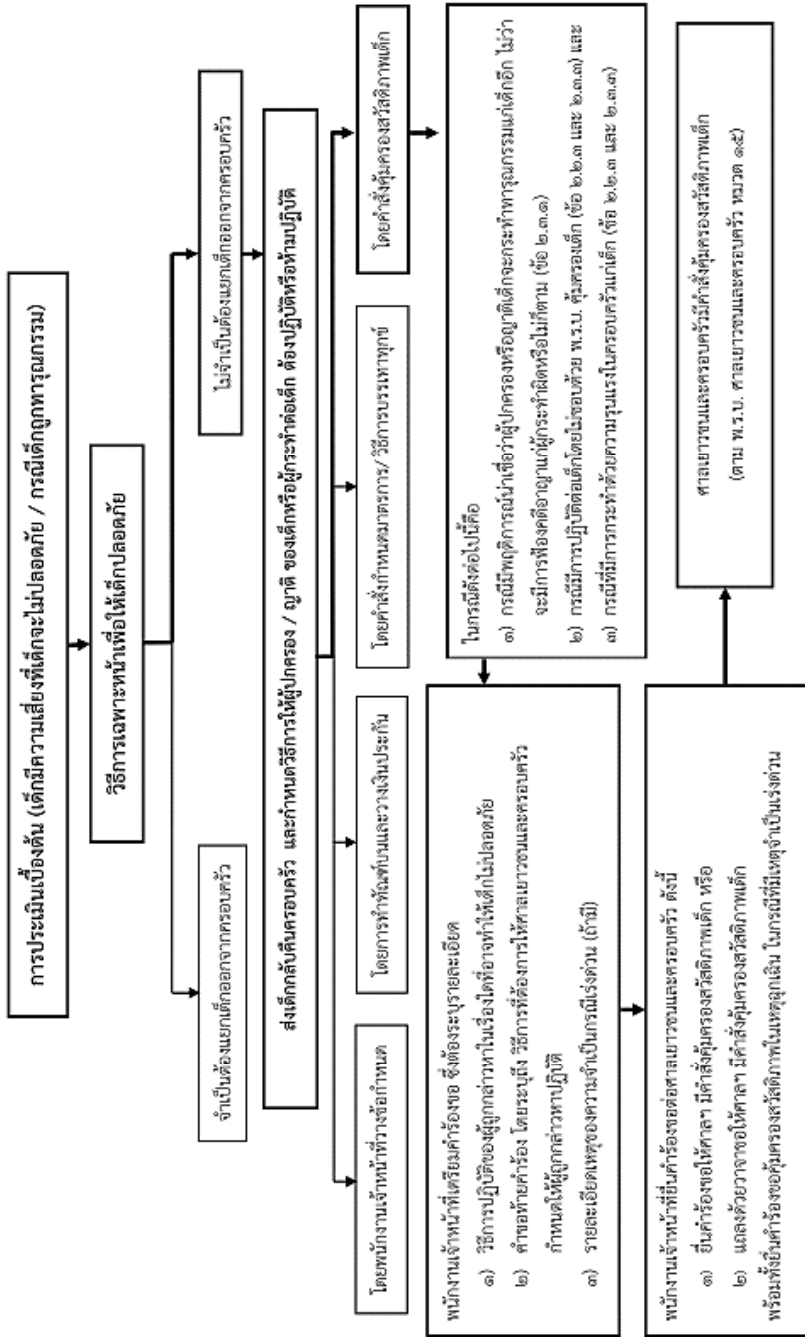
๓) ในกรณีมีเหตุฉุกเฉิน ให้ระบุรายละเอียดเหตุฉุกเฉินดังกล่าว ทั้งนี้เพื่อที่ศาลจะได้เรียกพยานผู้ร้องเข้าไต่สวนและมีคำสั่งโดยไม่ชักช้า

ง. พนักงานเจ้าหน้าที่ (รวมถึงพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หรือผู้มีหน้าที่ คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ตามมาตรา ๒๔) ยื่นคำร้องขอคุ้มครองสวัสดิภาพ (ดูแบบพิมพ์ คส.๑) แนบท้ายข้อบังคับของประธานศาล ว่าด้วยวิธีการดำเนินคดีคุ้มครองสวัสดิภาพ พ.ศ. ๒๕๕๔ หรือแถลงด้วยวาจา เพื่อให้ศาลบันทึกไว้ตามแบบพิมพ์คำร้องขอคุ้มครองสวัสดิภาพด้วยวาจาก็ได้ และในกรณีมีเหตุฉุกเฉินผู้ร้องต้องยื่นคำร้องขอคุ้มครองสวัสดิภาพ ในเหตุฉุกเฉินไปพร้อมกับคำร้องขอคุ้มครองสวัสดิภาพ

จ. คำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพ อาจรวมถึงการห้ามเสพสุราหรือสิ่งมีนเมา ห้ามเข้าใกล้ที่อยู่อาศัยของเด็ก ห้ามใช้หรือครอบครองทรัพย์สินใด ห้ามกระทำการใด ๆ อันอาจนำไปสู่การใช้ความรุนแรงในครอบครัว ห้ามกระทำการใด ๆ อันเป็นการปฏิบัติโดยมิชอบต่อเด็กตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก ให้ผู้ถูกร้องเข้ารับคำปรึกษาแนะนำจากศูนย์ให้คำปรึกษาแนะนำหรือสถานพยาบาลหรือหน่วยงานตามที่ศาลกำหนดหรือให้ปฏิบัติอย่างอื่นตามที่ศาลเห็นสมควร

- หากจงใจฝ่าฝืนคำสั่ง ศาลเยาวชนและครอบครัวสามารถออกหมายจับมาซึ่งไว้จนกว่าจะปฏิบัติตามคำสั่ง (ซึ่งได้ไม่เกิน ๑ เดือน) (มาตรา ๑๗๖ วรรค ๒ แห่ง พ.ร.บ. ศาลเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓) และยังสามารถกำหนดเงื่อนไขคุมประพฤติได้อีก เช่น ห้ามยุ่งเกี่ยวกับครอบครัว ห้ามดื่มสุรา หลังปล่อยตัวแล้วได้

หน้าที่ ๑๐ การขอให้ศาลเยาวชนและครอบครัวมีคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก

๒.๒.๔ การขอให้นายอำเภอหรือผู้ว่าราชการจังหวัดเรียกผู้ปกครองมาทำทัณฑ์บน และวางเงินประกันว่าจะไม่กระทำการใดอันมีลักษณะเป็นการให้การเลี้ยงดูโดยมิชอบ แก่เด็กอีก (พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก มาตรา ๓๙) (ดูผังที่ ๑๑)

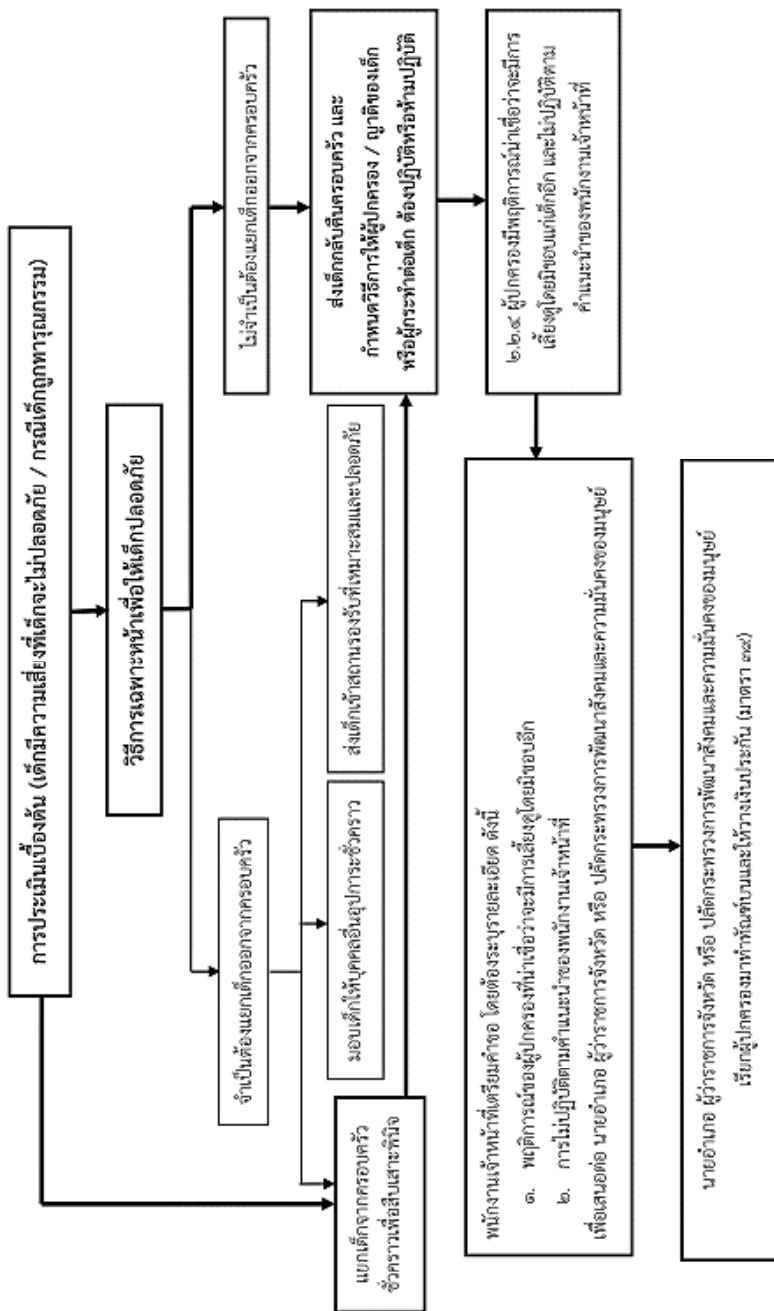
วิธีการดำเนินการ

ก. ใช้ได้ในกรณีผู้ปกครองซึ่งได้รับเด็กกลับมาอยู่ในความดูแล มีพฤติการณ์ น่าเชื่อว่าจะให้การเลี้ยงดูโดยมิชอบแก่เด็กอีก และพนักงานเจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำแก่ผู้ปกครองแล้วยังไม่ปฏิบัติตาม

ข. พนักงานเจ้าหน้าที่เตรียมคำขอโดยต้องระบุรายละเอียดพฤติการณ์ของผู้ปกครองที่น่าเชื่อว่าจะให้การเลี้ยงดูโดยมิชอบแก่เด็ก รายละเอียดการไม่ปฏิบัติตามคำแนะนำของพนักงานเจ้าหน้าที่ ซึ่งจะทำให้เด็กไม่ปลอดภัย

ค. พนักงานเจ้าหน้าที่ยื่นคำขอต่อ นายอำเภอ ผู้ว่าราชการจังหวัด ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร หรือปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ให้พิจารณาเรียกผู้ปกครองมาทำทัณฑ์บนว่าจะไม่กระทำการใดอันมีลักษณะเป็นการให้การเลี้ยงดูโดยมิชอบแก่เด็กอีกและให้วางเงินประกัน (ดูแบบหนังสือสัญญาประกันทัณฑ์บน ตามมาตรา ๓๙)

ผังที่ ๑๑ การขอให้มีการทำทุนผู้ปกครองและให้วางเงินประกัน

๒.๓ การกำหนดมาตรการควบคุมการกระทำของผู้ที่อาจทำให้เด็กไม่ปลอดภัย

๒.๓.๑ การขอให้ศาลเยาวชนและครอบครัวมีคำสั่งกำหนดมาตรการคุ้มครองความประพฤติของผู้ปกครองหรือญาติของเด็ก ห้ามเข้าเขตกำหนด หรือห้ามเข้าใกล้ตัวเด็ก ในระยะที่กำหนด (พ.ร.บ. คุ้มครองเด็กมาตรา ๔๓ และ พ.ร.บ. ศาลเยาวชนและครอบครัว หมวด ๑๕) (ดูผังที่ ๑๐)

วิธีการดำเนินการ

ก. ใช้ได้ในกรณีที่มีการกระทำทารุณกรรมต่อเด็กโดยผู้ปกครองหรือญาติของเด็ก ไม่ว่าจะมีการฟ้องคดีอาญาแก่ผู้กระทำผิดหรือไม่ก็ตาม

ข. พนักงานเจ้าหน้าที่ใช้ผลการประเมินเบื้องต้นเตรียมคำร้องขอคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก โดยคำร้องดังกล่าวต้องระบุถึง

- ๑) วิธีการปฏิบัติของผู้ปกครองหรือญาติของเด็กในเรื่องใดที่อาจทำให้เด็กไม่ปลอดภัย (พฤติการณ์ของผู้ปกครองหรือญาติของเด็กดังกล่าวน่าเชื่อว่าจะมีการกระทำทารุณกรรมแก่เด็กอีก)
- ๒) คำขอท้ายคำร้อง โดยระบุถึงวิธีการที่ต้องการให้ศาลเยาวชนและครอบครัว กำหนดให้ผู้ปกครองหรือญาติของเด็กที่อาจทำให้เด็กไม่ปลอดภัยปฏิบัติตาม เช่น ห้ามมีพฤติการณ์ใดที่อาจทำให้เด็กไม่ปลอดภัย ห้ามเข้าใกล้ที่อยู่อาศัยของเด็ก หรือห้ามเข้าใกล้ตัวเด็ก เป็นต้น
- ๓) รายละเอียดเหตุของความจำเป็นกรณีเร่งด่วน ในกรณีที่จะขอให้ศาลมีคำสั่งควบคุมตัวผู้ปกครองหรือญาติของเด็กที่เชื่อว่าจะกระทำทารุณกรรมแก่เด็กไว้เป็นการชั่วคราว เพื่อคุ้มครองมิให้เด็กถูกกระทำทารุณกรรมอีก (ทั้งนี้ เพื่อที่ศาลจะได้เรียกพยานผู้ร้องเข้าไต่สวนและมีคำสั่งทันที)

ค. พนักงานเจ้าหน้าที่ (รวมถึงพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ตามมาตรา ๒๔) ยื่นคำร้องขอคุ้มครองสวัสดิภาพ (ดูแบบพิมพ์ คส.๑) หรือแถลงด้วยวาจาเพื่อให้ศาลบันทึกไว้ตามแบบพิมพ์คำร้องขอคุ้มครองสวัสดิภาพด้วยวาจาก็ได้ และในกรณีมีเหตุฉุกเฉินผู้ร้องต้องยื่นคำร้องขอคุ้มครองสวัสดิภาพในเหตุฉุกเฉินไปพร้อมกับคำร้องขอคุ้มครองสวัสดิภาพ (ดูแบบพิมพ์ คส.๓) ^{๕๑}

^{๕๑} ดูแบบพิมพ์ คส.๑ คส.๒ และ คส.๓ แนบท้ายข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยวิธีการดำเนินคดีคุ้มครองสวัสดิภาพ พ.ศ. ๒๕๕๔

ง. คำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพ อาจรวมถึงการห้ามเสพสุราหรือสิ่งมีนเมา ห้ามเข้าใกล้ที่อยู่อาศัยของเด็ก ห้ามใช้หรือครอบครองทรัพย์สิน ห้ามกระทำการอันใดอันอาจนำไปสู่การใช้ความรุนแรงในครอบครัว ห้ามกระทำการใด ๆ ซึ่งเป็นการปฏิบัติโดยมิชอบ ต่อเด็กตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก ให้ผู้ถูกร้องเข้ารับคำปรึกษาแนะนำ จากศูนย์ให้คำปรึกษาแนะนำหรือสถานพยาบาลหรือหน่วยงานตามที่ศาลกำหนด หรือให้ ปฏิบัติอย่างอื่นตามที่ศาลเห็นสมควร

- ผู้ใดจงใจฝ่าฝืนคำสั่ง ศาลเยาวชนและครอบครัวสามารถออกหมาย จับมาขังไว้จนกว่าจะปฏิบัติตามคำสั่ง (ซึ่งได้ไม่เกิน ๑ เดือน) (มาตรา ๑๓๖ วรรคสอง แห่ง พ.ร.บ. ศาลเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓) และยังสามารถกำหนดเงื่อนไขคุมประพฤติได้อีก เช่น ห้ามยุ่งเกี่ยวกับครอบครัว ห้ามดื่มสุรา หลังปล่อยตัวแล้ว เป็นต้น

จ. ในกรณีมีเหตุจำเป็นเร่งด่วนเพื่อคุ้มครองเด็กมิให้ถูกกระทำทารุณกรรมอีก ศาลเยาวชนและครอบครัวอาจมีคำสั่งให้ตำรวจจับกุมผู้ที่เชื่อว่าจะกระทำทารุณกรรมแก่เด็ก มากักขังไว้ก่อนได้ ^{๕๒}

๒.๓.๒ การขอให้พนักงานเจ้าหน้าที่ขึ้นผู้ใหญ่หรือศาลเยาวชนและครอบครัว ออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ โดยห้ามผู้กระทำความรุนแรง ในครอบครัวเข้าไปในที่พำนักของครอบครัวหรือเข้าใกล้ตัวบุคคลใดในครอบครัว ^{๕๓} (กรณีที่เกิดถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวและมีการร้องทุกข์แล้ว)(ดูผังที่ ๙)

วิธีการดำเนินการ

ก. ใช้ได้ในกรณีที่เด็กถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวและมีการร้องทุกข์แล้ว โดยไม่จำเป็นต้องมีการร้องขอจากเด็กที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว

ข. พนักงานเจ้าหน้าที่เตรียมเรื่องเพื่อเสนอ ซึ่งประกอบด้วย

- ๑) รายงานประมวลข้อเท็จจริงและผลที่ได้จากการประเมินเบื้องต้น ซึ่งระบุถึง พฤติการณ์ของผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวในเรื่องใดที่อาจทำให้เด็ก ไม่ปลอดภัย และความเห็นเกี่ยวกับวิธีการหรือมาตรการบรรเทาทุกข์ที่ต้องการ ให้กำหนด เช่น ห้ามผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวเข้าไปในที่พำนัก ของเด็กหรือเข้าใกล้ตัวเด็ก เป็นต้น

^{๕๒} พ.ร.บ. คุ้มครองเด็กมาตรา ๔๓ วรรคสาม

^{๕๓} โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา ๑๐ หรือมาตรา ๑๑ แห่ง พ.ร.บ. คุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐ (ดูคู่มือการปฏิบัติงานของหน่วยงานในการช่วยเหลือคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว หน้า ๔๗ - ๔๙)

๒) บันทึกรายงานของผู้ประกอบวิชาชีพที่เกี่ยวข้องทุกฉบับ

ค. พนักงานเจ้าหน้าที่เสนอเรื่องหรือยื่นคำร้องเองหรือผ่านพนักงานสอบสวน
ต่อผู้มีอำนาจออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ โดยสามารถ
กระทำได้ ๒ แนวทางคือ

๑) เสนอต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ชั้นผู้ใหญ่คือ พัฒนาสังคมและความมั่นคง
ของมนุษย์จังหวัด หัวหน้าสถานีตำรวจ หรือนายอำเภอ^{๕๔}

๒) ยื่นคำร้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัว^{๕๕}

ง. ในกรณีที่เสนอต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ชั้นผู้ใหญ่ให้ใช้แบบรายงานประมวล
ข้อเท็จจริงในการออกคำสั่งกำหนดมาตรการคุ้มครองหรือวิธีการบรรเทาทุกข์เพื่อคุ้มครอง
ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเป็นการชั่วคราว (ดูแบบ คร.๗)^{๕๖} ทั้งนี้ เมื่อพนักงาน
เจ้าหน้าที่ชั้นผู้ใหญ่มีคำสั่งฯ แล้ว^{๕๗} พนักงานสอบสวนต้องเสนอคำสั่งดังกล่าวให้ศาลเยาวชน
และครอบครัวพิจารณาภายใน ๔๘ ชั่วโมงนับแต่วันออกคำสั่งดังกล่าว^{๕๘}

จ. การยื่นคำร้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัว สามารถกระทำได้ทั้งในกรณี
ที่คดีอยู่ระหว่างการสอบสวนหรือการพิจารณาคดี และให้ยื่นรายงานประมวลข้อเท็จจริง
ในการออกคำสั่งกำหนดมาตรการคุ้มครองหรือวิธีการบรรเทาทุกข์เพื่อคุ้มครองผู้ถูกกระทำ
ด้วยความรุนแรงในครอบครัวเป็นการชั่วคราว (ดูแบบ คร.๗)^{๕๙} ประกอบคำร้องขอด้วย

^{๕๔} ตามมาตรา ๑๐ แห่ง พ.ร.บ. คุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐ ทั้งนี้
พนักงานเจ้าหน้าที่ชั้นผู้ใหญ่โดยพนักงานสอบสวนต้องนำคำสั่งนั้นไปให้ศาลเยาวชนและครอบครัวรับรอง
ภายในสี่สิบแปดชั่วโมงนับแต่วันออกคำสั่ง (ตามข้อ ๑๒ ของระเบียบกระทรวงการพัฒนาสังคมและ
ความมั่นคงของมนุษย์ ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการสอบสวนตาม พ.ร.บ. คุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรง
ในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐ พ.ศ. ๒๕๕๑)

^{๕๕} ตามมาตรา ๑๑ แห่ง พ.ร.บ. คุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๕๖} ตามแบบ คร.๗ แบบทำยระเบียบกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ว่าด้วยหลักเกณฑ์
และวิธีการสอบสวนตาม พ.ร.บ. คุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐ (ฉบับที่ ๒)
พ.ศ. ๒๕๕๕

^{๕๗} ตามแบบ คร.๘ แบบทำยระเบียบกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ว่าด้วย
หลักเกณฑ์และวิธีการสอบสวน ตาม พ.ร.บ. คุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐
(ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๕

^{๕๘} ข้อ ๑๒ ของระเบียบกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการ
สอบสวนตาม พ.ร.บ. คุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐ พ.ศ. ๒๕๕๑

^{๕๙} ตามแบบ คร.๗ แบบทำยระเบียบกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ว่าด้วยหลัก
เกณฑ์และวิธีการสอบสวนตาม พ.ร.บ. คุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐
(ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๕

๒.๓.๓ การขอให้ศาลเยาวชนและครอบครัวมีคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก โดยควบคุมความประพฤติผู้ใช้ความรุนแรงในครอบครัวหรือห้ามมิให้ผู้ใดกระทำต่อเด็ก โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายคุ้มครองเด็ก (พ.ร.บ. ศาลเยาวชนและครอบครัว หมวด ๑๕)^{๖๐} (กรณีที่ได้ถูกระงับหรือยุติความรุนแรงในครอบครัวหรือมีการปฏิบัติต่อเด็กโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายคุ้มครองเด็ก) (ดูผังที่ ๑๐)

วิธีการดำเนินการ

ก. ใช้ได้ในกรณีที่

๑) เด็กถูกระงับหรือยุติความรุนแรงในครอบครัว หรือ

๒) มีการปฏิบัติต่อเด็กโดยไม่ชอบด้วย พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก

ทั้งนี้ ไม่ว่าจะมีการฟ้องคดีอาญาแก่ผู้กระทำผิดหรือไม่ก็ตาม

ข. พนักงานเจ้าหน้าที่ ในฐานะผู้รับมอบอำนาจจากเด็กหรือผู้กระทำการแทนเด็ก ซึ่งไม่อยู่ในสภาพหรือวิสัยที่จะร้องขอให้มีการคุ้มครองดังกล่าวได้ สามารถยื่นคำร้องแทน เพื่อประโยชน์ของเด็กได้^{๖๑}

ค. พนักงานเจ้าหน้าที่เตรียมคำร้องขอคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก โดยคำร้องดังกล่าว ต้องประกอบด้วย

๑) ผลการประเมินเบื้องต้นต่อศาลเยาวชนและครอบครัว ที่ชี้ให้เห็นพฤติการณ์ที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพของเด็ก และ พยานหลักฐานประกอบ เช่น บันทึกเวชกรรมของแพทย์ที่เกี่ยวข้อง หรือบันทึกของครูที่เคยเชิญบุคคลดังกล่าวเข้าไปร่วมกิจกรรมกับโรงเรียน เพื่อที่ศาลจะได้พิจารณากำหนดวิธีการหรือมาตรการที่เหมาะสมได้

๒) คำขอท้ายคำร้อง โดยระบุถึงวิธีการที่ต้องการให้ศาลเยาวชนและครอบครัว กำหนดให้ผู้ปกครองปฏิบัติเช่น ไม่ปล่อยให้เด็กอยู่ตามลำพังเป็นการเฉพาะตัว กับผู้ใหญ่หรือเด็กอื่นในลักษณะที่อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อเด็ก ห้ามมิให้บุคคล ซึ่งอาจเป็นอันตรายต่อเด็กเข้าไปใกล้ตัวเด็ก เป็นต้น

๓) ในกรณีมีเหตุฉุกเฉิน ให้ระบุรายละเอียดเหตุฉุกเฉินดังกล่าว (ทั้งนี้ เพื่อที่ศาล จะได้เรียกพยานผู้ร้องเข้าไต่สวนและมีคำสั่งโดยไม่ชักช้า)

^{๖๐} ดูข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยวิธีการดำเนินคดีคุ้มครองสวัสดิภาพ พ.ศ. ๒๕๕๔

^{๖๑} ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยวิธีการดำเนินคดีคุ้มครองสวัสดิภาพ พ.ศ. ๒๕๕๔ ข้อ ๗

- พนักงานเจ้าหน้าที่ (รวมถึงพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ตามมาตรา ๒๔) ยื่นคำร้องขอคุ้มครองสวัสดิภาพ (ตามแบบพิมพ์ คส.๑) หรือแถลงด้วยวาจาเพื่อให้ศาลบันทึกไว้ตามแบบพิมพ์คำร้องขอคุ้มครองสวัสดิภาพด้วยวาจาก็ได้ และในกรณีมีเหตุฉุกเฉินผู้ร้องต้องยื่นคำร้องขอคุ้มครองสวัสดิภาพในเหตุฉุกเฉินไปพร้อมกับคำร้องขอคุ้มครองสวัสดิภาพ (ดูแบบพิมพ์ คส.๓)^{๒๒}

ง. คำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพ อาจรวมถึงการห้ามเสพสุราหรือสิ่งมีนเมา ห้ามเข้าใกล้ที่อยู่อาศัยของเด็ก ห้ามใช้หรือครอบครองทรัพย์สิน ห้ามกระทำการอันใดอันอาจนำไปสู่การใช้ความรุนแรงในครอบครัว ห้ามกระทำการใด ๆ ซึ่งเป็นการปฏิบัติโดยมิชอบต่อเด็กตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก ให้ผู้ถูกร้องเข้ารับคำปรึกษาแนะนำจากศูนย์ให้คำปรึกษา แนะนำหรือสถานพยาบาลหรือหน่วยงานตามที่ศาลกำหนด หรือให้ปฏิบัติอย่างอื่นตามที่ศาลเห็นสมควร

- ผู้ใดจงใจฝ่าฝืนคำสั่ง ศาลเยาวชนและครอบครัวสามารถออกหมายจับมาซึ่งไว้จนกว่าจะปฏิบัติตามคำสั่ง (ซึ่งได้ไม่เกิน ๑ เดือน) (มาตรา ๑๗๖ วรรค ๒ แห่ง พ.ร.บ. ศาลเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓) และยังสามารถกำหนดเงื่อนไขคุมประพฤติได้อีก ห้ามยุ่งเกี่ยวกับครอบครัว ห้ามดื่มสุรา หลังปล่อยตัวแล้วได้

การใช้วิธีการเฉพาะหน้าเพื่อให้เด็กปลอดภัยบางกรณีพนักงานเจ้าหน้าที่ไม่สามารถดำเนินการได้เองแต่จำเป็นต้องร้องขอต่อศาลเยาวชนและครอบครัวให้เป็นผู้ออกคำสั่ง ดังนั้นจึงต้องทำการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานที่ใช้ให้เห็นความเสี่ยงที่จะไม่ปลอดภัย เพื่อให้ศาลเยาวชนและครอบครัวทราบ จึงจะสามารถกำหนดวิธีการที่เหมาะสมได้ (พ่อแม่ปล่อยปละละเลยหรือไม่สามารถอย่างไร ทำให้เกิดความเสี่ยงอย่างไรบ้าง พฤติกรรมของผู้ปกครองหรือบุคคลอื่น ประกอบกับสภาพแวดล้อมอย่างไร ทำให้เด็กมีความเสี่ยงที่จะไม่ปลอดภัย)

^{๒๒} ดูแบบพิมพ์ คส.๑ คส.๒ และ คส.๓ แนบท้ายข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยวิธีการดำเนินคดีคุ้มครองสวัสดิภาพ พ.ศ. ๒๕๕๔

ไม่ว่าจะเป็นการขออำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวหรือไม่ พนักงานเจ้าหน้าที่จะต้องเก็บรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อยืนยันให้เห็นความจำเป็นในการแทรกแซงครอบครัวหรือแยกตัวเด็กเสมอ ทั้งนี้ เป็นหน้าที่ที่พนักงานเจ้าหน้าที่จะต้องพิสูจน์ยืนยันว่าการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของตนมีความชอบธรรมตามที่กฎหมายกำหนด

การใช้มาตรการหรือวิธีการต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น หากพนักงานเจ้าหน้าที่พิจารณาแล้วเห็นว่าผู้ปกครองจำเป็นที่จะต้องได้รับการแนะนำอย่างสม่าเสมอในเรื่องการเลี้ยงดูและคุ้มครองเด็ก หรือเห็นว่ามีความจำเป็นที่จะต้องมีการติดตามอย่างสม่าเสมอเพื่อดูว่าผู้ปกครองได้ปฏิบัติตามคำแนะนำของพนักงานเจ้าหน้าที่หรือคำสั่งของศาลเยาวชนและครอบครัว รวมทั้งติดตามดูความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับตัวเด็กและครอบครัว พนักงานเจ้าหน้าที่สามารถขอให้แต่งตั้งผู้คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กเพื่อติดตาม เยี่ยมเยียนให้คำปรึกษาแนะนำเด็กและผู้ปกครองได้ (พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก มาตรา ๔๘ และ ๔๙) นอกจากนี้พนักงานเจ้าหน้าที่ควรจัดให้มีการเยี่ยมบ้านอย่างสม่าเสมอในทุกกรณี ไม่ว่าจะมีการแยกเด็กจากครอบครัวหรือไม่ ทั้งนี้เพื่อให้สามารถเห็นความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

พนักงานเจ้าหน้าที่พึงตระหนักว่าการใช้วิธีการเฉพาะหน้าเพื่อให้เด็กปลอดภัยในกระบวนการนี้มีจุดเน้นหลักอยู่ที่การช่วยให้เด็กปลอดภัยเฉพาะหน้าเท่านั้น แต่อาจไม่สามารถแก้ปัญหาที่เด็กต้องประสบอยู่ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่มีความซับซ้อนองปัญหา ซึ่งต้องอาศัยการสืบค้นข้อเท็จจริงและการประเมินในเชิงลึก (สืบเสาะพินิจ) เพื่อให้ทราบถึงสาเหตุของปัญหาและกำหนดแนวทางในการให้บริการแก่เด็กและครอบครัวต่อไป

กระบวนการที่ ๓ การรับเคสเข้ามาดำเนินการ (Intake Process) หรือการขึ้นทะเบียนเคส

พนักงานเจ้าหน้าที่ควรต้องขึ้นทะเบียนเคส (Case Registrar) ทุกเคส ภายหลังจากที่ได้มีการตรวจสอบข้อเท็จจริงเบื้องต้นตามกระบวนการที่ ๑ แล้ว

การขึ้นทะเบียนเคส เป็นการนำเด็กและครอบครัวเข้าสู่กระบวนการให้บริการ โดยมีเหตุผลสำคัญดังนี้คือ

๑. เพื่อสามารถติดตามผลการให้บริการได้ในทุกระดับและทุกขั้นตอน
๒. เพื่อให้มีการทบทวนการให้บริการว่าสอดคล้องกับประโยชน์สูงสุดของผู้รับบริการหรือไม่
๓. เพื่อสร้างหลักประกันว่าจะมีคนรับผิดชอบติดตามการให้บริการในทุกระดับและทุกขั้นตอน (การตั้ง CM)
๔. เพื่อให้มีพิจารณาเหตุผลว่าสมควรยุติการให้บริการได้เมื่อใด

เนื่องจากไม่มีกฎหมายหรือระเบียบกำหนดไว้ในเรื่องดังกล่าว จึงเป็นหน้าที่ของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดที่จะจัดประชุมหารือผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดหน่วยงานกลางระดับจังหวัดเพื่อทำหน้าที่ในการขึ้นทะเบียนเคส

กระบวนการขึ้นทะเบียนเคสจะต้องจัดให้มี Case profile ของแต่ละเคส เพื่อบันทึกข้อเท็จจริง (ทั้งที่ได้มาก่อนหน้าและภายหลังจากที่ได้มีการขึ้นทะเบียนเคส) เกี่ยวกับเด็กและครอบครัว และนำเอาข้อเท็จจริงที่ได้มาใช้ในการประเมินร่างกาย จิตใจ สังคมของเด็ก (Bio Psychosocial Assessment) ประเมินครอบครัว (Family Assessment) ประเมินความเสี่ยง (Risks Assessment) ประเมินความต้องการรับบริการ (Needs Assessment) ของเด็กและครอบครัว (โดยต้องมีสรุปการวิเคราะห์ของผู้ประกอบวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง) โดยจะต้องสามารถอ้างอิงถึงที่มาของข้อความและเรื่องราวที่ทำการบันทึกหรือประเมินไว้ เช่น การแนวเวชระเบียน เป็นต้น รวมถึงการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ แผนปฏิบัติการ การติดตามผลการปฏิบัติตามแผนฯ การทบทวนแผนปฏิบัติการ การปรับปรุงแก้ไขแผนปฏิบัติการ การบันทึกผลลัพธ์ของการทำแผน และการประเมินก่อนยุติการให้บริการ

การให้บริการแต่ละเรื่องจะต้องมีรายละเอียดบุคคลที่ให้บริการ (ไม่เพียงแค่อัชงหน่วยงาน เช่น ชื่อโรงพยาบาล แต่ควรระบุรายละเอียดผู้ให้บริการว่าเป็นวิชาชีพสาขาไหน เช่น แพทย์ นักจิตวิทยา เป็นต้น) และรายละเอียดการให้บริการ ยกตัวอย่างเช่น การบำบัดควรระบุรายละเอียดว่าใช้วิธีการบำบัดอย่างไรในขณะที่อยู่โรงพยาบาล วิธีการบำบัดเมื่อออกจากโรงพยาบาลอย่างไรและโดยใครบ้าง เป็นต้น ทั้งนี้รายละเอียดดังกล่าวจะมีความจำเป็นเมื่อมีการย้ายเคสจากจังหวัดหนึ่งไปอีกจังหวัดหนึ่ง หรือการส่งต่อระหว่างวิชาชีพ ผู้รับเคสจะสามารถให้บริการได้อย่างต่อเนื่อง จึงควรขอสำเนาเวชระเบียนที่สถานพยาบาลหรือแพทย์ผู้ทำการรักษาได้ทำบันทึกเวชกรรมไว้ประกอบ Case profile

กระบวนการที่ ๔ การสืบค้นข้อเท็จจริงและประเมินความต้องการ รับบริการของเด็กและครอบครัว (สืบเสาะพินิจ)

๔.๑ ขั้นตอนในการสืบค้นข้อเท็จจริงและประเมินความต้องการรับบริการของเด็ก และครอบครัว

เมื่อมีการรับเคสเข้ามาดำเนินการแล้ว ไม่ว่าจะมีการแยกเด็กออกจาก
ครอบครัวเป็นการชั่วคราวหรือไม่พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องดำเนินการให้มีกระบวนการ
สืบค้นข้อเท็จจริงเพื่อค้นหาว่าเด็กได้รับความเสียหายอย่างไรหรือมีระดับการพัฒนา
ที่แตกต่างจากเด็กทั่วไปอย่างไร (ตามมาตรฐานขั้นต่ำที่กฎหมายกำหนด) รวมถึงต้องเก็บ
รวบรวมข้อมูลหลักฐานต่าง ๆ เกี่ยวกับผู้ปกครองหรือบุคคลที่เด็กอาศัยอยู่ด้วย ตลอดจน
สิ่งแวดล้อมทั้งหลายที่เกี่ยวข้องกับตัวเด็ก เพื่อนำมาวิเคราะห์หาสาเหตุที่ทำให้เกิด
ความเสียหายกับตัวเด็กหรือเป็นเหตุให้เด็กไม่ได้รับการพัฒนาที่เหมาะสมตามวัย
การดำเนินการดังกล่าว โดยเฉพาะในกรณีที่มีความซับซ้อน พนักงานเจ้าหน้าที่ไม่สามารถ
ทำได้เพียงลำพัง จึงจำเป็นที่จะต้องใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของทีมสหวิชาชีพ ดังนั้น
ควรกำหนดให้มี ผู้จัดการทางสังคมรายกรณี (Case Manager - CM)^{๖๓} เพื่อทำหน้าที่หลัก
ในการประสานกับฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ดำเนินการสืบค้นและประเมินความต้องการ
รับบริการของเด็กและครอบครัว จัดทำแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติ ติดตาม
ความคืบหน้าของการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติ จัดให้มีการประชุม เพื่อประเมินผลลัพธ์
ของการดำเนินงาน รวมถึงจัดให้มีการประเมินเพื่อยุติการให้บริการ

การกำหนดตัวบุคคล ผู้จัดการทางสังคมรายกรณี (CM) ควรพิจารณา
กำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่ที่เป็นผู้รับผิดชอบปฏิบัติงานในกรณีดังกล่าวภายหลังจากที่
ได้รับแจ้งหรือรับรายงานเหตุ ทำหน้าที่เป็น CM เนื่องจากเป็นผู้ที่รู้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับ
เด็กและครอบครัว อีกทั้งได้ทำการประเมินเบื้องต้นเกี่ยวกับความเสี่ยงที่จะไม่ปลอดภัย
ของเด็กแล้ว อย่างไรก็ตาม หากผู้บริหารของหน่วยงานต้นสังกัดของพนักงานเจ้าหน้าที่นั้น
พิจารณาแล้วเห็นว่าไม่เหตุจำเป็นและสมควร ก็สามารถกำหนดให้บุคคลอื่นเป็น CM ได้ ทั้งนี้
ควรเลือกจากผู้ที่เป็พนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้ปกครองสวัสดิภาพ เนื่องจากต้องอาศัย
อำนาจตามกฎหมายที่จะส่งต่อความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานคุ้มครองเด็ก (รายการนี้)
ขั้นตอนการสืบค้นข้อเท็จจริงและประเมินความต้องการรับบริการของเด็กและครอบครัว

^{๖๓} หน่วยงานกลางระดับจังหวัด ควรแจ้งแก่หน่วยงานอื่น ๆ ภายใน ๔๘ ชั่วโมง หลังจากได้รับเรื่องว่า
หน่วยงานหรือบุคคลใดคือผู้รับหน้าที่ผู้จัดการทางสังคมรายกรณีดังกล่าว

การกำหนดตัวบุคคลที่จะเข้าร่วมในทีมสหวิชาชีพ ควรให้บุคคลที่มีส่วนในการช่วยเหลือเด็กอยู่แล้ว^{๖๔} เช่น นักสังคมสงเคราะห์ที่เข้าถึงและช่วยเหลือเด็ก แพทย์กุมารแพทย์ จิตแพทย์ จิตแพทย์เด็ก หรือนักจิตวิทยาที่ทำการตรวจและรักษาเด็ก ครูที่มีความใกล้ชิดและรู้จักเด็กเป็นอย่างดีเป็นส่วนหนึ่งของทีมสหวิชาชีพ เนื่องจากเป็นผู้ที่ได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กโดยตรงอยู่แล้ว และมีความเป็นไปได้อย่างมากที่จะเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องในการให้บริการแก่เด็กและครอบครัวในระยะต่อไป อย่างไรก็ตาม หากในจังหวัดใดหรือพื้นที่ใดมีข้อกังวลว่าบุคคลที่เกี่ยวข้องในการช่วยเหลือเด็กอยู่แล้ว อาจไม่มีความรู้หรือความชำนาญเพียงพอในประเด็นปัญหาที่เด็กและครอบครัวประสบอยู่ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในจังหวัดนั้น ๆ ก็สามารถนำเรื่องเสนอต่อคณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัดเพื่อกำหนดตัวบุคลากรทางวิชาชีพที่มีความรู้ความชำนาญในจังหวัดหรือภูมิภาคของตนและประสานงานล่วงหน้าเพื่อให้ทีมสหวิชาชีพที่ได้รับการตั้งขึ้นสำหรับแต่ละกรณีสามารถขอคำปรึกษาได้เมื่อจำเป็น

หลังจากนั้น CM และทีมสหวิชาชีพควรริบดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้คือ

๔.๑.๑ จัดประชุมทีมสหวิชาชีพเพื่อประมวลข้อเท็จจริงที่ได้มาแล้วทั้งหมด ตั้งแต่รับแจ้งเหตุ รวมถึงการประเมินสถานะและสถานการณ์เบื้องต้น ทั้งนี้ ควรให้ผู้ที่ช่วยเหลือเด็กในกระบวนการก่อนหน้านี้ เช่น แพทย์หรือจิตแพทย์ที่ตรวจเด็ก นักสังคมสงเคราะห์ที่เข้าให้การช่วยเหลือเด็ก เป็นต้น เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของทีมสหวิชาชีพ

๔.๑.๒ ทีมสหวิชาชีพวางแผนทำการสืบค้นข้อเท็จจริงและประเมิน (หรือสืบเสาะพินิจ) โดยคำนึงถึงโครงสร้างการประเมินหลักตามที่ได้กล่าวถึงใน หัวข้อ ๔.๒

๔.๑.๓ แต่ละวิชาชีพที่เกี่ยวข้องทำการเก็บรวบรวมข้อเท็จจริงและหลักฐานต่าง ๆ และทำการประเมินในส่วนที่ตนเองเกี่ยวข้องหรือรับผิดชอบ ก่อนเข้าประชุมทีมเพื่อรายงานผลการประเมินทางวิชาชีพของแต่ละวิชาชีพ

๔.๑.๔ จัดประชุมทีมสหวิชาชีพเพื่อรับฟังการประเมินของแต่ละวิชาชีพ แล้วจึงประเมินร่วมกันและร่วมกำหนดความต้องการรับบริการของเด็กและครอบครัว

^{๖๔} พนักงานสอบสวน อัยการ อาจร่วมอยู่ในทีมสหวิชาชีพ ด้วยในกรณีที่มีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย เช่น การดำเนินคดีต่อผู้กระทำผิด การยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอให้มีการสั่งในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่เกี่ยวกับเด็ก หรือกรณีที่เด็กเป็นผู้กระทำผิดกฎหมาย

ผังที่ ๑๒ ขั้นตอนการสืบค้นข้อเท็จจริงและประเมินความต้องการรับบริการของเด็กและครอบครัว

๔.๒ โครงสร้างหลักสำหรับการสืบค้นข้อเท็จจริงและประเมินความต้องการรับบริการของเด็กและครอบครัว

การสืบค้นข้อเท็จจริงและประเมินความต้องการรับบริการของเด็กและครอบครัว จำเป็นที่จะต้องทำโดยละเอียดและครอบคลุมในหลายมิติ โดยจะต้องมุ่งเน้นในการตอบประเด็นหลักดังต่อไปนี้คือ

๑. เด็กมีความแตกต่างจากเด็กปกติตรงไหนหรือไม่ ทั้งในด้านสุขภาพ พัฒนาการ และพฤติกรรม โดยพิจารณาเปรียบเทียบกับความต้องการรับการพัฒนาของเด็ก (Child's developmental needs)
๒. ผู้ปกครองมีความสามารถในการเป็นพ่อแม่ (Parenting capacity) ในการจัดหา และทำให้เด็กได้รับการเลี้ยงดู มีทักษะและพัฒนาการที่เหมาะสมตามวัย และได้รับความคุ้มครองจากอันตรายต่าง ๆ หรือไม่
๓. ปัจจัยทางด้านครอบครัวและสังคมสิ่งแวดล้อมอื่น (Family and environmental factors) ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการของเด็กและความสามารถในการเป็นพ่อแม่ของผู้ปกครองอย่างไร
๔. จำเป็นต้องจัดบริการทางสังคมให้กับเด็กและครอบครัวหรือไม่ อย่างไร

เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่าประเด็นหลัก ๓ ประเด็น มีส่วนสัมพันธ์กันอย่างยิ่ง กล่าวคือ ระดับพัฒนาการของเด็กจะขึ้นอยู่กับความสามารถในการเป็นพ่อแม่ของผู้ปกครองเด็กเป็นหลัก ซึ่งถ้าผู้ปกครองขาดทักษะหรือปล่อยปละละเลยในการเลี้ยงดู หรือคุ้มครองเด็กแล้ว ย่อมส่งผลกระทบต่อตัวเด็กโดยตรง เช่น กรณีของผู้ปกครองที่ปล่อยให้เด็กเล็กอยู่ตามลำพังในบริเวณที่มีสระน้ำ เป็นเหตุให้เด็กจมน้ำตาย หรือกรณีของผู้ปกครองที่รักลูกมากและช่วยทำให้ลูกทุกอย่างไม่ว่าจะเป็นเรื่องการกินอยู่หลับนอน การทำความสะอาดร่างกาย จนทำให้เด็กขาดทักษะในการช่วยเหลือตัวเอง เป็นต้น

นอกจากนั้นจะเห็นได้ว่าปัจจัยครอบครัวและสังคมสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ก็อาจมีผลกระทบต่อตัวเด็ก และความสามารถในการเป็นพ่อแม่ของผู้ปกครอง เช่น กรณีของเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองไม่ดี มีการทะเลาะเบาะแว้ง ใช้ความรุนแรงกันบ่อยครั้ง ปัจจัยครอบครัวดังกล่าวอาจส่งผลให้เด็กตกอยู่ในภาวะเครียด มีปัญหาทางด้านจิตใจหรืออาจถูกทำร้าย โดยที่ผู้ปกครองอีกคนหนึ่งไม่สามารถปกป้องคุ้มครองได้ หรือในกรณีของครอบครัวที่มีฐานะยากจนจำเป็นต้องออกไปทำงานหาเลี้ยงครอบครัวจนต้องทิ้งให้เด็กต้องอยู่ตามลำพัง หรือนำเด็กออกไปอยู่ด้วยใกล้บริเวณที่ทำงาน ซึ่งไม่ปลอดภัยสำหรับเด็ก ซึ่งนอกจากจะทำให้เด็กตกอยู่ในภาวะเสี่ยงแล้ว จะเห็นได้ว่าความจำเป็นดังกล่าวยังทำให้ความสามารถของผู้ปกครองในการคุ้มครองเด็กให้ปลอดภัยลดลงด้วย

ดังนั้น ในการสืบค้นข้อเท็จจริงเพื่อใช้ในการประเมินนั้น ผู้จัดบริการทางสังคม ราชกรณีและทีมสหวิชาชีพ ควรกำหนดขอบเขตสำหรับการเก็บรวบรวมข้อเท็จจริงและหลักฐานต่าง ๆ (ดูภาคผนวก : แนวทางการเขียน Case Profile ของมูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก หัวข้อ Assessment Framework: A map of relevant data to be collected) ให้ครอบคลุมถึงประเด็นต่าง ๆ ดังนี้คือ

ความต้องการรับการพัฒนาของเด็ก (Child's developmental needs) โดยรวบรวมข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับตัวเด็ก รวมถึงด้าน สุขภาพ การเรียนรู้พัฒนาการด้าน อารมณ์และพฤติกรรม ความรับรู้เกี่ยวกับตนเอง ความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับครอบครัว และสังคม การแสดงออกในสังคม/การเข้าสังคม และทักษะการดูแลตนเอง

ความสามารถในการเป็นพ่อแม่ (Parenting capacity) โดยการรวบรวม ข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับการปฏิบัติตัวของผู้ปกครอง (ทักษะและความเอาใจใส่) ในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเด็ก ดังนี้คือ การดูแลเด็กในชีวิตประจำวัน การสร้างหลักประกันให้เด็กปลอดภัย การเป็นที่พึ่งและที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ การกระตุ้นพัฒนาการตามวัยการชี้แนะแนวทางชีวิต รวมถึงการเป็นแบบอย่างที่ดี เพื่อให้เด็กสามารถกำหนดขอบเขตที่เหมาะสมด้านร่างกาย จิตใจ สังคมกับผู้อื่น สามารถแยกแยะผิดชอบชั่วดีและมีพฤติกรรมที่เหมาะสมตลอดจน ถึงสร้างสิ่งแวดล้อมในครอบครัวให้เกิดความมั่นคงและเอื้อต่อการพัฒนาของเด็กและทำการ วิเคราะห์ว่าการปฏิบัติตัวของผู้ปกครองเช่นว่า ตอบสนองหรือส่งผลกระทบต่อ ความต้องการรับการพัฒนาของเด็ก

ปัจจัยทางด้านครอบครัวและสังคมสิ่งแวดล้อมอื่น โดยเก็บรวบรวมข้อมูล ประวัติครอบครัวและการแสดงบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของสมาชิกในครอบครัว การช่วยเหลือเกื้อหนุนจากเครือญาติ รายได้ การมีงานทำหรือการรับจ้างทำงาน สภาพ ความมั่นคงถาวรปลอดภัยของบ้าน การมีส่วนร่วมในชุมชนของครอบครัวและการเป็น ที่ยอมรับในชุมชนของครอบครัวรวมถึงแหล่งสนับสนุนช่วยเหลือหรือบริการต่าง ๆ ที่ครอบครัวเข้าถึงได้ในชุมชน

๔.๓ เครื่องมือสำหรับการประเมินความต้องการรับบริการของเด็กและครอบครัว

เพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วนสำหรับการตอบประเด็นหลักข้างต้น การสืบค้นข้อเท็จจริง และประเมินความต้องการรับบริการของเด็กจะต้องประกอบด้วย การดำเนินการใน ๔ ส่วน กล่าวคือ

๑) การประเมิน ร่างกาย จิตใจ สังคมของเด็ก (Bio - psycho social assessment) เพื่อให้ทราบถึงสภาวะและพัฒนาการของเด็กว่าอยู่ในระดับที่เหมาะสมตามวัยของเด็กหรือไม่ โดยเทียบกับมาตรฐานขั้นต่ำ^{๖๕} รวมทั้งเพื่อระบุความเสียหายที่เกิดขึ้นกับตัวเด็ก ทั้งนี้ การประเมินดังกล่าวควรครอบคลุมถึงด้านต่าง ๆ ดังนี้ ก) สุขภาพกายสุขภาพจิต และพฤติกรรมของเด็ก ข) พัฒนาการด้านร่างกาย (Physical Development) พัฒนาการด้านรู้จักคิด (Cognitive Development) และพัฒนาการด้านจิตสังคม (Psycho - social/Socio - emotional Development) ค) พฤติกรรมทั้งนี้จะต้องระบุด้วยว่าปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมใด ๆ ของเด็กเป็นปัจจัยทางร่างกายจิตใจ หรือปัจจัยทางสังคมแวดล้อม (ดูภาคผนวก : แนวทางการเขียน Case Profile ของมูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก หัวข้อ Assessment Framework: A map of relevant data to be collected)

หากผลการประเมินชี้ให้เห็นว่ามีความเสียหายเกิดขึ้นกับตัวเด็กอันเนื่องมาจากอันตรายที่ได้รับ หรือเด็กมีสภาพร่างกาย จิตใจ สังคมที่ผิดไปจากเด็กปกติทั่วไป จะต้องทำการสืบค้นและวิเคราะห์เพื่อหาสาเหตุหรือปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลเช่นนั้น ทั้งนี้ โดยให้พิจารณาถึงวิธีการเลี้ยงดูของผู้ปกครอง และผลกระทบจากครอบครัวและสังคมสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับตัวเด็ก

๒) การประเมินครอบครัวของเด็ก (Family assessment) โดยต้องสืบค้นข้อเท็จจริงในเรื่อง ๑) โครงสร้างความสัมพันธ์ภายในครอบครัว (Family Organization) ซึ่งประกอบด้วย การปรับตัวของครอบครัว (Family Adaptability) และบทบาทหน้าที่ของพ่อแม่ (Parenting) และ ๒) ลักษณะของครอบครัว (Family Character) ซึ่งประกอบด้วย ลักษณะเฉพาะของครอบครัว (Family Identity) ขอบเขตความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว (Family Alliances) ชีวิตครอบครัว (Emotional Life) และการสื่อสารภายในครอบครัว (Family Communication) เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ถึงผลกระทบ

^{๖๕} กฎกระทรวงกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในการอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอนและพัฒนาเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลพ.ศ. ๒๕๔๙

ที่มีต่อเด็กและความสามารถในการเป็นพ่อแม่ของผู้ปกครองเด็ก โดยต้องพิจารณา เกี่ยวเนื่องกับการประเมินร่างกาย จิตใจ สังคมของเด็ก เพื่อให้เห็นถึงสาเหตุและปัจจัย ของการที่เด็กมีสุขภาพไม่ดี ไม่ได้รับทักษะหรือพัฒนาการที่เหมาะสมตามวัย มีพฤติกรรม ที่ไม่เหมาะสม หรือได้รับอันตราย (ดูภาคผนวก : แนวทางการเขียน Case Profile ของมูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก หัวข้อ Family Assessment Tools – ประวัติครอบครัว)

การประเมินครอบครัวที่ละเอียดครบถ้วน จะช่วยให้เข้าใจถึงทักษะ ความใส่ใจ และพฤติกรรมของผู้ปกครองในการเลี้ยงดูเด็ก ซึ่งนอกจากจะสามารถอธิบายถึงสาเหตุ ของการที่เด็กมีสภาพร่างกาย จิตใจ สังคมที่ผิดไปจากเด็กปกติทั่วไปแล้ว ยังช่วยให้ผู้ประเมิน สามารถวิเคราะห์ได้ถึงอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นกับเด็กในอนาคต หากไม่มีการแทรกแซง ที่เหมาะสมเพื่อปรับเปลี่ยนวิธีการเลี้ยงดูเด็กเช่นว่า ยกตัวอย่างเช่น การที่ผู้ปกครอง ออบน้ำให้เด็กหญิงแม้ว่าจะโตพอที่จะช่วยตัวเองได้แล้ว อาจวิเคราะห์ได้ว่าผู้ปกครอง ไม่ได้สอนเด็กมีทักษะในการช่วยตัวเอง นอกจากนั้นยังอาจพิจารณาต่อได้ด้วยว่าการ กระทำดังกล่าวของผู้ปกครองอาจส่งผลให้เด็กไม่รู้จักขอบเขตในการวางตัวไม่ให้ผู้อื่นมาเห็น หรือสัมผัสร่างกายบริเวณส่วนตัวของตนเอง ซึ่งถ้าประกอบกับการที่ผู้ปกครองต้องทิ้งเด็ก ให้อยู่ตามลำพังกับญาติที่เป็นผู้ชายแล้ว อาจมีความเสี่ยงที่เด็กจะยอมให้ญาติผู้ชายดังกล่าว สัมผัสร่างกายบริเวณส่วนตัวของตนเองและนำไปสู่การล่วงเกินทางเพศเด็กได้ เป็นต้น

๓) การประเมินความเสี่ยง (Risk assessment) เป็นการนำข้อมูลที่ได้จาก การประเมินความเสี่ยงเบื้องต้น (ดูการประเมินความเสี่ยงเบื้องต้น ในกระบวนการที่ ๑ หน้า ๖๐) มาพิจารณาประกอบกับข้อมูลที่ได้จากการประเมินร่างกาย จิตใจ สังคม ของเด็ก และการประเมินครอบครัวเด็ก ดังที่กล่าวมาข้างต้น มาประเมินร่วมกันว่ามีกรณีที่น่าสงสัย น่าเชื่อ หรือมีความชัดเจนว่าเด็กจะไม่ได้รับการเลี้ยงดูที่เหมาะสมและคุ้มครองให้ปลอดภัย หรือไม่ อย่างไร เพื่อที่จะได้นำผลการประเมินความเสี่ยงดังกล่าวไปใช้ในการกำหนด วิธีการหรือมาตรการแทรกแซงที่เหมาะสมในขั้นตอนของการประเมินความต้องการของเด็ก และครอบครัว

๔) ประเมินความต้องการรับบริการของเด็กและครอบครัว (Need Assessment) เมื่อทำการประเมิน ๓ ส่วน กล่าวคือ การประเมินร่างกาย จิตใจ สังคม ของเด็ก การประเมิน ครอบครัว และการประเมินความเสี่ยง เสร็จสิ้นแล้ว พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องจัดให้มีการ ประชุมร่วมกันของทีมประเมิน เพื่อประมวลผลข้อมูลที่ได้จากผลการประเมินดังกล่าว ประกอบกับข้อเท็จจริงที่ได้มาจากตั้งแต่กระบวนการรับแจ้งเหตุ แล้วทำการประเมิน ความต้องการของเด็ก โดยสามารถแยกเป็น ๒ ส่วน กล่าวคือ

๔.๑) ความต้องการรับบริการของเด็กและครอบครัวเพื่อให้เด็กมีความปลอดภัย

๔.๒) ความต้องการรับบริการของเด็กและครอบครัวเพื่อให้เด็กได้รับการอุปการะ
เลี้ยงดูตามมาตรฐานขั้นต่ำ

ผู้จัดบริการทางสังคมรายกรณีและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการสืบค้นและประเมิน
พึงตระหนักว่า ความสำเร็จของการช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กขึ้นอยู่กับความละเอียดของ
ข้อเท็จจริงและหลักฐานที่ได้รวบรวม และการวิเคราะห์ที่ละเอียดรอบคอบ ซึ่งต้องอาศัย
ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ ผู้ที่ทำการสืบค้นข้อเท็จจริงและประเมินจึงควรเป็นผู้ที่
ผ่านการอบรมและมีประสบการณ์ หรือต้องได้รับการช่วยเหลือแนะนำอย่างใกล้ชิดจากผู้มี
ความเชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าว

กระบวนการที่ ๕ กระบวนการกำหนดแนวทางดำเนินการ

กระบวนการกำหนดแนวทางดำเนินการ เป็นการนำผลที่ได้จากการประเมินความต้องการรับบริการของเด็กและครอบครัวมากำหนดให้เป็นแผนการให้บริการแก่เด็กและครอบครัว โดยจะต้องมีการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนของแต่ละกรณี แล้วจึงใช้เป้าหมายดังกล่าวในการกำหนดแผนยุทธศาสตร์ และแผนปฏิบัติ ตามลำดับ การกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนของแต่ละกรณีของเด็กและครอบครัว มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการประเมินเพื่อปิดเคส

๕.๑ ขั้นตอนการกำหนดแผนยุทธศาสตร์ (Strategic Plan)

ในขั้นตอนของการกำหนดแผนยุทธศาสตร์ ผู้จัดการบริการทางสังคมรายกรณีและทีมสหวิชาชีพจะได้ประชุมเคสร่วมกัน (case conference) เพื่อนำเอาประเด็นหัวข้อของความต้องการรับบริการของเด็กและครอบครัว (ปัญหาที่เด็กและครอบครัวต้องประสบอยู่ วิเคราะห์ถึงสาเหตุของปัญหา การขจัดหรือควบคุมปัจจัยที่เป็นสาเหตุของปัญหาและกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหา (ขจัดหรือควบคุมปัจจัยที่เป็นสาเหตุของปัญหา) ที่ได้จากการประเมินในกระบวนการที่แล้วมากำหนดให้เป็นแผนยุทธศาสตร์ ซึ่งต้องครอบคลุม ๒ ส่วนหลัก กล่าวคือ ๑) ยุทธศาสตร์สร้างหลักประกันเพื่อความปลอดภัยของเด็ก และ ๒) ยุทธศาสตร์ให้เด็กได้รับการอุปการะเลี้ยงดูตามมาตรฐานขั้นต่ำ

แผนยุทธศาสตร์ฯ ดังกล่าว ควรระบุถึงรายละเอียดต่างๆ ดังต่อไปนี้

๑) ลักษณะของบริการที่จำเป็นต้องจัดให้แก่เด็กและครอบครัว

ในกรณีของยุทธศาสตร์สร้างหลักประกันเพื่อความปลอดภัยของเด็ก ลักษณะของบริการที่ต้องจัดให้เด็กและครอบครัว อาจรวมถึงการกำหนดมาตรการให้ผู้ปกครองปฏิบัติเพื่อให้เด็กปลอดภัย เช่น

ก) การขอให้ศาลเยาวชนและครอบครัวมีคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก โดยกำหนดวิธีการให้ผู้ปกครองปฏิบัติ เป็นต้น

ข) การกำหนดมาตรการควบคุมการกระทำของผู้ที่อาจทำให้เด็กไม่ปลอดภัย เช่น การขอให้ศาลเยาวชนและครอบครัวออกคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก โดยห้ามผู้ปกครองที่กระทำทารุณกรรมต่อเด็กเข้าใกล้ตัวเด็ก ห้ามเสพสุราหรือสิ่งมีเมามาหรือเข้ารับคำปรึกษาแนะนำหรือรับการบำบัดพฤติกรรมใช้ความรุนแรงจากสถานพยาบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น หรือ

ค) การแยกเด็กจากครอบครัวเป็นการชั่วคราว เป็นต้น

ในกรณีของยุทธศาสตร์ให้เด็กได้รับการอุปการะเลี้ยงดูตามมาตรฐานขั้นต่ำ
ลักษณะของบริการที่ต้องจัดให้เด็กและครอบครัว อาจรวมถึง

ก) การจัดหาปัจจัยพื้นฐานให้กับเด็กและครอบครัว เช่น อาหาร การรักษาพยาบาล
ที่พักอาศัย รวมถึงการช่วยเหลือให้ครอบครัวมีรายได้เพียงพอ เป็นต้น

ข) การบำบัดฟื้นฟูเด็กและครอบครัว

ค) การแก้ไขเปลี่ยนแปลงบุคคลแวดล้อม เช่น การจัดกิจกรรมให้ความรู้และ
เสริมสร้างทักษะในการเลี้ยงดูเด็กให้กับผู้ปกครอง การบำบัดฟื้นฟูผู้ปกครอง

ง) การเตรียมความพร้อมของเด็กและผู้ปกครอง เช่น การจัดกิจกรรมครอบครัว
สำหรับเด็กและผู้ปกครองเพื่อฟื้นฟูความรักและความผูกพัน (Nature of attachments)
เสริมสร้างการแสดงออกและรับรู้อารมณ์ความรู้สึกซึ่งกันและกัน (Expression and
reception of feelings) หรือเพิ่มพูนความสัมพันธ์ทางจิตใจที่มีต่อกัน (Nature of
relationships) หรือ

จ) การวางระบบช่วยเหลือสนับสนุนภายหลังการยุติการให้บริการหลัก

๒) บุคคลหรือหน่วยงานที่ผู้รับผิดชอบดำเนินการหรือจัดบริการดังกล่าว
ให้แก่เด็กและครอบครัว ทั้งนี้ผู้ให้บริการอาจเป็นบุคลากรด้านวิชาชีพหรือไม่ก็ได้ ขึ้นอยู่
กับลักษณะของการให้บริการ

๓) แหล่งที่มาของทรัพยากรในการจัดบริการให้แก่เด็กและครอบครัว เช่น
ใช้เงินจากส่วนไหนของงบประมาณราชการ งบประมาณจากกองทุนคุ้มครองเด็ก
เงินบริจาค เป็นต้น

เมื่อได้แผนยุทธศาสตร์ฯ ดังกล่าวข้างต้นแล้ว ผู้จัดบริการทางสังคมรายกรณี
จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่ามีบุคคลหรือหน่วยงานใดที่ต้องเข้ามาเกี่ยวข้องในการดำเนินการ
หรือให้บริการทางสังคมแก่เด็กและครอบครัว ซึ่งบุคคลหรือหน่วยงานดังกล่าวอาจไม่ได้
อยู่เป็นส่วนหนึ่งของทีมสหวิชาชีพ ในกระบวนการประเมินสืบค้นข้อเท็จจริงและ
ประเมินความต้องการรับบริการของเด็ก และกระบวนการกำหนดแผนยุทธศาสตร์
ดังนั้น ผู้จัดบริการทางสังคมรายกรณีจะต้องติดต่อเชิญบุคคลหรือหน่วยงานดังกล่าว
เข้ามาร่วมประชุมเพื่อกำหนดแผนปฏิบัติต่อไป

๕.๒ ขั้นตอนการกำหนดแผนปฏิบัติ (Plan of Action)

การกำหนดแผนปฏิบัตินั้น ผู้จัดบริการทางสังคมรายกรณี จะได้จัดให้มีการประชุมร่วมระหว่างบุคคลและหน่วยงานที่จะมีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดบริการให้แก่เด็กและครอบครัว ตามที่ปรากฏในแผนยุทธศาสตร์ฯ เพื่อพิจารณากำหนดรายละเอียดของแผนการให้บริการ โดยจะต้องใช้ผลการประเมินความต้องการรับบริการของเด็กและครอบครัวเป็นเป้าหมายของแผนปฏิบัติ

แผนปฏิบัติต้องระบุถึง ก) เป้าหมายของการให้บริการ ข) เป้าหมายลำดับรองของการให้บริการแต่ละส่วน เพื่อเป็นหลักประกันให้เห็นความก้าวหน้าว่าจะมุ่งไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ (Milestones) และ ค) รายละเอียดบริการที่ต้องจัดให้แก่เด็กและครอบครัว รวมถึงกลุ่มเป้าหมาย (กล่าวคือ เด็ก ผู้ปกครอง หรือบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น) และกำหนดบุคลากรหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบในการให้บริการแต่ละด้าน ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการรับบริการของเด็กและครอบครัว ง) กรอบ/ตารางเวลาสำหรับการปฏิบัติงานตามความตกลงร่วมกัน จ) กระบวนการสำหรับการติดตามและทบทวนแผนปฏิบัติ การรายงานผลความก้าวหน้า และการประเมินเพื่อยุติการให้บริการ ยกตัวอย่างเช่น

กรณีของเด็กที่ถูกพ่อกระทำด้วยความรุนแรง และผลการสืบค้นและประเมินชี้ให้เห็นว่าพ่อมีปัญหาสุขภาพจิตรุนแรง และแม่ไม่รู้วิธีป้องกันและช่วยเหลือลูกนั้น จะเห็นได้ว่าการกำหนดยุทธศาสตร์สร้างหลักประกันเพื่อความปลอดภัยของเด็กซึ่งมีเป้าหมายหลักคือ ลูกมีความปลอดภัยไม่มีความเสี่ยงที่จะถูกพ่อกระทำด้วยความรุนแรง จะต้องประกอบด้วยเป้าหมายลำดับรองอย่างน้อย ๒ ส่วน คือ ๑) พ่อไม่มีพฤติกรรมที่เป็นอันตรายต่อลูก และ ๒) แม่รู้วิธีป้องกันและช่วยเหลือลูกไม่ให้ถูกกระทำด้วยความรุนแรง ทั้งนี้ ลักษณะการให้บริการย่อมต้องรวมถึง ๑.๑) พนักงานเจ้าหน้าที่รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องและนำเสนอต่อศาลเยาวชนและครอบครัว เพื่อขอให้ศาลฯ มีคำสั่งห้ามไม่ให้พ่อเข้าใกล้ตัวเด็กและสั่งให้พ่อเข้ารับการบำบัดทางจิต ๑.๒) สถานพยาบาลหรือหน่วยงานให้การบำบัดทางจิตแก่พ่อของเด็กตามคำสั่งของศาล และ ๒.๑) พนักงานเจ้าหน้าที่รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องและนำเสนอต่อศาลเยาวชนและครอบครัวเพื่อขอให้ศาลฯ มีคำสั่งกำหนดวิธีการเลี้ยงดูเด็ก ๒.๒) นักสังคมสงเคราะห์จัดกิจกรรมเพื่อช่วยแม่ของเด็กมีความรู้และทักษะในการป้องกันและช่วยเหลือเด็กจากการถูกกระทำด้วยความรุนแรง เป็นต้น

การตัดสินใจว่ามีความจำเป็นต้องแยกเด็กจากครอบครัวหรือไม่ ขึ้นอยู่กับผลที่ได้จากการประเมินความต้องการรับบริการของเด็กและครอบครัว ซึ่งถ้าพบว่ามีความเสี่ยงมาก ไม่อาจให้เด็กอยู่กับผู้ปกครอง การให้บริการอาจรวมถึง การมอบเด็กให้อยู่ในความอุปการะของญาติหรือบุคคลที่เหมาะสมเป็นการชั่วคราว หรือส่งเด็กเข้ารับการอุปการะในครอบครัวอุปถัมภ์ ครอบครัวบุญธรรม สถานรับเลี้ยงเด็ก สถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก (กรณีเด็กอาจมีอันตราย) หรือสถานพัฒนาและฟื้นฟู ทั้งนี้ หากเป็นกรณีเช่นว่า แผนปฏิบัติจะต้องกำหนดให้มีการประเมินความเสี่ยง และประเมินด้านการเลี้ยงดูเด็ก^{๖๖} ของบุคคลหรือสถานที่ที่จะรับอุปการะเด็กเป็นการชั่วคราวว่าจะสามารถดำเนินการเพื่อตอบสนองต่อเป้าหมายของการให้บริการตามที่กำหนดไว้ในแผนยุทธศาสตร์ฯ หรือไม่^{๖๗} รวมถึงต้องกำหนดให้มีการสร้างเงื่อนไขให้ผู้ปกครองเปลี่ยนพฤติกรรมจากผู้กระทำ (Abusive) มาเป็นผู้ปกป้องคุ้มครอง (Protective) และกำหนดแผนในการส่งเด็กกลับคืนสู่ครอบครัวและสังคม^{๖๘}

ในการกำหนดการดำเนินงานหรือการให้บริการแต่ละส่วนนั้น ผู้จัดบริการทางสังคม วิทยากรและผู้ให้บริการจะต้องประเมินด้วยว่า หากมีการดำเนินงานหรือให้บริการเช่นว่านั้น เด็กจะมีความปลอดภัยหรือไม่ เพื่อที่จะได้กำหนดมาตรการเพื่อความปลอดภัยของเด็กได้ตามสมควร หรือปรับเปลี่ยนวิธีดำเนินงานหรือให้บริการตามความเหมาะสม

ให้ผู้จัดบริการทางสังคมวิทยากรส่งรายงานการประชุมไปให้หน่วยงานที่ร่วมประชุมภายใน ๑๔ วัน โดยทำเครื่องหมายให้เห็นได้ชัดที่ข้อตกลงสำคัญ ๆ และแผนปฏิบัติ อนึ่ง ในการจัดทำและส่งบันทึกการประชุมต้องคำนึงถึงการป้องกันไม่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็ก ครอบครัว และผู้เกี่ยวข้องต้องถูกเปิดเผยต่อบุคคลที่ไม่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง

^{๖๖} เพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาในด้านต่าง ๆ เช่น ทักษะด้านสังคม รวมถึงมีเวลาว่าง มีเวลาพักผ่อน มีโอกาสเล่นกีฬา ได้เข้าร่วมกิจกรรมการเล่นทางสันติทางการที่เหมาะสมตามวัย และการมีส่วนร่วมอย่างเสรีในทางวัฒนธรรมและศิลปะ

^{๖๗} การตรวจสอบสถานรับเลี้ยงเด็ก สถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ หรือสถานพัฒนาและฟื้นฟู สามารถดำเนินการได้โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา ๒๔ แห่ง พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก ซึ่งกำหนดให้เป็นหน้าที่ของ ปลัดกระทรวง ผู้ว่าราชการจังหวัด ผู้อำนวยการเขต นายอำเภอ หรือผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการดำเนินการดังกล่าว

^{๖๘} ซึ่งอาจรวมถึง ๑) แผนเกี่ยวกับตัวเด็ก ๒) แผนเกี่ยวกับครอบครัว ๓) แผนเตรียมความพร้อมชุมชน ๔) แผนเตรียมความพร้อมโรงเรียนหรือสถานศึกษา ๕) แผนเตรียมความพร้อมสถานที่ทำงานหรือสถานที่จ้างงาน (กรณีที่เด็กไม่เรียนแล้ว หรือเรียนต่อไม่ได้ และต้องการทำงาน) ซึ่งต้องเตรียมความพร้อมนายจ้าง เพื่อให้เข้าใจในตัวเด็ก เช่น เด็กอาจมีพฤติกรรมที่เหมือนดื้อ ไม่เชื่อฟัง แต่ที่จริงแล้วเป็นเพราะเด็กมีปัญหาในการรับคำสั่ง เป็นต้น

กระบวนการที่ ๒ การให้บริการตามแผน และการติดตามผลการปฏิบัติงาน

ภายหลังที่มีแผนปฏิบัติแล้ว ผู้ให้บริการดำเนินการหรือจัดบริการให้แก่เด็ก และครอบครัวตามที่กำหนดในแผนปฏิบัติ โดยอาจเป็นกรณีที่ผู้ประกอบวิชาชีพ บุคคล หรือหน่วยงาน ต้องดำเนินการหรือให้บริการร่วมกัน หรือผู้ประกอบวิชาชีพ บุคคล หรือหน่วยงาน สามารถแยกดำเนินการหรือให้บริการด้วยตนเอง เช่น ในระหว่างที่พนักงานสอบสวนเก็บรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ เพื่อดำเนินการตาม พ.ร.บ. คุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งอาจใช้เวลานาน พนักงานเจ้าหน้าที่สามารถรวบรวมข้อมูลและยื่นคำร้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัวเพื่อขอให้ออกคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กได้โดยที่ไม่ต้องรอให้พนักงานสอบสวนดำเนินการให้เสร็จสิ้นก่อน เป็นต้น

ผู้จัดบริการทางสังคมรายกรณี มีหน้าที่ในการติดตามความคืบหน้าของงานดำเนินงานหรือให้บริการแก่เด็กและครอบครัวตามแผนปฏิบัติจากผู้ให้บริการแต่ละฝ่าย รวมถึงต้องรับผิดชอบในการจัดประชุมร่วมของผู้ให้บริการทุกฝ่าย เมื่อมีการดำเนินงานให้บริการไปแล้วระยะหนึ่ง เพื่อติดตามความก้าวหน้าและวิเคราะห์ผลการดำเนินงานหรือให้บริการแก่เด็กและครอบครัว ทั้งนี้ การประชุมดังกล่าว ควรพิจารณาครอบคลุมถึงประเด็นหลัก ดังต่อไปนี้

๑. ผู้ให้บริการชี้แจงเหตุผลหรืออุปสรรคที่ไม่สามารถดำเนินงานหรือให้บริการตามแผนปฏิบัติได้

๒. ผู้ให้บริการนำเสนอผลลัพธ์ (Output) ของการดำเนินงานหรือให้บริการตามแผนปฏิบัติ ทั้งนี้ ผู้ให้บริการจะต้องประเมินว่าการดำเนินงานหรือให้บริการดังกล่าวส่งผลให้บรรลุเป้าหมายลำดับรองต่าง ๆ ที่ตั้งไว้หรือไม่ มากน้อยเพียงใด และในกรณีที่ ไม่บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ เป็นเพราะสาเหตุใด

๓. ร่วมกันสรุปวิเคราะห์ความคืบหน้าของการให้บริการว่าบรรลุเป้าหมายหลัก ในการทำให้เด็กมีความปลอดภัยและได้รับการเลี้ยงดูตามมาตรฐานขั้นต่ำหรือไม่ มากน้อยเพียงใด รวมทั้งหาหรือแนวทางแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคที่ทำให้การดำเนินงานหรือ การให้บริการไม่เป็นไปตามแผนปฏิบัติ หรือพิจารณาปรับแผนปฏิบัติในกรณีที่เป็น

ในทางปฏิบัติ ผู้จัดบริการทางสังคมรายกรณีอาจพบว่าผู้ให้บริการบางราย ไม่ดำเนินงานหรือให้บริการตามแผนปฏิบัติที่ได้ตกลงกันไว้ ดำเนินการล่าช้า หรือ และ ปัญหาอุปสรรคนั้นไม่อยู่ในวิสัยที่ผู้จัดบริการทางสังคมรายกรณีจะสามารถแก้ไขได้ ผู้จัดบริการทางสังคมรายกรณีขอคำปรึกษาจากหัวหน้างานของตนเอง รวมทั้งสามารถ

ประสานงานกับสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด เพื่อนำเรื่องดังกล่าวเสนอให้คณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัดพิจารณาได้

ในการวิเคราะห์ผลลัพธ์ของการดำเนินงานหรือการให้บริการตามแผนปฏิบัติ อาจพบว่าเมื่อมีการดำเนินการตามแผนปฏิบัติแล้ว ผลลัพธ์ที่ได้ก็ยังไม่บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ อาจเกิดขึ้นจากหลายสาเหตุ ดังนี้ คือ

๑. เป้าหมายที่ตั้งไว้ไม่สอดคล้องกับศักยภาพและความสามารถในการดำเนินการ หรือไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้ เช่น กรณีของเด็กที่มีความพิการทางสมอง ซึ่งไม่สามารถรักษาให้เป็นเหมือนคนปกติได้ แต่ต้องมีคนดูแลสนับสนุนช่วยเหลือไปตลอด ซึ่งผู้ให้บริการไม่สามารถจัดหาให้ได้ ในกรณีดังกล่าวอาจต้องหามาตรการอื่นมารองรับ เช่น การสนับสนุนช่วยเหลือครอบครัวทางด้านเศรษฐกิจ ทางด้านจิตใจ หรือทางด้านเทคนิค ในการดูแลเด็ก รวมถึงการส่งต่อความรับผิดชอบให้กับหน่วยงานอื่น เช่น การส่งเคสต่อให้หน่วยงานดูแลผู้ใหญ่ที่มีความพิการทางสมอง เมื่อเด็กโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ หรือกรณีของเด็กที่มีความพิการทางสมอง ส่งผลให้เกิดปัญหาด้านอารมณ์ ซึ่งไม่สามารถรักษาให้หายขาดได้ ต้องกินยาตลอดไป เป้าหมายที่เป็นไปได้อาจอยู่ที่การส่งเด็กไปรับการอุปการะเลี้ยงดูจากครอบครัวที่เข้าใจสภาพของเด็กและมีความสามารถในการปฏิบัติอย่างเหมาะสมต่อเด็ก เมื่อเด็กมีปัญหาทางด้านอารมณ์ เป็นต้น

๒. ความไม่พร้อมของผู้ให้บริการ เช่น การกำหนดให้เจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้ยื่นคำร้องขอคุ้มครองสวัสดิภาพ โดยที่เจ้าหน้าที่ตำรวจนั้นไม่เคยทำมาก่อน ซึ่งประเด็นดังกล่าวสามารถแก้ไขได้ โดยอาจเปลี่ยนตัวบุคคลให้พนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีประสบการณ์ในการยื่นคำร้องดังกล่าวมาเป็นผู้ดำเนินงานแทน

๓. วิธีการหรือเครื่องมือที่ใช้ไม่ได้ผล เช่น การกำหนดในแผนปฏิบัติให้มีการเยี่ยมบ้าน ให้เด็กได้มีโอกาสนพบปะกับผู้ปกครอง โดยมีเป้าหมายเพื่อช่วยฟื้นฟูความสัมพันธ์ระหว่างกัน ซึ่งพบว่าวิธีการดังกล่าวไม่สามารถทำให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ ซึ่งอาจต้องปรับแก้ โดยการจัดกิจกรรมในลักษณะของการบำบัดโดยเทคนิคการปรับเปลี่ยนความคิดและพฤติกรรมเช่น จัดให้เด็กได้ทำกิจกรรมร่วมกับผู้ปกครองของเด็ก โดยสมมุติให้ต้องสลับบทบาทกัน แล้วเปิดโอกาสให้มาพูดคุยกันในภายหลังเพื่อสร้างให้เกิดความสามารถในการเข้าถึงอารมณ์ความรู้สึกของคนอื่น เป็นต้น

๔. การวางแผนปฏิบัติผิดพลาด ซึ่งอาจเกิดขึ้นได้ จากหลายสาเหตุ กล่าวคือ

ก. ข้อเท็จจริงที่ใช้ในการประเมินความต้องการรับบริการของเด็กและครอบครัวคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง เช่น พบข้อเท็จจริงในภายหลังว่าความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับผู้ปกครองไม่ใช่เป็นพ่อแม่ลูกกันโดยสายเลือด

ข. ตั้งสมมุติฐานผิด เช่น ในกรณีของพ่อแม่ไม่เลี้ยงดูเด็ก แต่ให้เด็กทำงานหาเลี้ยงครอบครัว ซึ่งมีการช่วยเหลือ โดยจัดหาเครื่องมือประกอบอาชีพให้กับผู้ปกครองของเด็ก (ตั้งสมมุติฐานว่ามีสาเหตุจากปัญหาด้านเศรษฐกิจ) แต่ในภายหลังผู้ปกครองก็ขายเครื่องมือประกอบอาชีพดังกล่าวไปและให้เด็กทำงานหาเลี้ยงครอบครัวอีก เมื่อทำการสืบค้นและวิเคราะห์ใหม่ จึงพบว่า ผู้ปกครองของเด็กเคยรับภาระเลี้ยงดูพ่อแม่ของตนเอง ในขณะที่ตนเองยังเป็นเด็ก จึงมีความคาดหวังให้ลูกของตนต้องรับภาระเลี้ยงดูตนเองด้วย ซึ่งกรณีเช่นว่าต้องแก้ไขด้วยการใช้วิธีการบำบัดโดยเทคนิคการปรับเปลี่ยนความคิดและพฤติกรรมกับผู้ปกครอง

ค. กระบวนการทำงานไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ เช่น การกำหนดให้มีการตั้งผู้คุ้มครองสวัสดิภาพ ในกรณีที่มีการส่งเด็กไปรับการอุปการะเลี้ยงดูจากครอบครัวทดแทน ซึ่งในความเป็นจริงแล้วอาจไม่จำเป็น เพราะสิ่งที่ครอบครัวทดแทนต้องการคือการได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือมากกว่าการตั้งผู้คุ้มครองสวัสดิภาพไปติดตามตรวจสอบ เป็นต้น ซึ่งกรณีเช่นว่าจะส่งผลให้ต้องเริ่มกระบวนการสืบค้นและประเมินความต้องการรับบริการของเด็กและครอบครัวใหม่

ในกรณีดังกล่าวข้างต้น อาจมีความจำเป็นที่จะต้องทำกระบวนการสืบค้นและประเมินความต้องการรับบริการของเด็กและครอบครัวใหม่

ในกรณีที่พบว่าการดำเนินงานหรือการให้บริการมีความคืบหน้า และคาดว่าจะบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้แล้ว ผู้จัดบริการทางสังคมรายกรณี ต้องจัดให้มีการประชุมร่วมระหว่างผู้ให้บริการเพื่อพิจารณาปิดเคสตามที่จะได้กล่าวถึงโดยละเอียดในกระบวนการต่อไป

กระบวนการที่ ๗ การปิดเคสและยุติการให้บริการ

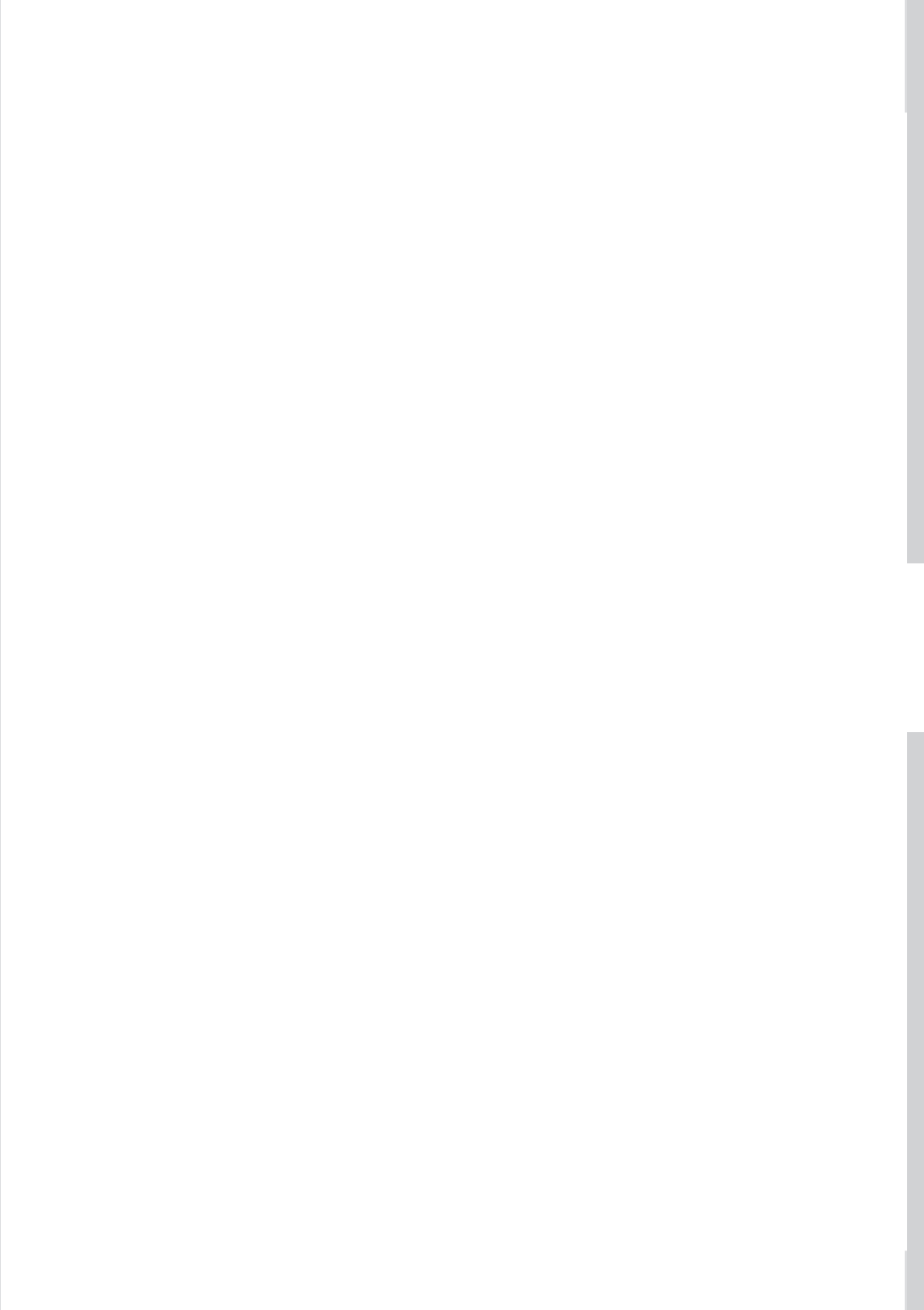
เมื่อการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติเสร็จสิ้นแล้ว ผู้จัดการบริการทางสังคมรายกรณีต้องจัดให้มีการประชุมร่วมระหว่างผู้ให้บริการเพื่อพิจารณาปิดเคส โดยในการประชุมดังกล่าวจะต้องทำการประเมินผลลัพธ์ของการดำเนินงานหรือให้บริการแก่เด็กและครอบครัวว่าบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ในแผนปฏิบัติหรือไม่ ทั้งนี้จะต้องมีการทำประเมินใน ๓ ส่วนหลัก ดังนี้คือ

๑. การประเมิน ร่างกาย จิตใจ สังคมของเด็ก (Bio - psycho social assessment) เพื่อดูว่าสุขภาพและพัฒนาการของเด็กอยู่ในระดับที่เหมาะสมตามความวัยของเด็กแล้วหรือไม่ โดยเทียบกับมาตรฐานขั้นต่ำ)

๒. การประเมินครอบครัวของเด็ก (Family assessment) เพื่อดูว่าโครงสร้างความสัมพันธ์ภายในครอบครัว และลักษณะของครอบครัวอยู่ในสภาวะปกติ สามารถเอื้อต่อการที่เด็กจะได้รับการเลี้ยงดูอย่างเหมาะสมแล้วหรือไม่

๓. การประเมินความเสี่ยง (Risk assessment) เพื่อดูว่าเด็กยังมีความเสี่ยงที่จะไม่ได้รับการเลี้ยงดูที่เหมาะสมและคุ้มครองให้ปลอดภัยหรือไม่

หากการประเมินพบว่าเด็กอยู่ในสภาวะและพัฒนาการที่ปกติ ผู้ปกครองและสภาพแวดล้อมทางครอบครัวและชุมชนของเด็กอยู่ในสภาวะที่เอื้อต่อการที่เด็กจะได้รับการเลี้ยงดูที่เหมาะสมและคุ้มครองให้ปลอดภัย ผู้จัดการบริการทางสังคมรายกรณีสามารถทำการปิดเคส และดำเนินการตามแผนคืนเด็กสู่ครอบครัวตามที่กำหนดเอาไว้ได้

แนวทางการเขียน Case profile
ของมูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก

» Case profile «

ความสำคัญของ Case profile

ในกระบวนการรับส่งเด็กเพื่อให้มีการส่งต่อข้อเท็จจริงพร้อมความรับผิดชอบระหว่างผู้ปฏิบัติงานผู้ประกอบวิชาชีพหรือหน่วยงานต่าง ๆ โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับความเป็นมาของเด็กและครอบครัว ความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในชีวิต การเข้าสู่ Intake Process ของเด็ก มีการให้บริการแก่เด็กผู้นี้และครอบครัวอย่างไร ใครเป็นผู้ให้บริการบ้าง เหตุผลที่ต้องให้บริการนั้น ๆ ให้บริการอะไร อย่างไร ผลที่เกิดขึ้นจากการให้บริการเป็นอย่างไร มีประวัติการส่งต่อความรับผิดชอบไปยังบุคลากรและหน่วยงานต่าง ๆ รวมทั้งเหตุผลในการส่งต่อความรับผิดชอบทุกครั้ง

วัตถุประสงค์

๑. ผู้ปฏิบัติงาน ผู้ประกอบวิชาชีพหรือหน่วยงานต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็ใครหรือหน่วยงานใด สามารถเข้าใจสภาพและประเด็นได้ทันที โดยไม่จำเป็นต้องสอบถามบุคคลที่เกี่ยวข้องอีก
๒. สามารถนำไปวิเคราะห์วินิจฉัยว่ากระบวนการให้บริการแก่เด็กและครอบครัว ประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว
๓. สามารถนำไปใช้อ้างอิงทางกฎหมายได้ทุกกรณี

วิธีการเขียน Case profile

Case profile ประกอบด้วยข้อเท็จจริงและการวิเคราะห์วินิจฉัยของผู้ประกอบวิชาชีพที่เกี่ยวข้องโดยสรุป ทั้งนี้ ต้องสามารถอ้างอิงถึงที่มาของข้อความและเรื่องราวที่บันทึกไว้ เช่นการบันทึกเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ผิดปกติของเด็ก นักจิตวิทยาจะบันทึกในวาระเขียนว่าเด็กมีพฤติกรรมอะไรบ้างและพฤติกรรมนั้นมาจากสาเหตุอะไร วิธีการในการแก้ไขคืออะไร มีการวัดผล ต้องมีข้อวินิจฉัยว่ามีเหตุการณ์อะไรเกิดก่อนที่จะมีอาการนี้ ผู้บันทึก คือผู้ประกอบวิชาชีพ เช่น พนักงานเจ้าหน้าที่ นักสังคมสงเคราะห์ จิตแพทย์ หรือแพทย์ โดยแนบสำเนาวาระเขียนไว้อ้างอิงประกอบ ดังนั้น ผู้ที่มารับช่วงต่อจะเห็นภาระงาน หรือหากมีคนลาออกไปจะสามารถติดตามการทำงานได้อย่างต่อเนื่อง Case profile ต้องบันทึกในรูปแบบ electronic file การเพิ่มข้อมูลต้องมีการอ้างอิงที่มาของข้อมูลที่เพิ่มขึ้น เช่นการรับเด็กที่ถูกทารุณกรรมทางกายในช่วงแรก แต่อาจค้นพบว่ามีการล่วงเกินทางเพศเกิดขึ้นด้วย เราต้องบันทึกถึงวิธีการได้มาของข้อเท็จจริงดังกล่าวพร้อมแสดงหลักฐานยืนยัน

หัวข้อของการเขียน Case profile

๑. ความเป็นมาอายุ เพศ สาเหตุที่ต้องมาอยู่ที่นี้ เด็กเข้ามาบ้านแรกรับเมื่อใด ต้องบันทึกความเป็นมาโดยสรุป

การบันทึกต้องมีการตรวจสอบว่าเป็นความจริงหรือไม่ก่อน ดังนั้น case profile ต้องเป็นข้อเท็จจริง เช่น หากมีผู้ส่งเด็กเข้าสถานแรกรับๆ ต้องสอบถามว่าเขาเป็นใคร มีความเกี่ยวข้องกับเด็กอย่างไร กรณีมีผู้ประกอบวิชาชีพรายงานให้พนักงานเจ้าหน้าที่เป็นผู้รับเรื่องสืบค้นข้อเท็จจริงขั้นต้นทันทีที่รับรายงาน (ตามมาตรา ๒๙ วรรค ๒) เช่น เมื่อครูเข้าใจว่าเด็กถูกล่วงเกินทางเพศ พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องตรวจสอบข้อเท็จจริงว่ามีสาเหตุใดที่ทำให้ครูเข้าใจเช่นนั้น แล้วสอบถามเด็กหรือเริ่มการสืบค้นข้อเท็จจริง กรณีที่ส่งเด็กไปตรวจหาร่องรอยหลักฐานหรือพยานหลักฐาน เราอาจไม่พบหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ โดยทั่วไปหากเด็กถูกระงับทำมานาน หรือถูกล่วงเกินทางเพศโดยผู้กระทำสมมุติฐานย่อมไม่อาจตรวจพบเชื้ออสุจิ เด็กอาจมีร่องรอยเก่าจากการถูกล่วงเกินทางเพศเท่านั้น ไม่สามารถได้หลักฐานยืนยันว่าใครเป็นผู้กระทำ อย่างไรก็ตาม คำบอกเล่าจากเด็กยังเป็นหลักฐานสำคัญที่สามารถระบุเป็นใคร แต่การใช้ปากคำเด็กก็อาจมีปัญหา เช่นโต้แย้งว่าเด็กสร้างเรื่อง ดังนั้น การบันทึกรายละเอียดข้างต้นให้เห็นกระบวนการรับเรื่อง (Intake Process) สามารถนำไปใช้หักล้างข้อโต้แย้งดังกล่าวได้

ตัวอย่าง เด็กหญิงอายุ ๑๔ ปี ถูกญาติข่มขืนกระทำชำเรา เด็กป่วยเป็นโรคจิตเภท ซึ่งชวนให้สงสัยว่าเด็กอาจคิดจินตนาการไปเองได้หรือไม่ หากมีการบันทึกรายละเอียดว่าวันที่เกิดเหตุเด็กไปพบพยาบาลเพื่อขอให้ช่วย เด็กเล่าว่าถูกใครกระทำครั้งสุดท้ายในช่วงที่เด็กถูกระงับทำไม่มีคนอยู่บ้านเลย ผู้กระทำจึงสามารถกระทำเด็ก เมื่อส่งเด็กตรวจร่างกายไม่พบเชื้ออสุจิแต่พบร่องรอยเก่า ประเด็นคือ คนที่ป่วยเป็นโรคจิตเภทไม่สามารถคิดเป็นเรื่องราว แต่ในบางช่วงไม่ได้เสียจริต จึงสร้างจินตนาการได้เหมือนกัน แต่ประเด็นนี้ไม่ใช่เรื่องเพื่อฝัน เพราะเหตุการณ์ไม่ได้เกิดขึ้นแบบโดด ๆ เช่น ในวันนั้นแม่กับยายไม่อยู่จริง เด็กเกิดความทุกข์ร้อน เด็กมาขอความช่วยเหลือจากพยาบาลว่าไม่อยากให้คนนี้มาทำแบบนี้อีกแล้ว ไม่ได้อยากให้เขาติดคุก หากพนักงานสอบสวนเสนอสำนวนสอบสวนสั่งไม่ฟ้องเพราะคิดว่าเด็กป่วยเป็นจิตเภทและผู้ต้องหาก็อ้างว่ามีคนสามารถเป็นพยานว่าเขาอยู่ที่อื่นในขณะที่เกิดเหตุ ถือว่าเป็นการเสนอสำนวนที่ขาดความสมบูรณ์ เพราะการวินิจฉัยไม่ได้เชื่อมโยงเหตุการณ์ทั้งหมดเข้าด้วยกัน ตามหลักวินิจฉัยด้วยข้อเท็จจริงที่เป็นประเด็นแห่งคดีกับข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงที่เป็นประเด็นแห่งคดี การอ้างว่าเด็กมีอาการจิตเภทไม่สามารถยืนยันว่าเด็กสร้าง

จินตนาการขึ้นมาเอง ประกอบกับเหตุการณ์ที่เด็กบอกเล่ามีที่มาที่ไปสอดคล้องกัน ผิดวิสัยจากการจินตนาการ (Fantasy) โดยเฉพาะเมื่อเด็กไปหาบุคคลที่เขาไว้วางใจว่าจะให้ความช่วยเหลือเขาได้คือพยาบาล อากัปกริยาท่าทางที่ทุกซ์ร้อนต้องการให้ช่วย รวมทั้งร่ำรอยเก่า ๆ สามารถเชื่อมโยงในประเด็นที่ว่าญาติผู้นี้หาโอกาสที่เด็กต้องอยู่ในบ้านตามลำพังเข้าไปกระทำต่อเด็กอย่างต่อเนื่องหลายครั้งเป็นเวลาหลายเดือน จนกระทั่งเด็กไม่อาจทนรับสภาพได้จึงต้องไปขอให้พยาบาลที่รู้จักช่วยเหลือ

๒. ความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในชีวิตของเด็กและครอบครัว

ตัวอย่างเช่น เด็กอยู่กับยาย ย่า แล้วพ่อแม่มารับไปดูแลต่อ เนื่องจากยาเสียชีวิต นี่เป็นการเปลี่ยนแปลงของเด็ก เราจะต้องให้เห็นการเปลี่ยนแปลงในชีวิตเด็ก การทำ Chronology เป็นการเปลี่ยนแปลงในชีวิตเด็ก เช่น ชีวิตดีขึ้น - เลวลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบางกรณี เช่น ครูพบว่าเด็กถูกล่วงเกินทางเพศ แล้วครูพาเด็กไปแจ้งความแต่ตำรวจพาไปโรงพยาบาลประจำอำเภอ เนื่องจากผู้ตรวจร่างกายเด็กไม่เชี่ยวชาญ เด็กต้องขึ้นขาหยั่ง (แพทย์ตรวจหาพยาธิสภาพและระบบสืบพันธุ์) แต่การตรวจร่องรอยหลักฐานจากของเหลวในช่องคลอด ไม่จำเป็นต้องถ่ายช่องคลอด แต่ต้องดูเยื่อพรหมจรรย์ ซึ่งต้องจัดทำในการตรวจ เช่น ทำนอนคว่ำนอนหงาย นอนบนตักผู้ใหญ่แล้วตรวจ

ประเด็นที่เป็นปัญหามาก เช่น

๑. การตรวจไม่พบหลักฐาน แล้วการตรวจนั้นก็ทิ้งไป แพทย์ให้ความเห็นว่าเป็นเด็กไม่เคยร่วมประเวณี ทั้งที่เราต้องการทราบว่าผลนั้นเกิดจากอะไร เช่น ถูกของแข็ง ถูกแรงกระแทก มีทิศทาง ซึ่งส่งผลต่อการดำเนินการทางกฎหมาย

๒. การไม่ได้ส่งรายละเอียดที่มากับตัวเด็กเช่น การถ่ายภาพ การตรวจรายละเอียด พัฒนาการ ซึ่งไม่ได้ทำ จึงไม่ทราบว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นเกิดภายหลัง

๓. การ intake การป้องกันไม่ให้ ผู้ถูกกระทำหรือคนในครอบครัวเข้ามาเกี่ยวข้องกับ Crime scene investigation เป็นเรื่องสำคัญสุด เป็นการกันไม่ให้คนเข้าไปในพื้นที่ ในต่างประเทศจะมีหมายศาลห้ามคนเข้าไปเพื่อไปเก็บพยาน ถ้ามีคนเข้ามายุ่ง พยานหลักฐานก็จะเสียหาย เมื่อเปรียบกับเด็กคำบอกเล่าเกี่ยวกับคดีเป็นสิ่งสำคัญ การปล่อยคนนอกเข้ามายุ่งก็จะทำให้เด็กไม่ให้การ นี่เป็นเรื่องสำคัญมากที่ต้องบันทึกว่ามีใครเข้ามายุ่งด้วย

๔. การส่งต่อความรับผิดชอบให้หน่วยงานอื่นว่ามีสาเหตุจากอะไร เพื่อง่ายต่อการติดตาม

๕. การวิเคราะห์วินิจฉัยความสำเร็จของการทำงานจะทำให้เห็นความเปลี่ยนแปลงที่ตัวเด็กอย่างชัดเจน ตัวอย่าง แม่ที่พาเด็กไปค้าประเวณีการแยกเด็กออกมาอยู่บ้านพัก โดยไม่ได้หาสาเหตุของการนำมาค้าผลประโยชน์

การบันทึก Profile มีประโยชน์ทางกฎหมายมาก การบันทึกทั้งที่พบว่าเด็กถูกล่วงเกินทางเพศทั้งที่อยู่ในการดูแลของผู้ปกครองนี้ ศาลมองตามกฎหมายแพ่งว่าพ่อแม่ไม่ได้ทำผิด ก็ต้องคืนลูกให้ แต่การบันทึก profile จะแสดงให้เห็นสาเหตุสำคัญที่เอื้อให้เด็กถูกรกระทำคือผู้ปกครองไม่สามารถคุ้มครองเด็กให้ปลอดภัยหรือไม่ปฏิบัติหน้าที่

การบันทึก Case profile ไม่ต้องเขียนเรื่องยาวละเอียด

ตัวอย่าง การที่เด็กชายบี (นามสมมติ) ไม่สามารถคุมอารมณ์ตนเองได้ เพราะเด็กมีประสบการณ์ เช่น การเห็นการทารุณ เด็กมีปัญหาที่สมองส่วน Limbic (สมองส่วนอารมณ์) เด็กจำได้ในวัยเด็กกว่า หากเด็กถูกตะคอกแล้วเขาจะได้รับอันตราย เมื่อโตขึ้นและพบสิ่งเร้าคล้ายกัน สมองเด็กจะไม่ตอบสนองตามปกติ เด็กจะแสดงออก ๒ ทาง เช่น เมื่อมีคนที่ระดับเดียวกับเขาเป็นผู้ใหญ่ที่ไม่ตอบโต้ เด็กจึงอาละวาดทำร้ายคนอื่นเป็นการตอบสนองเป็นแบบเดียวกับระบบประสาทอัตโนมัติ เช่นเดียวกับเมื่อเราจับของร้อนที่ระบบประสาทไม่ได้ส่งสัญญาณถึงสมองส่วนกระบวนการคิด ซึ่งเป็นการหนีอย่างเดียว ซึ่งเป็นสาเหตุว่าทำไมเด็กหุนหันและก้าวร้าว หมอจะอธิบายกลไกนี้ในแฟ้มเด็กและต้องมีการบรรเทา เช่น การใช้ยาเพื่อควบคุมการทำงานของสมองส่วน Limbic เพื่อไม่ให้เด็กก้าวร้าว (เป็นการชั่วคราว)

สิ่งที่ต้องทำ คือ การฝึกกระบวนการรู้คิด (Cognitive) และพฤติกรรม (Cognitive Behavior Therapy - CBT) ต้องทำให้ “เด็กต้องรู้ด้วยตัวเอง” ผู้ดูแลอาจจะใช้เสียงดังกับเด็ก แม้ไม่ได้ทำรุนแรงเหมือนผู้ปกครอง เด็กไม่สามารถคิดเองได้ ต้องมีการฝึกเด็กใช้เหตุผล เป็นการบำบัดกระบวนการคิดและพฤติกรรม (CBT) หรือพฤติกรรมบำบัด (behavior therapy)

การฟื้นฟูกระบวนการทางความคิดจะเกิดไม่ได้หากเด็กไม่มีความหวัง helpless จะต้องฟื้นฟู self

การบำบัดต้องมีการจัดตามลำดับความสำคัญ เช่น การใช้ยา การสร้าง Self ความปลอดภัย ไม่ให้มีใครมารังแก มีความรู้สึกเกี่ยวกับตนเองในทางบวก ต้องมีการทำ CBT

เมื่อเราได้ข้อมูลในลักษณะดังกล่าว ต้องบันทึกคร่าว ๆ ใน Case profile ให้ยา ฟื้นฟู Self และนำไปสู่การทำ CBT อย่างไร เช่น ในเด็กแต่ละคนไม่เหมือนกัน เช่น In My Shoes (จาก dictionary แปลว่า ในสถานการณ์ของฉัน) ในทางอารมณ์จิตใจ และใน family assessment tools (วงกลม)

รายละเอียดในบันทึกเวชกรรมต้องถ่ายเอกสารแนบ วิธีกรสืบค้นข้อเท็จจริง คือ การนำบันทึกของผู้ประกอบวิชาชีพ เราต้องอ้างอิงและนำสำเนานั้นแนบ

ดังนั้น หากมีคนรับช่วงต่อ เขาจะสามารถรู้ภาระงาน เราต้องทำในรูปแบบของ electronic file ซึ่งต้องบันทึกการเปลี่ยนแปลงให้เห็นถึงข้อเท็จจริงของการเปลี่ยนแปลงนั้น กรณีนี้เมื่อได้ข้อเท็จจริงต้องนำมาประกอบกันทุกชุด เช่น ครอบครัวที่เสียสติที่เกี่ยวข้องกับผู้ต้องขัง ข้อมูลที่ได้มาสืบสนและไม่ได้แก้ไขในชุดเดิมต้องมาตรวจแก้ข้อเท็จจริง การมีความเกี่ยวข้องของแต่ละคน เช่น แม่เป็นคนเสียสติ มีเด็กแรกเกิดแล้วรับไปเลี้ยงดู ครอบครัวนี้น่าจะมีความผิดปกติที่ทำให้หญิงเสียสติ และไม่ต้องมาให้เข้ามายุ่งกับหญิงคนนี้ เมื่อสืบค้นข้อเท็จจริงต่อมาจึงพบว่าครอบครัวนี้มีการประกอบอาชญากรรมเป็นระบบ

การบันทึก Case profile เช่นเดียวกับการแก้ไขประมวลกฎหมาย เช่น case profile เราบอกว่า ต่อมาพบว่ามิข้อเท็จจริงที่เปลี่ยนแปลงไป มีชื่อผู้บันทึก มีหลักฐานยืนยันในการเปลี่ยนแปลงอย่างไร จากกรณีที่ยกมาคือ การเปิดร้านยาเพื่อฟอกเงินและจ่ายยาบ้า เมื่อเราได้ข้อเท็จจริงนี้เราต้องแจ้งตำรวจ

๓. มีการให้บริการแก่เด็กผู้นี้และครอบครัวอย่างไร ใครเป็นผู้ให้บริการบ้าง เหตุผลที่ต้องให้บริการนั้น ๆ ให้บริการอะไร อย่างไร ผลที่เกิดขึ้นจากการให้บริการเป็นอย่างไร

โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งต่อความรับผิดชอบให้หน่วยงานอื่น ว่ามีสาเหตุจากอะไร เพื่อส่งต่อการติดตาม ตัวอย่างเช่น ผู้ปกครองทำร้ายทุพติแต่เด็กผูกพันกับเขามา ต้องใช้กฎหมายเพื่อทำให้ผู้ปกครองปรับแก้พฤติกรรมเด็กโดยไม่ทุพติ ใช้ พ.ร.บ. ความรุนแรงในครอบครัว มาตรา ๓๐ วรรค ๒ เช่น เด็กถูกล่วงเกินทางเพศแต่ครอบครัวบอกว่าเด็กตกโต๊ะ คำพูดขัดแย้งกับหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ ทำให้เห็นว่าครอบครัวร่วมมือโกหก การกล่าวเท็จร่วมกัน แสดงให้เห็นว่าคนเหล่านั้นรู้เห็น ต้องการปกป้องผู้กระทำเขาไม่ปกป้องเด็กจนเด็กได้รับอันตรายต่อร่างกายจิตใจ งานที่ต้องทำ คือ “การช่วยให้พ่อแม่คุ้มครองเด็ก ถ้าทำไม่ได้ รัฐต้องคุ้มครอง” มีความเข้าใจผิดว่าต้องดำเนินคดีต่อผู้กระทำผิด ศาลบอกว่าไม่มีร่องรอย เราไม่ได้ต้องการให้เขาบอกว่าเด็กถูกทารุณกรรม จากการสืบค้นข้อเท็จจริง ผู้ปกครองอ้างว่าเด็กไม่สามารถคุ้มครองแต่มีหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องดำเนินการต่อ

ศาลบอกว่าจะคุ้มครองสวัสดิภาพได้ แพทย์ต้องบอกว่าพบร่องรอยการถูกทารุณ แต่การคุ้มครองสวัสดิภาพขณะเสี่ยงเป็นการคุ้มครองจากความเสี่ยงเพื่อป้องกันไม่ให้เด็กถูกทารุณกรรม ถูกเลือกปฏิบัติ ซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่ต้องเข้าไปคุ้มครองสวัสดิภาพ

ความหมายของคุ้มครองสวัสดิภาพในภาษาอังกฤษ เป็นการช่วยเฉพาะหน้า คือนำเด็กไปเลี้ยงดูว่าเด็กสามารถได้รับการดูแลที่ปลอดภัย ตัวอย่างเช่น ถ้าเราฟ้องเพื่อให้แม่ไปรับการบำบัด เราต้องติดตามต่อว่าได้ผลหรือไม่อย่างไร แม่ลูกสลับที่เกิดการเปลี่ยนแปลงสถานะอย่างไร เมื่อไม่คืบหน้า ต้องมาดูว่าการประเมินสถานะครบถ้วนไหม ทำให้ไม่สามารถกำหนดแผนหรือการวินิจฉัยหรือไม่

ตัวอย่างวิธีการที่ถูกต้อง มีหลักสำคัญ คือ “การสร้างความไว้วางใจ” แม้ว่าเราไม่มีทักษะ เพราะหากเด็กไว้วางใจ แม่เราทำอะไรไปแล้วเด็กยังให้อภัย เช่น เด็กถูกรุ ๒ คนที่เด็กชกสวนครูคนแรก แต่กับครูอีกคนเด็กร้องไห้ ครูบางคนไม่มีทักษะในการปรับแก้พฤติกรรมเด็กแต่มีความปรารถนาดี จึงใช้การลงโทษเพื่อปรับแก้พฤติกรรม บางทีเด็กถูกระบายอารมณ์แต่เด็กไว้วางใจครูที่ดี เช่นเดียวกับผู้กระทำบางคนสร้างความไว้วางใจเด็กใช้การเล่าโลม เกลี่ยกล่อมบอ่ย ๆ กรณีที่เด็กไม่ยอมบอกเล่า ถ้าเราสามารถสร้างความไว้วางใจเด็กได้ เด็กจะเล่าข้อเท็จจริง

ตัวอย่างการแทรกแซงพฤติกรรม เด็กมีปฏิริยาตอบโต้ในทางลบ คนหนึ่งแทรกแซงด้วยการรุนแรงแต่เด็กกลับสงบ ต้องไม่คิดว่าเป็นหน้าที่แต่เป็นการช่วยเหลือเด็กซึ่งหนีร้อนมาพึ่งเย็น เด็กจะไว้วางใจ เด็กมีความไวต่อทำที่ ความจริงใจ เพราะส่งผ่านภาษากายว่า เสแสร้งหรือจริงใจ ตัวอย่าง ครูมน ใช้ข่าวมาทำการปรับกระบวนการรู้คิดและพฤติกรรม (CBT) ว่าเด็กมีปฏิริยาอย่างไร คิดอย่างไร ครูมนประสบความสำเร็จ แต่เมื่อเด็กกลับไปสิ่งแวดล้อมเดิม เด็กเป็นแบบเดิม เพราะปัจจัยที่เป็นปัญหาคือสิ่งแวดล้อมทางสังคม ปัจจัยทางจิตใจที่ยังค้างอยู่ไม่ได้จัดการ คล้ายกับการป่วยเป็นไวรัสตับอักเสบ เมื่อร่างกายอ่อนแอก็จะป่วยมาก เช่นเดียวกับบ้านกาญจนาภิเษก มีสิ่งแวดล้อมที่ดี ไม่มีสิ่งที่กระตุ้นทางจิต สิ่งที่ทำให้เขาประสบความสำเร็จ เขามีความจริงใจ เขาเปลี่ยนชีวิตใหม่เด็กยอมรับ ๑๐๐ คน แต่เจ้าหน้าที่ต่อต้าน

๔. รายละเอียดข้อเท็จจริงเกี่ยวกับร่างกาย จิตใจและสังคมที่แปรเปลี่ยนไปตามช่วงเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งสภาวะการณ์ก่อนการให้บริการและหลังการรับบริการ

เพื่อตรวจสอบว่าข้อเท็จจริงที่มีอยู่นั้นครบถ้วนถูกต้องทุกประการหรือยัง การประเมินสถานะและความต้องการรับบริการถูกต้องหรือยัง การกำหนดวินิจฉัยแผนการให้บริการถูกต้องหรือยัง วิธีการดำเนินการให้บริการถูกต้องหรือยัง บุคลากรผู้ให้บริการมีความรู้ความสามารถเพียงพอจะให้บริการหรือยัง รวมทั้งสามารถบรรลุเป้าหมายของการให้บริการหรือยัง หากพบว่าขั้นตอนใดมีปัญหาที่จะช่วยให้วินิจฉัยวิเคราะห์ได้โดยง่าย

ดังนั้น การเขียนตาม Chronology และจากการปฏิบัติงานเจ้าหน้าที่เห็นว่า ควรเขียนให้ละเอียดว่าวันไหนไปตรวจอะไรมาบ้าง กับหมอชื่ออะไรยอมเป็นเพียงส่วนประกอบย่อย ๆ เท่านั้น จะเห็นว่า” วันไหนไปตรวจอะไรมาบ้าง” ก็ยังไม่เพียงพอ หากต้องมีรายละเอียดของการวินิจฉัยโรคและสมุหฐานของโรคที่ทำให้เกิดอาการหรือกลุ่มอาการนั้น ๆ รวมทั้งแนวทางการบำบัดฟื้นฟูอีกด้วย สรุปคือ ต้องมีรายละเอียดข้างต้น

การพาเด็กไปหาหมอต้องมีประเด็นที่ไปหาหรือ เช่น ต้องบอกว่ามีปัญหาก้าวร้าว ซึมเศร้า เราต้องคุยกับเขาก่อนเขาตรวจเด็กว่ามีสาเหตุอะไร “ต้องมีบันทึกไว้ด้วยว่าเป็นอย่างไร” โดยเฉพาะแนวทางการบำบัดฟื้นฟูต้องมีแนวทางโดยละเอียด การใช้ยาเป็นเพียงส่วนย่อยที่ระงับอาการ ต้องถามว่าระยะยาวจะทำอย่างไร บางกรณีต้องกินยาตลอดชีวิต เช่น การก้าวร้าวที่มีพยาธิสภาพที่สมอง ต้องผ่าตัดสมองส่วนนั้น งานวิจัยใหม่พบว่า เซลล์สมองงอกตลอดชีวิตหากมีการกระตุ้นที่ถูกวิธี หากดูโครงสร้างของสมองจะพบว่า โครงสร้างแต่ละส่วนที่แตกต่างกัน “เราต้องดูว่ากิจกรรมอะไรที่สมองจะทำงานได้ดีขึ้น” เช่นคนที่สมองส่วนที่เสียไปแล้วเดินไม่ได้ทำกายภาพ ออกกำลังกาย พบว่าเกิดเซลล์สมองงอกใหม่ในส่วนที่คุ่มกล้ามเนื้อส่วนนั้น ผู้ปฏิบัติงานควรต้อง update ความก้าวหน้าของวิทยาการ

“ที่มา” ของเด็ก

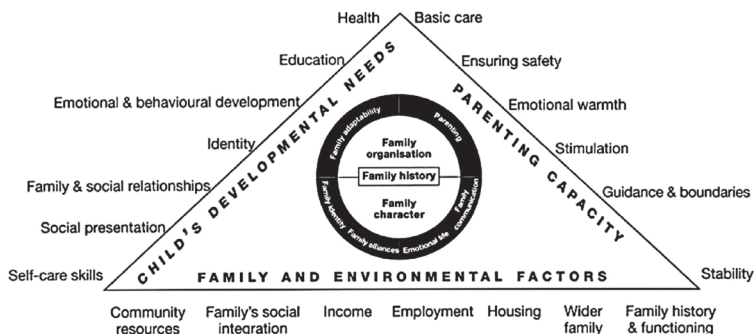
เช่น ทำไมเด็กอยู่ในสภาวะแบบนี้ การเกิดจากสาเหตุอะไร เป็นเหตุที่ใหญ่มาก สภาวะแวดล้อมทางครอบครัวแบบไหนที่ทำให้เด็กผิดปกติเพื่อรู้ที่มาที่ชัดเจนของเด็กๆรายนี้ เช่น เด็กมีความผิดปกติของพัฒนาการทุกด้าน หากรู้สาเหตุจะสามารถแก้ไขได้ทั้งหมด เพราะรู้ที่มา

จากนั้นทำรายละเอียดเกี่ยวกับเด็กเบื้องต้น เช่น การประเมินสภาวะของเด็กและครอบครัว เช่น การตรวจวินิจฉัย การตรวจสุขภาพ วัดพัฒนาการ การเยี่ยมบ้าน บางรายให้ดูจากการประเมิน Assessment tool สามเหลี่ยม เช่น เรื่องรายได้ สภาพบ้าน การมีทักษะ บทบาท ประวัติแวดล้อมทางชุมชน เครื่องญาติที่จะพึ่งพาได้

OHP 3

The links between The Family Assessment Model and The Assessment Framework

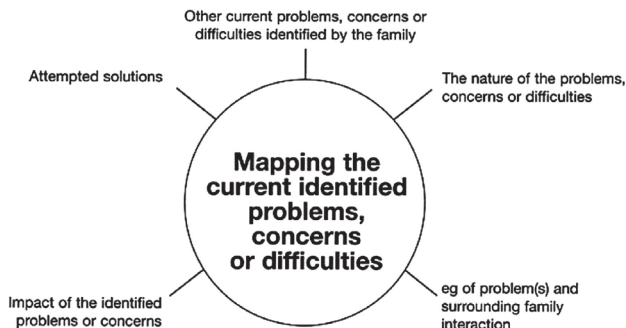

คำอธิบาย Child safeguarding and promoting welfare ตามมาตรา ๒๓ ของพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก ผู้ปกครองต้องเลี้ยงดูเด็กตามมาตรฐานการเลี้ยงดูเด็กขั้นต่ำ หากเราต้องการรู้สาเหตุว่าทำไมผู้ปกครองไม่สามารถปฏิบัติตามมาตรา ๒๓ เราต้องดู family history ว่ามีลักษณะของครอบครัวเป็นอย่างไร โดยที่วงกลมเป็นตัวกำหนดความสามารถในการเลี้ยงดูเด็ก (parenting capacity) ซึ่งฐานของสามเหลี่ยมเป็นตัวที่รองรับการเป็นครอบครัว เป็นการกำหนดความเป็นไปของครอบครัวซึ่งได้แก่

OHP 8

Elements of the 'Mapping the current identified problem(s), concern(s) or difficulties' section of The Family Assessment recording form

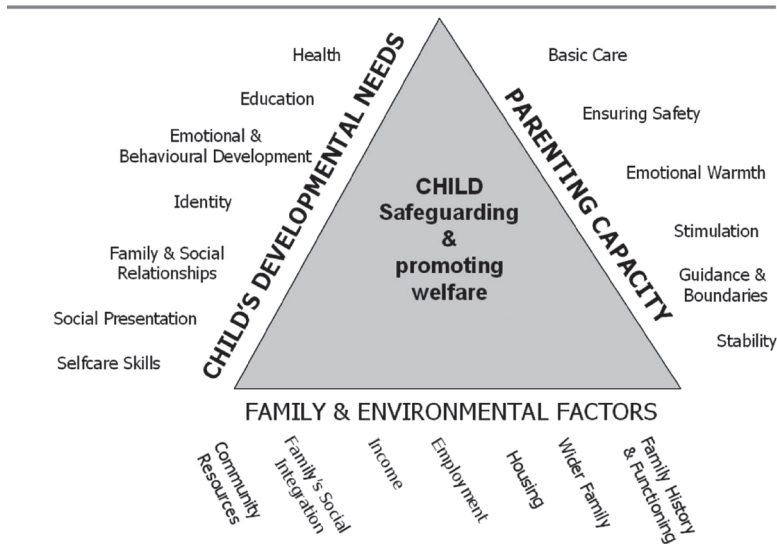

การเขียน Case profile หากมีประเด็นใดที่ต้องนำมาพิจารณาต้องนำมาเขียนไว้ทั้งหมด วิธีการค้นหาข้อเท็จจริง

๑. เราต้องรู้ว่าครอบครัวนี้มีความทุกข์อะไร ที่ไม่สามารถทำหน้าที่ของครอบครัวได้อย่างที่ควรจะเป็น
๒. ครอบครัวมีปัญหาความยากลำบากอะไร คนในครอบครัวเป็นผู้ชี้ให้เราเห็น
๓. สภาวะของปัญหา ความรู้สึกหนักใจ ความทุกข์ของครอบครัวคืออะไร ต้องหาธรรมชาติที่แท้จริงของมัน เช่น ครอบครัวที่เป็นหนี้ เขามีหนี้เพราะอะไร เช่น กู้มาเพื่อจ่ายค่าเทอม เพื่อซื้อมือถือใหม่ เล่นแชร์ ใช้หนี้พนัน แม้ว่าเป็นหนี้ แต่ nature ต่างกัน เราต้องค้นหาให้ได้ว่าที่มาเป็นอย่างไร
๔. การแก้ไข สภาพแวดล้อมของครอบครัวมีการก่อปัญหาอะไรบ้าง รวมทั้งผลกระทบของปัญหาที่เกิด หรือการวินิจฉัยของเขาเป็นอย่างไร ตัวอย่างเช่น หากเรามีความกังวลว่าการกินอยู่ของเด็กไม่เหมาะสมเพราะผู้ปกครองที่มีปัญหาสุขภาพจิต ทำให้เด็กถูกปล่อยปละละเลย การแก้ไขคงไม่เพียงแต่จะจัดให้เด็กอยู่กับบุคคลที่เหมาะสมเท่านั้น แต่ต้องรวมถึงการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้ผู้ปกครองสามารถปฏิบัติหน้าที่ที่ควร มากที่สุดเท่าที่สามารถ เท่ากับว่าเราต้องสามารถทำให้ผู้ปกครองตระหนักกว่าเขามีส่วนทำให้เด็กอยู่ในสภาพยากลำบากเช่นนั้นได้อย่างไรด้วย
๕. มีความพยายามในครอบครัวที่จะหาทางออกอย่างไร มีการหาทางป้องกันอย่างไร เป็นสิ่งที่ครอบครัวจะต้องค้นหาป้องกันร่วมกัน

Assessment Framework

A map of relevant data to be collected

นี่เป็นปัจจัยที่สำคัญของเด็กและครอบครัว เป้าหมายคือต้องการให้เด็กมีคุณภาพชีวิตที่ดี

๑) ความต้องการเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็ก (Child's Developmental needs) มีประเด็นใดบ้างต้องให้ผู้ปกครองแก้ไขปรับปรุงให้สอดคล้องกับความต้องการของเด็ก

- ด้านสุขภาพ (health)
- การศึกษา (education)
- พัฒนาการทางอารมณ์-พฤติกรรม (emotional behavioral development)
- ความเข้าใจเกี่ยวกับตนเอง (identity ของตนเอง)
- การเรียนรู้เกี่ยวกับครอบครัวชุมชนและสังคม ความสัมพันธ์ของครอบครัวและสังคม (family and social relationships)
- การรู้จักวางตนและปฏิบัติต่อผู้อื่นได้เหมาะสมแก่กาลเทศะ พิจารณาจากการแสดงออกต่อคนอื่น ๆ ในสังคม (Social presentation)
- การมีทักษะดูแลตัวเอง (Self-Care Skills)

๒) ความสามารถในการอุปการะเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครอง (Parenting Capacities) ผู้ปกครองสามารถให้

- การดูแลขั้นพื้นฐาน (basic care) การกินอยู่นอนหลับพักผ่อน
- ดูแลให้เด็กปลอดภัยจากอันตรายใด ๆ ทำอย่างไรให้พ่อแม่สามารถคุ้มครองลูกให้ปลอดภัย (ensuring safety)
- ให้ความอบอุ่นด้านจิตใจหรือสามารถเป็นที่พึ่งทางใจ (emotional warmth)
- มีทักษะในการกระตุ้นพัฒนาการของเด็กตามวัย (stimulation)
- การชี้แนะแนวทางชีวิต (guidance and boundaries) สร้างเงื่อนไขแวดล้อมให้เด็กมีวินัยมีพฤติกรรมที่ดี แทรกแซงพฤติกรรมไม่เหมาะสม กระตุ้นให้เด็กริเริ่มกระทำดีมีคุณธรรมด้วยตนเอง (ชักจูงให้เด็กอาสาสมัครบำเพ็ญประโยชน์เพื่อผู้อื่น) ฝึกให้เด็กรู้จักกำหนดขอบเขตที่เหมาะสมในการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นด้านร่างกายจิตใจและสังคม โดยเฉพาะการกำหนดขอบเขตทางสังคมที่เหมาะสม ต้องให้เด็กรู้จักปฏิบัติตัวเหมาะสมแก่กาลเทศะ ตัวอย่างการปฏิบัติตัวอย่างถูกกาลเทศะ (social presentation) เช่น เด็กหญิงวัยรุ่นที่นั่งกางเกงขาสั้นเอวหลุดไปที่กั้นรบกวนสมาธิของผู้อื่นด้านเพศแม้จะเป็นเสรีภาพส่วนบุคคล ในแง่กฎหมายก็เป็นสิ่งที่ไม่ถูกกาลเทศะ หรือระเบียบของสถานศึกษาได้กำหนดให้สวมเครื่องแบบนักศึกษา การไม่สวมเครื่องแบบมาเรียนเป็นสิ่งที่ไม่ถูกกาลเทศะ แม้ว่าจะไม่มีการรบกวนการเรียนของผู้อื่น วันแต่จะเสนอให้แก้ไขระเบียบให้มีความยืดหยุ่นหรือยกเลิกไปก่อน จึงจะสวมเครื่องแต่งกายชุดลำลองได้ บางกรณีเป็นการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น social adaptability เช่น รุ่นก่อนประพฤติปฏิบัติอย่างไรก็กระทำตามกันไปจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งเรื่อยไป
- สามารถทำให้เด็กเกิดความรู้สึกมั่นคงทางจิตใจได้หรือไม่อย่างไรมีความมั่นคงเสมอต้นเสมอปลาย (stability) ปฏิบัติตนให้เด็กมั่นใจว่ามีความมั่นคงในชีวิต ว่าเมื่อเกิดปัญหาความทุกข์ร้อนก็สามารถพึ่งพาขอความช่วยเหลือจากผู้ปกครองได้ เมื่อมีอันตรายเกิดขึ้นผู้ปกครองจะเข้ามาปกป้องรักษาในครอบครัวที่มีปัญหา เด็กที่พ่อแม่เลือกปฏิบัติจะไม่มีความมั่นคงทางจิตใจ

๓) ปัจจัยทางสภาวะแวดล้อมปัจจัยด้านครอบครัวและสภาวะแวดล้อม (Family and Environmental factors - เป็นฐานของสามเหลี่ยม)

- ประวัติครอบครัว (หรือครอบครัวอุปถัมภ์ถ้าเด็กอยู่ในครอบครัวอุปถัมภ์) การแสดงบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของสมาชิกครอบครัว (family history and function) มีการแสดงบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบระหว่างกันในครอบครัวเป็นอย่างไร เป็นพ่อแม่ที่ถูกต้อง เป็นสามีภรรยาที่ดี มีปัญหาน้ำอวที่ตีใหม่
- การมีส่วนช่วยเหลือของญาติ เครือญาติ (wider family) มาเกี่ยวหนุน บ้างหรือไม่
- ครอบครัวเคยมีการใช้ความรุนแรงหรือเป็นครอบครัวที่ดีมีความเอื้ออาทรต่อกัน
- สภาพบ้านมีความมั่นคงถาวรปลอดภัยหรือไม่ (housing) มีที่อยู่เป็นหลักแหล่งหรือไม่
- รายได้ (income) เพียงพอต่อการทำให้ครอบครัวอยู่ดีมีสุขหรือไม่
- การมีงานทำ หรือรับจ้างทำงาน (employment) หรือไม่
- การมีส่วนร่วมในชุมชนของครอบครัวและการยอมรับครอบครัวของชุมชน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน (family's social integration) ครอบครัวได้เข้าร่วมกิจกรรมชุมชน ชุมชนยอมรับครอบครัวนั้นไหม เด็กได้รับการยอมรับในชุมชนไหม ตัวอย่างเช่น กรณีแม่ลูกสิบ ไม่สามารถมีส่วนร่วมในชุมชนได้ จึงไม่มีคนสนใจความเป็นไป ไม่มี resource สนับสนุนช่วยเหลือจากคนอื่นหรือเพื่อนบ้านในชุมชน
- แหล่งสนับสนุนช่วยเหลือหรือให้บริการในชุมชนทรัพยากรในชุมชน (community resources) มีอะไรที่ครอบครัวจะได้รับบริการบ้าง มีโรงพยาบาล สถานีตำรวจ Daycare ศูนย์ให้คำปรึกษา มีอะไรที่รองรับการดำรงของครอบครัว เช่น มีที่เล่น มีที่ทำกิจกรรมชุมชนตามกฎหมาย ส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชน เพื่อให้เด็กทำกิจกรรมพัฒนาตนเอง ทุกอำเภอต้องมีหรือไม่

คำอธิบายเพิ่มเติม

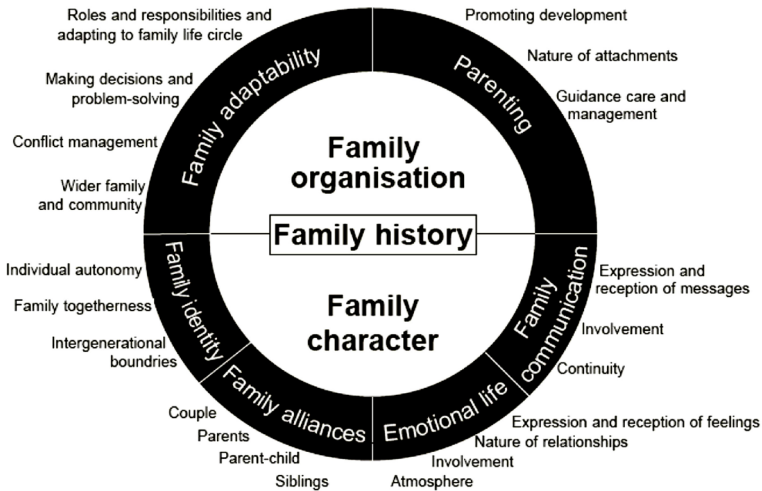
ความแตกต่างของ Family and social relationships และ family's social integration

o family's social integration “เป็นการดูที่ครอบครัว” ว่าโดดเด่นแค่ไหน

o family and social relationships คือ ความสัมพันธ์ระหว่าง ๑) เด็กกับคนในครอบครัว ๒) ความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับบุคคลแวดล้อมอื่นกับเพื่อนบ้าน คนแวดล้อม “เป็นการดูที่ตัวเด็ก” เช่น พ่อแม่หย่า ทิ้งลูกเด็กอยู่ครอบครัวใหม่ เด็กที่อยู่ในครอบครัวไม่ได้รับการยอมรับ ตัวอย่าง ครอบครัวอุปถัมภ์ เราส่งเด็กไปอยู่ ไม่เคยให้เงินกลางวัน เด็กจับปลามากก็ปรุงให้ลูกของตัวเอง นี่คือ family relationship อีกตัวอย่างเช่น เด็กที่ก้าวร้าวในชุมชน เมื่อดู background จะพบว่าเด็กมีปัญหาความสัมพันธ์ในครอบครัว ส่วน family and social relationships ตัวอย่างเช่น เด็กถูกไล่ออกจากโรงเรียน ตัวอย่างในกรณีที่พักติเช่นครอบครัวเรียกเด็กมากินข้าว

กรณีเด็กมีปัญหาสุขภาพจิตหรือพฤติกรรม ต้องขอคำวินิจฉัยจากแพทย์ว่ามีสาเหตุมาจากสุขภาพกาย สุขภาพจิต หรือสภาพแวดล้อมทางสังคม เช่น ปัญหาเรื่อง ๑) ขโมย ๒) ปัสสาวะรดที่นอนของเด็ก

นอกจากปัญหาข้างต้นแล้ว เด็กยังมีพยาธิสภาพทางจิตอื่นได้อีก เช่น Anxiety Stress Low self-esteem Inadequacy Aggressive Conduct disorder and Cognitive disorder เป็นต้น และต้องวินิจฉัยสาเหตุของแต่ละอาการและกลุ่มอาการ ด้วยว่ามีสาเหตุมาจากสุขภาพกาย เช่น ความผิดปกติของสมอง) สุขภาพจิต เช่น การขาดรัก การต้องการการยอมรับนับถือจากผู้อื่นอย่างมาก หรือสภาพแวดล้อมทางสังคม เช่น พ่อแม่ผู้ปกครองถ่ายทอดแบบอย่างที่เป็นปัญหาให้

การใช้ชีวิตครอบครัวหากมีทั้ง ๓ คำ ในครอบครัว ได้แก่ ๑) ความรัก ๒) ความเข้าใจ ๓) ความผาสุก ความผาสุกมาจากทุกหัวข้อ ส่วนความรัก ความเข้าใจ มาจากการสื่อสารกัน ในการเก็บข้อเท็จจริงต้องดูที่ family adaptability

Family assessment tools

ประวัติครอบครัว

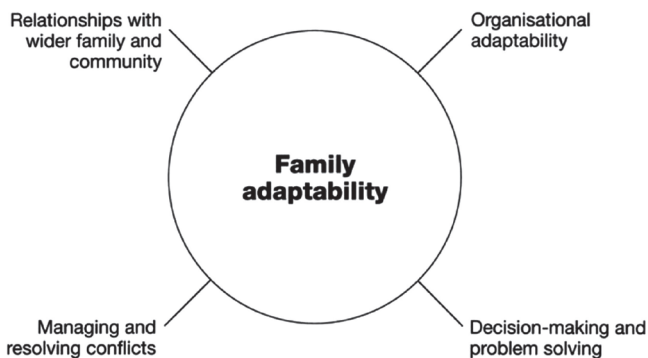
๑. โครงสร้างความสัมพันธ์ภายในครอบครัว (Family organization)

๑.๑ การปรับตัวของครอบครัว (Family adaptability)

Elements of the family adaptability component of the family organisation dimension

OHP 12

- การแสดงบทบาทหน้าที่และ ความรับผิดชอบสามารถเป็นแบบอย่างในการถ่ายทอดให้รุ่นถัดมาได้หรือไม่ (organizational adaptability) ประวัติชีวิตผู้ปกครองในวัยเด็กว่าถูกลีภัยดูดีหรือไม่ ต้องเผชิญความสูญเสีย ความเจ็บป่วยมาอย่างไรบ้าง ตัวอย่างเช่น การที่เด็กมาขายพวงมาลัยเพื่อหาเลี้ยงครอบครัว พ่อแม่ไม่รับผิดชอบเลี้ยงดูลูกยังต้องให้ลูกหาเลี้ยงครอบครัว พ่อที่กินเหล้า แม่หาเลี้ยง ชายลูกสาว กรณีนี้ดูบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ (ดูตามสามเหลี่ยม) บทบาทหน้าที่สามีภรรยา นั้นต้องรับผิดชอบ (ฐานสามเหลี่ยม) เช่น ทหารรายได้ หาที่อยู่มั่นคงปลอดภัยมั่นคงถาวร จุดที่สำคัญคือ การจัดสัดส่วนในบ้าน พ่อแม่ต้องจัดระบบให้เกิดความปลอดภัย ความเป็นส่วนตัวให้แต่ละคนไม่สามารถรบกวนกันในการอยู่อาศัยได้ เช่น คนที่อยู่ในบ้านห้องเดียว ส่วนในบ้านที่มีพ่อแม่ลูกและปู่ย่าตายายที่ไม่ได้ทำงานแต่มีอำนาจเหนือพ่อแม่ ๆ ไม่สามารถปกป้องลูกได้ นี้เกิดความผิดปกติของชีวิตครอบครัว จากนิทานเซนพระที่เทศน์แก่ เจ้าภาพนิมนต์ให้ไปปรับการถวายภัตตาหารเสร็จแล้ว ก็รอให้ท่านอวยพร เข้าไปขอให้อวยพร พระกล่าวว่า

“ให้ปู่ย่าตายายตาย ลูกตาย หลานตาย” ท่านอธิบายว่า หากครอบครัวของเขาทยอยตายตามรุ่นก็จะเป็นพร แต่หากพ่อแม่ตายก่อนปู่ย่าตายาย ก็จะขาดคนหาเลี้ยงครอบครัว กรณีที่เขาบอกว่าเขาเป็นคนดีจากการทบทวน แสดงว่าเขาขาดทักษะในการเลี้ยงดู การเลี้ยงลูกให้มีพฤติกรรมที่ดีทำได้ด้วยการสอนและกระตุ้นพัฒนาการอย่างมีส่วนร่วม ไม่ว่าจะเป็นการเล่น การกิน ทำกิจวัตรส่วนตัว ด้วยการใช้ชีวิตพร้อมทุกข์ร่วมสุข ให้ความยืดหยุ่นทางจิตใจ ย่อมทำให้ลูกมีพฤติกรรมที่ดีและสร้างความรักผูกพันที่แน่นแฟ้นระหว่างพ่อแม่กับลูกได้อย่างแน่นอน ไม่ใช่การให้รางวัลและลงโทษลูก

- การตัดสินใจและการแก้ปัญหา (decision making and problem solving) เช่นผู้ปกครองในฐานะเป็นบุคคลคนหนึ่งสามารถปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ ได้หรือไม่ มีทักษะในการจัดการปัญหาหรือไม่บางครั้ง conflict ก็ไม่ใช่ conflict เราต้องดูว่ารายการไหน น่าสนใจกว่ารายการไหน เช่น สมาชิกครอบครัวคู่อช่อง ๓ อีกคนอยากคู่อช่อง ๙ ต้องนั่งคุยตกลงหารือกัน เช่น แบ่งกันดูหรือหารอว่าจะไปดูกับเพื่อนบ้าน ต้องถามเขาว่า คุณมีความชอบที่แตกต่างกันในเรื่องใดบ้าง เช่น คนที่ชอบอาหารทะเล อีกคนกินเนื้อ จะแก้ปัญหาอย่างไร เช่น กินของกลาง ๆ เช่น เนื้อ ปลา กินร่วมกัน หรือต่างคนต่างกิน การพูดคุยในชีวิตประจำวัน ๒๔ ชั่วโมง ไม่ควรถามเขาว่าเคยขัดแย้งกันและแก้ปัญหาอย่างไรไหม แต่ให้เขาเล่าออกมาเองว่าเป็นอย่างไร หลังจากนั้นจึงค่อยซักถามเพิ่มเติม เมื่อต้องการรายละเอียด

- การจัดการความขัดแย้ง (Managing and resolving conflicts) เช่น ผลกระทบต่าง ๆ ที่พบในประวัติครอบครัว ดูว่ามีเหตุการณ์อะไรที่สำคัญในชีวิตซึ่งอาจเป็นภาวะวิกฤติครอบครัวสามารถจัดการได้หรือไม่ ปัจจุบันประวัติความเป็นมาของครอบครัวมีอิทธิพลต่อเด็กอย่างไร เช่น ผู้ปกครองบอกว่าตอนเล็ก ๆ ถูกตี โตขึ้นจะไม่ตีลูกเด็ดขาด ผู้ปกครองบางคนบอกว่าได้ดีเพราะลูกตีก็จะตีลูกต่อ

- พิจารณาความสัมพันธ์ ระหว่างครอบครัวกับเครือญาติและชุมชน (Relationships with wider family and community) ทั้งในครอบครัวนี้และในหมู่เครือญาติเป็นอย่างไร เช่น ในครอบครัวขยาย ครอบครัวมีสัมพันธ์ภาพกับพี่น้องชุมชนอย่างไร เช่น มีญาติเหมือนไม่มี พี่งพาอะไรไม่ได้เมื่อตกอับญาติไม่เข้ามาช่วยเหลือ หรือชุมชนที่ต่างคนต่างอยู่ เช่น ความสัมพันธ์ในชุมชนวัดพระธาตุนคร ที่เดิมต่างคนต่างดูแลลูกตนเองต่างคนต่างมีปัญหา เขาคิดว่ามีปัญหากับลูกวัยรุ่นเพราะเด็กยุ่งกับยาเสพติด เรื่องเพศ ในที่สุดชุมชนรู้ว่ามีปัญหาจากความเห็นห่างระหว่างเด็กกับครอบครัวและชุมชน จึงเริ่มร่วมมือกันสร้างสังคมที่พึงปรารถนาทั้งในครอบครัวและชุมชน

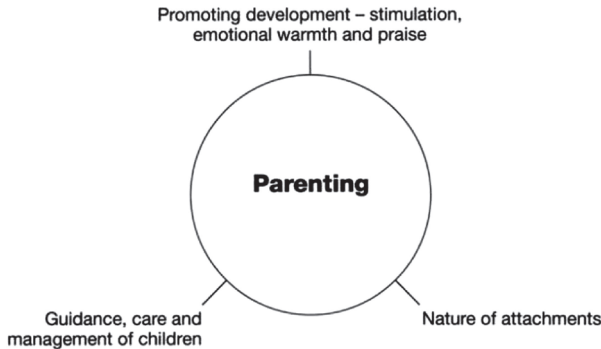

๑.๒ การเลี้ยงดู / การเป็นพ่อแม่ (Parenting)

Elements of the parenting component of the family organisation dimension

OHP 13

- การส่งเสริมหรือกระตุ้นพัฒนาการตามวัยเด็กของพ่อแม่ผู้ปกครอง (Promoting development - stimulation, emotional warmth and praise) พ่อแม่ต้องรู้พัฒนาการตามวัยของลูก เช่น เด็ก ๖ ขวบ เคลื่อนไหวได้ เขาต้องไม่ปล่อยให้อยู่นอกสายตา เด็กที่อายุ ๒ ขวบ ที่ไม่สามารถทำตามสั่งได้ เพราะเด็กไม่เข้าใจ ครอบงำลูกที่ดีได้ เขาไม่มีความเข้าใจพัฒนาการตามวัย เด็กยังไม่สามารถแยกแยะผิดถูก การพัฒนาสมองเป็นดอกไม้ตูม สมองส่วนที่เคลื่อนไหวก่อนและพัฒนาในเรื่องอารมณ์ ส่วนสมองที่คิดผิดถูกได้ (Prefrontal cortex) เป็นเหมือนปลายกลีบดอกไม้ จะพัฒนาเมื่ออายุ ๗ ปี ที่เด็กจะเข้าโรงเรียน ๒) การเติบโตของสมองส่วนกลางที่จะโตขึ้นเร็วมาก คือพัฒนาการด้านอารมณ์ การสร้างความไว้วางใจระหว่างเด็กกับคนแวดล้อม ดังนั้น ๒ ปีแรกของชีวิตเป็นช่วงเวลาทอง ในบางประเทศให้พ่อแม่ลาเลี้ยงลูกได้

จุดนี้เป็นส่วนสำคัญของการเกิด Resilience (คือการฟื้นตัวของจิตใจ) เด็กบางคนมี resilience สูง เพราะในช่วงปฐมวัย เด็กไปอยู่กับยายที่มีความเมตตาสูง มีการดูแลช่วงปฐมวัยที่ดี เด็กบางคนที่อยู่กับพ่อแม่กลับถูกปล่อยปละละเลยและทารุณกรรมในช่วงนี้จะมี resilience ต่ำ

ดร. ประภาพรณ เล่าถึงการเติบโตด้านสมอง จะเห็นว่าเราต้องดูแลพัฒนาการทางสมองของเด็ก สมองเริ่มพัฒนา ตั้งแต่อายุครรภ์ ๒๕ วัน เมื่ออายุครรภ์ ๓ เดือน สมองส่วนการได้ยินพัฒนา และหยุดการทำงานหลังสุดเมื่อเสียชีวิต เมื่อลูกอยู่ในท้อง

๓ เดือน มีข้อเสนอแนะให้พ่อพูดกับลูก ลูกจะปรับตัวกับเสียงของพ่อ ประสาทหูที่ได้ยินและทำงานเป็นส่วนสุดท้าย สำหรับคนใกล้ตายจึงมักจะนิมนต์ให้พระสวดให้ไปสู่สวรรค์ หรือสวดมนต์ในศาสนาเพื่อให้เขาสงบและมีความพร้อมที่จะจากไปด้วยดี แม้ว่าการพูดสื่อสารยังเป็นไปไม่ได้ แต่เด็กเริ่มติดต่อกับพ่อแม่ตั้งแต่อายุในท้อง การฟังดนตรีต้องมีการศึกษา คลื่นเสียงบางส่วนสามารถกระตุ้นพัฒนาการทางอารมณ์ของเด็กได้ตั้งแต่ออยู่ในครรภ์

สิ่งที่จำเป็นอีกอัน คือ การใช้ชีวิตร่วมทุกข์ร่วมสุขกัน หรือ Emotional life (ซึ่งจะอธิบายต่อไปใน หัวข้อ ๒)

- ลักษณะของความผูกพันระหว่างกันของพ่อแม่ผู้ปกครองและเด็ก (Nature of attachment) ตัวอย่าง ใน VDO การอบรมของ Dr. Bentovim ปี ๒๐๐๙ แสดงให้เห็นว่าต้องทำตั้งแต่เด็กอายุ ๓ เดือนการพูดคุยต่าจ้องตาดูด้วยสีหน้ายิ้มแย้มเบิกบานเป็นการสื่อสารด้วยภาษากาย ท่าทางที่พูด สายตาของแม่ที่มีความรัก ความระมัดระวังเป็นห่วงลูกส่งผ่านมาทางสายตา ตัวอย่างเช่น คนโกรธ มี adrenalin ถูกฉีดเข้ามาในกระแสโลหิต สายตาจ้องด้วยความโกรธ ความรัก ความชื่นชม มีความแตกต่างกัน คนที่กระทำกันจะสื่อสารกันได้ คนอื่นอาจไม่เข้าใจ เช่น จากจิตสู่จิต การมี nature of attachment จำเป็นต้องสร้างขึ้น เช่น ในโรงพยาบาลรามาริบัติเป็นแห่งแรกที่ให้อุ้มลูกแนบอกดูนมแม่ทันทีเพื่อสร้าง attachment และสร้าง bonding สถิติที่คลอดแล้วทั้งจึงไม่ค่อยมี

- สามารถดูแลจัดการ (guidance, care and management of children) กระตุ้นการเรียนรู้ ชี้แนะแนวทางชีวิต สร้างเงื่อนไขแวดล้อมให้เด็กมีวินัยมีพฤติกรรมที่ดี แทรกแซงพฤติกรรมไม่เหมาะสม กระตุ้นให้เด็กริเริ่มกระทำดีมีคุณธรรมด้วยตนเอง (ชักจูงให้เด็กอาสาสมัครบำเพ็ญประโยชน์เพื่อผู้อื่น) ฝึกให้เด็กกำหนดขอบเขตที่เหมาะสมในการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นได้อย่างไรหรือไม่ตัวอย่างของ Guidance เช่นการกำหนดกฎเกณฑ์ที่เหมาะสม การทำ internal control-external control เกี่ยวข้องกับคุณธรรม จริยธรรม สามารถมีปฏิสัมพันธ์กับคนได้ถูกกาลเทศะ ส่วน Care เป็นการดูแล Management การดำเนินการ ดูเด็ก กิน นอน เล่น เรียน เอาเด็กเข้าโรงเรียน วิธีประเมินโดยใช้ “กิจวัตร ๒๔ ชั่วโมง” ให้เขาอธิบายว่าเขาทำอะไร เราจะต้องนำสิ่งที่เขาเล่ามาประเมินตามความต้องการในการพัฒนาจะเห็นว่าเขาได้ทำตามหรือไม่ หรือทำในทางลบ หากต้องประเมินครอบครัวอุปถัมภ์ Guidance care and management เช่น ลูกต้องรู้หน้าที่ว่าตื่นกี่โมง ต้องไปโรงเรียนเองในช่วงวัยตั้งแต่สิบสองปี แต่หากเด็กอนุบาลต้องเดินไปโรงเรียนเอง การจัดการของผู้ปกครองย่อมมีปัญหา

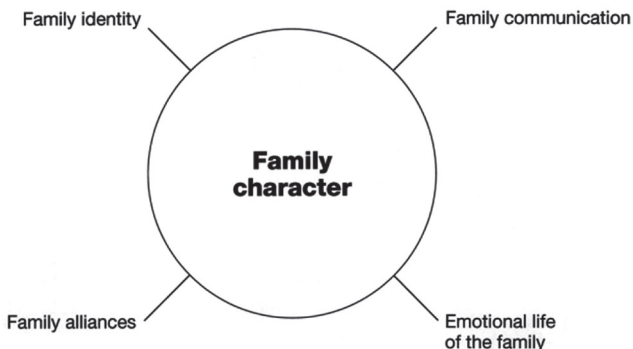

๒. ลักษณะของครอบครัว (Family character)

OHP 11

Components of the family character dimension

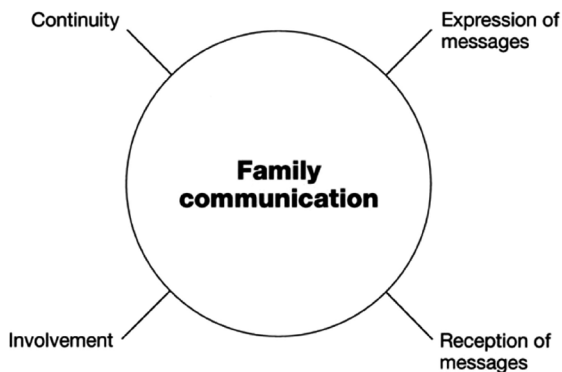

๒.๑ การสื่อสารภายในครอบครัว (Family Communication)

OHP 16

Elements of the family communication component of family character

- Expression of messages (มีการแสดงออกถึงสารที่ต้องการบอก) มีความพร้อมที่จะรับฟังความต้องการ ความเห็นและการร้องขอความช่วยเหลือระหว่างกัน หรือไม่เช่น เด็กที่พ่อแม่ถามไม่ตอบหรือตอบว่าไม่รู้ ถือว่าเป็นการแสดงออกของเด็กว่าเด็กมีปัญหาที่ต้องช่วยเหลืออย่างเร่งด่วน ไม่ใช่โกรธและทำร้ายเด็ก “เด็กที่พูดเสียงธรรมดา “เด็กที่พูดเสียงดังใส” พ่อแม่มีมือใหม่พูดว่า “เข้าบ้านเดี๋ยวนี้” ความผิดปกติในเรื่องกิริยาท่าทางเป็นการขอความช่วยเหลือ เด็กที่กลับบ้านมาเศร้า หรืออาละวาด เรามีหน้าที่เข้าไปติดตาม คือ ความเชื่อมโยงเป็นการเข้าไปเกี่ยวข้อง เป็นการใส่ใจสนใจ รับรู้ ความทุกข์ร้อน ความนึกคิดของคน ๆ นี้ และมีปัญหาดูแลและจัดการ บางคนกลับบ้านมาแล้วหมกตัวก็เลยปล่อยไว้ บอกว่า let time cure แบบนี้ถือว่าเป็นการเพิกเฉย

- มีความตระหนักและพร้อมที่จะตอบสนองต่อความต้องการ ความเห็น หรือข้อเรียกร้องใด ๆ ระหว่างกันหรือไม่ (Reception of messages)

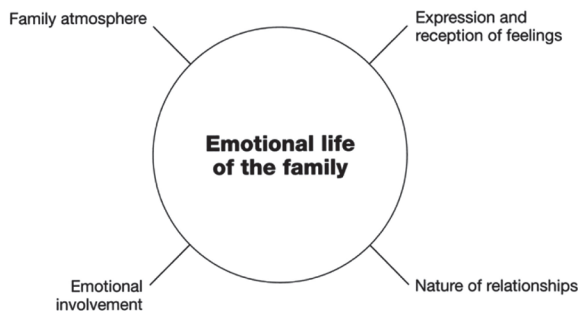
- มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันอย่างเสมอต้นเสมอปลายหรือไม่ (Continuity) มี “สมานัตตา” เช่น พ่อแม่กลับบ้านมาอารมณ์เสียใส่ลูก เด็กจะไม่เข้าใจ ในการดำเนินชีวิต เราต้องอารมณ์ปกติ คนที่เข้ามาคุยจะคอยสังเกตจังหวะ หากไม่เป็นไปตามนั้นจะทำให้ไม่สามารถแก้ปัญหาเราต้องจัดกิจกรรมครอบครัว ตัวอย่างของ “การเยี่ยมบ้าน” ครอบครัวจะระแวงระวัง แสเสร้างเตรียมการ วิธีการที่เหมาะสมคือการจัดกิจกรรมเพื่อให้เขามาทำกิจกรรม ออกแบบเกม ไม่ใช่ผูกตาพ่อแม่จ้องแข่งกัน ที่ควรทำคือ เดินป่า ไปสวนสนุก ดูปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน

๒.๒ ชีวิตร่วมทุกข์ร่วมสุขกัน (Emotional Life)

OHP 17

Elements of the emotional life of the family component of family character

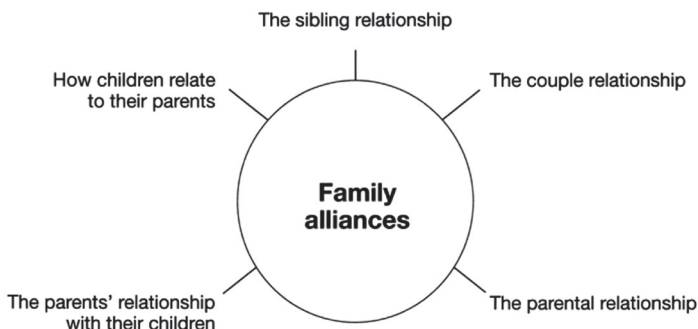
- การใช้ชีวิตร่วมทุกข์ร่วมสุขกัน (Emotional life) ประกอบด้วย คำสามคำ ในครอบครัว คือ ๑) ความรัก ๒) ความเข้าใจ ๓) ความผาสุก ความผาสุกมาจากทุกอัน ความรักมาจากการสื่อสารกัน มีการแบ่งปันแลกเปลี่ยน (sharing) ด้านอารมณ์จิตใจ เป็นการเข้าถึงอารมณ์ ความรู้สึกของคนอื่น เช่น ลูกเดินหน้าบึ้งเข้าบ้านมา พ่อแม่ต้องรู้ว่าลูกมีปัญหารับรู้ความทุกข์ใจของลูก ทำให้ลูกมีความรู้สึกที่ดี ทำบ้านเป็นที่มีความอบอุ่นเปรียบเหมือนคำว่า “Home is where the heart is.” ตัวอย่าง เด็กที่แสดงกิริยาบึ้งตึงเป็นการส่งข่าวสาร โดยธรรมชาติ แต่ feeling เป็นการแสดงอารมณ์ความรู้สึกของคนนั้น เช่น อารมณ์เศร้าเสียใจ ที่สูญเสียพ่อแม่ สามิ ภรรยา คนมีการแสดงออกถึงความเศร้า หากมีคนพูดว่า “เศร้าไปทำไม” นั้นไม่ถูก สิ่งที่เขาแสดงออกคือเขาต้องการคนให้กำลังใจ ปลอบใจว่าแม่เราไม่เห็นท่านอีก ให้นึกถึงความสุข สิ่งดี ๆ กับท่าน เป็นช่วงเหตุการณ์ที่น่าจดจำมากกว่า แม่ตัวไม่อยู่แต่ความรู้สึกที่ดียังอยู่ ตอนนี้อามีหน้าที่จัดการงานศพ พิธีการงานศพเพื่อปลอบประโลมคนเป็น เพื่อดึงความเศร้ามาจัดการ เพื่อให้ผู้ตายมีความสุข เพื่อส่งสู่สวรรค์ เป็น gimmick เป็นการทำให้รู้สึกว่ามีแม่เขาจะตายแต่ยังอยู่ เขายังไม่ได้ไปไหน ตามหลักปรัชญาจสมุปปาท เขาไม่มีอยู่แล้ว แต่วิญญาณมีไม่รู้จักแสดงออกและการรับอารมณ์ความรู้สึกซึ่งกันและกัน (Expression and reception of feelings)
- ลักษณะของความสัมพันธ์ที่มีต่อกัน (Nature of relationships) ถ้าคนหนึ่งอารมณ์เสียอีกคนช่วยคลายอารมณ์ของอีกคน หรือการเข้าไปลูบหลัง หรือการเข้าไปลูบหัว จะช่วยทำให้เขารู้สึกดีขึ้น nature of relationship เป็นการแสดงให้เห็นว่าจะมีปฏิสัมพันธ์ที่เข้าไปเกี่ยวข้องอย่างไร การเร้าเติมเชื้อไฟ อีกฝ่ายมีความสุขแต่อีกคนอารมณ์ไม่ดี เช่น อีกคนที่แหยงกันจะเกิดการอิจฉา ลูกที่ตีใจได้เกรด ๓.๘ แต่พ่อพูดว่า “ได้แค่นี้” ลูกฟังแล้วจะห่อเหี่ยวลง
- ความตระหนักและการตอบสนองความต้องการด้านจิตใจของผู้อื่น (Emotional involvement)
- บรรยากาศภายในครอบครัว (Family atmosphere) (มีความผาสุกหรือไม่)

๒.๓ สมาชิกในครอบครัวและการเกี่ยวพันกัน (Family alliances)

OHP 18

Elements of the family alliances component of family character

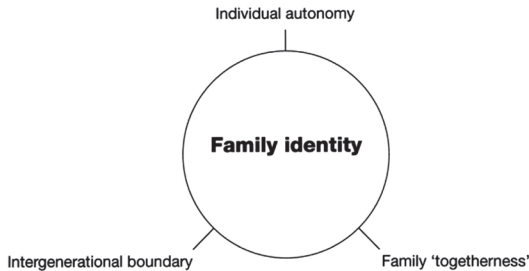
- คู่สมรสในฐานะสามีภรรยา ว่ามีการช่วยเหลือเกื้อกูลในทางบวกอย่างไร alliance กัน หากสามีภรรยาเป็น enemy กัน
- พ่อแม่พ่อกับแม่มีวิธีการเลี้ยงลูกเหมือนกัน หรือต่างกันอย่างไร มีส่วนร่วมในการเลี้ยงลูกอย่างเสมอภาคกันหรือไม่
- พ่อแม่กับเด็ก ตัวอย่าง เด็กที่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับพ่อ พ่ออุ้มเด็กนั่ง แต่แม่อุ้มแล้วเด็กกระสับกระส่าย นี้แสดงว่า พ่อลูกเป็น
- พี่น้องลงรอยกันหรือไม่ สนิทศमानกันไหม เราต้องดูความเป็นมิตร สนับสนุนเกื้อกูลกันแค่ไหน อย่างไร ความเป็นกัลยาณมิตรระหว่างสามีภรรยา แม่ลูก ซึ่งเกี่ยวข้องกับ family communication การเป็นกัลยาณมิตร เป็นมิตรที่คอยช่วยเหลืออุ้มให้เป็น ตัวอย่างเช่น ในยุคถังไต้จงที่มีขุนนางพุดซัด เช่น ไม่ควรเก็บภาษี ตอนที่ชาวนาเดือดร้อน หยุดทำสงคราม ฮองเต้โกรธมากจะสั่งประหาร แต่มีฮองเฮาดีเป็นกัลยาณมิตรที่ย่อนถามฮองเต้ว่า สิ่งที่เขาขذنนั้นทำให้ท่านดูแลราษฎรได้จนเป็นที่รักเคารพแล้วท่านจะโกรธเขาทำไม ในที่สุดได้สติ แล้วกลับยกย่องขุนนางผู้นี้ว่าเป็นกัลยาณมิตร พ่อแม่ที่ไม่ยอมแทรกแซงปัญหาลูกเพราะกลัวลูกโกรธหรือไม่รักยอมไม่ใช้กัลยาณมิตรของลูก

๒.๔ ลักษณะเฉพาะของครอบครัว (Family Identity) identity เป็นการบอกลักษณะเฉพาะของครอบครัวนี้

OHP 19

Elements of the family identity component of family character

- ลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล (individual autonomy) หากไม่มี individual autonomy เช่น สถานดูแลไม่สามารถทำให้เกิดความยืดหยุ่นมาก ๆ ได้แต่ครอบครัวทำได้ เช่นกินข้าวสามทุ่มเพราะเพิ่งเดินทางกลับมา แล้วไม่ได้กินข้าว เด็กบางคนฝึกละครกลับบ้านช้า เด็กนั่งรอหมอลแล้วเอาขนมมากิน แต่ไม่ใช่เป็นประจำ หากใช้วิธีนี้เป็นประจำในบ้านพักแบบนี้ทำไม่ได้ การบริหารให้เกิดความยืดหยุ่น หลากหลาย “ผู้ดูแลที่มีความยืดหยุ่นสูง เข้าใจความต้องการ จะทำให้มี individual autonomy”

- การอยู่พร้อมหน้าพร้อมตากัน (Family togetherness) เช่น กินข้าวพร้อมกัน ไปทำบุญด้วยกัน ปฏิบัติกิจวัตรร่วมกัน ในครอบครัวควรมีเงินต้องกินข้าวเย็นร่วมกัน ๑ มื้อเป็นอย่างน้อย ซึ่งจะสร้างวงจรย้อนหลังขึ้นไปได้และเกิด family identity เช่นวันหยุดสงกรานต์ทำบุญร่วมกันเป็นหมู่ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ร่วมกันในทางบวก แต่ไม่ใช่บังคับกัน เช่น ประชุมจัดกิจกรรมวันวาเลนไทน์ด้วยกัน จัดงานแล้วมาพร้อมกัน แสดงให้เห็นว่ามี family togetherness

- ขอบเขตความสัมพันธ์ระหว่างคนแต่ละวัย (Intergenerational boundary) ในครอบครัวมีเส้นแบ่งความสัมพันธ์ในคนแต่ละรุ่นโดยปกติ แต่ละรุ่น พ่อแม่ไม่แสดงบทบาทนำในครอบครัว ปู่ย่าให้คำปรึกษา แต่ไม่เข้ามายุ่งจัดการกับลูกหลานเอง แบบนี้จะมีปัญหาว่าไม่มีขอบเขตที่เหมาะสม หรือพ่อแม่ไม่ให้ความเคารพจะเกิดปัญหา intergeneration หรือหลานที่ไม่เคารพ ตัวอย่าง ที่ลูกหลานไม่ให้ความเคารพ เราต้องไปดูว่ามี identity ของเขา

The Family Assessment Model of Family Functioning
Descriptors for families with 'reasonable strengths'

OHP 6

ตัวอย่าง การใช้ Family assessment model กับครอบครัวที่มีความเข้มแข็ง จากประวัติครอบครัว (family history) จะพบว่า

๑. Family organization

๑.๑ Family adaptability

- Flexible ในครอบครัวที่ปกติต้องมีความยืดหยุ่น เช่น เมื่อเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ ครอบครัวเปลี่ยนจากนั่งรถเบนซ์ เป็นมานั่งรถเมย์ ถ้าครอบครัวที่มีปัญหาจะไม่ยืดหยุ่น

- Well organized มีการจัดระบบอย่างดี ลูกหลานเชื่อถือปู่ย่าตายาย มีการจัดระบบ ให้รู้ว่าจะดำเนินชีวิตอย่างไร ต่างจาก chaos ที่ไร้กฎเกณฑ์ เช่น ไม่มี กำหนดเวลากินข้าวตามใจปาก แต่หาก flexible ปกติกิน ๖ โมงเย็น แต่ประชุมเลิกช้า กินช้า มีการจัดพื้นที่ในบ้านที่มีเพียงห้องเดียวด้วยการใช้ลังไม้ต่อขึ้นเป็นแผงกั้น พ่อแม่ นอนคนละมุมกับลูก ตอนนี้ให้เป็นห้องนอน ห้องกินข้าว ห้องทำงาน เช่น ห้องในโรงแรม เช่น ใช้เป็นห้องประชุม กินเลี้ยงในบ้าน รวมถึงเรื่องการจัดระเบียบชีวิต แต่ไม่ใช่กฎเหล็ก ไม่ใช่ลักษณะของการลงโทษ แต่เป็นการใช้การควบคุมจากภายนอกด้วยการสร้างบรรยากาศให้ใช้ชีวิตมีระเบียบวินัย

- Individual needs net การนำความต้องการส่วนบุคคลมาสานเข้าด้วยกัน เช่น การกินอาหารที่ต้องกินแตกต่างกัน ทำอย่างไรให้การตอบสนองแต่ละรายที่ต่างกัน อยู่ร่วมกันได้ ตัวอย่างเช่น อาหารบนเครื่องบิน ที่รสชาติไม่ถูกใจ แต่ทุกคนกินได้ มี ๒ อย่างให้เลือกได้ เช่น อาหารประเภทไก่ ทุกชาติศาสนาให้กินได้ เช่น เนื้อ หรือปลา ไม่เอาแกะ กระจายมาให้กิน เพื่อให้ความต้องการส่วนบุคคลแต่ละคนเป็นไปได้ โดยกลมกลืน

กับคนอื่น ๆ เป็นการสานต่อเอาความต้องการที่แตกต่างกันให้เป็นหนึ่งเดียว ครอบครัวต้องสามารถให้คนแต่ละคนปรับตัวได้ เช่น บางคนอยากนอนตอนหัวค่ำ เราอาจใช้ไฟคอมในการทำงาน

- Decision/Conflicts คือ การตัดสินใจในปัญหาเพียงพอใหม่ เช่น การเรียกว่าครอบครัวเข้มแข็ง ต้องได้รับการบริหารจัดการที่เพียงพอ เช่น ลูกแย่งของเล่นกัน ลูกอีกคนร้องไห้ (ที่แย่งคืนมา) พ่อแม่มักตีคนที่ ไม่ร้อง ลูกจะเคียดแค้นน้อย บางรายวางแผนฆ่าน้องเพราะน้องทำให้พ่อแม่ลงโทษทุบตี ตัวอย่างของกรณีที่ไม่ดี คือ minimum adaptation ไม่มีความยืดหยุ่น ปรับตัวไม่ได้ ถ้าใครมีปัญหาที่จะปรับตัวไม่ได้ ผลคือ มีความขัดแย้งอย่างต่อเนื่องจนโตเป็นผู้ใหญ่ก็จะฆ่ากันตอนโต ครอบครัวที่ขัดแย้งกันสมาชิกก็จะเปื้อนระอา เด็กที่ออกจากบ้านเพราะเหตุนี้

- ความเป็นเอกภาพ มีส่วนร่วมมีวัฒนธรรมแบบเดียวกัน (Connected to family community) ซึ่งจะเกิดขึ้นในครอบครัวที่ปกติมีการทะเลาะเบาะแว้ง หากมีลักษณะต่างคนต่างอยู่ ขัดแย้ง ทะเลาะเบาะแว้ง

การมี Family adaptability ที่ดีต้องสามารถเอาความต้องการของทุกคนมารวมกันและตอบสนองความต้องการร่วมกันได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสามารถถ่ายทอดทักษะ หน้าที่ความรับผิดชอบจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งได้ ด้วยการใช้ชีวิตครอบครัวร่วมกัน

๑.๒ Parenting

- emotional warmth ถ้าเป็นพ่อแม่ที่เหมาะสม ต่างคนต่างคอยคำจุนให้กำลังใจ ความเชื่อมั่น

- stimulation provided สามารถกระตุ้นพัฒนาการตามวัยได้ครบถ้วนตามที่ควรจะเป็น

- responsive care-giving มีการตอบสนอง ให้ความดูแล มีการตอบสนองความต้องการด้านต่าง ๆ ตามความต้องการของเด็ก ไม่ใช่เพิกเฉย ตัวอย่างเช่น ลูกขอเงินแม่ซื้ออุปกรณ์ แม่บ่นว่าโรงเรียนมีแต่เรื่องต้องจ่าย ที่ควรทำคือ แม่อาจจะให้ยืมไปก่อน หรือหาวัสดุทดแทน การจัดบอร์ดวาเลนไทน์ที่แสดงความรักต่อมนุษยชาติ แต่ลูกไม่มีสี ไม่มีเงิน พ่อแม่ควรหากระดาษสีทดแทนที่อาจจะสวยงาม เป็นการตอบสนองความต้องการจำเป็นของเด็ก

- secure attachments เป็นการสร้างความรักความผูกพัน เป็นการสร้างความรู้สึกรัก ปลอดภัย และช่วยเหลือ ได้ทุกเรื่อง ต้องบอกและถ่ายทอด เพื่อแสดงให้เห็นว่า เรามี secure attachment กับเด็ก เช่น การทดลองเอาคนแปลกหน้าเข้ามาในห้องขณะที่แม่ไม่อยู่ เด็กบางคนที่อยู่กับผู้ปกครองแล้วรู้สึกปลอดภัย แต่ถ้าพ่อแม่หัวเราะ

เวลาลูกร้องไห้ลูกเกาะพ่อแม่ เด็กไม่แน่ใจว่าพ่อแม่จะกลับมาได้อย่างไร ส่วนเด็กที่โบกมือ ยิ้มให้พ่อแม่ออกมาทำงานแสดงว่าเด็กรู้สึกมั่นคงผูกพันกับพ่อแม่

- appropriate guidance ในครอบครัวที่ทำหน้าที่ (function) ได้ดี ต้องมีการชี้แนะที่เหมาะสม เช่น คุยให้ลูกรู้เรื่องสุขภาวะอนามัยด้านเพศ เช่น คุยกับ ลูกชายว่าเวลาที่นมขึ้น จะเจ็บ นมแตกพาน ส่วนเด็กหญิงจะมีอาการเจ็บนม ปากแห้ง อุณหภูมิสูงขึ้น จิตใจวูบวาบไม่ค่อยอยู่เป็นสุขเหมือนตอนเด็ก ต้องมีการอธิบายพูดคุย ไม่ใช่อธิบายเรื่องเพศสัมพันธ์ การมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัยแต่ต้องสอนลูกให้มีขอบเขต การคุมอารมณ์เพศ สลายอารมณ์เพศ รวมถึงทางสังคม เช่น ไม่ควรสวมรองเท้าแตะ ในสถานที่ ๆ ไม่ควรเข้าไป ต้องดูที่กาลเทศะ

- การ guidance ต้องดูตามพัฒนาการตามวัย ต้องชี้แนะทางที่เหมาะสม เช่น เรื่องสุขอนามัยเรื่องเพศ สอนประถมศึกษาตอนต้นไม่ต้องสอนเรื่องนี้ หรือการปลูกฝัง อารมณ์เพศให้มี orgasm แก่เด็ก การขายถุงยางอนามัยไม่ควรทำเพราะเด็กไม่มีโอกาสมี เพศสัมพันธ์กับใคร ควรสอนเรื่องการจัดการและดูแลอารมณ์เพศของตนเอง กระตุ้นให้ ทำกิจกรรมทดแทนการมีเพศสัมพันธ์ เด็ก ๖ ปี การงดเว้นให้เขาทำสิ่งที่เหมาะสมคือ การเปลี่ยนจุดสนใจ เด็กวัยนี้มีสมาธิไม่นาน การเปลี่ยนความคิดของเด็กต้องปรับใช้ใน เด็กวัยนี้ เด็ก ๙ ขวบที่ IQ ไม่ดีเราต้องปฏิบัติกับเขาตาม IQ ของเขา เด็กประถมรับรู้ เหตุผลโดยการรับฟังไม่สามารถแยกแยะผิดถูกเองได้ เด็กวัยรุ่นมองส่วนหน้าทำงาน เขาจะถาม “ดีชั่วก็สมมติ” การมีกรอบระเบียบทำให้สังคมดำเนินไปได้ การบอก “ถูก” เป็นเรื่องที่สังคมสมมติ หากต่อต้านก็จะถูกสังคมตัดออกไป หากไม่สามารถทำได้ก็หา แนวร่วมให้คนขอความเห็นชอบจากคนส่วนใหญ่ หรือตัวอย่างของการต่อต้านสังคมเป็น การไม่ทำตาม ต่างจากนักปฏิรูปซึ่งเป็นการแกล้งดึกาให้ลูกต้องตามคนส่วนใหญ่ทำ แต่ใน ครอบครัวที่ไม่มีความเข้มแข็งจะแสดงออก เช่น ไม่ช่วยชี้แนะแนวทางแก้ปัญหาให้ลูก แต่ใช้การลงโทษ เช่น ลูกจัดการบ้านไม่ทันเพราะตาสั้นมองไม่เห็นกระดาน พ่อแม่รู้สึกเกิด อารมณ์ หรือนักเรียนทำการบ้านผิด ครูไม่ค้นหาสาเหตุ เด็กมีการมีปัญหาคือการเรียนรู้ (Learning Disability) ก็ทำโทษ

- safe reliable control (reliable คือ สามารถให้ความตระหนักพึ่งพาได้) หากครอบครัวไม่สามารถเป็นที่พึ่งให้เด็กได้ เช่น การเฝ้าระวัง ปฏิเสธ เรียกลูกเป็นอสูรกาย (Monster) ไม่อยากสร้างความผูกพัน แม่รู้สึกไม่ยอมรับ ครอบครัวที่ไม่เข้มแข็ง ไม่สามารถปกป้องเด็กได้ (failure to protect) ตัวอย่าง เด็กที่มารับบริการจากศูนย์พิทักษ์สิทธิ เด็กพ่อแม่ไม่สามารถคุ้มครองได้ เราต้องคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ทำให้เกิดตามมาตรา ๒๓ เด็กที่อยู่กับพ่อแม่แบบนี้ รู้สึกไม่มั่นคง ไม่ปลอดภัย แม้ว่าจะอยู่กับพ่อแม่

๒. Family character

๒.๑ Family communication

- ครอบครัวมีความชัดเจน (clarity) เช่น เด็กไม่ได้ต้องการดื่อกินข้าว แต่เด็กมีปัญหาในใจกินไม่ลง เด็กไม่ไปกินข้าว พ่อแม่ถามว่าลูกมีอะไรในใจ ลูกโดนแกล้ง กังวล ลูกจึงกินไม่ลง คนในครอบครัวที่หาความชัดเจนว่าเป็นยังไง มีข่าวสารหรือมีเรื่องที่จะบอกเล่าให้ชัดเจนหรือไม่อย่างไร เช่น เมียถูกข่มขืน ต้องหาสาเหตุไม่ใช่ว่าสามีพูดว่า ได้กลิ่นบุหรี่ปากตัวเมีย เสื้อผ้ายับ ทำทางผิดปกติ เขามี expression of message ต้องไปค้นหาว่ามี message อย่างไร

- รับฟังปัญหา (responsive listening) เช่น เห็นใจ มีการรับฟังแบบที่ตอบสนอง มีความช่วยเหลือ

- มีส่วนร่วม (participation) เช่น ลูกทำการบ้านไม่ทัน ครูให้เขียนเรียงความ ๓ หน้า พ่อแม่เข้ามามีส่วนร่วม โดยการช่วยลูกทำ ๕ ข้อ ไม่ใช่ทำการบ้านแทนลูก เราคัดเฉพาะโจทย์ ซึ่งเป็นคนละแบบกัน

- การรวมเข้าไป (inclusion) เข้าไปมีส่วนร่วมต้องสามารถรับรู้ร่วมเผชิญทุกข์สุขด้วย ต้องมีจุดสนใจเน้นให้เห็นว่ามีปัญหาที่แท้จริง เช่น การบ้าน ๕๐ ข้อ เรียงความ ๓ หน้า กระดาษ เฉพาะหน้าต้องทำไปก่อน การสั่งการบ้านของครูต้องมีการประสานงานกัน พ่อแม่ต้องคุยกับครู

- can share and develop a focus

- ในกรณีที่ครอบครัวทำหน้าที่ได้ไม่ดี เช่น

- Masked messages or minimal interchange ไม่เห็นว่าเป็นการส่งข่าวสาร เช่น ลูกพูดว่าขอคุยกับพ่อแม่ แต่ไม่มีการสนใจลูก ไม่ยินดีรับรู้ แต่มองข้ามลูกไป ลูกกลับบ้านมาถูกลูกขี้ม เราค้นหาว่าเกิดอะไรกับลูกบ้าง จึงไม่ทำ ที่ร้ายคือ การครอบงำ การดึงตัวเองไม่สนใจไม่รับรู้ พ่อแม่ดู สั่งให้ลูกทำตัวกระปรี้กระเปร่า

- Disrupted or fragmented communication ให้ความสัมพันธ์เกิดการสื่อสารกัน เป็นการกวนใจพ่อแม่ หรือการสื่อสารระหว่างคนในครอบครัวแตกหักไป

๒.๒ Emotional lifeหากเป็นครอบครัวที่ดีต้องสามารถ

- เข้าใจอารมณ์ความรู้สึก (range of feelings clear expressed supportive) ว่าเขามีความเหงา เศร้า เสียใจ กังวล กลัว หรือมีความรู้สึกแบบไหน และเข้าใจว่าเมื่อมีความรู้สึกอย่างไรแล้วก็มีชัดเจน เช่น ปลอดภัย มีอะไรอื่น ๆ อีก

- Valuing involve มีการเกี่ยวข้องอารมณ์ที่มีคุณค่า

- Empathic เข้าถึงจิตใจคนนั้นได้

- Safety, warm มีความปลอดภัย สบายใจ มีคนค้ำจุน ช่วยเหลือ ประคับประคอง
- Humor การใช้อารมณ์ขันทำเป็นเรื่องตลก เช่น นาฬิกาหาย เช่น พระเจ้าช่วยให้คนที่ไม่มีนาฬิกาใช้

ต่างจากครอบครัวที่ไม่เข้มแข็งที่มีลักษณะ

- Absent ไม่สนใจ overwhelm พ่อแม่เข้ามาจัดการทำให้เป็นเรื่องใหญ่ ultra royalist จงรักยิ่งกว่าตัวจริง

- Markedly inappropriate responses ตัวอย่างเช่น พระเวสสันดรยกลูกให้ชูก บิดเป็นเรื่องราวให้มีคุณธรรม “บุตรของเธอไม่ใช่บุตรของเธอ เขามาทางเธอ แต่ไม่ได้มาจากเธอ”

- Attacking, คนที่มีปัญหาทางจิตใจ กลับโจมตี devaluing ทำให้อารมณ์ของเขาไม่มีความหมาย เช่น สอบได้แต่พ่อแม่ไม่ยินดี

- Intense over/under involvement

- สับสนวุ่นวายมีแต่เรื่องทะเลาะ (Flat, Chaos) มีความเจ็บปวดทุกซอกใจ painful มีบรรยากาศที่ไม่ปลอดภัย unsafe atmosphere มีการทำร้ายทะเลาะกัน

๒.๓ Family alliances

- Affection ความระลึกถึง มีความรักผูกพัน affiliation มีความใกล้ชิด Collaboration มีความร่วมมือร่วมใจกัน เช่น ช่วยกันจัดงานวาเลนไทน์กัน ไปทำบุญด้วยกัน

- Supportive, respectful มีลักษณะยอมรับนับถือ มีการค้ำจุนกัน

- Work together ทำงานด้วยกัน สัมผัสสามัคคีกัน เช่น ทำความสะอาดบ้าน ล้างห้องน้ำด้วยกัน engaged เช่น ทำครัวร่วมกัน จัดโต๊ะด้วยกัน ทำบางอย่างร่วมมือกัน

- การมี Reasonable demand and responses การตอบสนองกับคนอื่นอย่างมีเหตุผล

- ในกรณีที่ครอบครัวไม่สามารถทำหน้าที่ได้ดี เช่น Unreasonable demand เรียกร้องจะกินไข่ปลาคาเวียร์ก็อาจถูกตอบสนองในทางลบ แต่หากมี reasonable responsive ด้วยการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องว่าไม่ใช่วิสัยที่ครอบครัวของเราจะกินในชีวิตประจำวันก็จะไม่มีปัญหา

๒.๔ Family identity

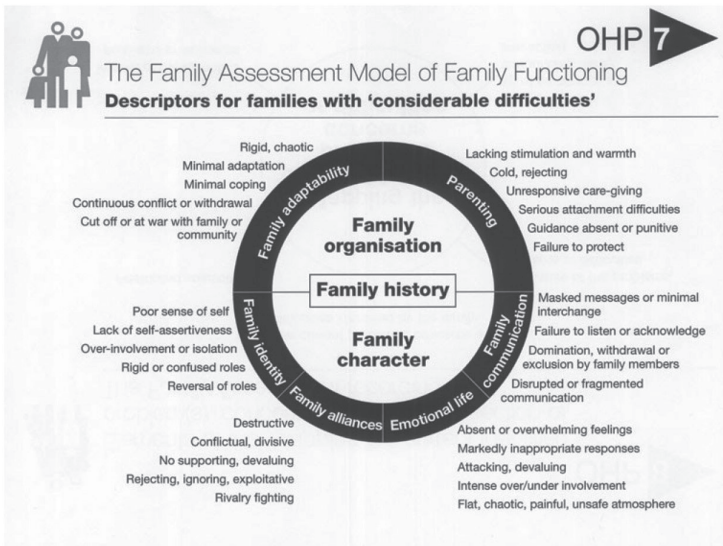
- self-awareการตระหนักรู้ตนเอง

- self-assertiveการยืนยันสิทธิตนเอง

- reasonable closeness /involvement มีความใกล้ชิด มีความสมเหตุสมผล มีการรวมกัน

- clear parent / child distinctions แสดงบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจน รู้ความแตกต่างของเด็กแต่ละคน
- ในกรณีที่ครอบครัวไม่สามารถทำหน้าที่ได้ดี เช่น รู้สึกต่อตนเองไม่ดี (Poor sense of self) ไม่สามารถรักษาสีทธิของตนได้ (lack of self-assertiveness) มีการเข้าไปยุ่งมากเกินไป หรือมีการแยกตนเอง (over-involvement or isolation) แข็งกระด้าง ไม่สามารถปรับบทบาท หรือมีการสลับบทบาท (rigid or confused roles, reversal of roles)

ตัวอย่างของครอบครัวที่มีความยากลำบากในการทำหน้าที่ของครอบครัว

หากมีสถานะที่ไม่เป็นไปตามลักษณะของครอบครัวโดยปกติตามประเด็นข้างต้น ต้องมีการค้นหาสาเหตุจากนั้นประเมินความต้องการการรับบริการของเด็กและครอบครัว แล้ววินิจฉัยด้วยว่าสามารถแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงได้หรือไม่ ควรมีแผนปฏิบัติการใดที่จะทำให้เด็กผู้นี้ได้รับการอุปการะเลี้ยงดูตามมาตรฐานขั้นต่ำและมีความปลอดภัย (ไม่ถูกรุ้รทำทารุณกรรมหรือเลี้ยงดูโดยมิชอบ) ทั้งหมดนี้ต้องบันทึกไว้ใน Case profile

แผนปฏิบัติการ ๒ แบบ

- ๑) ทำในทีมมูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กในงานประจำวันหรือในเรื่องเฉพาะหน้า
- ๒) ทำขยายกับทีมภายนอก เช่น ทีมจิตเวชหรืออัยการ นักกฎหมาย นักสังคมสงเคราะห์จากภายนอกมาร่วมทีม

เมื่อประชุมแล้วจะมีการวางแผนการให้บริการร่วมกัน หลักการสำคัญของการให้บริการไม่ได้อยู่ที่สถานแรกรับ เพราะสถานแรกรับมีภารกิจหลัก ในการสืบเสาะพินิจ และกำหนดวินิจฉัยวิธีการสงเคราะห์คุ้มครองสวัสดิภาพ (การให้บริการแก่เด็กและครอบครัว) ให้เหมาะสมแก่เด็กแต่ละราย เนื่องจากมีเงื่อนไขจำกัด จึงต้องได้ข้อเท็จจริงมากที่สุด ถูกต้องที่สุด เพื่อประเมินความต้องการได้ถูกต้อง บ้านแรกรับจะต้องเตรียมความพร้อมเด็กก่อนส่งตัวออกจากแรกรับไปยังแหล่งรองรับเด็กที่เหมาะสม เช่น ครอบครัวทดแทน ที่จะต้องดูแลปกครองและอุปการะเลี้ยงดูเด็กอย่างต่อเนื่อง

การพัฒนา Case profile การนำข้อเท็จจริงมาบันทึกไม่ได้ทำโดยคนคนเดียว (ให้หัวหน้ามอบหมายบันทึกของคนที่เกี่ยวข้อง เช่น นักจิตติดต่อกับหมอ สรุปประเด็นสำคัญโดยมีการอ้างอิงเอกสาร เช่น บันทึกการประชุมทีมสหวิชาชีพ ใน profile จะเขียนว่ามีวิเคราะห์ในประเด็นต่าง ๆ และเขียนว่าตามรายละเอียดเอกสาร แนบเอกสารโดยระบุหมายเลขที่ไว้ให้สามารถตรวจสอบ ดังนั้น หากทุกคนที่เกี่ยวข้องซึ่งได้รับมอบหมายให้รับช่วงความรับผิดชอบ จะไม่มีปัญหาในการรับมอบ การรับมอบต้องมีการประชุมพูดคุยถึงรายละเอียดที่นำไปว่าทำไมเด็กต้องมาอยู่ในมือ ภารกิจที่จะต้องรับเด็กต่อไปคืออะไร (ภารกิจหลักแรกรับ คือรายละเอียดแผนงานว่าเด็กจะต้องรับบริการอะไร ไปไหน เงื่อนไข เงื่อนไขเป็นอย่างไร) ทั้งนี้ คนมารับต้องมีศักยภาพในการตอบโจทยที่กล่าวมาข้างต้นด้วย

สถานแรกรับต้องประเมินคนรับก่อน เช่น

๑. เรื่องบำบัดฟื้นฟู จะสามารถปฏิบัติได้มากน้อยเพียงใด อาจไม่ได้ปฏิบัติด้วยตนเอง แต่ต้องสามารถจัดให้เด็กได้รับบริการต่าง ๆ ตามแผน
๒. ความสามารถในการกระตุ้นส่งเสริมพัฒนาการต่างๆ ตามวัยของเด็ก
๓. ความสามารถในการช่วยเหลือแนะแนวทางชีวิตให้เด็กสามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมแวดล้อมได้เช่นเดียวกับเด็กทั่วไป

ภารกิจแรกรับสิ้นสุดเมื่อได้ส่งต่อความรับผิดชอบแล้ว การสิ้นสุดภารกิจต้องนัดผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดมาประชุมทำ Case conference ผู้ส่งเด็กมาให้สถานแรกรับคือ case manager ต้องรู้เส้นทางของเด็กแต่ละจุดว่าเหมาะสมหรือไม่อย่างไร

ต้องมั่นใจว่าผู้รับเด็กไปจะไม่ส่งเด็กย้อนกลับมาอีก งานแรกเป็นการกำหนดจุดเปลี่ยนแปลงชีวิตของเด็ก (turning point) ที่สำคัญคือ การที่เด็กมาอยู่กับเราก็นับว่าเป็นจุดเปลี่ยนครั้งหนึ่งในชีวิตของเด็กอยู่แล้ว ครั้งต่อไปคือ การส่งตัวเด็กออกไปยังแหล่งรองรับต่าง ๆ หากเด็กหลายคนที่ออกไปมีชีวิตที่เสียหายกลับมา เท่ากับเปลี่ยนแปลงให้ชีวิตเด็กตกต่ำลง จึงต้องมีความละเอียดรอบคอบรัดกุม ตามหลักวิชาการข้างต้น

การทำ Case profile ของฝ่ายต่าง ๆ

ฝ่ายคุ้มครอง

การทำ Case profile ของฝ่ายคุ้มครอง คือ การทำให้เห็นภาพรวมก่อนเด็กจะย้ายไปจุดอื่น ทั้งนี้ ภารกิจหลักของทีมคือ การมองภาพรวมโดยให้ความสำคัญต่อจุดเปลี่ยนกรณีตัวอย่างของบ้านพักพิง จากการพาเด็กไปให้ปากคำ จะเห็นถึงความสำคัญในการมีความสัมพันธ์กับเด็ก ฝ่ายคุ้มครองต้องหาแหล่งรองรับโดยอยู่บนพื้นฐานของ “การจัดการแหล่งรองรับที่ดีที่สุดสำหรับเด็กหรือเป็นประโยชน์สูงสุดสำหรับเด็กในขณะนั้น”

บ้านแรกรับ

จากการทบทวนการทำงานกับบ้านแรกรับ หากเป็นจุดเปลี่ยนที่ผิด เราต้องมาทบทวน เรามีข้อจำกัด ซึ่งได้แก้ไขโดยการจัดหาอาสาสมัครมาช่วยเหลือ ถ้าบ้านบ้านแรกรับมีการประเมินที่สมบูรณ์ เด็กที่ผ่านกระบวนการนี้จะได้รับบริการที่ดี case ของฝ่ายคุ้มครองมักเป็น case ที่หนัก แต่เข้าบ้านเราไม่ได้ ก็จะไม่ได้รับการประเมิน การที่เด็กต้องไปอยู่กับญาติ ทำให้ไม่สามารถได้ข้อเท็จจริงบางอย่าง แต่ถ้าเด็กสามารถเข้าบ้านแรกรับได้ ก็จะมีการประเมินที่สมบูรณ์ เด็กที่เข้าบ้านอนุรัก เราก็ต้องดูว่าเป็นประเด็นไหน บางรายอาจจะอยู่กับที่อื่นได้ สายตาคนอื่นมองเราเป็นมืออาชีพ เด็กที่อยู่ที่นี่ต้องเป็นเด็กที่หนักมาก แต่ตามความเป็นจริงอาจจะเหมาะสำหรับจุดอื่นมากกว่า

บ้านอนุรัก

Case profile ต้องมีข้อเสนอแนะให้สถานอื่น และต้องให้รายละเอียดด้วย เช่น เด็กถูกข่มขืนกระทำชำเราโดยพ่อ ทุกคนปกป้องพ่อ เด็กต้องมีครอบครัวทดแทน แม้เด็กอยู่สถานสงเคราะห์ก็ต้องตัดการติดต่อหรือควบคุมการเยี่ยมอย่างใกล้ชิดไม่ให้ใครสามารถเข้าไปแทรกแซง ชักจูงหรือข่มขู่เด็ก เด็กที่มีปัญหาทางจิตใจอารมณ์ไม่ได้ สถานรองรับต้องเลี่ยงวิธีพูดที่อาจไปตำหนิหรือวิจารณ์เกี่ยวกับพฤติกรรมไม่เหมาะสมของเด็ก ต้องมีวิธีการบางอย่าง เช่น เบี่ยงเบนความสนใจ งดเว้นคำพูดหรือการกระทำใดที่จะไปกระทบอารมณ์

เด็กที่เสพติดทางเพศที่ส่งไปอยู่สถานอื่น ต้องมีกิจกรรมหรือแผนบำบัดแบบครบวงจร เช่น กินยา ทำกิจกรรมทดแทนการมีเพศสัมพันธ์แล้วมีความสุข เช่น เดินแอโรบิก เล่นแบดมินตัน ว่ายน้ำ ออกกำลังกายติดต่อกันวันละ ๓ - ๔ ชั่วโมง ต้องมีกิจกรรมอื่น ๆ เช่น ร้องเพลงคาราโอเกะ ฟ้อนรำ เต้นรำ วาดภาพ เล่นดนตรี แต่ต้องระวังปัจจัยกระตุ้นอารมณ์เพศ เลี่ยงสื่อลามก กำหนดขอบเขตความสัมพันธ์ทางกาย ไม่ให้สัมผัสร่างกาย หรืออยู่ใกล้ชิดกับเพศตรงข้ามจนได้กลิ่นกายซึ่งกันและกัน ไม่อยู่ลำพังสองต่อสองกับเพศตรงข้าม ไม่พัฒนาความสัมพันธ์ทางจิตใจด้านชู้สาวกับใคร คนทั่วไปบอกว่าอย่าไปคุยกับผู้ชาย งานเราคือทำให้เด็กรู้จักคิดวิเคราะห์ที่ตั้งคำถามกับตนเอง รู้เท่าทันตนเอง จึงมีภูมิคุ้มกันสามารถดูแลปกป้องตนเองได้ แม้ว่าเราไม่ได้อยู่ใกล้ชิดตัวเด็ก ทำให้เด็กมีความสัมพันธ์ทางสังคมที่เหมาะสมกับเพศตรงข้าม เช่น เพื่อนชายจะต้องปฏิบัติตนอย่างไร ไม่ไปเที่ยวลาฟงสองต่อสองกับเพื่อนชาย ไม่เข้าไปใกล้ชิดทางกายเช่นนั่งเก้าอี้ดูภาพยนตร์สำหรับคู่รักกับเพื่อนชายถ้ามีคนเอาดอกไม้มาให้ต้องบอกอย่างตรงไปตรงมาว่าเราไม่ได้ต้องการคบหากับเขาเชิงชู้สาว

ประเมินผลสำเร็จ

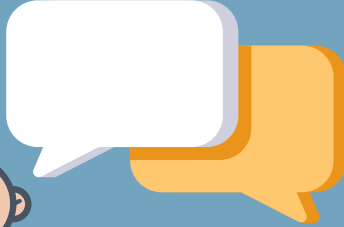
การประเมินความสำเร็จของการบำบัดได้อย่างแท้จริง เราพูดได้แต่ว่าดีขึ้น เพราะเราเห็นพฤติกรรมดีขึ้น แต่ไม่รู้ว่าเขาจะอยู่ในสังคมในชีวิตจริง เราควรมีเส้นแบ่งอย่างไร ช่วงไหนอยู่กับเราได้ เราต้องสร้างเกณฑ์วัดความสำเร็จของการบำบัดฟื้นฟู ทำให้อุ่นรักสามารถคืนเด็กสู่ครอบครัว ชุมชน สังคม แม้ว่าจะไม่หายขาดแต่สังคมแวดล้อมเด็กต้องสามารถรับไปทำต่อข้างนอกได้ เช่น เคสของเด็กชายบียังออกไปข้างนอกไม่ได้ แต่เป้าหมาย Goal ที่ทำให้เด็กชายบีย สามารถออกไปใช้ชีวิตเช่นเด็กปกติคืออะไร เราต้องมีจุดวัด เปรียบเหมือนการบินยอเดเขา เช่น ตอนนี้เด็กชายบียอยู่ตรงไหนของภูเขา ที่เหลือต้องทำนานเท่าไร ทำอะไรให้สอดคล้องกับ case profile เพื่อประเมินได้อย่างเที่ยงตรงว่าความก้าวหน้าอยู่ที่ไหน การบอกว่าเด็กดีขึ้นหมายถึงอะไร ต้องปฏิบัติภารกิจอีกเท่าไร ต้องพัฒนากี่ปี ทำอย่างไร ต้องไปแลกเปลี่ยนข้อเท็จจริงและความเห็นทางวิชาชีพกับทีมสหวิชาชีพที่โรงพยาบาล ถ้าเราไม่มีแผนนี้เราจะกลายเป็นเพียงสถานสงเคราะห์ที่มีการบำบัดฟื้นฟู

อ.สุรพรสิทธิ์ : เคสของเด็กชายบียังไม่มีเป้าหมายสูงสุดแค่ไหน ไม่รู้ว่าหายถึงระดับไหน ที่ก้าวหน้าแค่ไหนใกล้เคียงสูงสุด เด็กรายนี้เป้าหมายอาจจะต้องอยู่ต่อ ยอมรับการกินยา ยอมรับคนที่ทำให้หายโกรธน้อยลง อาจต้องไปคว้ามัครอบครัว ทดแทนที่เป็นแบบนี้หรือไม่ แต่ปัจจุบันเด็กไม่มีเป้าหมายไว้ ทำให้ไม่รู้ว่าเป้าหมายคืออะไร ถ้ามีเป้าหมายก็จะสามารถกำหนดเป้าได้ ซึ่งจากที่คุยกับแพทย์ยังไม่ได้มีการกำหนด

ตัวอย่าง เด็กชายปี่มีปัญหาเรื่องอารมณ์ คนที่ดูแลต้องได้รับคำแนะนำว่าเมื่อเกิดอารมณ์ เขาควรทำอย่างไรกับเด็ก เด็กยังมีปัญหาเรื่องสมอง แม้ว่าจะรักษาไม่หาย แต่หากอยู่ในระดับที่เจ้าตัวยอมรับ ร่วมมือกินยา คนนอกจะสามารถรับเด็กไปดูแลได้

เด็กทุกรายไม่ได้กำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนไว้ เราจึงไม่เห็นเส้นชัย ถ้าเราตั้งเส้นชัยแล้วเราสามารถทำได้ เช่น นักกีฬาทำลายสถิติได้เพราะมีการตั้งเป้าหมายด้วยการศึกษาจากวิทยาศาสตร์การกีฬา งานของเราที่ทำอยู่ยากกว่า ตัวอย่างคือ กรณีหมอบ่าตัดรักษาผู้ป่วย พบว่า ร้อยละ ๙๐ ไม่มีปัญหาในขณะผ่าตัด แต่ไปติดเชื้อเสียชีวิตเมื่อออกจากห้องผ่าตัด ซึ่งมีการค้นพบว่า ระบบการเคลื่อนย้ายและดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดเสร็จ ไม่มีกฎเกณฑ์ความปลอดภัย เขาจึงนำทีมรถแข่งมาช่วยเสนอแนะปรับปรุงระบบการผ่าตัด และดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัด ตอนนี้คนไข้เสียชีวิตลดลงเหลือเพียง ร้อยละ ๑๐ ด้วยการดูว่าคนเข็นรถผู้ป่วยต้องทำความสะอาดมือ เทียง และลดช่วงเวลาขนย้ายให้สั้นที่สุด ทีมรถแข่งสามารถเปลี่ยนยาง ๔ เส้น ภายใน ๕ วินาที การจัดวางระบบและการวางแผนที่ชัดเจนด้วยการทำ case profile เป็นการบันทึกการปฏิบัติงานหักเหชีวิตเด็กที่เปลี่ยนไป

unicef
for every child

กรมกิจการเด็กและเยาวชน (ดย.)

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.)
เลขที่ ๑๑๘/๑ ถนนนิคมมักกะสัน ราชเทวี กรุงเทพฯ ๑๐๔๐๐
www.dcy.go.th

คู่มือการใช้งาน (User Manual)

โปรแกรมบันทึกข้อมูลสำหรับ
แบบคัดกรองเพื่อสนับสนุน
การเลี้ยงดูเด็กตามมาตรฐานขั้นต่ำ
(CMST)

คำนำ

คู่มือการใช้งาน (User Manual) โปรแกรมบันทึกข้อมูลสำหรับแบบคัดกรอง เพื่อสนับสนุนการเลี้ยงดูเด็กตามมาตรฐานขั้นต่ำ (CMST) เกิดจากความร่วมมือระหว่างกรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ องค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (NICEF) ประเทศไทย มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ คณะแพทยศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กระทรวงสาธารณสุข มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) มุ่งเน้นพัฒนาให้เป็นเครื่องมือที่สนับสนุนผู้ปฏิบัติงานสามารถให้บริการได้อย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับความต้องการ และสภาพปัญหาของเด็กและครอบครัว

กรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ขอขอบคุณหน่วยงานภาคีเครือข่ายต่าง ๆ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเป็นอย่างมากที่ได้มุ่งมั่น และตั้งใจพัฒนาเครื่องมือในการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก โดยกรมกิจการเด็กและเยาวชน จะนำเครื่องมือนี้ไปขยายผลเพื่อสนับสนุนการทำงานด้านคุ้มครองเด็กของผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่เป้าหมาย 76 จังหวัด ขยายผลการพัฒนาระบบคุ้มครองเด็กและเสริมสร้างศักยภาพ เจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานระดับตำบล เพื่อให้เด็กทุกคนได้รับความคุ้มครองตามมาตรฐาน ขั้นต่ำตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546

นายวิทัศน์ เตชะบุญ

อธิบดีกรมกิจการเด็กและเยาวชน

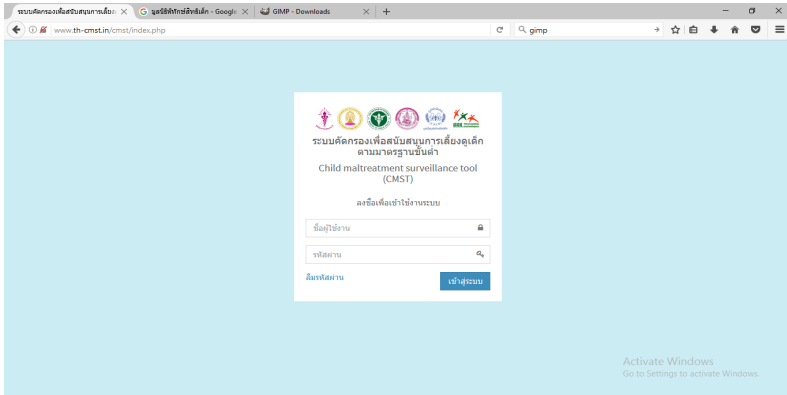
สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 การใช้งานระบบแบบคัดกรอง เพื่อสนับสนุนการเลี้ยงดูเด็กตามมาตรฐานขั้นต่ำ (CMST)	1
บทที่ 2 การบันทึกแบบคัดกรอง เพื่อสนับสนุนการเลี้ยงดูเด็กตามมาตรฐานขั้นต่ำ (CMST)	3
บทที่ 3 ประวัติการ/คัดกรอง	10
บทที่ 4 การจัดพิมพ์รายงานและการนำเสนอข้อมูลเบื้องต้น	14
บทที่ 5 การแก้ไขรหัสผ่าน	17
บทที่ 6 ช่องทางการแจ้งปัญหา / สอบถาม	18

บทที่ 1

การเข้าใช้งานระบบแบบคัดกรอง เพื่อสนับสนุนการเลี้ยงดูเด็กตามมาตรฐานขั้นต่ำ (CMST)

1. เปิด Web Browser ช่อง URL Address กรอก <http://www.th-cmst.in> หรือ th-cmst.in จากนั้นกด Enter

กรณี ใช้ในการฝึกอบรม กรอก <http://training.th-cmst.in>

2. กรอกชื่อผู้ใช้งาน และรหัสผ่าน จากนั้นกดปุ่มเข้าสู่ระบบ

3. เมื่อเข้าสู่ระบบจะแสดงหน้านำเสนอภาพรวมข้อมูล

The dashboard displays the following information:

- Summary Cards:**
 - แบบสอบถามทั้งหมด: 67 ฉบับ
 - ปกติ: 14 ฉบับ (ตอบใช้ 1-2 ข้อ: 11 ฉบับ)
 - เฝ้าระวัง (ใช้ 3-4 ข้อ): 15 ฉบับ
 - เตือน (ใช้ข้อ 5 ข้อ): 38 ฉบับ
- แบบสอบถามทั้งหมด (Donut Chart):**
 - ปกติ (ใช้ 1-2 ข้อ): 14 (21%)
 - เฝ้าระวัง (ใช้ 3-4 ข้อ): 15 (22%)
 - เตือน (ใช้ 5 ข้อขึ้นไป): 38 (57%)
- แบบสอบถามที่ตอบใช้ (Donut Chart):**
 - ปกติ (ใช้ 1-2 ข้อ): 11 (79%)
 - เฝ้าระวัง (ใช้ 3-4 ข้อ): 3 (21%)
 - เตือน (ใช้ 5 ข้อขึ้นไป): 0 (0%)
- แบบสอบถาม (Bar Chart):**
 - ชาย: 35
 - หญิง: 22
- แบบสอบถามจากเพศและคำถาม (Stacked Bar Chart):**
 - ชาย: 35 (ปกติ: 11, เฝ้าระวัง: 10, เตือน: 14)
 - หญิง: 22 (ปกติ: 3, เฝ้าระวัง: 10, เตือน: 9)
- แผนที่ประเทศไทย (Map):**
 - แสดงข้อมูลเชิงพื้นที่ของแบบสอบถาม
- 10 อันดับแรก (Bar Charts):**
 - 10 อันดับแรก: 29, 3, 14, 13, 16, 24, 30, 17, 11, 15
 - เพศชาย 10 อันดับแรก: 29, 3, 13, 14, 16, 30, 24, 1, 17, 23
 - เพศหญิง 10 อันดับแรก: 29, 3, 14, 15, 25, 26, 11, 10, 17, 24
 - ด้านเด็ก 10 อันดับแรก: 3, 14, 13, 16, 17, 11, 15, 10, 1, 12
 - เพศชาย ด้านเด็ก 10 อันดับแรก: 3, 13, 14, 16, 1, 17, 2, 11, 10, 12
 - เพศหญิง ด้านเด็ก 10 อันดับแรก: 3, 14, 15, 11, 10, 17, 7, 29, 8, 12
 - ด้านผู้ปกครอง 10 อันดับแรก: 29, 30, 24, 26, 23, 25, 32, 31, 21
 - เพศชาย ด้านผู้ปกครอง 10 อันดับแรก: 29, 30, 24, 23, 26, 25, 32, 31, 21
 - เพศหญิง ด้านผู้ปกครอง 10 อันดับแรก: 29, 26, 15, 24, 30, 23, 22, 31, 28

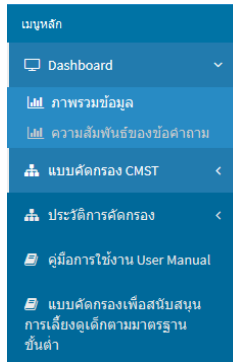
บทที่ 2

การบันทึกแบบคัดกรอง

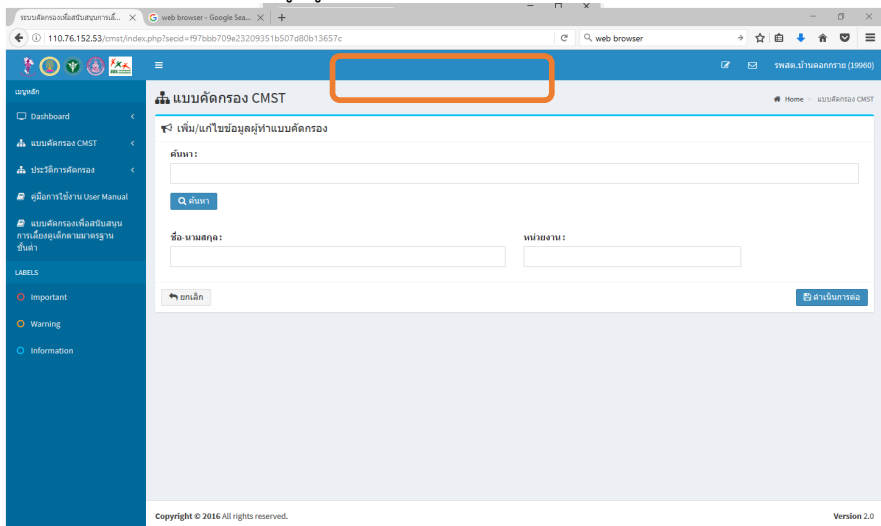
เพื่อสนับสนุนการเลี้ยงดูเด็กตามมาตรฐานขั้นต่ำ (CMST)

การบันทึกข้อมูลแบบคัดกรองเพื่อสนับสนุนการเลี้ยงดูเด็กตามมาตรฐานขั้นต่ำสามารถทำได้ตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. เลือกเมนู “**แบบคัดกรอง CMST**” ด้านซ้ายมือ

2. ทำการเพิ่ม หรือค้นหาข้อมูลผู้ทำแบบคัดกรองฯ

2.1. ค้นหาข้อมูลผู้ทำแบบคัดกรองฯ จาก ชื่อ นามสกุล หรือหน่วยงาน โดยการกรอกข้อมูล ที่ช่องค้นหาจากนั้นกดปุ่มค้นหา

ค้นหา :

🔍 ค้นหา

2.2. เมื่อทำการค้นหาแล้วจะปรากฏตารางข้อมูลผู้ทำแบบคัดกรอง

2.2.1. กรณีไม่พบข้อมูลจะแสดงกรอบข้อความ

i คำเตือน!

ไม่พบข้อมูลที่ท่านค้นหา กรุณากรอกข้อมูลผู้ตอบแบบคัดกรองด้านล่าง

2.2.2. กรณีพบข้อมูล

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	หน่วยงาน	
1	สมเจตน์ พงษ์	รพสต.บ้านคลองทราย	

2.2.2.1. การเลือกใช้ข้อมูลผู้ตอบแบบคัดกรอง ทำได้โดย กดปุ่ม

2.2.2.2. การแก้ไขข้อมูลสามารถทำได้ โดยการกดปุ่มแก้ไข ข้อมูลจะแสดงในช่อง ชื่อ-นามสกุล และหน่วยงาน เมื่อแก้ไขเรียบร้อยแล้วให้กดปุ่มดำเนินการต่อเพื่อทำบันทึกข้อมูล และใช้ข้อมูลผู้ตอบแบบคัดกรองต่อไป

ชื่อ-นามสกุล :

หน่วยงาน :

 ยกเลิก

 ดำเนินการต่อ

2.3. การเพิ่มข้อมูลผู้ตอบแบบคัดกรองทำได้โดย กรอกข้อมูลชื่อ – นามสกุล ลงในช่อง ชื่อ-นามสกุล : และกรอกข้อมูลหน่วยงาน ลงในช่องหน่วยงาน เมื่อกรอกข้อมูลผู้ตอบแบบคัดกรองเรียบร้อยแล้ว กดปุ่มดำเนินการต่อ เพื่อบันทึกข้อมูล และใช้ข้อมูลผู้ตอบแบบคัดกรองต่อไป

ชื่อ-นามสกุล :

หน่วยงาน :

 ยกเลิก

 ดำเนินการต่อ

3. เมื่อทำการเพิ่ม หรือค้นหาข้อมูลผู้ตอบแบบคัดกรอง เรียบร้อยแล้ว ระบบจะให้กรอกข้อมูลผู้ถูกคัดกรอง

The screenshot shows the CMST system interface. The main heading is "แบบคัดกรอง CMST". Below it, there is a section titled "ผู้เพิ่ม/แก้ไขข้อมูลผู้ถูกคัดกรอง". The form includes the following fields and options:

- ชื่อ-สกุลผู้ทำแบบคัดกรอง: สมเจตน์ ทองน่วมงาม : รหัสระบบออกกระจาย
- ค้นหา: ชื่อ-นามสกุล/หมายเลขบัตรประชาชน 13 หลัก
- ปุ่มค้นหา
- ปุ่มลบ
- ปุ่มดำเนินการต่อ
- ชื่อ: [input field] นามสกุล: [input field] เลขที่บัตรประชาชน: [input field] วัน เดือน ปี เกิด: 31/01/2560
- DD/MM/YYYY
- เพศ: ชาย หญิง
- สถานะบุคคล: มีสัญชาติไทย ไม่มีสัญชาติ ไม่มีข้อมูล อื่นๆ(ระบุ)
- ที่อยู่ (ในปัจจุบัน) ของเด็ก: [input field]
- ที่อยู่: เซอร์รี่ ถนน
- จังหวัด: [dropdown menu] ส่วนกลาง: [dropdown menu] ตำบล: [dropdown menu]
- ระยอง ปากแฉ่ง ตำบลแม่ข่า
- ที่อยู่(ตามอดีต) ของเด็ก ที่เดียวกับที่อยู่ปัจจุบัน

3.1. ค้นหาข้อมูลผู้ถูกคัดกรอง โดยกรอก ชื่อ นามสกุล หรือหมายเลขบัตรประชาชน 13 หลัก จากนั้นกดปุ่มค้นหา

ค้นหา: ชื่อ-นามสกุล/หมายเลขบัตรประชาชน 13 หลัก

ค้นหา

3.1.1. เมื่อค้นหาไม่พบข้อมูลระบบจะแสดงข้อความเตือน จากนั้นให้ทำการเพิ่มข้อมูลผู้ถูกคัดกรอง

i คำเตือน!

ไม่พบข้อมูลที่ท่านค้นหา กรุณากรอกข้อมูลผู้ถูกคัดกรองด้านล่าง

3.1.2. เมื่อค้นหาพบข้อมูล ระบบจะแสดงตารางข้อมูลผู้ถูกคัดกรอง จากนั้นให้เลือกข้อมูล โดยกดปุ่ม เพื่อเลือกใช้ข้อมูล

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	หมายเลขบัตรประชาชน	เพศ
1	ตามะเดียว	1200000991023	ชาย

3.2. การเพิ่ม หรือการแก้ไขข้อมูล เมื่อค้นหาข้อมูลผู้ถูกคัดกรองเรียบร้อยแล้ว โดยกรอกรายละเอียดข้อมูลดังข้อ 3.2.1 ถึง ข้อ 3.2.8 เมื่อกรอกข้อมูลเรียบร้อยแล้ว กดปุ่ม

 ดำเนินการต่อ

3.2.1. ชื่อ

3.2.2. นามสกุล

3.2.3. เลขที่บัตรประชาชน

3.2.4. วัน เดือน ปี เกิด

3.2.5. เพศ

3.2.6. สถานะบุคคล

3.2.7. ที่อยู่ปัจจุบัน

3.2.8. ที่อยู่ตามภูมิลำเนา

⏪ ยกเลิก
 ดำเนินการต่อ

ชื่อ:

นามสกุล:

เลขที่บัตรประชาชน:

วัน เดือน ปี เกิด : 31/01/2560

เพศ:
 ชาย หญิง

สถานะบุคคล:
 มีสัญชาติไทย ไม่มีสัญชาติ ไม่มีข้อมูล อื่นๆ(ระบุ)

ที่อยู่ (ในปัจจุบัน) ของเด็ก :
 ที่อยู่ : เลขที่ ถนน

จังหวัด

อำเภอ

ตำบล

ที่อยู่ (ตามภูมิลำเนา) ของเด็ก ที่เดียวกับที่อยู่ปัจจุบัน
 ที่อยู่ : เลขที่ ถนน

จังหวัด

อำเภอ

ตำบล

⏪ ยกเลิก
 ดำเนินการต่อ

4. เมื่อกรอกข้อมูลผู้ถูกคัดกรองเรียบร้อยแล้วจะปรากฏแบบคัดกรองฯ

ทำแบบคัดกรอง

ชื่อ-สกุลผู้ทำแบบคัดกรอง : สมควร เจริญชัย วัน เดือน ปี ที่ตอบแบบคัดกรอง :

ชื่อ-สกุล ผู้ถูกคัดกรอง : กนก ภัคไพบ เลขที่บัตรประชาชน : 1250001231234 วัน เดือน ปี เกิด : 13/09/2550

ลำดับที่		ใช่	ไม่ใช่
1	เด็กมีความพิการ และ/หรือ โรคประจำตัว หรือ ความเจ็บป่วยที่ไม่ได้รับการดูแลอย่างสม่ำเสมอ	☐	☐
2	เด็กมีการขาดเจ็บหรือเจ็บป่วยที่ไม่สามารถอธิบายสาเหตุได้ หรืออธิบายได้ในสมเหตุสมผล (เช่น ฟกช้ำ รอยขีด หรือโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์)	☐	☐
3	เด็กไม่สามารถกินนอน และ ทำกิจกรรมได้ตามเวลา	☐	☐
4	เด็กเคยใช้สารเสพติด บุหรี่ หรือ สัมผัสแอลกอฮอล์เป็นประจำ	☐	☐
5	เด็กเล่นการพนันเป็นประจำ	☐	☐
6	เด็กดื่มแอลกอฮอล์หรือสูบบุหรี่เป็นประจำ	☐	☐
7	เด็กเคยมีเพศสัมพันธ์	☐	☐
8	เด็กมีเพศสัมพันธ์โดยยินยอมของนางมีผลครั้งที่	☐	☐
9	เด็กไม่เคยได้รับวัคซีนเลย (อายุมากกว่า 6 เดือนขึ้นไป)	☐	☐
10	เด็กไม่ได้เรียนหนังสือ (อายุ 7-18 ปี)	☐	☐
11	เด็กควบคุมพฤติกรรมและอารมณ์ของตัวเองไม่ได้เป็นประจำ	☐	☐
12	เด็กทำร้ายตนเอง/ผู้อื่น หรือทำร้ายสัตว์เป็นประจำ	☐	☐
13	เด็กถูกทำร้ายหรือถูกรังแกบ่อยครั้ง	☐	☐
14	ส่วนใหญ่อุบัติเหตุมีความสุข	☐	☐
15	เด็กไม่มีผู้ดูแล หรือผู้ใหญ่ที่พึ่งพาได้	☐	☐

4.1. กรอกวันที่ทำแบบคัดกรอง และตอบข้อคำถาม โดยเลือกใช่ หรือไม่ใช่ จากนั้น กดปุ่ม **ดำเนินการต่อ** เพื่อสรุปแบบคัดกรอง

4.2. ตรวจสอบสรุปข้อมูลแบบคัดกรองฯ ว่าถูกต้องหรือไม่ หากไม่ถูกต้องกดปุ่ม

ตรวจสอบ/แก้ไขข้อมูล เพื่อทำการแก้ไข โดยจะกลับไปข้อ 4 หรือกดปุ่ม

ยืนยัน เพื่อบันทึกข้อมูล ระบบจะไปที่ข้อ 1 อีกครั้ง

ข้อมูลพื้นฐานบุคคล

ชื่อ-สกุลผู้ทำแบบคัดกรอง : สมควร เจริญชัย วัน เดือน ปี ที่ตอบแบบคัดกรอง : 07/02/2560 รหัสแบบคัดกรอง : D0292E236D

ชื่อ-สกุล ผู้ถูกคัดกรอง : กนก ภัคไพบ เลขที่บัตรประชาชน : 1250001231234 อายุ : 9 ปี สถานะ : ใหม่

ข้อมูลข้อคำถามที่ตอบใช่

- 4 เด็กเคยใช้สารเสพติด บุหรี่ หรือ สัมผัสแอลกอฮอล์เป็นประจำ
- 9 เด็กไม่เคยได้รับวัคซีนเลย (อายุมากกว่า 6 เดือนขึ้นไป)
- 19 ส่วนใหญ่เด็กไม่มีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น
- 20 เด็กไม่มีการจดทะเบียนการเกิด

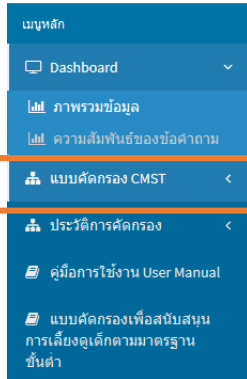
ตรวจสอบ/แก้ไขข้อมูล **ยืนยัน**

บทที่ 3

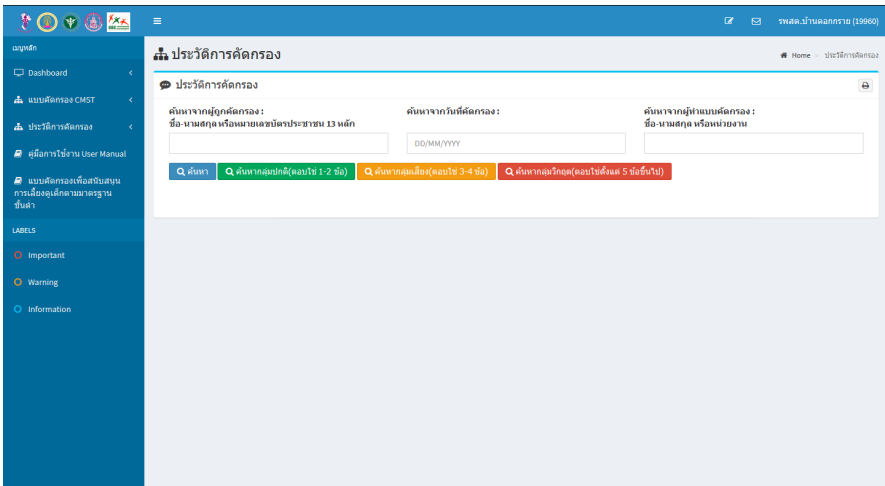
ประวัติการ/คัดกรอง

การแก้ไขประวัติข้อมูลแบบคัดกรองฯ และการติดตามการดำเนินการ สามารถทำได้ตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. เลือกเมนู “ประวัติการคัดกรอง” ด้านซ้ายมือ

2. การค้นหาประวัติแบบคัดกรองสามารถค้นหาได้จาก ชื่อ-นามสกุล หรือหมายเลขบัตรประชาชนของผู้ถูกคัดกรอง หรือวันที่คัดกรอง หรือชื่อ-นามสกุลหรือหน่วยงาน ของผู้ทำแบบคัดกรอง หรือจะค้นหาตามกลุ่มสถานะของแบบคัดกรอง ได้แก่ ปกติ เสี่ยง หรือวิกฤต

3. เมื่อกดปุ่มค้นหาเรียบร้อยแล้ว จะแสดงตารางข้อมูลประวัติแบบคัดกรอง

ประวัติการคัดกรอง

ค้นหาจากผู้ปกครอง:

ค้นหาจากชื่อ:

ค้นหาจากชื่อ:

ค้นหาจากชื่อ:

ค้นหาจากชื่อ:

ลำดับที่	หน่วยงาน	รับ/เดือนปี ที่คัดกรอง	รหัสแบบคัดกรอง	ชื่อ-สกุล ผู้ปกครอง	เพศ	อายุ	ชื่อ-สกุล ผู้ทำแบบคัดกรอง	หน่วยงาน	สถานะ		
1	โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลคลองทราย	06/02/2560	7B7542122C	แก้ว ขวัญ	ชาย	-1	นางนิ สวัสดิ์	พม.	วิกฤต (9)	รายละเอียด (9)	📄 ⚠️
2	โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลคลองทราย	05/02/2560	D9F2A7BAF3	คำมะเดือว	ชาย	10	สมจิตรฉัตรจันทร์	พม.ตำบลคลองทราย	วิกฤต (9)	รายละเอียด (9)	📄 ⚠️

4. กดปุ่มสถานะ ปกติ เสี่ยง หรือวิกฤต เพื่อดูข้อมูลข้อคำถามที่ตอบใช้ ในแบบคัดกรองฯ นั้น ตัวอย่างนี้กดปุ่ม **วิกฤต (9)**

ข้อคำถามที่ตอบใช้

2 เด็กมีการบาดเจ็บหรือเจ็บป่วย ที่ไม่สามารถอธิบายสาเหตุได้ หรืออธิบาย
ได้ไม่สมเหตุสมผล (เช่น ฟกช้ำ รอยขีด หรือโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์)

10 เด็กไม่ได้เรียนหนังสือ (อายุ 7-18 ปี)

13 เด็กถูกทำร้ายหรือถูกรังแกบ่อยครั้ง

14 ส่วนใหญ่เด็กไม่มีความสุข

16 เด็กไม่ระวังอันตราย และพาตัวเองไปเสี่ยงอันตรายบ่อยครั้ง

23 ผู้ดูแล ไม่สามารถควบคุมอารมณ์ และ/หรือ พฤติกรรมของตนเองได้

24 ผู้ดูแล ใช้คำพูดประชดประชัน เลียดสี หรือคำทอ ที่หมิ่นคายรุนแรง
เป็นประจำ

29 สมาชิกในครอบครัว ใช้สารเสพติด หรือ ดื่มแอลกอฮอล์เป็นประจำ

30 มีการใช้ความรุนแรงในครอบครัว

[ปิดหน้าต่างนี้](#)

5. กดปุ่มสถานะ **การดำเนินการ (1)** เพื่อดูรายการข้อมูลผลการดำเนินการ

การดำเนินการ

ลำดับที่	วัน/เดือน/ปี	ผู้ดำเนินการ	รายละเอียด	ส่งต่อหน่วยงาน
1	05/02/2560	พม.	เยี่ยมบ้าน	

[ปิดหน้าต่างนี้](#)

6. กดปุ่ม เพื่อแก้ไขข้อมูลแบบคัดกรองๆ จะมีการแสดงคำตอบของการตอบเดิมในแต่ละข้อที่เลือก โดย ✕ หมายถึงเลือกตอบไม่ใช่ และ ✓ หมายถึงเลือกตอบว่าใช่

แก้ไขแบบคัดกรอง

ชื่อ-สกุลผู้ตอบแบบคัดกรอง : สมจิตร มิดราโมตรี วัน เดือน ปี ที่ตอบแบบคัดกรอง : 05/02/2560

ชื่อ-สกุล : คำ มะเดี้ยว เลขที่บัตรประชาชน : 1200000991023 วัน เดือน ปี เกิด : 01/02/2560 อายุ : 10 ปี

 ยากเลือก แก้ไข

ลำดับที่	คำถาม	แก้ไข		
		บันทึก	ใช่	ไม่ใช่
1	เด็กมีควาามพิการ และ/หรือ โรคประจำตัว หรือ ความเจ็บป่วย ที่ไม่ได้รับการดูแลอย่างสม่ำเสมอ	✕	☐	☐
2	เด็กมีการขาดเจ็บหรือเจ็บป่วย ที่ไม่สามารถอธิบายสาเหตุได้ หรืออธิบายได้ไม่สมเหตุสมผล (เช่น พกผ้า รอยข้ำ หรือโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์)	✕	☐	☐
3	เด็กไม่สามารถกิน นอน และ ทำกิจกรรมได้ตามเวลา	✕	☐	☐
4	เด็กเคยไว้สารเสพติด บุหรี่ หรือ ดื่มแอลกอฮอล์เป็นประจำ	✕	☐	☐
5	เด็กเล่นการพนันเป็นประจำ	✓	☐	☐
6	เด็กคิดเกมสัจจนรบกวนต่อชีวิตประจำวัน	✓	☐	☐
7	เด็กเคยมีเพศสัมพันธ์	✕	☐	☐
8	เด็กมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ใช้ถุงยางอนามัยบ่อยครั้ง	✕	☐	☐
9	เด็กในเคยได้รับวัคซีนเลย (อายุมากกว่า 6 เดือนขึ้นไป)	✕	☐	☐
10	เด็กในได้เรียนหนังสือ (อายุ 7-18 ปี)	✕	☐	☐
11	เด็กควบคุมพฤติกรรมและอารมณ์ของตัวเองไม่ได้เป็นประจำ	✕	☐	☐
12	เด็กทำร้ายตนเอง/ผู้อื่น หรือทำร้ายสัตว์ เป็นประจำ	✓	☐	☐
13	เด็กถูกทำร้ายหรือถูกรังแกบ่อยครั้ง	✓	☐	☐

6.1. เลือกใช่ หรือไม่ใช่ จากนั้นกดปุ่ม แก้ไข เพื่อบันทึกข้อมูล พร้อมทั้งสรุปสถานะแบบคัดกรองๆ ใหม่

สรุปแบบคัดกรอง

 ข้อมูลพื้นฐานบุคคล

ชื่อ-สกุลผู้ทำแบบคัดกรอง : สมจิตร มิดราโมตรี วัน เดือน ปี ที่ตอบแบบคัดกรอง : 05/02/2560 รหัสแบบคัดกรอง : D9F2A7BAF3

ชื่อ-สกุล ผู้ถูกคัดกรอง : คำ มะเดี้ยว เลขที่บัตรประชาชน : 1200000991023 อายุ : 10 ปี สถานะ : Single

ข้อมูลข้อความที่ตอบใช่

18 เด็กไม่เห็นข้อดีของตนเองเลย

 ตกลง

7. กดปุ่ม เพื่อแก้ไขข้อมูลแบบคัดกรองฯ จะแสดงข้อมูลผู้ถูกคัดกรอง ข้อมูลข้อคำถาม ที่ตอบว่าใช่ และรายละเอียดการดำเนินการ

ประวัติการคัดกรอง
Home > ประวัติการคัดกรอง

ติดตามผลการคัดกรอง

ข้อมูลพื้นฐานบุคคล

ชื่อ-สกุลก่อนแบบคัดกรอง: นางฉวี ศรีศรี
 วัน เดือน ปี ที่ลดแบบคัดกรอง: 06/02/2560

ชื่อ-สกุล: แม้ว ขวัญ เลขที่บัตรประชาชน: 1969900013547 เพศ: หญิง อายุ: 1 ปี
 สถานะแบบคัดกรอง: วิกฤต

สถานภาพครอบครัว: อยู่ร่วมกับ (พ่อ แม่ ลูก)
 ผู้ดูแลเด็กเป็นเด็ก: มารดา
 สถานะครอบครัว: เด็กอยู่อาศัยในบ้านกับครอบครัว
 สถานะเด็กก่อนมาเรียน/ อยู่ในฐานะสงเคราะห์/ อยู่ใต้: ครอบครัวมีปัญหา

เด็กอายุไม่เกิน 15 ปี ได้ช่วยเหลือของครอบครัว และ/หรือ หน่วยงานที่ได้รับแจ้งประจำ: ไม่มี
 เด็กอายุมากกว่า 15 ปี ได้ช่วยเหลือของครอบครัวหรือหน่วยงานที่ได้รับแจ้ง มากกว่า 8
 รายชื่อลงในแบบประจำ: ไม่มีชื่อเด็ก
 เด็กชื่อ และ/หรือ ชื่อภาษาอังกฤษที่แจ้งกรมการสังคมและสวัสดิการ: การส่ง
 ตรวจฟันพร้อม ตรวจการละเมิดกฎหมาย: ใช่

ข้อมูลข้อคำถามที่ตอบใช่

- 2 เด็กมีการมาลงแจ้งหรือแจ้งป่วย ที่ไม่สามารถอธิบายสาเหตุได้หรือมาโดยไม่สมเหตุสมผล (เช่น ทักว่า ร้องไห้ หรือโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์)
- 10 เด็กไม่ได้เรียนหนังสือ (อายุ 7-18 ปี)
- 13 เด็กถูกทำร้ายหรือถูกรังแกบ่อยครั้ง
- 14 ส่วนใหญ่เด็กไม่มีวิชาสุข
- 16 เด็กไม่รู้จักอันตราย และพาตัวเองไปเสี่ยงอันตรายบ่อยครั้ง
- 23 ผู้ดูแล ไม่สามารถควบคุมอารมณ์ และ/หรือ พฤติกรรมของตนเองได้
- 24 ผู้ดูแล ใช้คำพูดประชดประชัน เลียดดี หรือคำล้อ ที่เยาะเย้ยเป็นประจำ
- 29 สมาชิกในครอบครัว ใช้สารเสพติด หรือ ดื่มแอลกอฮอล์เป็นประจำ
- 30 มีการใช้ความรุนแรงในครอบครัว

รายละเอียดการดำเนินการ

ลำดับที่	วันที่	ผู้ดำเนินการ	รายละเอียด	ส่งต่อหน่วยงาน
วันที่กรดำเนินการ:	ผู้ดำเนินการ:	รายละเอียดการดำเนินการ:	ส่งต่อหน่วยงาน:	
DD/MM/YYYY				

[บันทึกการดำเนินการ](#)

7.1. การเพิ่มข้อมูลการดำเนินการ กรอกข้อมูล วันที่ดำเนินการ ผู้ดำเนินการ รายละเอียดการดำเนินการ และการส่งต่อหน่วยงาน จากนั้นกดปุ่ม บันทึกการดำเนินการ

รายละเอียดการดำเนินการ

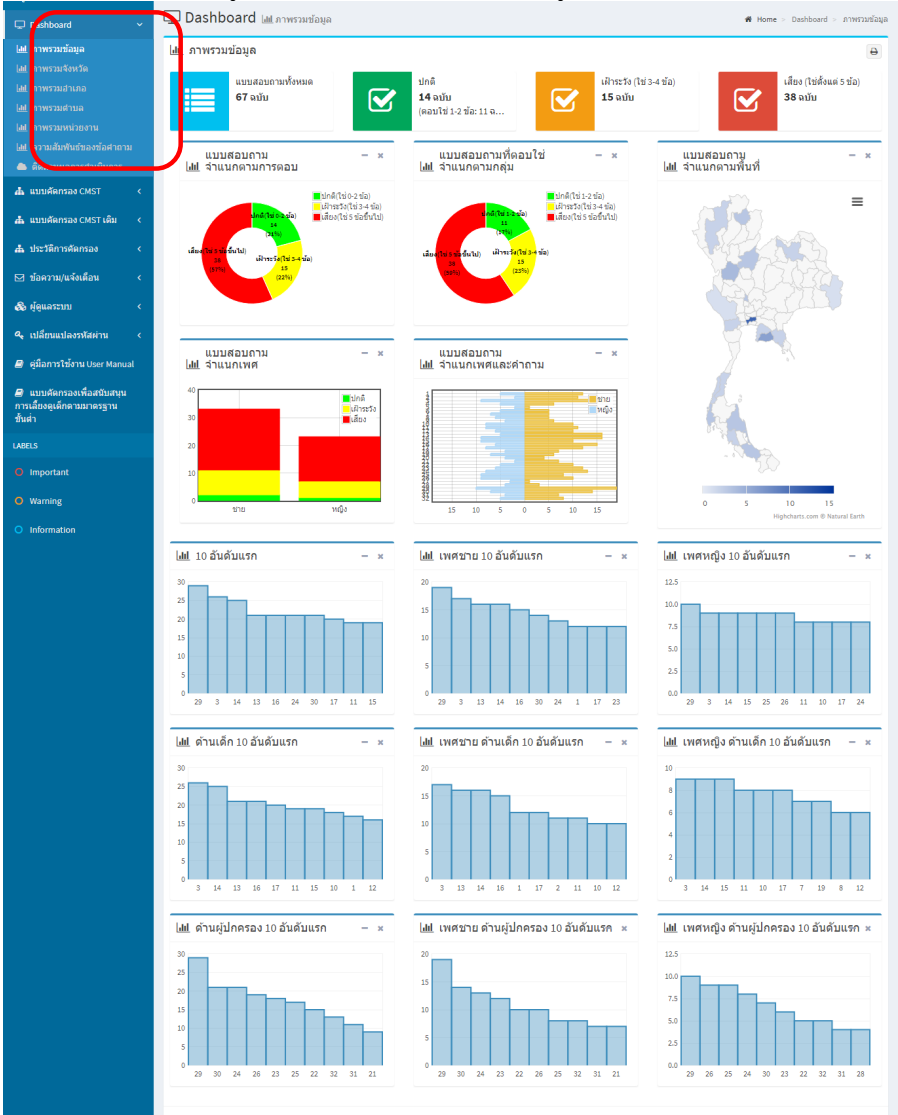
ลำดับที่	วันที่	ผู้ดำเนินการ	รายละเอียด	ส่งต่อหน่วยงาน
วันที่กรดำเนินการ:	ผู้ดำเนินการ:	รายละเอียดการดำเนินการ:	ส่งต่อหน่วยงาน:	
DD/MM/YYYY				

[บันทึกการดำเนินการ](#)

บทที่ 4

การจัดพิมพ์รายงานและการนำเสนอข้อมูลเบื้องต้น

1. เมื่อเปิดระบบจะเป็นการนำเสนอภาพรวมของแบบคัดกรอง ในรูปแบบแผนภูมิภาพต่างๆ สามารถเลือกแสดงข้อมูลในระดับต่างๆ ได้โดยเลือกเมนูภายใต้ Dashboard

2. การนำเสนอความสัมพันธ์ในแต่ละข้อคำถามในรูปแบบแผนภูมิภาพ

11 รวมทุกด้าน

11.1 ทั้งหมด

วันที่	จำนวนเดือน
4	11
3	8
7	6
24	6
8	5
16	5

11.2 เทรนด์ขาบน

วันที่	จำนวนเดือน
4	6
3	5
16	5
24	5
29	4
7	3

11.3 เทรนด์ขาลง

วันที่	จำนวนเดือน
4	5
3	3
7	3
19	3
6	2
8	2

12 ส่วนเด็ก

12.1 ทั้งหมด

วันที่	จำนวนเดือน
4	11
3	8
7	6
8	5
16	5
10	4

12.2 เทรนด์ขาบน

วันที่	จำนวนเดือน
4	6
3	5
16	5
7	3
8	3
14	3

12.3 เทรนด์ขาลง

วันที่	จำนวนเดือน
4	5
3	3
7	3
19	3
6	2
8	2

13 ส่วนผู้ปกครอง

13.1 ทั้งหมด

วันที่	จำนวนเดือน
24	6
29	5
25	3
22	2
30	2
23	1

13.2 เทรนด์ขาบน

วันที่	จำนวนเดือน
24	5
29	4
25	2
22	2
23	1
21	1

13.3 เทรนด์ขาลง

วันที่	จำนวนเดือน
25	1
24	1
29	1
30	1
27	0
26	0

3. การนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางข้อมูล และการติดตามผลการดำเนินงาน

Dashboard ติดตามผลการดำเนินงาน Home > Dashboard > ติดตามผลการดำเนินงาน

ประวัติการคัดกรอง

ค้นหากลุ่มเฝ้าระวัง (ฉบับไข 3-4 ข้อ) ค้นหากลุ่มเสี่ยง (ฉบับไขตั้งแต่ 5 ข้อขึ้นไป)

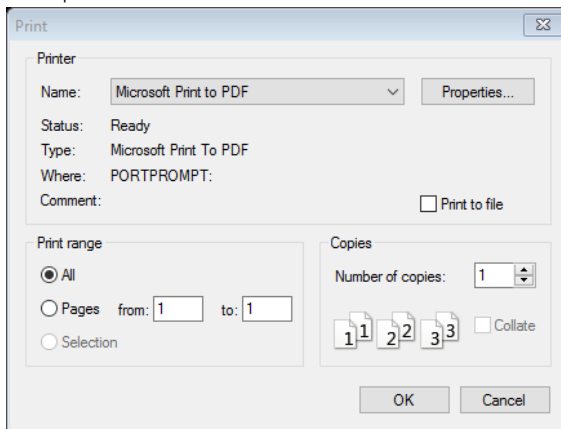
ลำดับที่	หน่วยงาน	วัน/เดือน/ปี ที่คัดกรอง	รหัสแบบคัดกรอง	ชื่อ-สกุล ผู้ถูกคัดกรอง	เพศ	อายุ	ชื่อ-สกุล ผู้ทำแบบคัดกรอง	หน่วยงาน	สถานะ
1	ส่วนกลาง	07/07/2560	28EBA02591	พอดี พอใจ	ชาย	9	ภาณีชชา ชมชื่น จิตต์	มสข	เฝ้าระวัง (3) การดำเนินการ (0)
2	ส่วนกลาง	07/07/2560	C04562D9F8	พันรินทร์ พงทสิทธิ์	ชาย	9	ภาณีชชา ชมชื่น จิตต์	มสข.	เฝ้าระวัง (4) การดำเนินการ (0)
3	ส่วนกลาง	07/07/2560	342BE9ED44	ส้ม พอใจ	หญิง	9	ภาณีชชา ชมชื่น จิตต์	มสข	เฝ้าระวัง (3) การดำเนินการ (0)
4	บพด. จ.นครปฐม	06/06/2560	40275BDC0A		ชาย	0	นางสาวชานา นันทวัฒน์	บ้านพักเด็กและครอบครัว จังหวัดนครปฐม	เฝ้าระวัง (4) การดำเนินการ (0)

สถานประกอบการ		จำนวนคนเสียงาน	
เฝ้าระวัง ฉบับไข 3-4 ข้อ			
เฝ้าระวัง ฉบับไข 5 ข้อขึ้นไป			
รวมทั้งหมด			

หน่วยงาน	ปกติ	เฝ้าระวัง	เสี่ยง	รวม
พ.ศ. 01-06-2560	3	2	1	6
ร.ร.	1	1	2	4
รวมทั้งหมด	3	3	2	8

แบบคัดกรองจำนวนคนตามเพศ

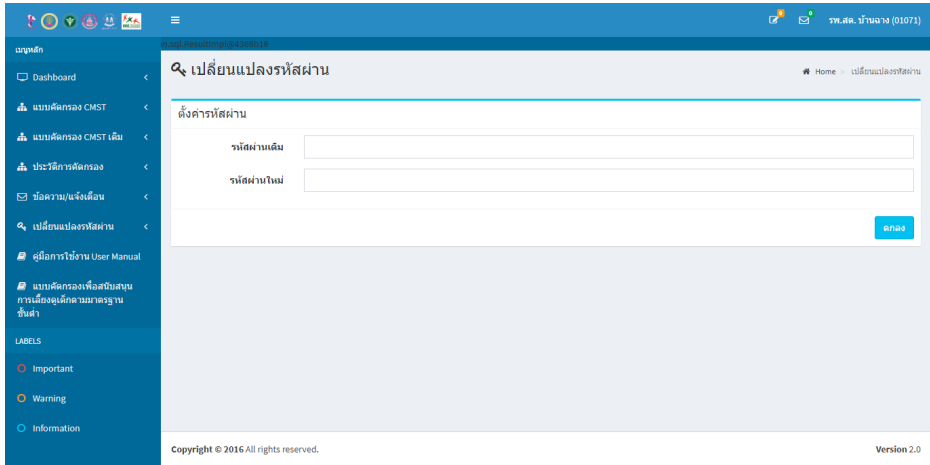
4. การพิมพ์ส่งรายงานเบื้องต้น(เหมือนหน้าจอระบบ) สามารถสั่งพิมพ์จากหน้าจอระบบได้ทันที โดยหากหน้าต่างสามารถพิมพ์ข้อมูลได้โดยตรงจะมีปุ่ม เมื่อกดปุ่มแล้วจะปรากฏหน้าจอให้เลือกเครื่องพิมพ์ กดปุ่มตกลงเพื่อสั่งพิมพ์

บทที่ 5

การแก้ไขรหัสผ่าน

1. เลือกเมนู เปลี่ยนแปลงรหัสผ่าน

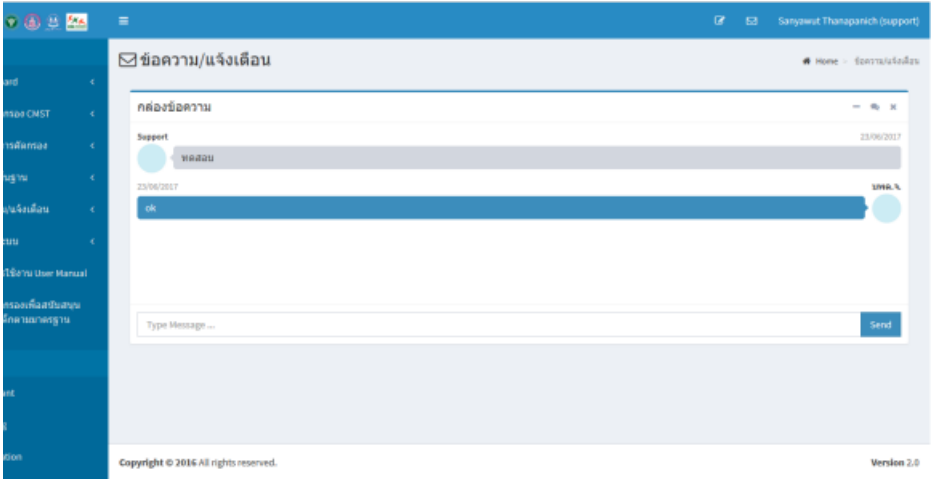
2. กรอกข้อมูลรหัสผ่านเดิม และรหัสผ่านใหม่ที่ต้องการใช้งาน

3. กดตกลง

บทที่ 6

ช่องทางการแจ้งปัญหา / สอบถาม

เลือกเมนู ข้อความ/แจ้งปัญหา จากนั้นพิมพ์ข้อความ และกดส่งข้อความ

นอกจากข้อความจะถูกส่งเข้าไปในระบบ จะแจ้งข้อมูลเข้ากลุ่ม Line ด้วย

ผ่านทางระบบ Line โดยเข้าผ่านทาง URL: <https://line.me/ti/g/1eviX7NgTw> หรือ
ทาง QR Code

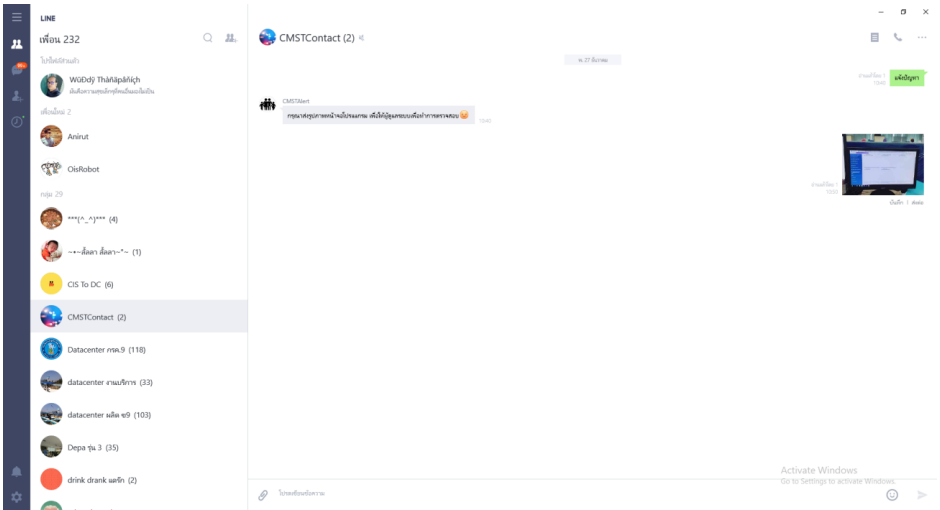
2.1. การแจ้งข้อมูลผ่านทาง Line มีรูปแบบเบื้องต้นดังนี้

2.1.1. พิมพ์ คำว่า แจ้งปัญหา

2.1.2. ระบบจะตอบกลับว่า “กรุณาส่งรูปภาพหน้าจอโปรแกรม เพื่อให้ผู้ดูแลระบบ
เพื่อทำการตรวจสอบ”

2.1.3. พิมพ์ชื่อระบบ เช่น แบบคัดกรอง

2.1.4. จากนั้นทำการถ่ายภาพหน้าจอ แล้วกดส่งดังภาพ

2.1.5. หากไม่สามารถเข้าระบบได้ โดยหน้าเว็บขึ้น Error 500 หรืออื่น ๆ ให้พิมพ์คำว่า Error

2.1.6. ระบบจะตอบกลับว่า “ขณะนี้ผู้ดูแลระบบรับทราบปัญหาแล้ว จะรีบทำการแก้ไขให้แล้วเสร็จ หากแก้ไขเสร็จแล้วจะแจ้งให้ทราบในกลุ่ม อีกครั้ง ขอขอบคุณครับ”

2.1.7. จากนั้นทำการถ่ายภาพหน้าจอ แล้วกดส่งดังภาพ

ผู้ดูแลระบบ คุณสัณญวุฒิ ธนพานิช โทร 090-649-2828
คุณอัญชิษฐา โพธิประสิทธิ์ โทร 062-095-3656

แบบคัดกรองเพื่อสนับสนุนการเลี้ยงดูเด็กตามมาตรฐานขั้นต่ำ
Child maltreatment surveillance tool (CMST)

คำชี้แจง ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง หรือเติมคำตอบในช่องว่าง

วันเดือนปี ที่เก็บข้อมูล.....

ข้อมูลทั่วไปของผู้เก็บข้อมูล

ชื่อผู้ทำแบบคัดกรองฯ หน่วยงาน/สังกัด

ข้อมูลทั่วไปของเด็ก

ชื่อ..... นามสกุล..... เลขที่บัตรประชาชน.....

วัน เดือน ปี เกิด เพศ 1 ชาย 2 หญิง

สถานะบุคคล มีสัญชาติไทย ไม่มีสัญชาติ มีสัญชาติอื่น (ระบุ) สัญชาติ

ไม่มีข้อมูล

ที่อยู่ (ในปัจจุบัน) ของเด็ก

บ้านเลขที่ หมู่ที่ ตำบล อำเภอ จังหวัด

ที่อยู่ (ตามภูมิลำเนา) ของเด็ก

บ้านเลขที่ หมู่ที่ ตำบล อำเภอ จังหวัด

ชื่อ - สกุล บิดา

ชื่อ - สกุล มารดา

จำนวนสมาชิกที่อยู่ในบ้านเดียวกัน คน

สถานภาพครอบครัว

อยู่ร่วมกัน (พ่อ แม่ ลูก) แยกกันอยู่ บิดา มารดา หย่าร้าง (จดทะเบียน)

บิดา มารดา หย่าร้าง (ไม่จดทะเบียน) อื่นๆ ระบุ

ผู้ดูแลเด็กเป็นหลัก บิดา มารดา ญาติ (ระบุ)

อื่นๆ ระบุ (เกี่ยวข้องกับเด็กอย่างไร)

ชื่อ - สกุล ผู้ดูแลเด็ก

สถานะครอบครัว

เด็กอยู่อาศัยในบ้านกับครอบครัว

เด็กอยู่โดยลำพังไม่มีผู้ใหญ่อยู่ด้วย

เด็กไม่ได้อาศัยอยู่ในบ้าน (เช่น เด็กเร่ร่อน เด็กในสถานสงเคราะห์ สถานพินิจ วัด)

สาเหตุที่ออกมาเร่ร่อน / อยู่ในสถานสงเคราะห์ / อยู่วัด (ระบุได้มากกว่า 1 สาเหตุ)

พ่อ แม่แยกกันอยู่ / หย่าร้าง ถูกทอดทิ้งแต่กำเนิด

ครอบครัวมีปัญหา อื่นๆ ระบุ

การใช้แรงงานเด็ก

- เด็กอายุไม่เกิน 15 ปี ได้ช่วยธุรกิจของครอบครัว และ/หรือ ทำงานที่ได้รับค่าจ้างประจำ

ใช่ ไม่ใช่ ไม่มีข้อมูล

- เด็กอายุมากกว่า 15 ปี ได้ช่วยธุรกิจของครอบครัวหรือทำงานที่ได้รับค่าจ้าง มากกว่า 8 ชั่วโมงต่อวันเป็นประจำ

ใช่ ไม่ใช่ ไม่มีข้อมูล

ข้อมูลการให้ความช่วยเหลือและคุ้มครองเด็ก

เด็กเคย และ/หรือ มีแนวโน้มถูกทำร้ายร่างกายทั้งนี้รวมถึงการล่วงละเมิดทางเพศ/การตั้งครรภ์ไม่พร้อม/

กระทำการใดๆ ต่อเด็กที่เป็นการละเมิดกฎหมาย

ใช่ ไม่ใช่ ไม่มีข้อมูล

การพิจารณาผลของการประเมินจากแบบคัดกรอง

ธงเขียว เมื่อตอบ “ใช่” ในข้อคำถาม น้อยกว่า 3 ข้อ
หมายถึง ผู้ประเมินยังไม่พบข้อมูลที่ต้องเฝ้าระวัง

คำแนะนำเพื่อการดำเนินงาน

หากมีข้อคำถามใดที่ผู้เก็บข้อมูลคิดว่าต้องทำงานเฉพาะ ก็ให้ทำงานไปตามสิ่งที่พบ

ธงเหลือง เมื่อตอบ “ใช่” ในข้อคำถาม 3 - 4 ข้อ

หมายถึง ผู้ประเมินพบข้อมูลว่ามีความเสี่ยงที่อาจส่งผลกระทบต่อเด็ก

คำแนะนำเพื่อการดำเนินงาน

1. ให้ทำงานด้านการส่งเสริมป้องกัน ช่วยเหลือและสนับสนุนให้เด็กได้รับการดูแลที่เหมาะสมตามวัยมากขึ้น
2. มีการติดตามและประเมินอย่างต่อเนื่อง

ธงแดง เมื่อตอบ “ใช่” ในข้อคำถามตั้งแต่ 5 ข้อขึ้นไป

หมายถึง ผู้ประเมินพบข้อมูลว่าเด็กมีความเสี่ยงที่จะได้รับอันตรายและต้องอาศัยการประเมินเชิงลึกจากทีมสหวิชาชีพเพื่อค้นหาข้อเท็จจริง

คำแนะนำ: กรุณาตรวจสอบข้อมูลของเด็กและผู้ดูแล จากข้อคำถามต่อไปนี้

1. ใช้ข้อมูลที่สังเกตได้ในช่วง 1 เดือนที่ผ่านมาของเด็กและผู้ดูแล โดยทำเครื่องหมาย ✓ ในตัวเลือก (ใช่ หรือไม่ใช่)
2. หากข้อใดที่ไม่สามารถระบุคำตอบได้ เนื่องจากเหตุการณ์หรือกิจกรรมดังกล่าวไม่ตรงกับช่วงวัยของเด็ก ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ในตัวเลือก ไม่ใช่

ข้อ		ใช่	ไม่ใช่
1.	เด็กมีความพิการ และ/หรือ โรคประจำตัว หรือ ความเจ็บป่วย ที่ ไม่ได้ ได้รับการดูแลอย่างสม่ำเสมอ	☐	☐
2.	เด็กมีการบาดเจ็บหรือเจ็บป่วย ที่ ไม่สามารถอธิบายสาเหตุได้ หรืออธิบายได้ไม่สมเหตุสมผล (เช่น พกขี้ รอยขีด หรือโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์)	☐	☐
3.	เด็กไม่สามารถกิน นอน และทำกิจกรรมได้ตามเวลา	☐	☐
4.	เด็กเคยใช้สารเสพติด บุหรี่ หรือ ดื่มแอลกอฮอล์เป็นประจำ	☐	☐
5.	เด็กเล่นการพนันเป็นประจำ	☐	☐
6.	เด็กติดเกมจนรบกวนต่อชีวิตประจำวัน	☐	☐
7.	เด็กเคยมีเพศสัมพันธ์	☐	☐
8.	เด็กมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ใช้ถุงยางอนามัยบ่อยครั้ง	☐	☐
9.	เด็กไม่เคยได้รับวัคซีนเลย (อายุมากกว่า 6 เดือนขึ้นไป)	☐	☐
10.	เด็กไม่ได้เรียนหนังสือ (อายุ 7-18 ปี)	☐	☐

แบบคัดกรองเพื่อสนับสนุนการเลี้ยงดูเด็กตามมาตรฐานขั้นต่ำ
Child maltreatment surveillance tool (CMST)

ข้อ	ใช่	ไม่ใช่
11. เด็กควบคุมพฤติกรรมและอารมณ์ของตัวเองไม่ได้ เป็นประจำ	☐	☐
12. เด็กทำร้ายตนเอง/ผู้อื่น หรือ ทำร้ายสัตว์ เป็นประจำ	☐	☐
13. เด็กถูกทำร้ายหรือถูกรังแกบ่อยครั้ง	☐	☐
14. ส่วนใหญ่เด็กไม่มีความสุข	☐	☐
15. เด็กไม่มีผู้ดูแล หรือ ผู้ใหญ่ที่พึ่งพาได้	☐	☐
16. เด็กไม่ระวังอันตราย และพาตัวเองไปเสี่ยงอันตรายบ่อยครั้ง	☐	☐
17. เด็กแสดงอารมณ์ และ/หรือ พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมกับเวลา บุคคล และสถานที่เป็นประจำ	☐	☐
18. เด็กไม่เห็นข้อดีของตนเองเลย	☐	☐
19. ส่วนใหญ่เด็กไม่มีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น	☐	☐
20. เด็กไม่มีการจดทะเบียนการเกิด	☐	☐
21. ผู้ดูแล มีอาการทางจิต ที่รบกวนต่อการดูแลเด็ก เช่น ไม่ดูแลตัวเอง หูแว่ว แยกตัว ก้าวร้าว หรือโรคทางจิตเภทที่ควบคุมอาการไม่ได้ หรือ มีความบกพร่องทางสติปัญญา	☐	☐
22. ผู้ดูแล มีประวัติหรือในปัจจุบันใช้ความรุนแรง ทางกาย ทางเพศ	☐	☐
23. ผู้ดูแล ไม่สามารถควบคุมอารมณ์ และ/หรือ พฤติกรรมของตนเองได้	☐	☐
24. ผู้ดูแล ใช้คำพูดประชดประชัน เสียดสี หรือคำทอที่หยาบคายรุนแรงเป็นประจำ	☐	☐
25. ผู้ดูแล มีปัญหาด้านการเงิน มีหนี้สิน จนไม่สามารถดูแลเด็กในชีวิตประจำวันได้	☐	☐
26. ผู้ดูแล ตกงาน	☐	☐
27. ผู้ดูแล ทำงานผิดปกติ	☐	☐
28. ผู้ดูแล เคยติดคุก	☐	☐
29. สมาชิกในครอบครัว ใช้สารเสพติด หรือ ตีแม่แอลกอฮอล์เป็นประจำ	☐	☐
30. มีการใช้ความรุนแรงในครอบครัว	☐	☐
31. ครอบครัวไม่มีที่อยู่ มีที่อยู่ไม่เป็นหลักแหล่ง หรือที่อยู่ไม่ปลอดภัย	☐	☐
32. ครอบครัวมีภาวะวิกฤตโดยไม่มีที่พึ่งพา	☐	☐

“ผู้ประกอบวิชาชีพที่เกี่ยวข้องควรจะทำความเข้าใจกับมาตรฐานขั้นต่ำในการเลี้ยงดูเด็ก ในฐานะของการเป็นเครื่องมือไม่ใช่ฐานะที่เป็นกฎระเบียบ เพราะคนจำนวนมากมักมองมาตรฐานขั้นต่ำเป็นกฎระเบียบ ที่จะมาลงโทษหรือเอาผิดกับ พ่อ แม่ ผู้ปกครอง” แต่ในความเป็นจริงแล้วมาตรฐานขั้นต่ำในการดูแลเด็กเป็นเครื่องมือในการช่วยพัฒนาเด็ก สถาบันครอบครัว และพัฒนาสังคมให้พลเมืองมีความกินดีอยู่ดี มีความสุข โดยเฉพาะสถาบันครอบครัว เพราะเป็นประเด็นที่ว่าเมื่อครอบครัวมีปัญหาสามารถปรึกษาผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง ที่ได้รับการฝึกมาเพื่อแก้ไขปัญหานั้นโดยเฉพาะ

สรสพลสิทธิ์ กุญษ์ประพันธ์

ประธานคณะกรรมการพัฒนาระบบคุ้มครองเด็ก

กรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ

มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ

กระทรวงสาธารณสุข

มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก

พ.ศ. ๒๕๔๖

กรมกิจการเด็กและเยาวชน
กระทรวงการพัฒนาศักยภาพและความมั่นคงของมนุษย์

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก

พ.ศ. ๒๕๔๖

กรมกิจการเด็กและเยาวชน

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

พระราชบัญญัติ

คุ้มครองเด็ก

พ.ศ. ๒๕๕๖

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๒๔ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๖

เป็นปีที่ ๕๘ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก

พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา ๒๕ ประกอบกับมาตรา ๓๑ มาตรา ๓๔ มาตรา ๓๕ มาตรา ๓๖ มาตรา ๓๘ มาตรา ๔๘ และมาตรา ๕๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๕๖”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิก

(๑) ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๓๒ ลงวันที่ ๒๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๕

(๒) ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๕๔ ลงวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๕

มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้

“เด็ก” หมายความว่า บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ แต่ไม่รวมถึงผู้ที่บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส

“เด็กเร่ร่อน” หมายความว่า เด็กที่ไม่มีบิดามารดาหรือผู้ปกครองหรือมีแต่ไม่เลี้ยงดูหรือไม่สามารถเลี้ยงดูได้ จนเป็นเหตุให้เด็กต้องเร่ร่อนไปในที่ต่างๆ หรือเด็กที่มีพฤติกรรมใช้ชีวิตเร่ร่อน จนน่าจะเกิดอันตรายต่อสวัสดิภาพของตน

“เด็กกำพร้า” หมายความว่า เด็กที่บิดาหรือมารดาเสียชีวิต เด็กที่ไม่ปรากฏบิดามารดาหรือไม่สามารถสืบหาบิดามารดาได้

“เด็กที่อยู่ในสภาพยากลำบาก” หมายความว่า เด็กที่อยู่ในครอบครัวยากจนหรือบิดามารดาหย่าร้าง ทั้งร้าง ถูกคุมขัง หรือแยกกันอยู่และได้รับความลำบาก หรือเด็กที่ต้องรับภาระหน้าที่ในครอบครัว เกินวัยหรือกำลังความสามารถและสติปัญญา หรือเด็กที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้

“เด็กพิการ” หมายความว่า เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย สมอง สติปัญญา หรือจิตใจ ไม่ว่าจะความบกพร่องนั้นจะมีมาแต่กำเนิดหรือเกิดขึ้นภายหลัง

“เด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด” หมายความว่า เด็กที่ประพฤติตนไม่สมควร เด็กที่ประกอบอาชีพหรือคบหาสมาคมกับบุคคลที่น่าจะชักนำไปในทางกระทำผิดกฎหมายหรือขัดต่อศีลธรรมอันดี หรืออยู่ในสภาพแวดล้อมหรือสถานที่อันอาจชักนำไปในทางเสียหาย ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

“นักเรียน” หมายความว่า เด็กซึ่งกำลังรับการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ทั้งประเภทสามัญศึกษาและอาชีวศึกษาหรือเทียบเท่าอยู่ในสถานศึกษาของรัฐหรือเอกชน

“นักศึกษา” หมายความว่า เด็กซึ่งกำลังรับการศึกษาระดับอุดมศึกษาหรือเทียบเท่าอยู่ในสถานศึกษาของรัฐหรือเอกชน

“บิดามารดา” หมายความว่า บิดามารดาของเด็กไม่ว่าจะสมรสกันหรือไม่

“ผู้ปกครอง” หมายความว่า บิดามารดา ผู้อนุบาล ผู้รับบุตรบุญธรรม และผู้ปกครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และให้หมายความรวมถึงพ่อแม่เลี้ยง แม่เลี้ยง ผู้ปกครองสวัสดิภาพ นายจ้าง ตลอดจนบุคคลอื่นซึ่งรับเด็กไว้ในความอุปการะเลี้ยงดูหรือซึ่งเด็กอาศัยอยู่ด้วย

“ครอบครัวอุปถัมภ์” หมายความว่า บุคคลที่รับเด็กไว้อุปการะเลี้ยงดูอย่างบุตร

“การเลี้ยงดูโดยมิชอบ” หมายความว่า การไม่ให้การอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน หรือพัฒนาเด็กตามมาตรฐานขั้นต่ำที่กำหนดในกฎกระทรวง จนน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจของเด็ก

“ทารุณกรรม” หมายความว่า การกระทำหรือละเว้นการกระทำด้วยประการใดๆ จนเป็นเหตุให้เด็กเสื่อมเสียเสรีภาพหรือเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ การกระทำผิดทางเพศต่อเด็ก การใช้เด็กให้กระทำหรือประพฤตินลักษณะที่น่าจะเป็นอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจหรือขัดต่อกฎหมายหรือศีลธรรมอันดี ทั้งนี้ ไม่ว่าเด็กจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม

“สืบเสาะและพินิจ” หมายความว่า การค้นหาและรวบรวมข้อเท็จจริงเกี่ยวกับบุคคลและนำมาวิเคราะห์วินิจฉัยตามหลักวิชาการทางสังคมสงเคราะห์ แพทย์ จิตวิทยา กฎหมาย และหลักวิชาการอื่นที่เกี่ยวข้องกับบุคคลและครอบครัวของบุคคลนั้น

“สถานรับเลี้ยงเด็ก” หมายความว่า สถานที่ได้รับเลี้ยงและพัฒนาเด็กที่มีอายุไม่เกินหกปีบริบูรณ์ และมีจำนวนตั้งแต่หกคนขึ้นไป ซึ่งเด็กไม่เกี่ยวข้องเป็นญาติกับเจ้าของหรือผู้ดำเนินการสถานรับเลี้ยงเด็กดังกล่าว ทั้งนี้ ไม่รวมถึงสถานพยาบาลหรือโรงเรียนทั้งของรัฐและเอกชน

“สถานแรกรับ” หมายความว่า สถานที่ได้รับเด็กไว้อุปการะเป็นการชั่วคราวเพื่อสืบเสาะและพินิจเด็กและครอบครัว เพื่อกำหนดแนวทางในการสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพที่เหมาะสมแก่เด็กแต่ละราย

“สถานสงเคราะห์” หมายความว่า สถานที่ให้การอุปการะเลี้ยงดูและพัฒนาเด็กที่จำต้องได้รับการสงเคราะห์ ซึ่งมีจำนวนตั้งแต่หกคนขึ้นไป

“สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ” หมายความว่า สถานที่ให้การศึกษา อบรม ฝึกอาชีพ เพื่อแก้ไขความประพฤติ บำบัด รักษา และฟื้นฟูสมรรถภาพทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจแก่เด็กที่พึงได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพ

“สถานพัฒนาและฟื้นฟู” หมายความว่า สถานที่ โรงเรียน สถาบัน หรือศูนย์ที่จัดขึ้นเพื่อให้การบำบัดรักษา การฟื้นฟูสมรรถภาพทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ตลอดจนการศึกษา แนะนำ และการฝึกอบรบอาชีพแก่เด็กที่จำต้องได้รับการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพเป็นกรณีพิเศษ

“สถานพินิจ” หมายความว่า สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกรุงเทพมหานคร สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัด และสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนของแพนคคีเยาวชนและครอบครัวในศาลจังหวัด ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว

“กองทุน” หมายความว่า กองทุนคุ้มครองเด็ก

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

“ผู้ว่าราชการจังหวัด” หมายความว่า รวมถึงผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครและผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากผู้ว่าราชการจังหวัด

“ปลัดกระทรวง” หมายความว่า ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และหมายความรวมถึงผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากปลัดกระทรวง

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๕ ให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีเยาวชนและครอบครัวตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีตามพระราชบัญญัตินี้ เว้นแต่ในจังหวัดใดยังมิได้เปิดทำการศาลเยาวชนและครอบครัวหรือแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวขึ้นในศาลจังหวัด ให้ศาลจังหวัดมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๖ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้รัฐมนตรีแต่ละกระทรวงมีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่กับออกกฎกระทรวงหรือระเบียบเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ในส่วนที่เกี่ยวกับราชการของกระทรวงนั้น

กฎกระทรวงหรือระเบียบนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

หมวด ๑

คณะกรรมการคุ้มครองเด็ก

มาตรา ๗ ให้มีคณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ ประกอบด้วย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นรองประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงยุติธรรม ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ อัยการสูงสุด ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ อธิบดีกรมการปกครอง อธิบดีกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ อธิบดีกรมสุขภาพจิต อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ เป็นกรรมการ และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคง

ของมนุษย์แต่งตั้งจากผู้เชี่ยวชาญซึ่งมีประสบการณ์ในการทำงานที่ทำในวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ ครู จิตวิทยา กฎหมาย แพทย์ ไม่น้อยกว่าเจ็ดปีวิชาชีพละสองคน โดยจะต้องมีผู้แทนจากภาคเอกชนอย่างน้อย วิชาชีพละหนึ่งคน และแต่งตั้งจากผู้มีประสบการณ์ซึ่งมีผลงานเป็นที่ประจักษ์ในด้านสวัสดิการเด็ก มาไม่น้อยกว่าเจ็ดปีอีกสองคน โดยมีรองปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ซึ่ง ปลัดกระทรวงมอบหมายเป็นกรรมการและเลขานุการ

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามวรรคหนึ่งต้องเป็นสตรีไม่น้อยกว่าหนึ่งในสาม

คณะกรรมการจะแต่งตั้งข้าราชการในกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ไม่เกิน สองคนเป็นผู้ช่วยเลขานุการก็ได้

มาตรา ๘ ให้สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ทำหน้าที่ เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการ โดยให้มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) ปฏิบัติงานธุรการทั่วไปของคณะกรรมการ

(๒) ประสานงานและร่วมมือกับส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ และเอกชนที่เกี่ยวข้องในการ ดำเนินงานเกี่ยวกับการสงเคราะห์ ค้ำครองสวัสดิภาพ และส่งเสริมความประพฤติเด็ก

(๓) พัฒนาระบบ รูปแบบ และวิธีการ ตลอดจนให้บริการด้านสงเคราะห์ ค้ำครองสวัสดิภาพ และส่งเสริมความประพฤติเด็ก

(๔) รวบรวมผลการวิเคราะห์ วิจัย ดำเนินการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติตามนโยบาย รวมทั้งแผนงานในการสงเคราะห์ ค้ำครองสวัสดิภาพ และส่งเสริมความประพฤติเด็กของหน่วยงาน ของรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง แล้วรายงานให้คณะกรรมการทราบ

(๕) ปฏิบัติตามมติของคณะกรรมการหรือตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

มาตรา ๙ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสามปี

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่งเพราะครบวาระอาจได้รับการแต่งตั้งอีกได้ แต่ต้อง ไม่นเกินสองวาระติดต่อกัน

มาตรา ๑๐ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา ๙ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจาก ตำแหน่ง เมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) รัฐมนตรีให้ออกเพราะบกพร่องหรือไม่สุจริตต่อหน้าที่ มีความประพฤติเสื่อมเสียหรือ หย่อนความสามารถ

- (๔) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก
- (๕) เป็นบุคคลล้มละลาย
- (๖) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
- (๗) ขาดการประชุมติดต่อกันสามครั้งโดยไม่มีเหตุอันสมควร

มาตรา ๑๑ ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนครบวาระ ให้รัฐมนตรีแต่งตั้งบุคคลซึ่งมีคุณสมบัติเช่นเดียวกันตามมาตรา ๙ เป็นกรรมการแทน และให้ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งแทนอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการซึ่งตนแทน

มาตรา ๑๒ ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิดำรงตำแหน่งครบวาระแล้ว แต่ยังมีได้มีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิใหม่ ให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่พ้นจากตำแหน่งตามวาระปฏิบัติหน้าที่ไปพลางก่อน

มาตรา ๑๓ การประชุมคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมดจึงเป็นองค์ประชุม

ให้ประธานกรรมการเป็นประธานในที่ประชุม ในกรณีที่ประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ให้รองประธานกรรมการเป็นประธานในที่ประชุม หากรองประธานไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ให้กรรมการซึ่งมาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

มาตรา ๑๔ คณะกรรมการมีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) เสนอความเห็นต่อรัฐมนตรีเกี่ยวกับนโยบาย แผนงาน งบประมาณและมาตรการในการสงเคราะห์ ผู้มีครอบครัวพิการ และส่งเสริมความประพฤติเด็กตามพระราชบัญญัตินี้

(๒) เสนอความเห็นต่อรัฐมนตรีในการออกกฎกระทรวงและระเบียบเพื่อปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้

(๓) วางระเบียบโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลังเกี่ยวกับการรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงิน และการจัดหาผลประโยชน์ของกองทุน

(๔) วางระเบียบเกี่ยวกับวิธีการดำเนินการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามมาตรา ๔๗

(๕) วางหลักเกณฑ์ในการแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่

(๖) ให้คำปรึกษา แนะนำ และประสานงานแก่หน่วยงานของรัฐและเอกชนที่ปฏิบัติงานด้านการศึกษา การสงเคราะห์ ผู้มีครอบครัวพิการ และส่งเสริมความประพฤติเด็ก รวมทั้งมีอำนาจเข้าไปตรวจสอบในสถานรับเลี้ยงเด็ก สถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ สถานพัฒนา

และฟื้นฟู สถานพินิจ หรือสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับการสงเคราะห์ ค้ำครองสวัสดิภาพ และส่งเสริมความประพฤติเด็กทั้งของรัฐและเอกชน

(๗) ติดตาม ประเมินผลและตรวจสอบการดำเนินงานของคณะกรรมการค้ำครองเด็กกรุงเทพมหานคร และคณะกรรมการค้ำครองเด็กจังหวัด รวมทั้งให้คำแนะนำและเสนอแนะในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการสงเคราะห์ ค้ำครองสวัสดิภาพ และส่งเสริมความประพฤติเด็กในกรุงเทพมหานครและระดับจังหวัด

(๘) ดำเนินการอื่นใดที่เกี่ยวกับการสงเคราะห์ ค้ำครองสวัสดิภาพ และส่งเสริมความประพฤติเด็ก มาตรา ๑๕ คณะกรรมการมีอำนาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการหรือคณะทำงานเพื่อปฏิบัติการตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๓ มาใช้บังคับกับการประชุมของคณะอนุกรรมการหรือคณะทำงาน โดยอนุโลม

มาตรา ๑๖ ให้มีคณะกรรมการค้ำครองเด็กกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร เป็นประธานกรรมการ ปลัดกรุงเทพมหานคร เป็นรองประธานกรรมการ ผู้แทนสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด ผู้แทนกองบัญชาการตำรวจนครบาล ผู้แทนกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ผู้แทนศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ผู้แทนสถานพินิจและค้ำครองเด็กและเยาวชนกรุงเทพมหานคร ผู้แทนสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาชุมชน ผู้อำนวยการสำนักการศึกษา ผู้อำนวยการสำนักอนามัย และผู้อำนวยการสำนักการแพทย์ เป็นกรรมการ และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครแต่งตั้งจากผู้เชี่ยวชาญซึ่งมีประสบการณ์ในการทำงานที่ทำในวิชาชีพ สังคมสงเคราะห์ ครู จิตวิทยา กฎหมาย แพทย์ วิชาชีพละสองคนโดยจะต้องมีผู้แทนจากภาคเอกชน อย่างน้อยวิชาชีพละหนึ่งคน และแต่งตั้งจากผู้มีประสบการณ์ด้านสวัสดิการเด็กอีกสองคน โดยมีผู้อำนวยการสำนักสวัสดิการสังคม เป็นกรรมการและเลขานุการ

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามวรรคหนึ่งต้องเป็นสตรีไม่น้อยกว่าหนึ่งในสาม

คณะกรรมการค้ำครองเด็กกรุงเทพมหานครจะแต่งตั้งข้าราชการในสำนักสวัสดิการสังคมไม่เกินสองคนเป็นผู้ช่วยเลขานุการก็ได้

มาตรา ๑๗ ให้มีคณะกรรมการค้ำครองเด็กจังหวัด ประกอบด้วย ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นประธานกรรมการ รองผู้ว่าราชการจังหวัดซึ่งได้รับมอบหมายจากผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นรองประธานกรรมการ อัยการจังหวัด พัฒนาการจังหวัด แรงงานจังหวัด ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา นายแพทย์ สาธารณสุขจังหวัด ผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัด ผู้แทนศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด หรือ

ผู้แทนศาลจังหวัด ในกรณีที่จังหวัดนั้นไม่มีศาลเยาวชนและครอบครัว ผู้แทนสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก และเยาวชนจังหวัด หรือผู้แทนกระทรวงยุติธรรมซึ่งแต่งตั้งจากราชการในจังหวัดในกรณีที่จังหวัดนั้น ไม่มีสถานพินิจ นายกองคํารับบริหารส่วนจังหวัด เป็นกรรมการ และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งผู้ว่าราชการ จังหวัดแต่งตั้งจากผู้เชี่ยวชาญซึ่งมีประสบการณ์ในการทำงานที่ทำในวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ ครู จิตวิทยา กฎหมาย แพทย์ วิชาชีพละสองคน โดยจะต้องมีผู้แทนจากภาคเอกชนอย่างน้อยวิชาชีพละหนึ่งคน และแต่งตั้งจากผู้มีประสบการณ์ด้านสวัสดิการเด็กอีกสองคน โดยมีพัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัด เป็นกรรมการและเลขานุการ

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามวรรคหนึ่งต้องเป็นสตรีไม่น้อยกว่าหนึ่งในสาม

คณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัดจะแต่งตั้งข้าราชการในจังหวัดนั้นไม่เกินสองคนเป็นผู้ช่วย เลขานุการก็ได้

มาตรา ๑๘ ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๕ มาตรา ๑๐ มาตรา ๑๑ และมาตรา ๑๒ มาใช้บังคับกับการดำรงตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่ง การแต่งตั้งกรรมการแทน และการปฏิบัติหน้าที่ของกรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๑๖ และมาตรา ๑๗ โดยอนุโลม เว้นแต่อำนาจของรัฐมนตรีตามมาตรา ๑๐ (๓) และมาตรา ๑๑ ให้เป็นอำนาจของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครหรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี

มาตรา ๑๙ ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๓ และมาตรา ๑๕ มาใช้บังคับกับการประชุมและการแต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานของคณะกรรมการคุ้มครองเด็กกรุงเทพมหานคร และคณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัด โดยอนุโลม

มาตรา ๒๐ คณะกรรมการคุ้มครองเด็กกรุงเทพมหานครและคณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัด มีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) เสนอความเห็นต่อคณะกรรมการเกี่ยวกับนโยบาย แผนงาน งบประมาณ และมาตรการในการสงเคราะห์ คุ้มครองสวัสดิภาพ และส่งเสริมความประพฤติเด็กตามพระราชบัญญัตินี้

(๒) ให้คำปรึกษา แนะนำ และประสานงานแก่หน่วยงานของรัฐและเอกชนที่ปฏิบัติงานด้านการศึกษา การสงเคราะห์ คุ้มครองสวัสดิภาพ และส่งเสริมความประพฤติเด็ก รวมทั้งมีอำนาจเข้าไปตรวจสอบในสถานรับเลี้ยงเด็ก สถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ สถานพัฒนา และฟื้นฟู สถานพินิจ หรือสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับการสงเคราะห์ คุ้มครองสวัสดิภาพ และส่งเสริมความประพฤติเด็กของรัฐและเอกชนภายในเขตกรุงเทพมหานครหรือเขตจังหวัด แล้วแต่กรณี

(๓) กำหนดแนวทางการสงเคราะห์ คຸ້ມກອງສາວສັດຊີພາ และส่งเสริมความประพฤติเด็ก ในเขตกรุงเทพมหานครหรือเขตจังหวัด แล้วแต่กรณี

(๔) จัดหาทุนเพื่อการสงเคราะห์ คຸ້ມກອງສາວສັດຊີພາ และส่งเสริมความประพฤติเด็กในเขต กรุงเทพมหานครหรือเขตจังหวัด แล้วแต่กรณี และรายงานผลการดำเนินการเกี่ยวกับการจัดหาทุน และการจัดการทุนต่อคณะกรรมการและคณะกรรมการบริหารกองทุน

(๕) ตรวจสอบหรือเรียกบุคคลที่เกี่ยวข้องมาชี้แจงกรณีที่มีการปฏิบัติต่อเด็กโดยมิชอบ

(๖) เรียกเอกสารหรือพยานหลักฐานใดๆ หรือขอคำชี้แจงจากผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการ วินิจฉัยในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้

(๗) ติดตาม ประเมินผลและตรวจสอบการดำเนินงานเกี่ยวกับการสงเคราะห์ และส่งเสริม ความประพฤติเด็กในกรุงเทพมหานครและระดับจังหวัด แล้วแต่กรณี แล้วรายงานผลต่อคณะกรรมการ

(๘) ดำเนินการอื่นใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

มาตรา ๒๑ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ให้กรรมการและอนุกรรมการเป็นเจ้าพนักงาน ตามประมวลกฎหมายอาญา

หมวด ๒

การปฏิบัติต่อเด็ก

มาตรา ๒๒ การปฏิบัติต่อเด็กไม่ว่ากรณีใด ให้คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญและ ไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม

การกระทำใดเป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็ก หรือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม ต่อเด็กหรือไม่ ให้พิจารณาตามแนวทางที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๒๓ ผู้ปกครองต้องให้การอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน และพัฒนาเด็กที่อยู่ในความ ปกครองดูแลของตนตามสมควรแก่ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมแห่งท้องถิ่น แต่ทั้งนี้ต้อง ไม่ต่ำกว่ามาตรฐานขั้นต่ำตามที่กำหนดในกฎกระทรวงและต้องคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่อยู่ในความปกครอง ดูแลของตนมิให้ตกอยู่ในภาวะอันน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ

มาตรา ๒๔ ปลัดกระทรวง ผู้ว่าราชการจังหวัด ผู้อำนวยการเขต นายอำเภอ ปลัดอำเภอ ผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ หรือผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ที่อยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบ ไม่ว่าจะเด็กจะมีผู้ปกครองหรือไม่ก็ตาม รวมทั้งมีอำนาจและหน้าที่ดูแลและ

ตรวจสอบสถานรับเลี้ยงเด็ก สถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ สถานพัฒนา และฟื้นฟู และสถานพินิจที่ตั้งอยู่ในเขตอำนาจ แล้วรายงานผลการตรวจสอบต่อคณะกรรมการ คณะกรรมการ คุ้มครองเด็กกรุงเทพมหานคร หรือคณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัด แล้วแต่กรณี เพื่อทราบ และให้มีอำนาจและหน้าที่เช่นเดียวกับพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๒๕ ผู้ปกครองต้องไม่กระทำการ ดังต่อไปนี้

(๑) ทอดทิ้งเด็กไว้ในสถานรับเลี้ยงเด็กหรือสถานพยาบาลหรือไว้กับบุคคลที่รับจ้างเลี้ยงเด็กหรือที่สาธารณะหรือสถานที่ใด โดยเจตนาที่จะไม่รับเด็กกลับคืน

(๒) ละทิ้งเด็กไว้ ณ สถานที่ใดๆ โดยไม่จัดให้มีการป้องกันดูแลสวัสดิภาพหรือให้การเลี้ยงดูที่เหมาะสม

(๓) จงใจหรือละเลยไม่ทำให้สิ่งที่เป็นแก่การดำรงชีวิตหรือสุขภาพอนามัยจนน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจของเด็ก

(๔) ปฏิบัติต่อเด็กในลักษณะที่เป็นการขัดขวางการเจริญเติบโตหรือพัฒนาการของเด็ก

(๕) ปฏิบัติต่อเด็กในลักษณะที่เป็นการเลี้ยงดูโดยมิชอบ

มาตรา ๒๖ ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายอื่น ไม่ว่าเด็กจะยินยอมหรือไม่ ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการ ดังต่อไปนี้

(๑) กระทำหรือละเว้นการกระทำอันเป็นการทารุณกรรมต่อร่างกายหรือจิตใจของเด็ก

(๒) จงใจหรือละเลยไม่ทำให้สิ่งจำเป็นแก่การดำรงชีวิตหรือการรักษาพยาบาลแก่เด็กที่อยู่ในความดูแลของตน จนน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจของเด็ก

(๓) บังคับ ชูเชี้ย ชักจูง ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควรหรือน่าจะทำให้เด็กมีความประพฤติเสี่ยงต่อการกระทำผิด

(๔) โฆษณาทางสื่อมวลชนหรือเผยแพร่ด้วยประการใด เพื่อรับเด็กหรือยกเด็กให้แก่บุคคลอื่นที่มีรายได้ของเสียของเด็ก เว้นแต่เป็นการกระทำของทางราชการหรือได้รับอนุญาตจากทางราชการแล้ว

(๕) บังคับ ชูเชี้ย ชักจูง ส่งเสริม ยินยอม หรือกระทำด้วยประการใดให้เด็กไปเป็นขอทาน เด็กเร่ร่อน หรือใช้เด็กเป็นเครื่องมือในการขอทานหรือการกระทำผิด หรือกระทำด้วยประการใดอันเป็นการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบจากเด็ก

(๖) ใช้ จ้าง หรือวานเด็กให้ทำงานหรือกระทำการอันอาจเป็นอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ มีผลกระทบต่อกรเจริญเติบโต หรือขัดขวางต่อพัฒนาการของเด็ก

(๗) บังคับ บุกเข็ญ ไซ้ ชักจูง ยุง ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กเล่นกีฬาหรือให้กระทำการใด เพื่อแสวงหาประโยชน์ทางการค้าอันมีลักษณะเป็นการขัดขวางต่อการเจริญเติบโตหรือพัฒนาการของเด็ก หรือมีลักษณะเป็นการทารุณกรรมต่อเด็ก

(๘) ใช้หรือยินยอมให้เด็กเล่นการพนันไม่ว่าชนิดใดหรือเข้าไปในสถานที่เล่นการพนัน สถานค้าประเวณี หรือสถานที่ที่ห้ามมิให้เด็กเข้า

(๙) บังคับ บุกเข็ญ ไซ้ ชักจูง ยุง ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กแสดงหรือกระทำการอันมีลักษณะลามกอนาจาร ไม่ว่าจะเข้าไปเพื่อให้ได้มาซึ่งค่าตอบแทนหรือเพื่อการใด

(๑๐) จำหน่าย แลกเปลี่ยน หรือให้สุราหรือบุหรี่แก่เด็ก เว้นแต่การปฏิบัติทางการแพทย์

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งมีโทษตามกฎหมายอื่นที่หนักกว่าก็ให้ลงโทษตามกฎหมายนั้น มาตรา ๒๗ ห้ามมิให้ผู้ใดโฆษณาหรือเผยแพร่ทางสื่อมวลชนหรือสื่อสารสนเทศประเภทใด ซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กหรือผู้ปกครอง โดยเจตนาที่จะทำให้เกิดความเสียหายแก่จิตใจ ชื่อเสียง เกียรติคุณ หรือสิทธิประโยชน์อื่นใดของเด็ก หรือเพื่อแสวงหาประโยชน์สำหรับตนเองหรือผู้อื่นโดยมิชอบ

มาตรา ๒๘ ในกรณีผู้ปกครองตกอยู่ในสภาพไม่อาจให้การอุปการะเลี้ยงดู อบรม สั่งสอน และพัฒนาเด็กได้ไม่ว่าด้วยเหตุใด หรือผู้ปกครองกระทำการใดอันน่าจะเกิดอันตรายต่อสวัสดิภาพหรือขัดขวางต่อความเจริญเติบโตหรือพัฒนาการของเด็กหรือให้การเลี้ยงดูโดยมิชอบ หรือมีเหตุจำเป็นอื่นใด เพื่อประโยชน์ในการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก หรือป้องกันมิให้เด็กได้รับอันตรายหรือถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องดำเนินการให้การสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๒๙ ผู้ใดพบเห็นเด็กตกอยู่ในสภาพจำต้องได้รับการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพ ตามหมวด ๓ และหมวด ๔ จะต้องให้การช่วยเหลือเบื้องต้นและแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามมาตรา ๒๔ โดยมีชักช้า

แพทย์ พยาบาล นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ที่รับตัวเด็กไว้รักษาพยาบาล ครู อาจารย์ หรือนายจ้าง ซึ่งมีหน้าที่ดูแลเด็กที่เป็นศิษย์หรือลูกจ้าง จะต้องรายงานให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามมาตรา ๒๔ หรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจทราบโดยมิชักช้า หากเป็นที่ปรากฏชัดหรือน่าสงสัยว่าเด็กถูกทารุณกรรมหรือเจ็บป่วย เนื่องจากการเลี้ยงดูโดยมิชอบ

การแจ้งหรือการรายงานตามมาตรา นี้ เมื่อได้กระทำโดยสุจริตย่อมได้รับความคุ้มครองและไม่ต้องรับผิดชอบทั้งทางแพ่ง ทางอาญาหรือทางปกครอง

มาตรา ๓๐ เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามหมวด ๓ และหมวด ๔ มีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) เข้าไปในเคหสถาน สถานที่ใดๆ หรือยานพาหนะใดๆ ในระหว่างเวลาพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตกเพื่อตรวจค้น ในกรณีมีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก มีการกักขังหรือเลี้ยงดูโดยมิชอบ แต่ในกรณีมีเหตุอันควรเชื่อว่าหากไม่ดำเนินการในทันทีเด็กอาจได้รับอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ หรือถูกนำพาไปสถานที่อื่นซึ่งยากแก่การติดตามช่วยเหลือ ก็ให้มีอำนาจเข้าไปในเวลาภายหลังพระอาทิตย์ตกได้

(๒) ซักถามเด็กเมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าเด็กจำเป็นต้องได้รับการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพ ในกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์แก่การสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กอาจนำตัวเด็กไปยังที่ทำการของพนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อทราบข้อมูลเกี่ยวกับเด็กและครอบครัว รวมทั้งบุคคลที่เด็กอาศัยอยู่ ทั้งนี้จะต้องกระทำโดยมิชักช้า แต่ไม่ว่ากรณีใดจะกักตัวเด็กไว้นานเกินกว่าสิบสองชั่วโมงไม่ได้ เมื่อพ้นระยะเวลาดังกล่าวให้ปฏิบัติตาม (๖) ระหว่างที่เด็กอยู่ในความดูแลจะต้องให้การอุปการะเลี้ยงดูและหากเจ็บป่วยจะต้องให้การรักษาพยาบาล

(๓) มีหนังสือเรียกผู้ปกครอง หรือบุคคลอื่นใดมาให้ถ้อยคำหรือข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ ความประพฤติ สุขภาพ และความสัมพันธ์ในครอบครัวของเด็ก

(๔) ออกคำสั่งเป็นหนังสือให้ผู้ปกครองของเด็ก นายจ้างหรือผู้ประกอบการ เจ้าของหรือผู้ครอบครองสถานที่ที่เด็กทำงานหรือเคยทำงาน อาศัยหรือเคยอาศัยอยู่ เจ้าของหรือผู้ครอบครองหรือผู้ดูแลสถานศึกษาที่เด็กกำลังศึกษาหรือเคยศึกษา หรือผู้ปกครองสวัสดิภาพ ส่งเอกสารหรือหลักฐานเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ การศึกษา การทำงาน หรือความประพฤติของเด็กมาให้

(๕) เข้าไปในสถานที่อยู่อาศัยของผู้ปกครอง สถานที่ประกอบการของนายจ้างของเด็ก สถานศึกษาของเด็ก หรือสถานที่ที่เด็กมีความเกี่ยวข้องกับตัว ในระหว่างเวลาพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตกเพื่อสอบถามบุคคลที่อยู่ในที่นั้นๆ และรวบรวมข้อมูลหรือหลักฐานเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ ความสัมพันธ์ในครอบครัว การเลี้ยงดู อุปนิสัย และความประพฤติของเด็ก

(๖) มอบตัวเด็กให้แก่ผู้ปกครองพร้อมกับแนะนำหรือตักเตือนผู้ปกครองให้ดูแลและอุปการะเลี้ยงดูเด็กในทางที่ถูกต้อง เพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาในทางที่เหมาะสม

(๗) ทำรายงานเกี่ยวกับตัวเด็กเพื่อมอบให้แก่สถานแรกรับในกรณีมีการส่งเด็กไปยังสถานแรกรับหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเมื่อมีการร้องขอ

เด็กที่อยู่ในความดูแลของพนักงานเจ้าหน้าที่จะต้องได้รับการอุปการะเลี้ยงดูและได้รับการศึกษาอย่างเหมาะสม และก่อนที่จะจัดให้เด็กเข้าอยู่ในสถานรับเลี้ยงเด็ก สถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ และสถานพัฒนาและฟื้นฟู จะต้องปรึกษากับผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาชีพ สังคมสงเคราะห์และการแพทย์ก่อนเท่าที่สามารถกระทำได้

ในการปฏิบัติหน้าที่ตาม (๑) (๒) และ (๕) พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องแสดงบัตรประจำตัวก่อน และให้บุคคลที่เกี่ยวข้องอำนวยความสะดวกตามสมควร

บัตรประจำตัวพนักงานเจ้าหน้าที่ให้เป็นไปตามแบบที่รัฐมนตรีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๓๑ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ให้พนักงานเจ้าหน้าที่เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

หมวด ๓

การสงเคราะห์เด็ก

มาตรา ๓๒ เด็กที่พึงได้รับการสงเคราะห์ได้แก่

- (๑) เด็กเร่ร่อน หรือเด็กกำพร้า
- (๒) เด็กที่ถูกทอดทิ้งหรือพลัดหลง ณ ที่ใดที่หนึ่ง
- (๓) เด็กที่ผู้ปกครองไม่สามารถอุปการะเลี้ยงดูได้ด้วยเหตุใดๆ เช่น ถูกจำคุก กักขัง พิการทุพพลภาพ เจ็บป่วยเรื้อรัง ยากจน เป็นผู้เยาว์ หย่า ถูกทิ้งร้าง เป็นโรคจิตหรือโรคประสาท
- (๔) เด็กที่ผู้ปกครองมีพฤติกรรมหรือประกอบอาชีพไม่เหมาะสมอันอาจส่งผลกระทบต่อพัฒนาการทางร่างกายหรือจิตใจของเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแล
- (๕) เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูโดยมิชอบ ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการกระทำหรือแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ ถูกทารุณกรรม หรือตกอยู่ในภาวะอื่นใดอันอาจเป็นเหตุให้เด็กมีความประพฤติเสื่อมเสียในทางศีลธรรมอันดีหรือเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจ
- (๖) เด็กพิการ
- (๗) เด็กที่อยู่ในสภาพยากลำบาก
- (๘) เด็กที่อยู่ในสภาพที่จำต้องได้รับการสงเคราะห์ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๓๓ ในกรณีพนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามมาตรา ๒๔ ได้รับแจ้งจากบุคคลตามมาตรา ๒๕ หรือพบเห็นเด็กที่พึงได้รับการสงเคราะห์ตามมาตรา ๓๒ ให้พิจารณาให้การสงเคราะห์ตามวิธีการที่เหมาะสม ดังต่อไปนี้

(๑) ให้ความช่วยเหลือและสงเคราะห์แก่เด็กและครอบครัวหรือบุคคลที่อุปการะเลี้ยงดูเด็ก เพื่อให้สามารถอุปการะเลี้ยงดูเด็กได้ตามมาตรา ๒๓

(๒) มอบเด็กให้อยู่ในความอุปการะของบุคคลที่เหมาะสมและยินยอมรับเด็กไว้อุปการะเลี้ยงดู ตามระยะเวลาที่เห็นสมควร แต่ต้องไม่เกินหนึ่งเดือน ในกรณีที่ไม่อาจดำเนินการตาม (๑) ได้

(๓) ดำเนินการเพื่อให้เด็กได้เป็นบุตรบุญธรรมของบุคคลอื่นตามกฎหมายว่าด้วยการรับเด็ก เป็นบุตรบุญธรรม

(๔) ส่งเด็กเข้ารับการอุปการะในครอบครัวอุปถัมภ์หรือสถานรับเลี้ยงเด็กที่เหมาะสมและ ยินยอมรับเด็กไว้อุปการะ

(๕) ส่งเด็กเข้ารับการอุปการะในสถานแรกรับ

(๖) ส่งเด็กเข้ารับการอุปการะในสถานสงเคราะห์

(๗) ส่งเด็กเข้าศึกษาหรือฝึกหัดอาชีพ หรือส่งเด็กเข้าบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพ ศึกษา หรือ ฝึกหัดอาชีพในสถานพัฒนาและฟื้นฟู หรือส่งเด็กเข้าศึกษากล่อมเกลาจิตใจโดยใช้หลักศาสนาในวัด หรือสถานที่ทางศาสนาอื่น ที่ยินยอมรับเด็กไว้

วิธีการให้การสงเคราะห์ตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามระเบียบที่ปลัดกระทรวงกำหนด และไม่ว่ากรณีใดๆ การดำเนินการให้การสงเคราะห์ตาม (๔) (๕) (๖) หรือ (๗) ต้องได้รับความยินยอมจากผู้ปกครอง ความยินยอมดังกล่าวต้องทำเป็นหนังสือตามแบบที่ปลัดกระทรวงกำหนด หรือยินยอมด้วยวาจาต่อหน้าพยานอย่างน้อยสองคน ในกรณีที่ผู้ปกครองไม่ให้ความยินยอมโดยไม่มีเหตุอันควร หรือไม่อาจให้ความยินยอมได้ ให้ปลัดกระทรวงหรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี มีอำนาจส่งเด็กเข้ารับการสงเคราะห์ตามวิธีการดังกล่าวได้ ทั้งนี้ ปลัดกระทรวงหรือผู้ว่าราชการจังหวัดต้องพึงรายงานและความเห็นของผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์และการแพทย์ก่อน

ให้ปลัดกระทรวงหรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี มีอำนาจกำหนดระยะเวลาในการสงเคราะห์เด็กตาม (๔) (๕) (๖) หรือ (๗) แต่ถ้ามีพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไปอาจจะขยายหรือ ย่นระยะเวลาที่กำหนดไว้แล้วก็ได้ตามแต่เห็นสมควร ในระหว่างระยะเวลาดังกล่าวให้พนักงานเจ้าหน้าที่รับดำเนินการจัดให้เด็กสามารถกลับไปอยู่ในความปกครองของผู้ปกครองโดยมิชักช้า

ในกรณีเด็กอยู่ระหว่างการรับการสงเคราะห์ถ้าผู้ปกครองร้องขอและแสดงให้เห็นว่าสามารถปกครองและอุปการะเลี้ยงดูเด็กได้ ให้ปลัดกระทรวงหรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี สั่งให้เด็กพ้นจากการสงเคราะห์และมอบตัวเด็กให้แก่ผู้ปกครองรับไปปกครองดูแลได้ แม้ว่าจะยังไม่ครบกำหนดระยะเวลาในการสงเคราะห์ก็ตาม

ในกรณีที่บุคคลที่ได้รับการสงเคราะห์มีอายุครบสิบแปดปีบริบูรณ์แต่ยังอยู่ในสภาพที่จำเป็นจะต้องได้รับการสงเคราะห์ต่อไป ปลัดกระทรวงหรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี อาจสั่งให้บุคคลนั้นได้รับการสงเคราะห์ต่อไปจนอายุยี่สิบปีบริบูรณ์ก็ได้ แต่ต้องมีเหตุจำเป็นต้องให้การสงเคราะห์ต่อไปอีก และบุคคลนั้นมีได้คัดค้านปลัดกระทรวงหรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี อาจสั่งให้สงเคราะห์บุคคลนั้นต่อไปตามความจำเป็นและสมควร แต่ทั้งนี้ต้องไม่เกินเวลาที่บุคคลนั้นมีอายุครบยี่สิบสี่ปีบริบูรณ์

มาตรา ๓๔ ผู้ปกครองหรือญาติของเด็ก อาจนำเด็กไปขอรับการสงเคราะห์ที่กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการหรือสำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัด หรือที่สถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ หรือสถานพัฒนาและฟื้นฟูของเอกชน เพื่อขอรับการสงเคราะห์ได้

กรณีมีการนำเด็กมาขอรับการสงเคราะห์ที่กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการหรือสำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัด ถ้าเป็นเด็กที่จำเป็นต้องได้รับการสงเคราะห์ให้พนักงานเจ้าหน้าที่พิจารณาให้การสงเคราะห์ที่เหมาะสมตามมาตรา ๓๓ แต่ในกรณีที่พนักงานเจ้าหน้าที่ยังไม่สามารถหาวิธีการสงเคราะห์ที่เหมาะสมกับเด็กตามมาตรา ๓๓ ได้ จะส่งเด็กไปยังสถานแรกรับก่อนก็ได้

กรณีมีการนำเด็กมาขอรับการสงเคราะห์ที่สถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ หรือสถานพัฒนาและฟื้นฟูเด็กของเอกชน ให้ผู้ปกครองสวัสดิภาพรายงานข้อมูลเกี่ยวกับเด็กต่อพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อพิจารณาดำเนินการตามวรรคสองต่อไป

มาตรา ๓๕ เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามมาตรา ๒๔ พบเห็นเด็กที่พึงได้รับการสงเคราะห์ตามมาตรา ๓๒ (๑) และ (๒) หรือได้รับแจ้งจากบุคคลตามมาตรา ๒๕ ให้สอบถามเพื่อทราบข้อมูลเกี่ยวกับเด็ก ถ้าเด็กเจ็บป่วยหรือจำเป็นต้องตรวจสุขภาพหรือเป็นเด็กพิการต้องรีบจัดให้มีการตรวจรักษาทางร่างกายและจิตใจทันที หากเป็นเด็กที่จำเป็นต้องได้รับการสงเคราะห์ก็ให้พิจารณาให้การสงเคราะห์ตามมาตรา ๓๓ และไม่ว่ากรณีใดให้พยายามดำเนินการเพื่อให้เด็กสามารถกลับไปอยู่กับครอบครัวโดยเร็ว แต่หากปรากฏว่าสภาพครอบครัวหรือสิ่งแวดล้อมไม่เหมาะที่จะให้เด็กกลับไปอยู่กับครอบครัว และมีเหตุจำเป็นที่จะต้องให้การคุ้มครองสวัสดิภาพแก่เด็ก พนักงานเจ้าหน้าที่จะใช้มาตรการคุ้มครองสวัสดิภาพแก่เด็กตามหมวด ๔ ก็ได้

มาตรา ๓๖ ในระหว่างที่เด็กได้รับการสงเคราะห์ตามมาตรา ๓๓ (๒) (๔) หรือ (๖) หากปรากฏว่าเป็นเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิดและพึงได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพ ให้ปลัดกระทรวงหรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี มีอำนาจสั่งให้ใช้มาตรการคุ้มครองสวัสดิภาพแก่เด็กตามหมวด ๔ ได้

มาตรา ๓๗ เมื่อสถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ หรือสถานพัฒนาและฟื้นฟูได้รับตัวเด็กไว้ ตามมาตรา ๓๓ (๕) (๖) หรือ (๗) ให้ผู้ปกครองสวัสดิภาพรีบเสาะและพินิจเกี่ยวกับตัวเด็ก และครอบครัว และเสนอความเห็นเกี่ยวกับวิธีการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กแต่ละคน พร้อมด้วยประวัติไปยังปลัดกระทรวงหรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี โดยมีชักช้า และให้ปลัดกระทรวงหรือผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งการตามที่เห็นสมควรต่อไป

มาตรา ๓๘ ในกรณีที่ปลัดกระทรวงหรือผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งให้เด็กเข้ารับการสงเคราะห์ โดยผู้ปกครองไม่ยินยอมตามมาตรา ๓๓ วรรคสอง กรณีที่ผู้ปกครองของเด็กไม่เห็นด้วยกับกำหนดระยะเวลาตามมาตรา ๓๓ วรรคสาม หรือกรณีที่ผู้ปกครองยื่นคำร้องขอรับเด็กไปปกครองดูแลเอง แต่ได้รับการปฏิเสธจากปลัดกระทรวงหรือผู้ว่าราชการจังหวัดตามมาตรา ๓๓ วรรคสี่ ผู้ปกครองย่อมมีสิทธินำคดีไปสู่ศาลตามมาตรา ๕ ในเขตท้องที่นั้นภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันรับทราบคำสั่ง

มาตรา ๓๙ ในกรณีที่ผู้ปกครองซึ่งได้รับเด็กกลับมาอยู่ในความดูแล มีพฤติการณ์น่าเชื่อว่า จะให้การเลี้ยงดูโดยมิชอบแก่เด็กอีก ให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามมาตรา ๒๔ ให้คำแนะนำแก่ผู้ปกครอง หากผู้ปกครองไม่ปฏิบัติตามคำแนะนำก็ให้ยื่นคำขอต่อปลัดกระทรวงผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ แล้วแต่กรณี เพื่อเรียกผู้ปกครองมาทำทัณฑ์บนว่าจะไม่กระทำการใดอันมีลักษณะเป็นการให้การเลี้ยงดูโดยมิชอบแก่เด็กอีก และให้วางประกันไว้เป็นจำนวนเงินตามสมควรแก่ฐานะารูป แต่จะเรียกประกันไว้ได้ไม่เกินระยะเวลาสองปี ถ้ากระทำผิดทัณฑ์บนให้รับเงินประกันเป็นของกองทุนคุ้มครองเด็กตามมาตรา ๖๕

การให้คำแนะนำหรือการเรียกประกันให้คำนึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครอง และประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ

หมวด ๔

การคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก

มาตรา ๔๐ เด็กที่พึงได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพได้แก่

(๑) เด็กที่ถูกทารุณกรรม

(๒) เด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด

(๓) เด็กที่อยู่ในสภาพที่จำเป็นต้องได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๔๑ ผู้ใดพบเห็นหรือประสบเหตุการณ์ที่น่าเชื่อว่ามีกระทำความทารุณกรรมต่อเด็ก ให้รีบแจ้งหรือรายงานต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามมาตรา ๒๔

เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามมาตรา ๒๔ ได้รับแจ้งเหตุตามวรรคหนึ่ง หรือเป็นผู้พบเห็นหรือประสบเหตุการณ์ที่น่าเชื่อว่ามีกระทำความทารุณกรรมต่อเด็กในสถานที่ใด ให้มีอำนาจเข้าตรวจค้นและมีอำนาจแยกตัวเด็กจากครอบครัวของเด็กเพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กโดยเร็วที่สุด

การแจ้งหรือการรายงานตามมาตรา นี้ เมื่อได้กระทำโดยสุจริตย่อมได้รับความคุ้มครองและไม่ต้องรับผิดชอบทั้งทางแพ่ง ทางอาญาหรือทางปกครอง

มาตรา ๔๒ การดำเนินการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามมาตรา ๔๑ วรรคสอง ต้องรีบจัดให้มีการตรวจรักษาทางร่างกายและจิตใจทันที ถ้าพนักงานเจ้าหน้าที่เห็นสมควรต้องสืบเสาะและพินิจเกี่ยวกับเด็กและครอบครัวเพื่อหาวิธีการคุ้มครองสวัสดิภาพที่เหมาะสมแก่เด็ก ก็อาจส่งตัวเด็กไปสถานแรกรับก่อนได้หรือถ้าจำเป็นต้องให้การสงเคราะห์ก็ให้พิจารณาให้การสงเคราะห์ตามมาตรา ๓๓ และถ้าจำเป็นต้องให้การฟื้นฟูสภาพจิตใจก็ให้รีบส่งเด็กไปยังสถานพัฒนาและฟื้นฟู

การส่งเด็กไปสถานแรกรับ สถานพัฒนาและฟื้นฟู หรือสถานที่อื่นใดตามวรรคหนึ่งระหว่างการสืบเสาะและพินิจเพื่อหาวิธีการการคุ้มครองสวัสดิภาพที่เหมาะสม ให้กระทำได้ไม่เกินเจ็ดวัน แต่ในกรณีที่มีเหตุจำเป็นและสมควรเพื่อประโยชน์ของเด็ก พนักงานเจ้าหน้าที่หรือพนักงานอัยการจะยื่นคำร้องขอต่อศาลตามมาตรา ๕ เพื่อมีคำสั่งขยับระยะเวลาออกไปรวมแล้วไม่เกินสามสิบวันก็ได้

มาตรา ๔๓ กรณีที่ผู้ปกครองหรือญาติของเด็กเป็นผู้กระทำความทารุณกรรมต่อเด็ก ถ้ามีการฟ้องคดีอาญาแก่ผู้กระทำผิดและมีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้ถูกฟ้องนั้นจะกระทำความทารุณกรรมแก่เด็กอีก ก็ให้ศาลที่พิจารณาคดีนั้นมียอำนาจกำหนดมาตรการคุมความประพฤติผู้นั้น ห้ามเข้าเขตกำหนด หรือห้ามเข้าใกล้ตัวเด็กในระยะที่ศาลกำหนด เพื่อป้องกันมิให้กระทำการดังกล่าวและสั่งให้ผู้นั้นทำทัณฑ์บนตามวิธีการที่กำหนดไว้ตามมาตรา ๔๖ และมาตรา ๔๗ แห่งประมวลกฎหมายอาญาด้วยก็ได้

หากยังไม่มีการฟ้องคดีอาญาหรือไม่ฟ้องคดีอาญาแต่มีพฤติการณ์น่าเชื่อว่าจะมีการกระทำความทารุณกรรมแก่เด็กอีก ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามมาตรา ๒๔ หรือพนักงานอัยการยื่นคำขอต่อศาลตามมาตรา ๕ เพื่อออกคำสั่งให้มีกระทำการดังกล่าวโดยกำหนดมาตรการคุมความประพฤติและเรียกประกันด้วยก็ได้

ในกรณีตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง หากศาลเห็นว่ามีความจำเป็นเร่งด่วนเพื่อคุ้มครองเด็กมิให้ถูกกระทำทารุณกรรมอีก ให้ศาลมีอำนาจออกคำสั่งให้ตำรวจจับกุมผู้ที่เชื่อว่าจะกระทำความทารุณกรรมแก่เด็กมากกว่าหนึ่งวันมีกำหนดครั้งละไม่เกินสามสิบวัน

การพิจารณาออกคำสั่งหรือการเรียกประกันตามมาตรา นี้ ให้คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ

มาตรา ๔๔ เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามมาตรา ๒๔ พบเห็นหรือได้รับแจ้งจากผู้พบเห็นเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิดให้สอบถามเด็กและดำเนินการหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวเด็ก รวมทั้งสภาพความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ความเป็นอยู่ การเลี้ยงดู อุปนิสัย และความประพฤติของเด็กเพื่อทราบข้อมูลเกี่ยวกับเด็ก และถ้าเห็นว่าจำเป็นต้องคุ้มครองสวัสดิภาพแก่เด็ก โดยวิธีส่งเข้าสถานคุ้มครองสวัสดิภาพหรือสถานพัฒนาและฟื้นฟูให้เสนอประวัติพร้อมความเห็นไปยังปลัดกระทรวงหรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี เพื่อพิจารณาสั่งให้ใช้วิธีการคุ้มครองสวัสดิภาพที่เหมาะสมแก่เด็ก

ในกรณีพนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามมาตรา ๒๔ เห็นว่าเด็กจำเป็นต้องได้รับการสงเคราะห์ก็ให้พิจารณาให้การสงเคราะห์ตามมาตรา ๓๓ แต่ถ้าเห็นว่ายังไม่สมควรส่งตัวเด็กไปยังสถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ หรือสถานพัฒนาและฟื้นฟูก็ให้มอบตัวเด็กแก่ผู้ปกครองหรือบุคคลที่ยินยอมรับเด็กไปปกครองดูแล โดยอาจแต่งตั้งผู้คุ้มครองสวัสดิภาพแก่เด็กตามมาตรา ๔๘ หรือไม่ก็ได้ และเมื่อได้ปรึกษาหารือร่วมกับผู้ปกครองหรือบุคคลที่จะรับเด็กไปปกครองดูแลแล้วอาจจะวางข้อกำหนดเพื่อป้องกันมิให้เด็กมีความประพฤติเสียหาย หรือเสี่ยงต่อการกระทำผิด โดยให้ผู้ปกครองหรือบุคคลที่รับเด็กไปปกครองดูแลต้องปฏิบัติตามข้อใดข้อหนึ่งหรือหลายข้อตามความเหมาะสม ดังต่อไปนี้

- (๑) รมัดระวังมิให้เด็กเข้าไปในสถานที่หรือท้องที่ใดอันจะจงใจให้เด็กประพฤตินอสมควร
- (๒) รมัดระวังมิให้เด็กออกนอกสถานที่อยู่อาศัยในเวลากลางคืน เว้นแต่มีเหตุจำเป็นหรือไปกับผู้ปกครอง
- (๓) รมัดระวังมิให้เด็กคบหาสมาคมกับบุคคลหรือคณะบุคคลที่จะชักนำไปในทางเสื่อมเสีย
- (๔) รมัดระวังมิให้เด็กกระทำการใดอันเป็นเหตุให้เด็กประพฤติเสียหาย
- (๕) จัดให้เด็กได้รับการศึกษาอบรมตามสมควรแก่อายุ สติปัญญา และความสนใจของเด็ก
- (๖) จัดให้เด็กได้ประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับความสามารถและความสนใจของเด็ก
- (๗) จัดให้เด็กกระทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาตนเองทางด้านคุณธรรม จริยธรรม และบำเพ็ญประโยชน์

ต่อสังคม

หากปรากฏชัดว่าผู้ปกครองหรือผู้ที่รับเด็กไว้ปกครองดูแลและเลยไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดของพนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามมาตรา ๒๔ ก็ให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กรับเด็กกลับไปดูแล

มาตรา ๔๕ ห้ามมิให้เด็กซื้อหรือเสพสุราหรือนูหรี หรือเข้าไปในสถานที่เฉพาะเพื่อการจำหน่ายหรือเสพสุราหรือนูหรี หากฝ่าฝืนให้พนักงานเจ้าหน้าที่สอบถามเด็กเพื่อทราบข้อมูลเกี่ยวกับเด็กและมีหนังสือเรียกผู้ปกครองมารวมประชุมเพื่อปรึกษาหารือ ว่ากล่าวตักเตือน ให้ทำทัณฑ์บน หรือมีข้อตกลงร่วมกันเกี่ยวกับวิธีการและระยะเวลาในการจัดให้เด็กทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์ และอาจวางข้อกำหนดให้ผู้ปกครองต้องปฏิบัติข้อใดข้อหนึ่งหรือหลายข้อตามมาตรา ๔๔ วรรคสอง หรือวางข้อกำหนดอื่นใดเพื่อแก้ไข หรือป้องกันมิให้เด็กกระทำความผิดซ้ำอีกก็ได้

หากปรากฏว่าผู้ปกครองของเด็กฝ่าฝืนบทบัญญัติในวรรคหนึ่ง ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๓๕ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

การว่ากล่าวตักเตือน ทำทัณฑ์บน และจัดให้เด็กทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์ ตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๔๖ ในกรณีที่ปลัดกระทรวงหรือผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งให้ส่งเด็กเข้ารับการคุ้มครองสวัสดิภาพหรือในกรณีพนักงานเจ้าหน้าที่ออกข้อกำหนดให้เด็กทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์ ตามมาตรา ๔๕ หากผู้ปกครองไม่เห็นด้วยให้มีสิทธินำคดีไปสู่ศาลตามมาตรา ๕ ภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวัน นับแต่วันรับทราบคำสั่ง

มาตรา ๔๗ วิธีการดำเนินการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก นอกจากที่บัญญัติไว้ในหมวดนี้ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

หมวด ๕

ผู้คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก

มาตรา ๔๘ ในการดำเนินการสงเคราะห์ คุ้มครองสวัสดิภาพ และส่งเสริมความประพฤติแก่เด็กตามพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่น ถ้าพนักงานเจ้าหน้าที่เห็นว่ามีเหตุสมควรแต่งตั้งผู้คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กเพื่อกำกับดูแลเด็กคนใด ก็ให้ยื่นคำขอต่อปลัดกระทรวงหรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี ให้แต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ นักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลที่สมัครใจและมีความเหมาะสมเป็นผู้คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก โดยจะกำหนดสถานที่อยู่อาศัยของเด็กที่อยู่ในการกำกับดูแลของผู้คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กด้วยก็ได้

กรณีที่เกิดพ้นจากความปกครองดูแลของสถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ และสถานพัฒนาและฟื้นฟูแล้ว ถ้ามีเหตุผลสมควรก็ให้ผู้ปกครองสวัสดิภาพยื่นคำขอต่อปลัดกระทรวง หรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี ให้ตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ นักสังคมสงเคราะห์ หรือนุคคลที่สมัครใจ และมีความเหมาะสมเป็นผู้คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กได้

การแต่งตั้งผู้คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กให้มีระยะเวลาคราวละไม่เกินสองปี

มาตรา ๔๕ ผู้คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กมีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) เชี่ยมเขียน ให้คำปรึกษา แนะนำ และตักเตือนเกี่ยวกับเรื่องความประพฤติ การศึกษา และการประกอบอาชีพแก่เด็กที่อยู่ในการกำกับดูแล

(๒) เชี่ยมเขียน ให้คำปรึกษา และแนะนำแก่ผู้ปกครองเกี่ยวกับเรื่องการอบรมสั่งสอนและเลี้ยงดูเด็กที่อยู่ในการกำกับดูแล

(๓) จัดทำรายงานและความเห็นเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ของเด็กและของผู้ปกครองเสนอต่อ ปลัดกระทรวง ผู้ว่าราชการจังหวัด พนักงานเจ้าหน้าที่ ผู้ปกครองสวัสดิภาพ คณะกรรมการ คณะกรรมการ คุ้มครองเด็กกรุงเทพมหานคร หรือคณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัด แล้วแต่กรณี เพื่อดำเนินการต่อไป

มาตรา ๕๐ ห้ามมิให้ผู้ปกครองสวัสดิภาพหรือผู้คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก เปิดเผยชื่อตัว ชื่อสกุล ภาพหรือข้อมูลใดๆ เกี่ยวกับตัวเด็ก ผู้ปกครอง ในลักษณะที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ชื่อเสียงเกียรติคุณ หรือสิทธิประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งของเด็กหรือผู้ปกครอง

บทบัญญัติในวรรคหนึ่งให้ใช้บังคับแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา และผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามมาตรา ๒๔ ซึ่งได้ล่วงรู้ข้อมูลดังกล่าวเนื่องในการปฏิบัติหน้าที่ของตนด้วย โดยอนุโลม

ห้ามมิให้ผู้ใดโฆษณาหรือเผยแพร่ทางสื่อมวลชนหรือสื่อสารสนเทศประเภทใดซึ่งข้อมูลที่เปิดเผยโดยฝ่าฝืนบทบัญญัติในวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง

หมวด ๖

สถานรับเลี้ยงเด็ก สถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ
และสถานพัฒนาและฟื้นฟู

มาตรา ๕๑ ปลัดกระทรวงมีอำนาจจัดตั้งสถานรับเลี้ยงเด็ก สถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ และสถานพัฒนาและฟื้นฟู ได้ทั่วประเทศ และผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจ

จัดตั้งสถานรับเลี้ยงเด็ก สถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ และสถานพัฒนา และฟื้นฟูภายในเขตจังหวัดนั้น

หน่วยงานอื่นของรัฐนอกจากที่มีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้อาจจัดตั้งและดำเนินการได้ เฉพาะสถานรับเลี้ยงเด็ก โดยแจ้งให้ปลัดกระทรวงหรือผู้ว่าราชการจังหวัดแล้วแต่กรณีทราบ และให้ ปลัดกระทรวงหรือผู้ว่าราชการจังหวัดแนะนำหรือสนับสนุนการจัดตั้งและการดำเนินการดังกล่าว

มาตรา ๕๒ ภายใต้บังคับของมาตรา ๕๑ ผู้ใดจะจัดตั้งสถานรับเลี้ยงเด็ก สถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ และสถานพัฒนาและฟื้นฟู ต้องขอรับใบอนุญาตต่อ ปลัดกระทรวงหรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี

การขอรับใบอนุญาต การออกใบอนุญาต การขอต่ออายุใบอนุญาต การให้ต่ออายุใบอนุญาต การขอรับใบแทนใบอนุญาตที่สูญหาย ถูกทำลาย หรือชำรุด การออกใบแทนใบอนุญาต และการเพิกถอน ใบอนุญาต ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวงและให้เสียค่าธรรมเนียม ตามอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๕๓ ให้ปลัดกระทรวง ผู้ว่าราชการจังหวัด คณะกรรมการ คณะกรรมการคุ้มครองเด็ก กรุงเทพมหานคร และคณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัด กำกับดูแลและส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงาน ของสถานรับเลี้ยงเด็ก สถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ และสถานพัฒนาและ ฟื้นฟูที่อยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบ

มาตรา ๕๔ ในสถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ และสถานพัฒนา และฟื้นฟูจะต้องไม่ดำเนินการในลักษณะแสวงหากำไรในทางธุรกิจ และต้องมีผู้ปกครองสวัสดิภาพ เป็นผู้ปกครองดูแลและบังคับบัญชา

การดำเนินงานของสถานที่ตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามระเบียบที่ปลัดกระทรวงกำหนด

มาตรา ๕๕ ให้ปลัดกระทรวงและผู้ว่าราชการจังหวัด มีอำนาจแต่งตั้งหรือถอดถอนผู้ปกครอง สวัสดิภาพของสถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ และสถานพัฒนาและฟื้นฟู ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๕๖ ผู้ปกครองสวัสดิภาพของสถานแรกรับมีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) รับตัวเด็กที่จำต้องได้รับการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพไว้เพื่อสืบเสาะและพินิจเด็ก และครอบครัว วินิจฉัยกำหนดวิธีการที่เหมาะสมในการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพแก่เด็กแต่ละคน ถ้าจำเป็นอาจรับตัวเด็กไว้ปกครองดูแลชั่วคราวได้ไม่เกินสามเดือน

(๒) สืบเสาะและพินิจเกี่ยวกับอายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ และฐานะของเด็กที่จำต้องได้รับการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพ รวมทั้งของผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กอาศัยอยู่ด้วย ตลอดจนสิ่งแวดล้อมทั้งปวงเกี่ยวกับเด็ก และมูลเหตุที่ทำให้เด็กตกอยู่ในสภาวะจำต้องได้รับการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพ เพื่อรายงานไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

(๓) จัดให้มีการตรวจสุขภาพกายและสุขภาพจิต พร้อมทั้งดำเนินการรักษาเยียวยาแก่เด็กที่อยู่ในความปกครองดูแล

(๔) จัดที่พักอาศัย ที่หลับนอน เครื่องนุ่งห่ม ให้เหมาะสมและถูกสุขลักษณะ และจัดอาหารให้ถูกอนามัยและเพียงพอแก่เด็กที่อยู่ในความปกครองดูแล

(๕) จัดการศึกษา การกีฬา และนันทนาการให้แก่เด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลให้เหมาะสมกับวัยและสภาพของเด็กแต่ละคน

(๖) จัดส่งเด็กที่ได้ดำเนินการตาม (๑) และ (๒) ไปยังสถานสงเคราะห์ สถานพัฒนาและฟื้นฟู โรงเรียน หรือสถานที่อื่นใดที่มีวัตถุประสงค์ในการสงเคราะห์ หรือคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กให้เหมาะสมกับวัยและสภาพของเด็กแต่ละคน

(๗) มอบตัวเด็กแก่ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เหมาะสมและยินยอมรับเด็กไว้อุปการะเลี้ยงดู และถ้าเห็นสมควรอาจยื่นคำขอให้ปลัดกระทรวงหรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี แต่งตั้งผู้คุ้มครองสวัสดิภาพแก่เด็กตามมาตรา ๕๘

(๘) ให้คำปรึกษา แนะนำ และช่วยเหลือแก่ผู้ปกครอง ในกรณีที่เด็กจำต้องได้รับการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพ

ผู้ปกครองสวัสดิภาพของสถานแรกรับต้องดำเนินการให้เด็กสามารถกลับไปอยู่กับผู้ปกครองก่อน ส่วนการจัดให้เด็กไปอยู่ในสถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ หรือสถานพัฒนาและฟื้นฟู ให้ดำเนินการเป็นวิธีสุดท้าย

มาตรา ๕๗ ผู้รับใบอนุญาตและผู้ปกครองสวัสดิภาพของสถานสงเคราะห์และสถานคุ้มครองสวัสดิภาพที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นต้องควบคุมดูแลให้มีการรับเด็กที่จำต้องได้รับการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพทุกคนไว้อุปการะเลี้ยงดู

มาตรา ๕๘ ผู้ปกครองสวัสดิภาพของสถานสงเคราะห์มีอำนาจและหน้าที่ตามมาตรา ๕๖

(๑) (๒) (๓) และ (๔) และให้มีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) จัดการศึกษา อบรม สั่งสอน และฝึกหัดอาชีพแก่เด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลของสถานสงเคราะห์ให้เหมาะสมกับเด็กแต่ละคน

(๒) จัดบริการแนะแนว ให้คำปรึกษา และช่วยเหลือแก่ผู้ปกครอง

(๓) สอดส่องและติดตามให้คำปรึกษา แนะนำ และช่วยเหลือแก่เด็กที่ออกจากสถานสงเคราะห์ไปแล้ว เพื่อเป็นการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพแก่เด็กที่เขยอยู่ในสถานสงเคราะห์มิให้กลับไปสู่สภาพเดิม

การสืบเสาะและพินิจตามมาตรา ๕๖ (๒) ถ้าเป็นกรณีที่เกิดถูกส่งมาจากสถานแรกรับซึ่งมีรายงานการสืบเสาะและพินิจแล้ว อาจงดการสืบเสาะและพินิจก็ได้

มาตรา ๕๕ ผู้ปกครองสวัสดิภาพของสถานคุ้มครองสวัสดิภาพมีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) ปกครองดูแลและอุปการะเลี้ยงดูเด็กที่อยู่ในสถานคุ้มครองสวัสดิภาพ

(๒) จัดการศึกษา อบรม และฝึกอาชีพแก่เด็กที่อยู่ในสถานคุ้มครองสวัสดิภาพ

(๓) แก้ไขความประพฤติ บำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพทั้งทางร่างกายจิตใจแก่เด็กที่อยู่ในสถานคุ้มครองสวัสดิภาพ

(๔) สอดส่องและติดตามให้คำปรึกษา แนะนำ และช่วยเหลือแก่เด็กที่ออกจากสถานคุ้มครองสวัสดิภาพไปแล้ว

มาตรา ๖๐ ผู้ปกครองสวัสดิภาพของสถานพัฒนาและฟื้นฟูมีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) รับเด็กที่จำต้องได้รับการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพด้านร่างกายหรือจิตใจไว้ปกครองดูแล

(๒) ทำการสืบเสาะและพินิจเกี่ยวกับเด็กและครอบครัวเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาและฟื้นฟูเด็กแต่ละคน

(๓) จัดการศึกษา ฝึกอบรม สั่งสอน บำบัดรักษา แนะนำ และฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจให้เหมาะสมแก่เด็กแต่ละคนที่อยู่ระหว่างการปกครองดูแล

มาตรา ๖๑ ห้ามมิให้เจ้าของ ผู้ปกครองสวัสดิภาพ และผู้ปฏิบัติงานในสถานรับเลี้ยงเด็กสถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ และสถานพัฒนาและฟื้นฟู ทำร้ายร่างกายหรือจิตใจ กักขัง ทอดทิ้ง หรือลงโทษเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลโดยวิธีการรุนแรงประการอื่น เว้นแต่กระทำเท่าที่สมควรเพื่ออบรมสั่งสอนตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด

มาตรา ๖๒ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ หรือตามที่ได้รับมอบหมายจากปลัดกระทรวงหรือผู้ว่าราชการจังหวัด ให้ผู้ปกครองสวัสดิภาพเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

หมวด ๓

การส่งเสริมความประพฤตินักเรียนและนักศึกษา

มาตรา ๖๓ โรงเรียนและสถานศึกษาต้องจัดให้มีระบบงานและกิจกรรมในการแนะแนวให้คำปรึกษา และฝึกอบรมแก่นักเรียน นักศึกษา และผู้ปกครอง เพื่อส่งเสริมความประพฤติที่เหมาะสม ความรับผิดชอบ ต่อสังคม และความปลอดภัยแก่นักเรียนและนักศึกษา ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนด ในกฎกระทรวง

มาตรา ๖๔ นักเรียนและนักศึกษาต้องประพฤติตนตามระเบียบของโรงเรียนหรือสถานศึกษา และตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๖๕ นักเรียนหรือนักศึกษาผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๖๔ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ปฏิบัติตาม ระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด และมีอำนาจนำตัวไปมอบแก่ผู้บริหารโรงเรียนหรือสถานศึกษาของนักเรียน หรือนักศึกษานั้น เพื่อดำเนินการสอบถามและอบรมสั่งสอนหรือลงโทษตามระเบียบ ในกรณีที่ไม่สามารถ นำตัวไปมอบได้จะแจ้งด้วยวาจาหรือเป็นหนังสือก็ได้

เมื่อได้อบรมสั่งสอนหรือลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษาแล้ว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้บริหาร โรงเรียนหรือสถานศึกษาแจ้งให้ผู้ปกครองว่ากล่าวตักเตือนหรือสั่งสอนเด็กอีกชั้นหนึ่ง

การลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษาให้กระทำเท่าที่สมควรเพื่อการอบรมสั่งสอนตามระเบียบ ที่รัฐมนตรีกำหนด

มาตรา ๖๖ พนักงานเจ้าหน้าที่ตามหมวดนี้มีอำนาจดำเนินการเพื่อส่งเสริมความประพฤตินักเรียน และนักศึกษา ดังต่อไปนี้

(๑) สอบถามครู อาจารย์ หรือหัวหน้าสถานศึกษา เกี่ยวกับความประพฤติ การศึกษา นิสัย และสติปัญญาของนักเรียนหรือนักศึกษาที่ฝ่าฝืนมาตรา ๖๔

(๒) เรียกให้ผู้ปกครอง ครู อาจารย์ หรือหัวหน้าสถานศึกษาที่นักเรียนหรือนักศึกษานั้น กำลังศึกษาอยู่มารับตัวนักเรียนหรือนักศึกษา เพื่อว่ากล่าวอบรมสั่งสอนต่อไป

(๓) ให้คำแนะนำแก่ผู้ปกครองในเรื่องการอบรมและสั่งสอนนักเรียนหรือนักศึกษา

(๔) เรียกผู้ปกครองมาว่ากล่าวตักเตือน หรือทำทัณฑ์บนว่าจะปกครองดูแลมิให้นักเรียน หรือนักศึกษาฝ่าฝืนมาตรา ๖๔ อีก

(๕) สอดส่องดูแลรวมทั้งรายงานต่อคณะกรรมการเกี่ยวกับพฤติกรรมของบุคคลหรือแหล่งที่ ชักจูงนักเรียนหรือนักศึกษาให้ประพฤติในทางมิชอบ

(๖) ประสานงานกับผู้บริหารโรงเรียนหรือสถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง ตำรวจ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่อื่นเพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามหมวดนี้

มาตรา ๖๗ ในกรณีมีเหตุอันควรสงสัยว่าการฝ่าฝืนกฎหมายหรือระเบียบเกี่ยวกับความประพฤติของนักเรียนหรือนักศึกษา ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจเข้าไปในสถาน สถาน ที่ หรือยานพาหนะใดๆ ในระหว่างเวลาพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตก หรือในระหว่างเวลาทำการ เพื่อทำการตรวจสอบการฝ่าฝืนดังกล่าวได้

ในการปฏิบัติหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องแสดงบัตรประจำตัวก่อน และให้บุคคลที่เกี่ยวข้องอำนวยความสะดวกตามสมควร

บัตรประจำตัวพนักงานเจ้าหน้าที่ ให้เป็นไปตามแบบที่รัฐมนตรีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

หมวด ๘

กองทุนคุ้มครองเด็ก

มาตรา ๖๘ ให้รัฐบาลจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดตั้งกองทุนขึ้นกองทุนหนึ่งในสำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เรียกว่า “กองทุนคุ้มครองเด็ก” เพื่อเป็นทุนใช้จ่ายในการสงเคราะห์ คุ้มครองสวัสดิภาพ และส่งเสริมความประพฤติเด็ก รวมทั้งครอบครัวและครอบครัวอุปถัมภ์ของเด็กตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๖๙ กองทุนประกอบด้วย

- (๑) เงินทุนประเดิมที่รัฐบาลจัดสรรให้
- (๒) เงินที่ได้รับจากงบประมาณรายจ่ายประจำปี
- (๓) เงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคหรือมอบให้
- (๔) เงินอุดหนุนจากต่างประเทศหรือองค์การระหว่างประเทศ
- (๕) เงินหรือทรัพย์สินที่ตกเป็นของกองทุนหรือที่กองทุนได้รับตามกฎหมายหรือโดยนิตินิยมอื่น
- (๖) เงินที่บริจาคเงินประกันของผู้ปกครองที่ผิดนัดขันตามมาตรา ๓๕
- (๗) ดอกผลที่เกิดจากเงินหรือทรัพย์สินของกองทุน

มาตรา ๗๐ เงินและดอกผลที่กองทุนได้รับตามมาตรา ๖๙ ไม่ต้องนำส่งกระทรวงการคลังเป็นรายได้แผ่นดิน

มาตรา ๙๑ ให้มีคณะกรรมการบริหารกองทุนคณะหนึ่ง ประกอบด้วย ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ผู้แทนสำนักงบประมาณ ผู้แทนกรมบัญชีกลาง และผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้งไม่เกินสามคน ในจำนวนนี้ต้องเป็นผู้แทนจากภาคเอกชนซึ่งเกี่ยวข้องกับงานด้านสวัสดิการเด็กอย่างน้อยหนึ่งคน เป็นกรรมการ และให้รองปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ซึ่งปลัดกระทรวงมอบหมายเป็นกรรมการและเลขานุการ

มาตรา ๙๒ ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๕ มาตรา ๑๐ มาตรา ๑๑ มาตรา ๑๒ มาตรา ๑๓ และมาตรา ๑๕ มาใช้บังคับกับการดำรงตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่ง และการประชุมของคณะกรรมการบริหารกองทุน และการแต่งตั้งคณะกรรมการของคณะกรรมการบริหารกองทุน โดยอนุโลม

มาตรา ๙๓ ให้คณะกรรมการบริหารกองทุนมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (๑) บริหารกองทุนให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด
- (๒) พิจารณานุมัติการจ่ายเงินเพื่อการสงเคราะห์ ค้ำครองสวัสดิภาพและส่งเสริมความประพฤติเด็ก รวมทั้งครอบครัวและครอบครัวอุปถัมภ์ของเด็กตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนดหรือตามคำสั่งศาล
- (๓) รายงานสถานะการเงินและการบริหารกองทุนต่อคณะกรรมการตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๙๔ การรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงิน การจัดหาผลประโยชน์และการจัดการกองทุน ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๙๕ ให้มีคณะกรรมการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของกองทุนจำนวนห้าคน ประกอบด้วย ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้งจากผู้ซึ่งมีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ด้านการเงิน การสวัสดิการเด็ก และการประเมินผล และให้รองปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ซึ่งปลัดกระทรวงมอบหมายเป็นกรรมการและเลขานุการ

ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๕ มาตรา ๑๐ มาตรา ๑๑ มาตรา ๑๒ และมาตรา ๑๓ มาใช้บังคับกับการดำรงตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่ง และการประชุมของคณะกรรมการติดตามและประเมินผลตามวรรคหนึ่ง โดยอนุโลม

มาตรา ๙๖ คณะกรรมการติดตามและประเมินผลตามมาตรา ๙๕ มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (๑) ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานของกองทุน
- (๒) รายงานผลการปฏิบัติงานพร้อมทั้งข้อเสนอแนะต่อคณะกรรมการ
- (๓) มีอำนาจเรียกเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับกองทุนจากบุคคลใดหรือเรียกบุคคลใดมาชี้แจงข้อเท็จจริงเพื่อประกอบการพิจารณาประเมินผล

มาตรา ๓๗ ให้คณะกรรมการบริหารกองทุนจัดทำงบดุลและบัญชีทำการส่งผู้สอบบัญชีตรวจสอบภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันสิ้นปีบัญชีทุกปี

ให้สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินเป็นผู้สอบบัญชีของกองทุนทุกรอบปีแล้วทำรายงานผลการสอบและรับรองบัญชีและการเงินของกองทุนเสนอต่อคณะกรรมการภายในหนึ่งร้อยห้าสิบวันนับแต่วันสิ้นปีบัญชีเพื่อคณะกรรมการเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อทราบ

รายงานผลการสอบบัญชีตามวรรคสองให้รัฐมนตรีเสนอต่อนายกรัฐมนตรี เพื่อนำเสนอต่อรัฐสภาเพื่อทราบและจัดให้มีการประกาศในราชกิจจานุเบกษา

หมวด ๕

บทกำหนดโทษ

มาตรา ๓๘ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๒๖ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับไม่เกินสามหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๙ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๒๗ มาตรา ๕๐ หรือมาตรา ๖๑ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๔๐ ผู้ใดขัดขวางไม่ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ปฏิบัติตามมาตรา ๓๐ (๑) หรือ (๕) หรือไม่ยอมส่งเอกสารหรือส่งเอกสารโดยรู้ว่าเป็นเอกสารเท็จแก่พนักงานเจ้าหน้าที่เมื่อถูกเรียกให้ส่งตามมาตรา ๓๐ (๕) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ผู้ใดไม่ยอมมาให้ถ้อยคำ ไม่ยอมให้ถ้อยคำโดยไม่มีเหตุอันสมควร หรือให้ถ้อยคำอันเป็นเท็จต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา ๓๐ (๓) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ แต่ถ้าผู้ให้ถ้อยคำกลับให้ข้อความจริงในขณะที่การให้ถ้อยคำยังไม่เสร็จสิ้น การดำเนินคดีอาญาต่อบุคคลนั้นให้เป็นอันระงับไป

มาตรา ๔๑ ผู้ใดฝ่าฝืนข้อกำหนดของศาลในการคุมความประพฤติ ห้ามเข้าเขตกำหนด หรือห้ามเข้าใกล้ตัวเด็กตามมาตรา ๔๓ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๔๒ ผู้ใดจัดตั้งหรือดำเนินกิจการสถานรับเลี้ยงเด็ก สถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ หรือสถานพัฒนาและฟื้นฟูตามมาตรา ๕๒ โดยมีได้รับใบอนุญาตหรือใบอนุญาต

ถูกเพิกถอนหรือหมดอายุ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าผู้ฝ่าฝืนบทบัญญัติในวรรคหนึ่งได้ยื่นคำขออนุญาตหรือยื่นคำขอต่อใบอนุญาตภายในระยะเวลาที่พนักงานเจ้าหน้าที่กำหนด การดำเนินคดีอาญาต่อบุคคลนั้นให้เป็นอันระงับไป

มาตรา ๘๓ เจ้าของหรือผู้ปกครองสวัสดิภาพของสถานรับเลี้ยงเด็ก สถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ หรือสถานพัฒนาและฟื้นฟูผู้ใดไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ หรือกฎกระทรวง หรือระเบียบที่ออกตามความในพระราชบัญญัตินี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าผู้ฝ่าฝืนบทบัญญัติในวรรคหนึ่งได้ดำเนินการแก้ไขหรือปฏิบัติตามคำแนะนำของพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามมาตรา ๒๕ แล้ว การดำเนินคดีอาญาต่อบุคคลนั้นให้เป็นอันระงับไป

มาตรา ๘๔ ผู้ใดกระทำการเป็นผู้ปกครองสวัสดิภาพของสถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ และสถานพัฒนาและฟื้นฟูโดยมิได้รับแต่งตั้งตามมาตรา ๕๕ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๘๕ ผู้ใดกระทำการอันเป็นการขู่มขู่ ส่งเสริม ช่วยเหลือ หรือสนับสนุนให้นักเรียน หรือนักศึกษาฝ่าฝืนบทบัญญัติตามมาตรา ๖๔ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับไม่เกินสามหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๘๖ ผู้ใดไม่อำนวยความสะดวกแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา ๖๑ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๘๗ ให้สถานรับเลี้ยงเด็ก สถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ และสถานคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กของหน่วยราชการ หรือของเอกชนที่ได้รับอนุญาต ตามประกาศของคณะกรรมการ ฉบับที่ ๒๕๔ ลงวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๕ ที่ดำเนินกิจการอยู่จนถึงวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับเป็นสถานรับเลี้ยงเด็ก สถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ และสถานคุ้มครองสวัสดิภาพตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๘๘ บรรดากฎกระทรวง ข้อบังคับ ระเบียบ ประกาศ หรือคำสั่งที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามความในประกาศของคณะกรรมการ ฉบับที่ ๒๕๔ ลงวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๕

และประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๓๒ ลงวันที่ ๒๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๕ ให้คงใช้บังคับต่อไปได้
เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัตินี้ จนกว่าจะมีการออกกฎหมาย ขอบังคับ ระเบียบ ประกาศ
หรือคำสั่งตามพระราชบัญญัตินี้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร

นายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๓๒ ลงวันที่
๒๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๕ และประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๕๕ ลงวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๕
ใช้บังคับมาเป็นเวลานานสาระสำคัญและรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการสงเคราะห์ กลุ่มครอบครัวสวัสดิภาพ และส่งเสริม
ความประพฤติเด็ก ไม่เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน สมควรกำหนดขั้นตอนและปรับปรุงวิธีการปฏิบัติต่อเด็ก
ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น เพื่อให้เด็กได้รับการอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน และมีพัฒนาการที่เหมาะสม อันเป็นการส่งเสริม
ความมั่นคงของสถาบันครอบครัว รวมทั้งป้องกันมิให้เด็กถูกทารุณกรรม ตกเป็นเครื่องมือในการแสวงหาประโยชน์
โดยมิชอบ หรือถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม และสมควรปรับปรุงวิธีการส่งเสริมความร่วมมือในการคุ้มครองเด็ก
ระหว่างหน่วยงานของรัฐและเอกชนให้เหมาะสมยิ่งขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

unicef
for every child

แนวปฏิบัติการพัฒนา ระบบคุ้มครองเด็กระดับท้องถิ่น

คำนำ

คู่มือ “แนวปฏิบัติการพัฒนาระบบคุ้มครองเด็กระดับตำบล” จัดทำขึ้นเพื่อเป็นกรอบการปฏิบัติงานของบ้านพักเด็กและครอบครัว กรมกิจการเด็กและเยาวชน ในการส่งเสริมและสนับสนุนบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีระบบคุ้มครองเด็กระดับตำบล เพื่อให้เกิดกลไกในการปกป้องคุ้มครองเด็ก เพื่อให้เด็กและครอบครัวเข้าถึงบริการของรัฐได้อย่างเท่าเทียม

คู่มือฯ ฉบับนี้ สะท้อนแนวปฏิบัติใน “โครงการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานในการคุ้มครองเด็กระดับตำบล” ซึ่งเป็นโครงการความร่วมมือระหว่างกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก และองค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย โดยคณะอนุกรรมการพัฒนาระบบคุ้มครองเด็ก ภายใต้คณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ เห็นชอบให้มีการนำแนวปฏิบัติการพัฒนาระบบคุ้มครองเด็กระดับตำบล ขยายผลต่อยอดในระดับพื้นที่ต่อไป

กรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ขอขอบคุณภาคีเครือข่าย อันได้แก่ มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กระทรวงสาธารณสุข และ สสส. ที่ให้การสนับสนุนด้านวิชาการ และด้านงบประมาณในจัดทำแนวปฏิบัติและเครื่องมือต่าง ๆ ในการขับเคลื่อนการพัฒนาระบบคุ้มครองเด็กระดับตำบล และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าคู่มือฯ ฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์สำหรับบ้านพักเด็กและครอบครัว และผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

(นายวิทัศน์ เตชะบุญ)

อธิบดีกรมกิจการเด็กและเยาวชน

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	1
สารบัญ	2
บทที่ 1 กรอบแนวคิดและหลักการ	5
1.1 ที่มาของการพัฒนาระบบคุ้มครองเด็กในระดับตำบล	5
1.2 กรอบแนวคิดในการพัฒนาระบบคุ้มครองเด็กในระดับตำบล	6
1.3 หลักการสำคัญของการพัฒนาระบบคุ้มครองเด็กในระดับตำบล	10
1.4 กลุ่มเป้าหมาย	10
บทที่ 2 กระบวนการประสานพื้นที่	13
2.1 การเลือกพื้นที่	13
2.1.1 เกณฑ์การคัดเลือกพื้นที่	13
2.1.2 แนวปฏิบัติในการกำหนดพื้นที่	14
2.2 การคัดเลือกและแต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานระดับตำบล	14
2.2.1 จำนวนและองค์ประกอบของคณะกรรมการหรือคณะทำงานระดับตำบล	14
2.2.2 แนวปฏิบัติในการแต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานระดับตำบล	15
บทที่ 3 กระบวนการเตรียมความพร้อมด้านศักยภาพในพื้นที่	17
บทที่ 4 การเก็บข้อมูลในพื้นที่	19
4.1 แนวปฏิบัติในการใช้แบบคัดกรอง	19
4.2 การจัดทำฐานข้อมูลเด็กระดับตำบล	20
4.3 การวิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์ปัญหาในพื้นที่	20
บทที่ 5 กระบวนการติดตามช่วยเหลือเด็กในพื้นที่	25
5.1 การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อติดตามช่วยเหลือเด็กในพื้นที่	25
5.1.1 การสืบค้นข้อเท็จจริงและประเมินเด็กและครอบครัว	25
5.1.2 การวางแผนกำหนดแนวทางการดำเนินการและให้ความช่วยเหลือเบื้องต้น	26
5.1.3 การให้บริการตามแผน ประสานงานส่งต่อไปยังหน่วยงานที่เหมาะสม	26
5.1.4 การติดตามผลการดำเนินงาน	26
5.1.5 การปิดเคสและยุติการให้บริการ	26
5.2 การดำเนินงานทีมสหวิชาชีพในระดับอำเภอ และจังหวัด	26

บทที่ 6	การติดตามประเมินผล	29
	6.1 ตัวชี้วัด	29
	6.1.1 จำนวนมาตรการ/กิจกรรม เพื่อส่งเสริมการดูแลครอบครัวที่เหมาะสม	30
	6.1.2 ร้อยละของเด็กในพื้นที่ที่ได้รับการคัดกรองตามแนวทางการประเมินความเสี่ยง	30
	6.1.3 ร้อยละของเด็กที่มีความเสี่ยงที่ได้รับการช่วยเหลือและส่งต่ออย่างเหมาะสม	30
	6.1.4 ร้อยละของเด็กที่มีการจัดทำบันทึกเพื่อการเก็บรักษาข้อมูลและติดตาม	30
	6.2 หน่วยสนับสนุนส่วนกลาง	31
	6.2.1 การสนับสนุนให้เกิดการเก็บข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ	31
	6.2.2 การสนับสนุนวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับรวบรวมไว้ในระดับจังหวัดและระดับประเทศ	31
ภาคผนวก		33
	ภาคผนวก 1 ตัวอย่างคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการ/คณะทำงานคุ้มครองเด็กระดับตำบล	35
	ภาคผนวก 2 แบบคัดกรองเพื่อการเลี้ยงดูเด็กตามมาตรฐานขั้นต่ำ	39
	ภาคผนวก 3 แบบบันทึกประวัติเด็กของตำบล/เทศบาล	51
	ภาคผนวก 4 แบบบันทึกการประชุมคณะทำงานระดับท้องถิ่น	57

บทที่ 1

กรอบแนวคิดและหลักการ

“แนวปฏิบัติเพื่อพัฒนาระบบคุ้มครองเด็กในระดับตำบล” ฉบับนี้ เป็นผลจากโครงการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานในการคุ้มครองเด็กในระดับตำบล ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาระบบคุ้มครองเด็กในระดับตำบล ริเริ่มโดยสำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ร่วมกับมูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก และองค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย ผสมผสานกับข้อมูลที่ได้รับจากโครงการอื่น ๆ ที่มีเป้าหมายร่วมในการพัฒนาระบบคุ้มครองเด็กของประเทศไทย ได้แก่ คู่มือการปฏิบัติงานคุ้มครองเด็กในชุมชน รูปแบบการคุ้มครองเด็กในชุมชน และรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนคุ้มครองเด็ก ที่ได้ดำเนินการโดยสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ จนมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเป็นกรมกิจการเด็กและเยาวชน ในปี 2558

1.1 ที่มาของการพัฒนาระบบคุ้มครองเด็กในระดับตำบล

กรมกิจการเด็กและเยาวชน (ดย.) เดิมคือ สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ สังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนงานด้านการคุ้มครองเด็กทั้งในระดับชาติและระดับพื้นที่ โดยเป็นหน่วยงานด้านนโยบายและวิชาการ มีภารกิจในการพัฒนามาตรการ กลไก องค์ความรู้ในการพัฒนากลุ่มเป้าหมายให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี สนับสนุนส่งเสริมองค์ความรู้ทางวิชาการเพื่อการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิเด็กตามพันธะผูกพันตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550 รวมทั้งสนับสนุนให้เกิดการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามแผนนโยบาย และยุทธศาสตร์ในการคุ้มครองและพัฒนาเด็กที่รัฐบาลเห็นชอบให้เกิดผลในทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ในระยะแรก กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ร่วมกับองค์การยูนิเซฟดำเนินการกิจในเชิงนโยบาย โดยมียุทธศาสตร์มุ่งเน้นการสร้างวิทยาการแกนนำเกี่ยวกับสิทธิเด็ก การจัดทำหลักสูตรสิทธิเด็ก และสนับสนุนภารกิจเกี่ยวกับเด็กในกระบวนการยุติธรรม จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2549 สำนักส่งเสริมและพิทักษ์เด็ก ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ ได้ขยายและต่อยอดภารกิจโดยการสร้างเครือข่ายและอาสาสมัครสิทธิเด็ก รวมถึงการสร้างองค์ความรู้ด้านสิทธิเด็ก ขณะเดียวกัน พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติซึ่งตั้งอยู่ในส่วนกลาง และคณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัด แต่ไม่สามารถปฏิบัติงานร่วมกับเครือข่ายต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อันเนื่องจากข้อจำกัดในเชิงการจัดโครงสร้างการบริหารราชการส่วนภูมิภาคและการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นที่ไม่เกื้อหนุนต่อการบริหารราชการแบบเครือข่ายในพื้นที่ได้อย่างเพียงพอ

นอกจากนี้ กรมกิจการเด็กและเยาวชน ยังได้ร่วมกับองค์การยูนิเซฟ ในการผลักดันให้เกิดกลไกการให้บริการการคุ้มครองเด็กในระดับชุมชนที่มีประสิทธิภาพ ทั้งในเรื่องการติดตาม การรายงาน และการช่วยเหลือเด็กที่อยู่ในสภาวะเสี่ยง หรือตกเป็นผู้เสียหายจากการใช้ความรุนแรง การกระทำมิชอบ การแสวงประโยชน์ การละเลยทอดทิ้ง และปัญหาอื่น ๆ โดยมีมุ่งดำเนินภารกิจตามแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาปกป้องคุ้มครอง และช่วยเหลือเด็กในชุมชนของตนเองอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืนอีกด้วย

การสร้างระบบคุ้มครองเด็กในระดับชุมชน จึงเป็นยุทธศาสตร์สำคัญของกรมกิจการเด็กและเยาวชนในการมุ่งส่งเสริมและผลักดันให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับตำบล มีบทบาทการทำงานด้านการปกป้องคุ้มครองเด็กอย่างเข้มแข็งและครบวงจร โดยเฉพาะในระดับองค์การบริหารส่วนตำบลและเทศบาลให้สามารถทำหน้าที่คุ้มครองเด็กคล้ายคลึงกับคณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัดด้วยการริเริ่มการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในระดับตำบล เพื่อนำร่องการปกป้องคุ้มครองเด็กร่วมกับภาคีในระดับชุมชน อาทิ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) อาสาสมัครในชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ครู ผู้นำศาสนา เป็นต้น

ภายใต้กระบวนการดำเนินงานดังกล่าวข้างต้น นอกจากการมุ่งสร้างระบบและกลไกคุ้มครองเด็กในระดับชุมชนให้เป็นผลสำเร็จแล้ว ยังจำเป็นต้องค้นหารูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนคุ้มครองเด็ก เพื่อแสวงหาปัจจัยการสร้างระบบและกลไกการคุ้มครองเด็กในระดับชุมชนที่มีประสิทธิภาพ โดยวิเคราะห์กระบวนการ แนวทาง และวิธีการดำเนินการของระบบและกลไกการคุ้มครองเด็กในแต่ละพื้นที่ที่นำร่องเพื่อเป็นเครื่องมือในการสร้างระบบและกลไกการคุ้มครองเด็กในระดับตำบลในพื้นที่อื่น ๆ ให้สามารถดำเนินการได้อย่างเข้มแข็งและมีความยั่งยืน

1.2 กรอบแนวคิดในการพัฒนาระบบคุ้มครองเด็กในระดับตำบล

เมื่อพิจารณากระแสของการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ใหม่ของประชาคมโลกต่อการดำเนินงานคุ้มครองเด็ก นับตั้งแต่การนำเสนอรายงานและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญอิสระในการศึกษาความรุนแรงต่อเด็กทั่วโลกเสนอต่อสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ ในปี 2549 และจากรายงานข้อเสนอแนะทั่วไปที่ 13 ว่าด้วยสิทธิของเด็กที่จะได้รับความปลอดภัยจากการใช้ความรุนแรงทุกรูปแบบ (General Comment No. 13) ของคณะกรรมการสิทธิเด็กแห่งสหประชาชาติ ที่เน้นว่า รัฐมีบทบาทหน้าที่ในการดำเนินมาตรการทางด้านนิติบัญญัติ บริหาร สังคมและการศึกษาที่จะต้องคุ้มครองเด็กจากการใช้ความรุนแรงในทุกรูปแบบ โดยแนวคิดดังกล่าวได้ขยายกรอบในการมองปัญหาความรุนแรงต่อเด็กในลักษณะต่าง ๆ ให้ครอบคลุมยิ่งขึ้น และทำให้เห็นว่าแนวทางการทำงานคุ้มครองเด็กในรูปแบบดั้งเดิมที่มุ่งแก้ไขปัญหไปตามรายประเด็นเฉพาะกลุ่มหรือสภาพปัญหา เน้นการตั้งรับหรือการให้ความช่วยเหลือภายหลังจากที่เกิดเหตุขึ้นซึ่งมักเป็นปัญหาที่ได้รับความสนใจจากสังคมในระยะเวลายาว ทำให้

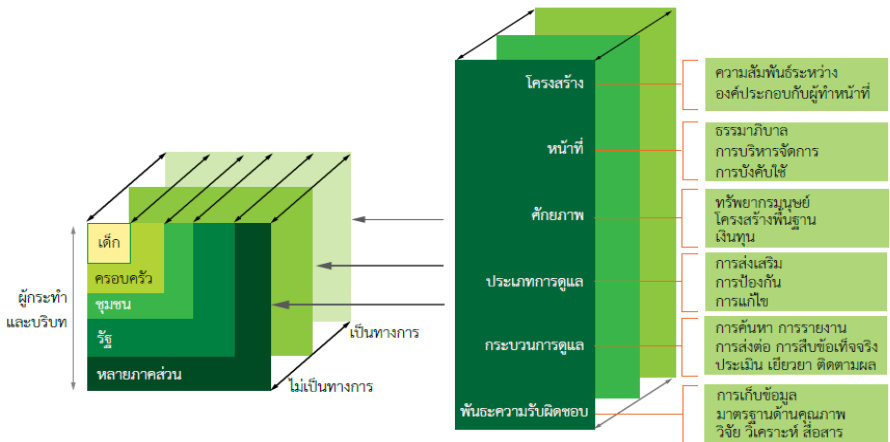
เกิดการจัดตั้งกลไกและการจัดสรรทรัพยากรทั้งบุคลากรและงบประมาณไปเพื่อการมุ่งแก้ไขปัญหานั้น ยังไม่อาจนำไปสู่การแก้ไขปัญหในการคุ้มครองเด็กได้อย่างยั่งยืนและครอบคลุมทุกปัญหาได้อย่างแท้จริง

การป้องกันและแก้ไขปัญหในการคุ้มครองเด็กจำเป็นต้องอาศัยการมองสถานการณ์อย่างลึกซึ้งและใช้วิธีการแก้ปัญหอย่างเป็นองค์รวม โดยพิจารณาทั้งเด็กและสภาพแวดล้อมรอบตัวเด็กด้วย จึงเป็นที่มาของการนำ “แนวคิดการคุ้มครองเด็กเชิงระบบ (Child Protection Systems Approach)” มาพิจารณาเพื่อเชื่อมโยงกับระบบย่อยต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นองค์รวม และมุ่งสู่การส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่ปกป้องคุ้มครองเด็ก (Protective Environment Framework) ด้วยการป้องกันและการทำงานเชิงบูรณาการช่วยเหลือฟื้นฟู โดยยึดหลักการว่าเด็กทุกคนในทุกสถานการณ์มีสิทธิเข้าถึงและได้รับความคุ้มครองที่เหมาะสม โดยพิจารณาให้ครอบคลุมเนื่องจากเด็กหนึ่งคนอาจประสบปัญหาหลายปัญหาที่เป็นปัจจัยสาเหตุ ปัจจัยเสริมและมีผลกระทบซึ่งกันและกัน ผ่านการสร้างโครงข่ายความปลอดภัยทางสังคมในแต่ละระดับ

แนวคิดเชิงระบบในการคุ้มครองเด็ก (Child Protection System Approach)¹ จำเป็นที่จะต้องเริ่มจากการกำหนดวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายร่วมกันเสียก่อน โดยที่ผู้เกี่ยวข้องที่อยู่ภายในระบบจะสามารถมาทำงานร่วมกันภายใต้เป้าหมายเดียวกัน โดยทำความเข้าใจว่าแต่ละส่วนประกอบต่าง ๆ ที่อยู่ภายในระบบนั้นทำงานร่วมกันเป็นอย่างไร ไม่ว่าจะ เป็นโครงสร้างในระดับชุมชนอย่างไรไม่เป็นทางการหรือการมีหน่วยงานต่าง ๆ ในระดับชาติ ซึ่งจำเป็นที่จะต้องมีการตั้งวัตถุประสงค์ร่วมกัน โดยอธิบายถึงโครงสร้างที่สำคัญของระบบคุ้มครองเด็กตามแผนภาพด้านล่างนี้

จะเห็นได้ว่าระบบคุ้มครองเด็กดำเนินการได้ในหลายระดับตั้งแต่การคุ้มครองเด็กอย่างเป็นทางการไปจนถึงไม่เป็นทางการ โดยเกี่ยวข้องไปตามบริบทที่มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันและพึ่งพิงต่อผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ รวมทั้ง เด็ก ครอบครัว ชุมชน และรัฐ นอกจากนี้ ส่วนของโครงสร้างได้แสดงให้เห็นถึงระบบที่อาจดำเนินการในระดับที่แตกต่างกัน แต่ทุกระดับจะแสดงให้เห็นถึงส่วนประกอบพื้นฐานของระบบ ได้แก่ โครงสร้าง หน้าที่ และศักยภาพให้เกิดการดูแลอย่างต่อเนื่อง (continuum of care) ทำให้เห็นภาพถึงแนวทางเฉพาะที่ระบบจะสามารถตอบสนองต่อปัญหาการละเมิดสิทธิในรูปแบบใด ๆ ขณะที่กระบวนการดูแล (process of care) จะช่วยกำหนดขั้นตอนไว้ให้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน ซึ่งรวมถึงการประเมินยุทธศาสตร์ การวางแผนบริหารจัดการเป็นรายกรณี การเยียวยาและการติดตามประเมินผลอันเป็นไปตามลักษณะของประเภทการดูแลที่พัฒนาขึ้นมาเพื่อรองรับการส่งเสริม การป้องกัน และแก้ไข

¹ องค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (UNICEF, 2010, p. 18 - 22)

ที่มา: เอกสาร Working Paper 184 UNICEF : Adapting a Systems Approach to Child Protection: Key Concepts and Considerations, 2010

ในส่วนของกรอบแนวคิดเรื่องสภาพแวดล้อมที่ปกป้องคุ้มครองเด็ก (Protective Environment Framework) เป็นเสมือนเป้าหมายที่หน่วยงานที่ทำงานคุ้มครองเด็กตั้งไว้ คือ การสร้างสภาพแวดล้อมเพื่อการปกป้องคุ้มครองเด็กให้สมบูรณ์ที่สุดเพื่อให้สามารถป้องกันและคุ้มครองเด็กได้ในทุกสถานการณ์ รวมทั้งสถานการณ์ฉุกเฉินต่าง ๆ สภาพแวดล้อมที่กล่าวถึงนี้โดยรวมแล้วประกอบไปด้วยองค์ประกอบที่มีความเชื่อมโยงกัน 8 ประการ โดยแต่ละองค์ประกอบต่างทำหน้าที่ของตนและทำงานร่วมกันเพื่อทำให้งานเชิงป้องกันมีประสิทธิภาพขึ้น ลดความเสี่ยงของเด็กและครอบครัวและทำหน้าที่คุ้มครองเมื่อจำเป็นได้ดีที่สุด โดยองค์ประกอบทั้ง 8 ประการมีดังนี้

1. ความมุ่งมั่นของภาครัฐที่เกี่ยวข้องที่จะปกป้องสิทธิในการได้รับการคุ้มครองของเด็ก
2. การบังคับใช้กฎหมาย
3. ทศนคติ ประเพณีและวัฒนธรรม และการปฏิบัติในเชิงบวก
4. การพูดคุยเรื่องคุ้มครองเด็กอย่างเปิดเผยโดยรวมถึงการนำเสนอผ่านสื่อและการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม
5. ทักษะชีวิตและความรู้ของเด็ก และการมีส่วนร่วมของเด็ก
6. ศักยภาพการคุ้มครองเด็กของบุคคลและเจ้าหน้าที่ที่แวดล้อมตัวเด็ก
7. บริการทั่วไปและบริการเฉพาะเพื่อการป้องกันและการช่วยเหลือเยียวยา
8. การติดตามสถานการณ์และการควบคุมตรวจสอบ

อนึ่ง ผลจากการสำรวจข้อมูลการคุ้มครองเด็กในโครงการระบบเฝ้าระวังเพื่อการคุ้มครองเด็ก (Child Protection Monitoring System: CPMS) ในปี 2556 สะท้อนว่า การจะพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กต้องเริ่มที่การพัฒนาาระบบและกลไกในระดับชุมชนที่มีความใกล้ชิดกับสภาพปัญหาหรือสถานการณ์ของชุมชนให้สามารถทำงานร่วมกับพนักงานเจ้าหน้าที่คุ้มครองเด็ก นักวิชาชีพ หรือทีมสหวิชาชีพที่เป็นกลไกคุ้มครองเด็กในระดับจังหวัด²

สำหรับประเทศไทย ภายใต้บริบทกระบวนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ในช่วงกว่าทศวรรษที่ผ่านมา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้กลายเป็นตัวแสดงที่มีบทบาทหลักในกระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะด้านต่าง ๆ ในระดับท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเป็นหน่วยงานบริหารของรัฐในระดับที่ใกล้ชิดกับชุมชนที่สุด ตาม พ.ร.บ.คุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 อปท. มีภารกิจในการปกป้องและคุ้มครองเด็กภายใต้แนวทางการกระจายอำนาจ โดย อปท. สามารถทำหน้าที่ลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นกับเด็กในทุกรูปแบบ และให้การคุ้มครองเด็กจากการถูกละเมิด ความรุนแรง การแสวงประโยชน์ และการละเลยทอดทิ้ง ในปัจจุบันมีการเริ่มพัฒนากลไกการทำงานในระดับ อปท. ซึ่งหากมีการพัฒนาเพิ่มเติมหรือได้รับการสนับสนุนเต็มที่ก็จะสามารถให้การคุ้มครองเด็กอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น กลไกพนักงานเจ้าหน้าที่ สหวิชาชีพในตำบลและเครือข่ายในระดับหมู่บ้านที่หากมีความตระหนักเรื่องความเสี่ยงและปัญหาที่เด็กต้องได้รับการคุ้มครองก็จะสามารถดำเนินการเข้าแทรกแซงอย่างเหมาะสมได้ ดังนั้น หากมี

² คู่มือการปฏิบัติงานคุ้มครองเด็กในชุมชน 2557 สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ

ความมุ่งมั่นจากพื้นที่และมีการสนับสนุนเพิ่มเติมให้หน่วยงานและกลไกในระดับตำบลแล้ว ก็จะสามารถแก้ไข ปัญหาที่มีในปัจจุบันได้

แม้ว่ากลไกการคุ้มครองเด็กในปัจจุบันจะมีการกำหนดบทบาทให้ อปท. เป็นกลไกสำคัญในระดับ ท้องถิ่นในเรื่องการคุ้มครองเด็กในเขตพื้นที่รับผิดชอบ แต่ในทางปฏิบัติ อปท. จำนวนมาก ยังคงขาดความรู้ความเข้าใจ รวมถึงการตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนเองในการคุ้มครองเด็ก การดำเนินงานที่ผ่านมาจึงมีเพียงบางแห่ง ที่ตอบสนองต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหา ซึ่งขึ้นอยู่กับความรู้ความเข้าใจของผู้นำหน่วยงานเป็นสำคัญ ดังนั้น หน่วยงานส่วนกลางและส่วนภูมิภาคที่เกี่ยวข้อง จำเป็นต้องมีการร่วมมือกับหน่วยงานและองค์กรอื่น ๆ ในพื้นที่ จัดให้มีกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพและฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ในระดับท้องถิ่น เพื่อให้ความรู้ สร้างความเข้าใจ และเพื่อให้ความชัดเจนเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ในการคุ้มครองเด็ก และเพื่อการปรับทัศนคติต่อเด็กและครอบครัว ที่ครอบคลุมต่อทุกกลุ่มเป้าหมาย ทั้งเด็กในชุมชน เด็กต่างชาติและเด็กชายขอบที่อยู่ในพื้นที่

1.3 หลักการสำคัญของการพัฒนาระบบคุ้มครองเด็กในระดับตำบล

กรอบแนวคิดในการพัฒนาระบบคุ้มครองเด็กในระดับตำบล ตั้งอยู่บนหลักการพื้นฐานสำคัญ 3 ประการ คือ

ประการแรก คือ การมีหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบและชอบด้านการคุ้มครองเด็กในระดับตำบลซึ่งเป็น หน่วยที่อยู่ใกล้ชิดกับเด็กและครอบครัว โดยเป็นศูนย์กลางการประสานงานร่วมกับเครือข่ายที่เกี่ยวข้องทั้งใน ระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด เพื่อให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง สามารถประสานการทำงานร่วมกันอย่างบูรณาการ

ประการที่สอง คือ การสร้างเครือข่ายในพื้นที่เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาและคุ้มครองเด็กในชุมชน รวมทั้งเพื่อระดมทรัพยากรสำหรับขับเคลื่อนการปฏิบัติงานในระดับพื้นที่ร่วมกัน

ประการที่สาม คือ ความชัดเจนของกรอบการปฏิบัติงานระดับพื้นที่ ตำบล อำเภอ และจังหวัด เพื่อให้มีแนวทางการส่งต่อให้บริการที่เหมาะสม และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อเด็ก

1.4 กลุ่มเป้าหมาย

เพื่อเป็นการพัฒนาระบบคุ้มครองเด็กในระดับตำบลที่มุ่งเน้นการสร้างระบบการปกป้องคุ้มครองเด็ก อายุแรกเกิดถึง 18 ปีบริบูรณ์ทุกคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ โดยรวมถึงเด็กที่ไม่มีเอกสารรับรองสัญชาติไทย โดย คู่มือนี้ได้ถูกพัฒนาขึ้นสำหรับผู้มีหน้าที่ในการพัฒนาระบบคุ้มครองเด็กระดับตำบล ประกอบด้วย

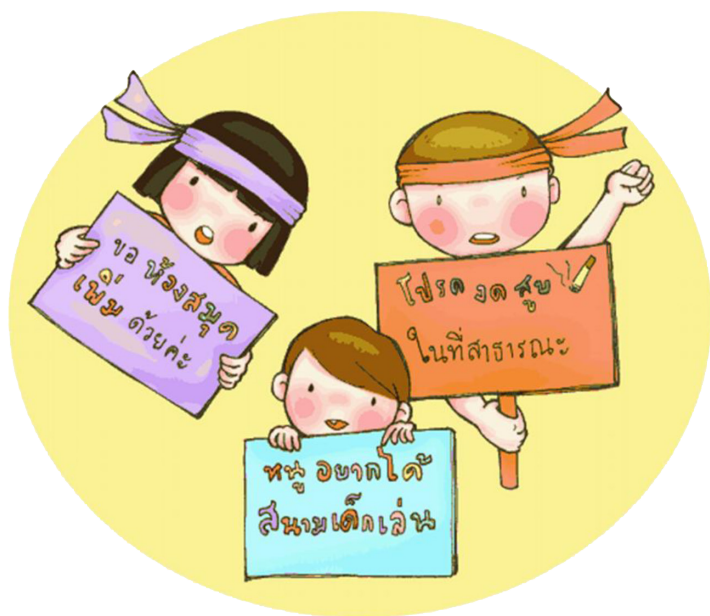
กลุ่มเป้าหมายหลัก คือ

- เจ้าหน้าที่บ้านพักเด็กและครอบครัวระดับจังหวัด และเจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคง ของมนุษย์จังหวัด มีบทบาทสำคัญเป็นแกนหลักในการพัฒนาระบบคุ้มครองเด็กในระดับตำบล รวมถึง ปฏิบัติหน้าที่เป็นที่เลี้ยง และผู้อำนวยความสะดวกให้กับเครือข่ายในระดับตำบล

กลุ่มเป้าหมายรอง คือ

- เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับตำบล ที่รับผิดชอบดูแลงานด้านเด็กและเยาวชน อาจเป็นเจ้าหน้าที่นักสังคมสงเคราะห์ นักพัฒนาชุมชน นักวิชาการการศึกษา นักวิชาการสาธารณสุข ฯลฯ
- เครือข่ายผู้ปฏิบัติงานในระดับตำบล ซึ่งรวมถึง เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ครู ตำรวจ ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล อาสาสมัครสาธารณสุข อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สมาชิกศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน แกนนำเยาวชน แกนนำกลุ่มแม่บ้าน ฯลฯ

บทที่ 2

กระบวนการประสานพื้นที่

การดำเนินโครงการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานในการคุ้มครองเด็กระดับตำบลใน 10 จังหวัดนารองนั้น ปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จของโครงการ คือ การเลือกพื้นที่ และการขับเคลื่อนให้เกิดโครงสร้างการดำเนินงานในระดับตำบล เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและความยั่งยืน

2.1 การเลือกพื้นที่

โครงการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานในการคุ้มครองเด็กระดับตำบลในพื้นที่ 10 จังหวัดที่ได้รับการคัดเลือกเป็นพื้นที่นำเสนอรอบการคุ้มครองเด็กอย่างเป็นองค์รวมและเป็นระบบ เป็นพื้นที่ที่มีการพัฒนางานด้านคุ้มครองเด็กมาแล้วในระดับหนึ่ง โดยเป็นพื้นที่ที่บุคลากรมีความเข้าใจระบบการคุ้มครองเด็ก และมีความพยายามขับเคลื่อนงานคุ้มครองเด็กในระดับจังหวัด อำเภอและตำบล รวมถึงเป็นพื้นที่ที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ให้เกิดการพัฒนากลไกต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการทำงานคุ้มครองเด็กให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น แต่ละพื้นที่มีจุดเด่นในการทำงานของตนเอง เช่น บุคลากรที่มีทักษะงานด้านการคุ้มครองเด็กสูง ความร่วมมือของเครือข่าย การประสานงานระหว่างหน่วยงานที่มีประสิทธิภาพ ความเข้มแข็งของชุมชน และความสนใจงานคุ้มครองเด็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น จึงถือเป็นพื้นที่ที่หากได้รับการสนับสนุนเพิ่มเติมยิ่งขึ้นจะสามารถนำเสนอให้เห็นระบบคุ้มครองเด็กที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นและมีความเชื่อมโยงจากระดับตำบล อำเภอ และระดับจังหวัดอย่างชัดเจน

ประเทศไทยมีจำนวนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับตำบลมากกว่าเจ็ดพันแห่ง³

2.1.1 เกณฑ์การคัดเลือกพื้นที่

ในส่วนของการเลือกพื้นที่ระดับจังหวัดนั้น เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายหลักของโครงการนี้ คือ เจ้าหน้าที่บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัด ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการดำเนินโครงการ รวมถึง

- ความเข้มแข็งของเจ้าหน้าที่ทั้งทางด้านความรู้ความเข้าใจและทักษะในการปฏิบัติงานด้านการคุ้มครองเด็ก
- ความสนใจและให้ความสำคัญของผู้บริหารหน่วยงาน

³ กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น <http://www.dla.go.th> สืบค้น ณ วันที่ 27 ธันวาคม 2559

- เครือข่ายในการปฏิบัติงานคุ้มครองเด็กในพื้นที่
- มีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการทำงานคุ้มครองเด็กในระดับตำบล ซึ่งอาจรวมถึง โครงการสร้างระบบเฝ้าระวังและช่วยเหลือเด็ก (Child Protection Monitoring and Response System: CPMRS) โครงการศึกษาสำรวจข้อมูลและสภาพการณ์การพัฒนาคู่ครองเด็กในพื้นที่ ฯลฯ

ในส่วนของการเลือกพื้นที่ระดับตำบล ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายรองที่ต้องได้รับการเสริมสร้างศักยภาพ เพื่อให้สามารถดูแลคุ้มครองเด็กในพื้นที่ของตนเองได้นั้น มีปัจจัยที่ควรพิจารณาในการเลือกพื้นที่ รวมถึง

- ความสนใจและให้ความสำคัญของผู้บริหารหน่วยงาน ในการเข้าร่วมกิจกรรมตลอดทั้งโครงการ
- ความเต็มใจในการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ที่สามารถทำหน้าที่เป็นหลักในการดูแลรับผิดชอบงานด้านคุ้มครองเด็ก
- การมีเครือข่ายในพื้นที่ที่สนใจการทำงานกับเด็กและครอบครัว
- มีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการทำงานคุ้มครองเด็กในระดับตำบล รวมถึงโครงการสร้างระบบเฝ้าระวังและช่วยเหลือเด็ก (Child Protection Monitoring and Response System: CPMRS) โครงการศึกษาสำรวจข้อมูลและสภาพการณ์การพัฒนาคู่ครองเด็กในพื้นที่ ฯลฯ

2.1.2 แนวปฏิบัติในการกำหนดพื้นที่

เมื่อได้มีการกำหนดพื้นที่ระดับจังหวัดโดยหน่วยงานส่วนกลางแล้ว ควรมีกระบวนการทำความเข้าใจกับหน่วยงานบ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัด เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญเป็นแกนหลักในการพัฒนาระบบคุ้มครองเด็กในระดับตำบล เพื่อให้มีทิศทางในการดำเนินงานร่วมกัน โดยบ้านพักเด็กและครอบครัวควรมีส่วนร่วมในการคัดเลือกพื้นที่ระดับตำบลต่อไป ซึ่งอาจพิจารณามีส่วนร่วมของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดที่มีประสบการณ์ในการทำงานด้านสังคมรวมถึงด้านเด็กและเยาวชนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสามารถช่วยคัดเลือกท้องถิ่นที่มีความเหมาะสมตามเกณฑ์การคัดเลือกพื้นที่ได้ต่อไป

2.2 การคัดเลือก และแต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานระดับตำบล

2.2.1 จำนวนและองค์ประกอบของคณะกรรมการหรือคณะทำงาน

การจัดตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานระดับพื้นที่ ควรพิจารณาว่ามีโครงสร้างคณะทำงานเดิม (ที่ยังดำเนินการอยู่ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการคุ้มครองเด็ก) ที่สามารถดูแลงานในส่วนนี้ด้วยได้หรือไม่ หรือควรต้องมีการจัดตั้งคณะทำงานใหม่

จำนวนคนของคณะกรรมการหรือคณะทำงาน อาจแตกต่างกันในแต่ละตำบล โดยอาจมีจำนวนตั้งแต่ 10 - 30 คน ซึ่งทางพื้นที่อาจแบ่งขอบเขตการดำเนินงานของทีมให้ชัดเจน เช่น คณะทำงานหลัก และ คณะทำงานเฉพาะกิจที่มีเนื้องานเฉพาะ ขึ้นอยู่กับทรัพยากรในพื้นที่

ทั้งนี้ ควรกำหนดสัดส่วนของคณะทำงานที่สามารถช่วยในการดูแลเด็กในพื้นที่ได้อย่างครอบคลุม โดยอาจแบ่งตามพื้นที่ เช่น ตัวแทนจากทุกหมู่บ้าน หรือแบ่งตามหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการดูแลเด็ก เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โรงเรียน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล สถานีตำรวจ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สภาเด็กและเยาวชน ตำบล องค์การสวัสดิการสังคม องค์การพัฒนาเอกชน เครือข่ายอาสาสมัครต่าง ๆ อาทิตอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.) โดยพิจารณาคัดเลือกผู้ที่สนใจทำงานในประเด็นด้านเด็ก

หัวใจหลักของคณะทำงานคุ้มครองเด็กในระดับตำบล คือ **ผู้ประสานงานหลัก** ซึ่งควรเป็นเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อาจเป็นนักบริหารงานสวัสดิการสังคม นักวิชาการการศึกษา นักพัฒนาชุมชน หรือเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย และเพื่อให้สะท้อนการให้ความสำคัญโดย**ผู้บริหารหน่วยงาน** ควรมีผู้บริหารจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำหน้าที่ประสานคณะกรรมการหรือคณะทำงานด้วย

2.2.2 แนวปฏิบัติในการแต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงาน

ปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในหลายพื้นที่ ยังไม่มีความไม่ชัดเจนในบทบาทการทำงานด้านการคุ้มครองเด็ก ส่งผลให้เกิดข้อขัดขัดในการให้ความช่วยเหลือคุ้มครองเด็กในระดับท้องถิ่น ดังนั้น การผลักดันให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทในการทำงานด้านการปกป้องคุ้มครองเด็กได้อย่างเข้มแข็ง และครบวงจร สามารถทำหน้าที่ในการคุ้มครองเด็กได้ คล้ายกับคณะกรรมการคุ้มครองเด็กในระดับจังหวัดนั้น อาจเริ่มต้นจากการพัฒนาเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำร่องเรื่องการพัฒนาและปกป้องคุ้มครองเด็ก โดยร่วมมือกับภาคีต่าง ๆ ในชุมชน เพื่อจัดตั้งกลไกคณะทำงานพัฒนาและคุ้มครองเด็กในชุมชนขึ้น โดยให้มีการออกคำสั่งของจังหวัด ลงนามโดยผู้ว่าราชการจังหวัด ในฐานะประธานกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัด รวมทั้งการจัดทำแผนปฏิบัติการดำเนินงานด้านการคุ้มครองเด็ก เพื่อให้มีการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมการจัดบริการด้านการพัฒนา ปกป้อง และคุ้มครองเด็กอย่างต่อเนื่อง

พื้นฐานของการสร้างความยั่งยืนในการปฏิบัติงานด้านคุ้มครองเด็กในระดับตำบล คือ การทำงานระดับโครงสร้าง โดยจัดให้มีการแต่งตั้งทีมงานโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างเป็นทางการ ซึ่งอาจอยู่ในรูปแบบของคณะกรรมการหรือคณะทำงานตามที่ทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเห็นเหมาะสม โดยจะเป็นกลไกการทำงานในรูปเครือข่ายที่มีความเป็นทางการ

ขอบเขตการดำเนินงานของคณะกรรมการหรือคณะทำงาน อาจรวมถึง การวางเป้าหมายการดำเนินงานด้านคุ้มครองเด็กร่วมกันโดยยึดพื้นที่เป็นตัวตั้ง แนวทางการเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ การวิเคราะห์สถานการณ์และปัญหาด้านเด็กและเยาวชนในพื้นที่ ตลอดจนร่วมกันจัดทำแผนงานและโครงการเพื่อป้องกัน

เฝ้าระวัง และจัดการแก้ไขปัญหาที่รุนแรงหรือเร่งด่วนในพื้นที่ โดยอาศัยการบูรณาการบทบาท ภารกิจ อำนาจหน้าที่ ตลอดจนทรัพยากร งบประมาณ และบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนกิจกรรมในชุมชนร่วมกัน รวมถึงเป็นกลไกการประสานงาน การรับเรื่องและส่งต่อกรณีที่เกิดต้องเข้าสู่ระบบบริการต่อไป

การจัดบริการด้านการพัฒนาและคุ้มครองเด็กในชุมชน เป็นกระบวนการสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของงานคุ้มครองเด็กในระดับตำบล ซึ่ง “คณะกรรมการหรือคณะทำงานระดับตำบล” ที่ได้รับการแต่งตั้งโดยจังหวัด จะทำหน้าที่เป็นกลไกการขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ในพื้นที่ในรูปเครือข่ายสหวิชาชีพ ระดับตำบล กลไกดังกล่าวจะมีบทบาทสำคัญในการผลักดันให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทในการทำงานด้านการปกป้องคุ้มครองเด็กอย่างเข้มแข็งและครบวงจร โดยการบูรณาการบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานและองค์กรภาคีในการขับเคลื่อนกิจกรรมด้านต่าง ๆ ในพื้นที่ ตลอดจนระดมและแบ่งปันทรัพยากรต่าง ๆ ร่วมกัน อาทิ บุคลากร งบประมาณ สถานที่ เครื่องมือ อุปกรณ์ ทักษะความรู้ ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ ข้อมูล ฯลฯ ตัวอย่างคำสั่งตามภาคผนวก 1

การประชุมคณะกรรมการหรือคณะทำงาน เป็นขั้นตอนหนึ่งในกระบวนการขับเคลื่อนการดำเนินงานกิจกรรมเพื่อพัฒนาระบบคุ้มครองเด็กในระดับตำบล การประชุมดังกล่าวควรจัดขึ้นเป็นประจำอย่างต่อเนื่องอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง เพื่อสร้างพื้นที่พบปะปรึกษาหารือ และแลกเปลี่ยนข้อมูลต่าง ๆ ระหว่างภาคีเครือข่าย โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำหน้าที่เป็นเจ้าภาพในการประสานงานและเอื้ออำนวยการจัดประชุมในพื้นที่

การประชุมคณะกรรมการหรือคณะทำงานเป็นประจำมีส่วนสำคัญต่อการสร้างกระบวนการแลกเปลี่ยนและแบ่งปันข้อมูลระหว่างสมาชิกในเครือข่าย ซึ่งจะนำไปสู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทักษะ ประสบการณ์ และองค์ความรู้ความเชี่ยวชาญ ตลอดจนข้อมูลข่าวสารในเรื่องต่าง ๆ ที่สมาชิกแต่ละฝ่ายมีอยู่ในตัวเอง การประชุมดังกล่าวสามารถนำไปสู่การริเริ่มออกแบบกิจกรรมการพัฒนาและคุ้มครองเด็กในชุมชนที่สอดคล้องกับบริบทและสถานการณ์ความเสี่ยงและปัญหาเฉพาะของพื้นที่ นอกจากนี้ ยังทำหน้าที่เป็นเวทีติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินกิจกรรม ทั้งนี้ การมีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลร่วมกันในระดับชุมชน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความรู้ทางเทคนิคเฉพาะด้านของตัวแสดงแต่ละฝ่าย รวมถึงการให้ความรู้เพิ่มเติมซึ่งกันและกัน มีความสำคัญยิ่งต่อการขับเคลื่อนภารกิจของเครือข่าย ซึ่งต้องอาศัยการแสวงหาแนวทางการจัดการที่เหมาะสม ทั้งนี้ ในกรณีที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาที่มีความซับซ้อนยุ่งยาก อาจมีความจำเป็นต้องนำผู้เชี่ยวชาญจากภายนอก เช่น ทีมสหวิชาชีพในระดับจังหวัด เข้าร่วมร่วมให้ข้อเสนอแนะหรือแนวทางในการจัดบริการที่เหมาะสมต่อไป

บทที่ 3

กระบวนการเตรียมความพร้อมด้านศักยภาพในพื้นที่

กระบวนการเตรียมความพร้อมในพื้นที่ เพื่อพัฒนาระบบคุ้มครองเด็กในระดับตำบล ประกอบด้วย ขั้นตอนที่สำคัญ คือ 1) แนวทางการพัฒนาระบบคุ้มครองเด็กระดับตำบล 2) การสร้างความตระหนักเรื่องสิทธิเด็กและการคุ้มครองเด็ก 3) กระบวนการคุ้มครองเด็กและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง 4) บทบาทสหวิชาชีพในการช่วยเหลือคุ้มครองเด็ก 5) การป้องกันเชิงส่งเสริมพัฒนาและเสริมสร้างความปลอดภัยสำหรับเด็ก และ 6) แนวทางการจัดทำแผนการดำเนินงานคุ้มครองเด็กของพื้นที่

ทั้งนี้ ในกระบวนการเตรียมความพร้อมนี้ การใช้เวลาร่วมกันของภาคีที่เกี่ยวข้องทำให้มีมุมมองความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหาด้านการพัฒนาและคุ้มครองเด็กและเยาวชนในพื้นที่ นอกจากนี้จะนำไปสู่การสร้างเป้าหมายและแนวทางการดำเนินงานร่วมกันแล้ว ยังเป็นการสร้างความเข้มแข็งของภาคีเครือข่ายในระดับตำบลเพื่อร่วมกันขับเคลื่อนระบบคุ้มครองเด็กในระดับตำบลต่อไป ดังนั้น เพื่อให้การเตรียมความพร้อมด้านศักยภาพสำหรับภาคีในพื้นที่บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ จำเป็นต้องมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องกับ **กลุ่มเป้าหมายคือคณะกรรมการหรือคณะทำงานคุ้มครองเด็กระดับตำบลที่ได้รับคัดเลือก** เพื่อให้เกิดการต่อยอดองค์ความรู้ที่สามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมต่อไป

กระบวนการเตรียมความพร้อมของภาคีในพื้นที่ ผ่านการจัดกิจกรรมเพื่อเตรียมความพร้อมในด้านต่าง ๆ นั้น จำเป็นต้องมีการออกแบบเนื้อหาองค์ความรู้และรูปแบบกิจกรรมอย่างเป็นมาตรฐาน และต้องอาศัยทีมวิทยากรกระบวนการที่มีความรู้ความชำนาญเกี่ยวกับการพัฒนาและคุ้มครองเด็กโดยตรง ซึ่งอาจจัดขึ้นในพื้นที่ ศูนย์กลางของจังหวัด หรือในพื้นที่อำเภอเป้าหมาย โดยมีบ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดเป็นเจ้าภาพในการขับเคลื่อนการดำเนินกิจกรรม และมีเจ้าหน้าที่กรมกิจการเด็กและเยาวชนทำหน้าที่ให้คำปรึกษาแนะนำและสนับสนุนทรัพยากรต่าง ๆ อาทิ วิทยากร องค์ความรู้ สื่อ งบประมาณ และ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ทำหน้าที่เอื้ออำนวยและประสานงานระหว่างหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ และภาคส่วนต่าง ๆ ในพื้นที่ โดยกระบวนการเตรียมความพร้อมจะใช้เวลาประมาณ 2 - 3 วัน โดยมีรายละเอียดแนวทางปฏิบัติตามเอกสารประกอบการฝึกอบรม

บทที่ 4

การเก็บข้อมูลในพื้นที่

การดำเนินการเก็บข้อมูลในพื้นที่ เป็นการดำเนินการต่อเนื่องจากการนำแบบคัดกรองไปใช้เพื่อเก็บข้อมูลสำหรับจัดทำฐานข้อมูลเด็กและเยาวชนระดับตำบล เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์ปัญหาในพื้นที่

เนื่องจากสถานการณ์ในชุมชนมีลักษณะของความเป็นพลวัตที่มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นตลอดเวลา จึงจำเป็นต้องมีการดำเนินการให้ข้อมูลเป็นปัจจุบันที่สุด โดยควรมีการตกลงภายในชุมชนว่าจะมีกำหนดความถี่ในการเก็บข้อมูลอย่างไร โดยตามแนวทางสากล คือ **การเก็บข้อมูลอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง**

4.1 แนวปฏิบัติในการใช้แบบคัดกรอง

การคัดกรอง เป็นส่วนหนึ่งของการเฝ้าระวังในชุมชน คณะทำงานหรือคณะกรรมการคุ้มครองเด็กระดับตำบลควรมีการมอบหมายผู้ปฏิบัติงาน หรือคัดเลือกอาสาสมัครเพื่อทำหน้าที่ในการเก็บข้อมูลเป็นระยะเพื่อติดตามและเฝ้าระวังสถานการณ์ในชุมชน เนื่องจากประโยชน์ของการนำข้อมูลไปใช้ ขึ้นอยู่กับความถูกต้องแม่นยำของข้อมูล ผู้ที่จะทำหน้าที่เก็บข้อมูลจะต้องได้รับการฝึกอบรมและมีทักษะที่เหมาะสม เพื่อให้ได้รับข้อมูลที่ถูกต้องเป็นจริง

เป็นการนำองค์ความรู้ที่ได้จากบทที่ 3 ในประเด็นแบบคัดกรองเพื่อประเมินสภาวะเด็กเบื้องต้นไปใช้ในพื้นที่ โดยมีการแบ่งงานอย่างชัดเจนในคณะทำงาน เพื่อให้ข้อมูลครอบคลุมเด็กที่มีความเสี่ยงทั้งหมดในพื้นที่ หรือในกรณีในพื้นที่ยังขาดความพร้อมในการดำเนินการอย่างครอบคลุม อาจเลือกเก็บข้อมูลในกรณีหรือพื้นที่ที่เห็นว่าเด็กมีความเสี่ยง และอาจมีความจำเป็นต้องเข้าสู่ระบบบริการก่อน

ทั้งนี้ ผู้ทำหน้าที่เก็บข้อมูลควรมีความเข้าใจตัวแบบคัดกรองอย่างถ่องแท้ เพื่อให้สามารถเก็บข้อมูลได้ตรงตามวัตถุประสงค์ ดังนั้น ควรมีการจัดอบรมให้กับผู้เก็บข้อมูลก่อนที่จะมีการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลจริง ประเด็นสำคัญที่ควรมีการให้ความรู้กับผู้เก็บข้อมูล ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ของคำถามแต่ละข้อ แนวทางการตั้งคำถาม รวมถึงเน้นย้ำเรื่องการเก็บรักษาความลับของข้อมูลรายบุคคลของเด็กและเยาวชน ทั้งในกลุ่มผู้ทำหน้าที่เก็บข้อมูล และคณะทำงาน หรือกรรมการคุ้มครองเด็กระดับตำบล เพื่อหลีกเลี่ยงการตีตรา หรือการนำข้อมูลไปใช้ในทางที่ไม่ถูกต้อง ซึ่งอาจเกิดผลกระทบเชิงลบต่อตัวเด็กและครอบครัวได้

4.2 การจัดทำฐานข้อมูลเด็กระดับตำบล

เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยส่วนใหญ่ ยังคงขาดการพัฒนาระบบฐานข้อมูลเกี่ยวกับเด็กในพื้นที่ คณะอนุกรรมการหรือคณะทำงานคุ้มครองเด็กระดับตำบลจึงควรมีบทบาทหลักในการขับเคลื่อนกระบวนการเก็บข้อมูลเด็ก โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทในการสนับสนุนทรัพยากร บุคลากร และงบประมาณ การจัดทำฐานข้อมูลเด็กในตำบลควรเป็นหนึ่งในการกิจพื้นฐานของคณะอนุกรรมการหรือคณะทำงานคุ้มครองเด็กระดับตำบลซึ่งต้องมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องโดยกระบวนการทำงานอาจเริ่มจากการประชุมคณะอนุกรรมการหรือคณะทำงานที่เกี่ยวข้องเพื่อวางแผนและแบ่งงานในการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน รวมถึงควรจัดให้มีระบบสารสนเทศในการเก็บข้อมูลระดับตำบล เพื่อให้สามารถนำข้อมูลมาใช้ในการช่วยเหลือเด็กกลุ่มเสี่ยงได้อย่างทันทั่วถึง และนำข้อมูลภาพรวมไปใช้ในการอ้างอิงเพื่อการวางแผนแก้ปัญหาได้ตรงตามสถานการณ์และสอดคล้องกับประเด็นปัญหาของเด็ก

นอกเหนือจากการพัฒนาระบบฐานข้อมูลเด็กและเยาวชนในระดับตำบลแล้ว หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับงานด้านคุ้มครองเด็ก เช่น บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัด ยังอาจมีบทบาทสำคัญในการร่วมกันพัฒนาระบบฐานข้อมูลเด็กให้เชื่อมโยงต่อกันในระดับจังหวัด หากมีการพัฒนาระบบการจัดเก็บข้อมูลและการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมและทันสมัยในการติดต่อสื่อสารประสานงานด้านการคุ้มครองเด็ก เมื่อเด็กเคลื่อนย้ายถิ่นจากตำบลหนึ่งไปยังพื้นที่ใด คณะอนุกรรมการหรือคณะทำงานคุ้มครองเด็กระดับตำบลจะสามารถติดตามและทราบได้ รวมถึงช่วยให้สามารถตรวจสอบประวัติย้อนหลังได้ว่าเด็กมีประวัติอย่างไร ต้องการความช่วยเหลือด้านใด และเคยได้รับความช่วยเหลืออย่างไรบ้างจากหน่วยงานใด ซึ่งจะช่วยให้คณะอนุกรรมการหรือคณะทำงานคุ้มครองเด็กระดับตำบล สามารถติดตามข้อมูลได้ว่าตอนนี้เด็กกำลังอยู่ในขั้นตอนความดูแลขององค์กรใดและมีวิธีการให้ความช่วยเหลืออย่างไร

4.3 การวิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์ปัญหาในพื้นที่

ฐานข้อมูลด้านเด็กและเยาวชนในพื้นที่ที่มีความสำคัญต่อการปฏิบัติงานพัฒนาและคุ้มครองเด็กในระดับตำบล ทำให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถระบุประเด็นปัญหาและกลุ่มเป้าหมายตามหลักฐานเชิงประจักษ์ (ฐานข้อมูล) ทำให้เกิดการดำเนินงานที่ตรงเป้า ช่วยให้เด็กได้รับการช่วยเหลืออย่างทันทั่วถึง และเกิดการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ โดยสามารถนำข้อมูลมาใช้ในการวิเคราะห์สถานการณ์ได้ใน 2 ระดับ คือ ระดับตัวบุคคล (รายกรณี) และระดับภาพรวมของพื้นที่

การวิเคราะห์ข้อมูลรายกรณี

เมื่อมีการเก็บข้อมูลเด็กรายบุคคล ผู้เก็บข้อมูลสามารถวิเคราะห์ หรือประเมินระดับความเสี่ยงของเด็กคนนั้นได้ทันทีเมื่อเก็บข้อมูลเสร็จว่า มีความเสี่ยงอยู่ในระดับต่ำ ปานกลาง หรือสูง

- กรณีตอบว่าใช่ น้อยกว่า 3 ข้อ คือ มีความเสี่ยงในระดับต่ำ (ธงเขียว)

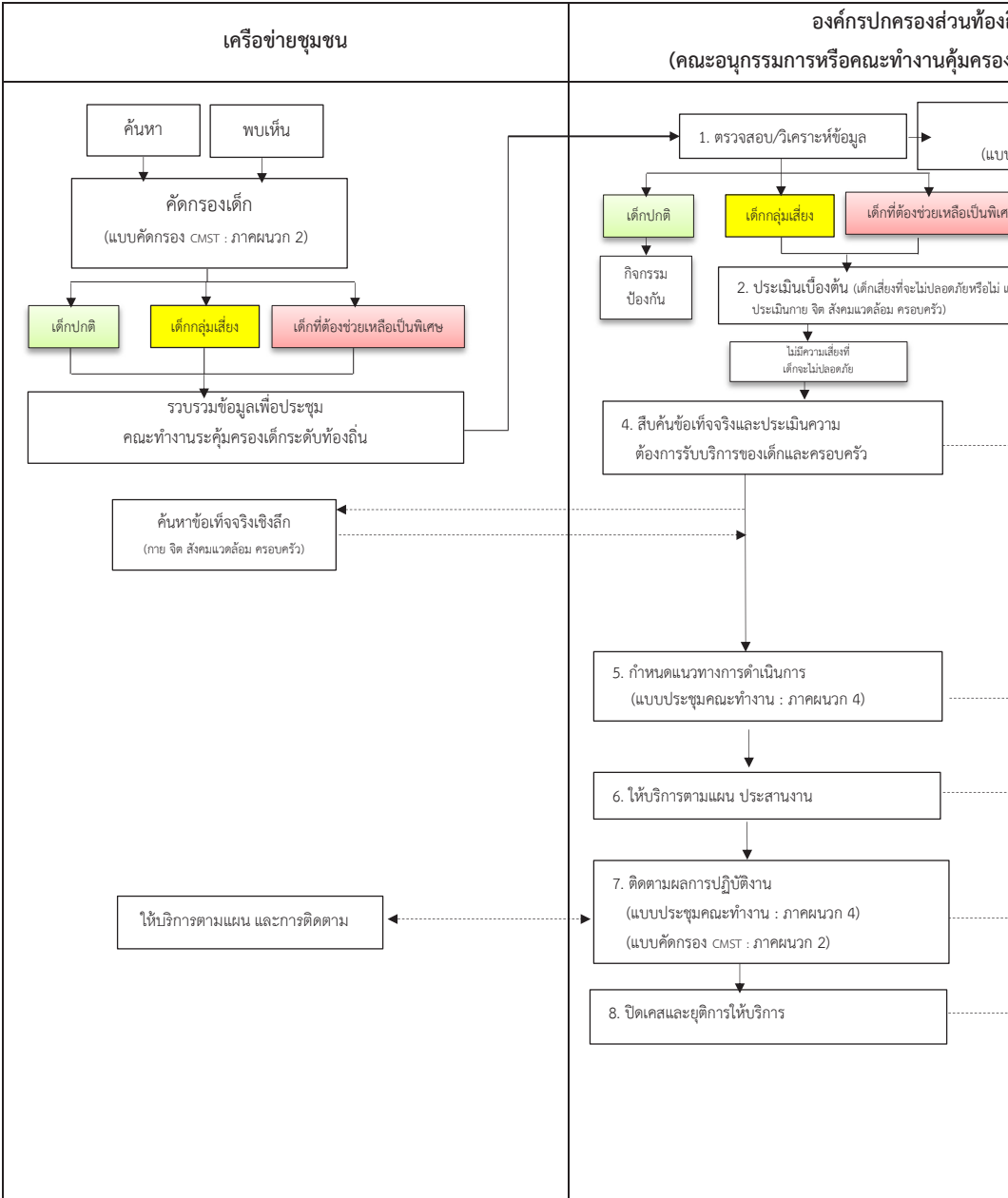
- กรณีตอบว่าใช่ ตั้งแต่ 3 - 4 ข้อ คือ มีความเสี่ยงในระดับปานกลาง (ธงเหลือง)
- กรณีตอบว่าใช่ ตั้งแต่ 5 ข้อขึ้นไป คือ มีความเสี่ยงในระดับสูง (ธงแดง)

ข้อมูลเหล่านี้ จะถูกส่งต่อให้กับคณะกรรมการหรือคณะทำงานคุ้มครองเด็กระดับตำบล เพื่อให้มีการดำเนินการช่วยเหลือต่อไป โดยเฉพาะในกรณีเด็กที่มีความเสี่ยงสูงนั้นจำเป็นต้องได้รับการดูแลช่วยเหลืออย่างเร่งด่วนโดยไม่ชักช้า (อาจรวมถึงการเรียกประชุมเฉพาะกิจ เพื่อพิจารณาหากเห็นว่าไม่ควรรอช้า)

การดำเนินการช่วยเหลือเด็กรายกรณีนั้น สามารถเรียงตามลำดับความเสี่ยงจากเด็กกลุ่มที่มีความเสี่ยงระดับสูง (สีแดง) สู่เด็กที่มีความเสี่ยงระดับปานกลาง (สีเหลือง) และเด็กที่มีความเสี่ยงระดับต่ำ (สีเขียว) โดยคณะกรรมการหรือคณะทำงานคุ้มครองเด็กระดับตำบลจะนำกระบวนการจัดการรายกรณี (Case Management) มาใช้ โดยเริ่มจากหรือเพื่อแบ่งหน้าที่ในการรวบรวมข้อเท็จจริงเชิงลึกเพิ่มเติม ทั้งในด้านปัญหาและทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อนำมาใช้ในการประเมินและวางแผนจัดบริการสำหรับเด็กแต่ละคนต่อไป ทั้งนี้ หากเป็นกรณีที่มีความซับซ้อน อาจต้องมีการเชิญผู้เชี่ยวชาญด้านการคุ้มครองเด็ก เช่น นักสังคมสงเคราะห์ เจ้าหน้าที่บ้านพักเด็กและครอบครัว เจ้าหน้าที่ศูนย์พึ่งได้ เข้าร่วมร่วมพิจารณาให้ความเห็น เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับเด็ก

ปัจจัยสำคัญในการดำเนินการช่วยเหลือรายกรณี คือการรวบรวมทรัพยากรที่มีอยู่ รวมถึงทรัพยากรของตัวเด็กและครอบครัว (ซึ่งต้องทำการรวบรวมรายกรณี) และทรัพยากรของพื้นที่ โดยคณะกรรมการหรือคณะทำงานคุ้มครองเด็กระดับตำบล อาจรวบรวมข้อมูลการติดต่อประสานงานของหน่วยงานเครือข่ายทั้งในระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด (Directory of services) เพื่อสามารถเข้าถึงได้ในกรณีที่ต้องการ

ในหลายกรณี เช่น กรณีที่เด็กถูกทารุณกรรม หรือมีความไม่ปลอดภัย ต้องมีการพิจารณาเพื่อส่งต่อการดูแลเด็กให้กับหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เช่น บ้านพักเด็กและครอบครัว โดยเร็ว โดยคณะกรรมการหรือคณะทำงานสามารถใช้ผังแนวปฏิบัติการคัดกรองและช่วยเหลือเด็กตามรายละเอียดด้านล่าง **หรือพัฒนาผังและเงื่อนไขการส่งต่อของพื้นที่ไว้ให้ชัดเจน** เพื่อให้สามารถเข้าถึงหน่วยงานเครือข่ายที่อาจร่วมสนับสนุนการปฏิบัติงานได้อย่างทันท่วงที และหลีกเลี่ยงความเสียหายที่อาจเกิดจากความล่าช้าในการส่งต่อ

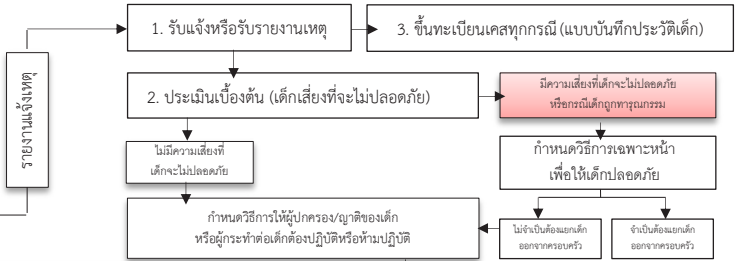
ลิน

เด็ก : ภาคผนวก 1)

3. ขึ้นทะเบียนเคสทุกกรณี
ฉบับบันทึกประวัติเด็ก : ภาคผนวก 3)

มีความเสี่ยงที่เด็กจะไม่ปลอดภัย
หรือกรณีเด็กถูกทารุณกรรม

บ้านพักเด็กและครอบครัว / ทีมสหวิชาชีพระดับจังหวัด

ประเด็นในการพิจารณา

1. ความแตกต่างของเด็ก เมื่อเทียบกับความต้องการรับการพัฒนาของเด็ก
2. ความสามารถในการเป็นพ่อแม่ (Parenting capacity) ของผู้ปกครอง
3. ปัจจัยทางด้านครอบครัวและสังคมสิ่งแวดล้อมอื่นที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการของเด็กและความสามารถในการเป็นพ่อแม่ของผู้ปกครอง
4. จำเป็นต้องจัดบริการทางสังคมให้กับเด็กและครอบครัว

แนวทางการดำเนินการ ประกอบด้วย

1. ลักษณะของบริการที่จำเป็นต้องจัดให้แก่เด็กและครอบครัว
2. ผู้รับผิดชอบดำเนินการหรือจัดบริการให้แก่เด็กและครอบครัว
3. แหล่งที่มาของทรัพยากรในการจัดบริการให้แก่เด็กและครอบครัว

แผนปฏิบัติการ ระบุถึง

1. เป้าหมายการให้บริการ
2. เป้าหมายลำดับให้บริการแต่ละส่วน
3. รายละเอียดบริการที่ต้องจัดให้แก่เด็กและครอบครัว
4. กรอบหรือตารางเวลาสำหรับปฏิบัติงาน
5. กระบวนการสำหรับการติดตาม ทบทวนแผนปฏิบัติการ และประเมินเพื่อยุติการให้บริการ

4. สืบค้นข้อเท็จจริงและประเมินความต้องการรับบริการของเด็กและครอบครัว

5. กำหนดแนวทางการดำเนินการ

6. ให้บริการตามแผน ประสานงาน

7. ติดตามผลการปฏิบัติงาน

8. ปิดเคสและยุติการให้บริการ

การวิเคราะห์ข้อมูลภาพรวมของพื้นที่

ข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบประเมินทั้งหมด สามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์สถานการณ์ภาพรวมด้านเด็กของพื้นที่ โดยสามารถพิจารณาจากความถี่ของตัวชี้วัดต่าง ๆ ว่าปัจจัยเสี่ยงใดมีผลกระทบต่อเด็กบ้าง ในวงกว้าง เช่น หากพบว่าแบบคัดกรองสะท้อนความถี่สูงสำหรับคำถามข้อ 4 คือเด็กเล่นการพนันเป็นประจำ แสดงว่าคณะอนุกรรมการหรือคณะทำงานคุ้มครองเด็กระดับตำบล อาจต้องมีการดำเนินการกับประเด็นดังกล่าว โดยพิจารณาร่วมกันว่าสาเหตุของการเล่นพนันของเด็กคืออะไร และออกแบบกิจกรรมเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาดังกล่าว อาจรวมถึงกิจกรรมกับตัวเด็ก กิจกรรมกับครอบครัว กิจกรรมกับชุมชนในภาพรวม จะเห็นได้ว่าข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบประเมิน เป็นพื้นฐานสำคัญในการกำหนดการออกแบบกิจกรรมในชุมชน ดังนั้น ก่อนการจัดทำแผนงานเรื่องเด็กในระดับตำบล คณะอนุกรรมการหรือคณะทำงานคุ้มครองเด็กระดับตำบล จึงควรมีการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับเด็กในพื้นที่ก่อนเสมอ เพื่อให้กิจกรรมนั้น ๆ เกิดประโยชน์ต่อเด็กและพื้นที่อย่างแท้จริง

ในการวางแผนจัดกิจกรรมเพื่อรองรับสถานการณ์ด้านเด็กในพื้นที่นั้น ต้องคำนึงถึงทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ด้วยว่า จะนำทรัพยากรจากส่วนใดมาสนับสนุนการดำเนินกิจกรรม อาจรวมถึงทรัพยากรในเชิงงบประมาณ อุปกรณ์ และความเชี่ยวชาญของหน่วยงานในพื้นที่ ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โรงเรียน สาธารณสุข เครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชน หรือภาคเอกชน ที่ล้วนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลเด็กในพื้นที่

บทที่ 5

กระบวนการติดตามช่วยเหลือเด็กในพื้นที่

การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนคุ้มครองเด็ก ต้องอาศัยการขับเคลื่อนกิจกรรมในระดับตำบลอย่างต่อเนื่อง นับตั้งแต่การให้ความรู้กับชุมชนในเรื่องของการช่วยเหลือเด็กที่ประสบปัญหา เพื่อให้เกิดการคุ้มครองที่เหมาะสม การจัดการรณรงค์ประชาสัมพันธ์และสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรที่ทำงานป้องกันในชุมชน การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนและเสริมสร้างศักยภาพของครอบครัว การให้ความรู้แก่ประชาชนในเรื่องการแจ้งเหตุผ่านารรณรงค์ประชาสัมพันธ์ การสร้างความตระหนักรู้ด้านการคุ้มครองเด็ก การรักษาความสัมพันธ์ระหว่างเด็กและครอบครัว การเสริมสร้างจิตอาสาและความเป็นเจ้าของชุมชน โดยมีคณะอนุกรรมการหรือหรือคณะทำงานคุ้มครองเด็กระดับตำบลเป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนงาน โดยเฉพาะในกรณีของเด็กในกลุ่มรุนแรงและเร่งเหลือซึ่งจำเป็นต้องมีกระบวนการดูแลช่วยเหลือที่เหมาะสม

5.1 การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อติดตามช่วยเหลือเด็กในพื้นที่

ภายหลังจากมีการเก็บข้อมูลสถานการณ์เด็กในพื้นที่แล้ว คณะอนุกรรมการหรือคณะทำงานคุ้มครองเด็กระดับตำบล หรือทีมงานที่ได้รับมอบหมาย จะต้องรับผิดชอบการเข้าไปดูแลเด็กตามลำดับความเร่งด่วนจากกลุ่มรุนแรง เร่งเหลือและเร่งเยียวยา ที่ต้องการการช่วยเหลือในลักษณะของการบริหารจัดการกรณี (Case Management) โดยจะต้องมีการขึ้นทะเบียนเคสทุกกรณีในแบบบันทึกประวัติเด็กตามภาคผนวก 3 ในการขับเคลื่อนคณะอนุกรรมการหรือคณะทำงานคุ้มครองเด็กระดับตำบล จึงต้องมีการประชุมเพื่อปรึกษาหารือและติดตามสถานการณ์ของเด็กเหล่านั้นเป็นระยะ ในลักษณะของ Case conference โดยเบื้องต้นอาจจำเป็นต้องมีผู้เชี่ยวชาญจากภายนอก (จากส่วนจังหวัดหรือส่วนกลาง) เข้ามาช่วยให้ความเห็นและให้คำแนะนำในการดำเนินงานช่วยเหลือเด็กและครอบครัวด้วย

สำหรับการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อติดตามช่วยเหลือเด็กในพื้นที่นั้น มีขั้นตอนการช่วยเหลือในลักษณะของการบริหารจัดการกรณี (ภายหลังได้ข้อมูลจากการประเมินเด็กและครอบครัว) รวมถึง

5.1.1 การสืบค้นข้อเท็จจริงและประเมินเด็กและครอบครัว ซึ่งนำข้อมูลและข้อเท็จจริงที่ทีมงานรวบรวมได้ รวมถึงหลักฐานเกี่ยวกับเด็ก ผู้ปกครอง ครอบครัว และบริบทแวดล้อม มาใช้ในการประเมินสถานการณ์ของเด็กและครอบครัว รวมถึง

- การประเมินความเสี่ยง คือ การพิจารณาจากข้อมูลในการประเมินว่าเด็กมีโอกาสได้รับอันตรายในระดับใด หากเห็นว่าเด็กไม่ปลอดภัย หรือเป็นกรณีเด็กถูกทารุณกรรม ควรส่งข้อมูลให้บ้านพักเด็กและครอบครัวโดยทันที
- การประเมินตัวเด็ก ด้านกาย จิต สังคม รวมถึงความต้องการของเด็ก

- การประเมินครอบครัว คือ การพิจารณาว่า ครอบครัวมีศักยภาพในการดูแลเด็กหรือไม่ อย่างไร
- การประเมินจุดแข็ง คือ การพิจารณาจุดแข็งที่มีอยู่ของตัวเด็กและครอบครัว เพื่อใช้เป็นทรัพยากรในการวางแผนช่วยเหลือต่อไป

5.1.2 การวางแผนกำหนดแนวทางการดำเนินการและให้ความช่วยเหลือเบื้องต้น เพื่อลดภาวะความเสี่ยง (สอดคล้องกับผลการประเมินทั่วไปและผลการประเมินความเสี่ยง)

5.1.3 การให้บริการตามแผน ประสานงานส่งต่อไปยังหน่วยงานที่เหมาะสม ผ่านการพัฒนาเครือข่ายการทำงานด้านการคุ้มครองเด็กในระดับอำเภอและจังหวัด รวมถึงการนำ “คู่มือปฏิบัติงานและข้อตกลงร่วมกันในการคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กในภาวะเสี่ยงและเป็นผู้เสียหายจากการละเมิด ละเลยทอดทิ้ง แสวงประโยชน์ และใช้ความรุนแรง⁵” (CP Manual) มาปรับใช้ในพื้นที่เพื่อให้เกิดแนวทางการปฏิบัติงานร่วมกัน

5.1.4 การติดตามผลการดำเนินงาน รวมทั้งการปรับเปลี่ยนแผนให้เหมาะสม โดยมีการจัดทำและเก็บรักษาแฟ้มประวัติให้เป็นปัจจุบัน เพื่อประโยชน์ในการติดตามความคืบหน้าของงาน ดำเนินงาน เมื่อสถานการณ์มีการปรับเปลี่ยน อาจมีการประเมินโดยใช้แบบคัดกรอง CMST ซ้ำ เพื่อพิจารณาว่าระดับความเสี่ยงมีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่

5.1.5 การปิดเคสและยุติการให้บริการ เมื่อเด็กมีระดับความเสี่ยงลดลง และสามารถใช้ชีวิตตามปกติได้

ทั้งนี้ ควรมีการจัดประชุมอย่างน้อยทุก 1 - 2 เดือน รวมถึงอาจมีการจัดประชุมกรณีเร่งด่วนที่ไม่สามารถรอได้ เช่น เด็กกำลังตกอยู่ในอันตราย และไม่เกิดผลดีต่อเด็กหากจะรอให้ถึงรอบการประชุมครั้งต่อไป โดยเชิญทีมงานผู้รับผิดชอบ รวมถึงบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องเข้ามาร่วมประชุมด้วย โดยมีแนวปฏิบัติในการเก็บรักษาความลับของเด็กและครอบครัว เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อเชิงลบกับตัวเด็ก

การประชุมแต่ละครั้ง ต้องมีการบันทึกข้อมูลในแบบประชุมคณะทำงานระดับตำบลตามภาคผนวก 4 เพื่อเก็บไว้เป็นข้อมูลในกรณีที่ต้องมีการส่งต่อหรือเปลี่ยนผู้ดูแลเพื่อให้เกิดความต่อเนื่อง

5.2 การดำเนินงานทีมสหวิชาชีพในระดับอำเภอ และจังหวัด

การประสานงานระหว่างหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องหรือมีบทบาทเชื่อมโยงกับการดำเนินการทางด้าน การพัฒนาและคุ้มครองเด็กในระดับจังหวัด มีเป้าหมายเพื่อให้หน่วยงานในจังหวัดแสดงบทบาทในเชิงเกื้อหนุนและเอื้ออำนวยให้กระบวนการสร้างกลไกเครือข่ายขับเคลื่อนการพัฒนาและคุ้มครองเด็กในพื้นที่ตำบลต่าง ๆ ภายในจังหวัดดำเนินไปอย่างราบรื่น บรรลุประสิทธิผล และยั่งยืน สำหรับหน่วยราชการที่เป็นภาคีหลักในเครือข่ายความร่วมมือระดับจังหวัด ได้แก่ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

⁵ พัฒนาโดยคณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ ร่วมกับองค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย

ประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ตำรวจภูธรจังหวัด สำนักงานอัยการจังหวัดคดีเยาวชน และครอบครัว ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด สำนักงานยุติธรรมจังหวัด นอกจากนี้ ยังรวมถึงองค์กรภาคี ในภาคประชาสังคมอีกด้วย อาทิ องค์กรสวัสดิการสังคม มูลนิธิ องค์กรพัฒนาเอกชนต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ จังหวัด โดยมีบ้านพักเด็กและครอบครัวเป็นแกนนำ

การประสานบทบาทและการทำงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องดังกล่าวมา เพื่อให้เกื้อหนุน และส่งเสริมกระบวนการสร้างเครือข่ายขับเคลื่อนการพัฒนาและคุ้มครองเด็กในพื้นที่ตำบลต่าง ๆ ภายใน จังหวัด สามารถอาศัยกลไก “คณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัด” ซึ่งเป็นกลไกที่มีสถานะตามกฎหมาย มีบทบาท อำนาจหน้าที่ และงบประมาณโดยเฉพาะสำหรับการพัฒนาระบบคุ้มครองเด็กในจังหวัด โดยผ่านการ แสดงบทบาทของผู้ว่าราชการจังหวัดในฐานะประธานกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัด ในขณะเดียวกันบทบาท ของผู้ว่าราชการจังหวัดในฐานะผู้บังคับบัญชาหน่วยราชการส่วนภูมิภาค และประธานกรรมการของ คณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ (ก.บ.จ.) ยังมีผลโดยตรงต่อความสำเร็จและยั่งยืนของกระบวนการ เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนคุ้มครองเด็กในพื้นที่ภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศอีกทางหนึ่งด้วย

นอกจากนี้ ยังมีกลไกการบริหารราชการส่วนภูมิภาคในระดับอำเภอ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการบูรณาการ บทบาทการทำงานของส่วนราชการต่าง ๆ ที่มีสำนักงานตั้งอยู่ในพื้นที่อำเภอ ในบางจังหวัดกลไกดังกล่าว ปรากฏในรูป “คณะกรรมการบริหารงานอำเภอแบบบูรณาการ” (ก.บ.อ.) ประกอบด้วย หัวหน้าส่วนราชการ ประจำอำเภอ หัวหน้าส่วนราชการระดับท้องถิ่น ภาคประชาสังคม และผู้แทนภาคเอกชน กลไกดังกล่าว ทำหน้าที่ในการประสานงานกับประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และภาคประชาสังคม ในระดับตำบล ในการแก้ไขปัญหาและตอบสนองต่อสถานการณ์ในพื้นที่ภายใต้การกำกับดูแลของนายอำเภอ ส่วนในบางจังหวัดมีการริเริ่มจัดตั้ง “คณะอนุกรรมการคุ้มครองเด็กระดับอำเภอ” เพื่อเป็นกลไกประสานการ ทำงานของทีมสหวิชาชีพและพัฒนาระบบคุ้มครองเด็กในระดับตำบลโดยเฉพาะ

นอกเหนือจากกลไกที่เป็นทางการ ในหลายจังหวัดยังมีกลไกในลักษณะที่ไม่ได้มีการจัดตั้งอย่างเป็นทางการ เช่น ทีมสหวิชาชีพที่ถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อแก้ปัญหาเฉพาะรายการณ โดยดึงนักวิชาชีพและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เข้ามาทำงานร่วมกัน ซึ่งแกนนำอาจเป็นบ้านพักเด็กและครอบครัว สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของ มนุษย์จังหวัด หรือโรงพยาบาล ซึ่งทีมสหวิชาชีพนี้จะเป็นทีมเชิงปฏิบัติการที่มีประสิทธิภาพในการดูแล ช่วยเหลือเด็ก และอาจเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการทำงานร่วมกับคณะทำงานหรือคณะอนุกรรมการหรือ คณะทำงานคุ้มครองเด็กระดับตำบลต่อไป

บทที่ 6

การติดตามและประเมินผล

เมื่อได้ดำเนินงานตามขั้นตอนแนวปฏิบัติแล้ว ผู้ปฏิบัติงานจะสามารถสะท้อนผลงาน หรือพิจารณาว่าดำเนินงานได้ตามเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ ผ่านการติดตามและประเมินผล เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานได้เห็นว่าการดำเนินงานที่ผ่านมาส่งผลกระทบต่อชีวิตของเด็กในชุมชน รวมถึงการพิจารณาว่าจะสามารถปรับปรุง หรือทำให้ส่งผลดียิ่งขึ้นต่อเด็กได้อย่างไรด้วย

ช่วงเวลาในการติดตามผลของการพัฒนาระบบคุ้มครองเด็กในระดับชุมชน อาจกำหนดให้ดำเนินการเป็นรายไตรมาส เพื่อให้สามารถมีการปรับเปลี่ยนการดำเนินงานได้อย่างทันที่ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการติดตามและประเมินผลนั้น อาจดำเนินการโดยหน่วยงานท้องถิ่นในตำบล ผ่านการสนับสนุนของหน่วยงานระดับจังหวัด หรือหน่วยงานส่วนกลาง

6.1 ตัวชี้วัด

การกำหนดเป้าหมายที่สามารถวัดได้ ในลักษณะของตัวชี้วัด จะช่วยให้การติดตามประเมินผลสามารถทำได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยควรมีการกำหนดตัวชี้วัดก่อนการเริ่มดำเนินโครงการ เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถเห็นเป้าหมายร่วมกันได้อย่างชัดเจน รวมถึงมีการกำหนดแนวทางและผู้รับผิดชอบเก็บข้อมูลระหว่างการดำเนินงานเพื่อนำไปใช้ในการติดตามและประเมินผลต่อไป

การพัฒนาตัวชี้วัดสำหรับระบบคุ้มครองเด็กในระดับตำบล สามารถเริ่มจากคำถามว่า “อะไรจะบอกเราว่าเด็กในชุมชนของเราได้รับการปกป้องคุ้มครอง” ซึ่งตัวบ่งชี้ของเด็กแต่ละกลุ่มอาจมีความแตกต่างกันออกไป โดยหากเราพิจารณาจากแนวทางที่เราใช้ในการคัดกรอง เราจะสามารถแบ่งเด็กออกเป็นสามกลุ่มใหญ่ ๆ คือ เด็กในกลุ่มธงเขียว เด็กในกลุ่มธงเหลือง และเด็กในกลุ่มธงแดง ซึ่งเราสามารถพัฒนาตัวชี้วัดที่จะสะท้อนผลสำเร็จของการดำเนินงานกับเด็กแต่ละกลุ่ม เช่น

- **เด็กธงเขียว** - การมีมาตรการ/กิจกรรม ส่งเสริมการดูแลครอบครัวที่เหมาะสม
- **เด็กธงเหลืองหรือธงแดง** - การให้การช่วยเหลือ ส่งต่อ อย่างเหมาะสม

ในภาพรวมระดับพื้นที่ ตัวชี้วัดที่อาจนำมาใช้ในการติดตามและประเมินผลของการพัฒนาระบบคุ้มครองเด็กในระดับตำบล รวมถึง

6.1.1 จำนวนมาตรการ/กิจกรรม เพื่อส่งเสริมการดูแลครอบครัวที่เหมาะสม

เป้าหมาย คือ แต่ละพื้นที่ควรมีการจัดกิจกรรม หรือจัดทำมาตรการเพื่อส่งเสริมการดูแลครอบครัวที่เหมาะสม โดยพื้นที่ที่เพิ่งจะเริ่มดำเนินการอาจกำหนดเป้าหมายอย่างน้อย 1 มาตรการ หรือ 1 กิจกรรม ในแต่ละปี ในขณะที่พื้นที่ที่มีประสบการณ์แล้ว อาจกำหนดเป้าหมายให้สูงขึ้นที่มีความสอดคล้องกับทรัพยากรของพื้นที่ มาตรการ/กิจกรรมควรสะท้อนผลจากการคัดกรองว่าประเด็นความเสี่ยงในพื้นที่คือประเด็นใด ข้อมูลนี้สามารถเก็บรวบรวมโดยแกนหลักในการดำเนินมาตรการ/กิจกรรม เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

6.1.2 ร้อยละของเด็กในพื้นที่ที่ได้รับการคัดกรองตามแนวทางการประเมินความเสี่ยง

$$= \frac{\text{จำนวนเด็กที่ได้รับการคัดกรองตามแนวทางการประเมินความเสี่ยง}}{\text{จำนวนเด็กทั้งหมดในพื้นที่}} \times 100$$

เป้าหมายระยะยาว คือ ร้อยละ 100 ของเด็กทั้งหมดในพื้นที่ได้รับการคัดกรอง แต่อาจมีการกำหนดเป้าหมายระยะสั้นตามความเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ในด้านของทรัพยากรและความพร้อมสำหรับพื้นที่ที่ยังไม่มีความพร้อม อาจเลือกคัดกรอง โดยมุ่งกลุ่มเด็กที่ผู้ปฏิบัติงานเห็นว่ามีความเสี่ยงก่อน เช่น เด็กพิการ เด็กที่ไม่ได้อยู่ในโรงเรียน ฯลฯ โดยข้อมูลนี้สามารถเก็บรวบรวมโดยแกนหลักในการดำเนินการคัดกรอง เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

6.1.3 ร้อยละของเด็กที่มีความเสี่ยงที่ได้รับการช่วยเหลือและส่งต่ออย่างเหมาะสม

$$= \frac{\text{จำนวนเด็กที่ได้รับการช่วยเหลือและส่งต่ออย่างเหมาะสม}}{\text{จำนวนเด็กที่มีความเสี่ยงจากการคัดกรองทั้งหมด (ธงเหลือง และธงแดง)}} \times 100$$

เป้าหมายระยะยาว คือ ร้อยละ 100 ของเด็กที่มีความเสี่ยงจากการคัดกรอง (ธงเหลือง/ธงแดง) ได้รับการช่วยเหลือและส่งต่ออย่างเหมาะสม

เป้าหมายระยะสั้น อาจต้องกำหนดเป็นลำดับขั้น เพื่อให้เวลาพื้นที่ได้เสริมสร้างความรู้และความเชี่ยวชาญ ซึ่งสะท้อนว่าในช่วงต้น พื้นที่จะต้องการการติดตามดูแลอย่างใกล้ชิด เพื่อป้องกันความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นในการปฏิบัติงานอันอาจส่งผลกระทบต่อเด็กทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

เนื่องจากตัวชี้วัดนี้มีองค์ประกอบเชิงคุณภาพ คือ การช่วยเหลือและส่งต่อ “อย่างเหมาะสม” ที่จำเป็นต้องมีการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งสามารถดำเนินการผ่านการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อติดตามช่วยเหลือเด็กในพื้นที่ (ดูในบทที่ 5) ดังนั้นข้อมูลนี้ควรเก็บรวบรวมโดยแกนหลักในการประชุมทีมผู้เชี่ยวชาญ/สหวิชาชีพ อันได้แก่ บ้านพักเด็กและครอบครัว

6.1.4 ร้อยละของเด็กที่มีการจัดทำบันทึกเพื่อการเก็บรักษาข้อมูลและติดตาม

$$= \frac{\text{จำนวนเด็กที่มีการจัดทำบันทึกเพื่อการเก็บรักษาข้อมูลและติดตาม}}{\text{จำนวนเด็กที่มีความเสี่ยงจากการคัดกรองทั้งหมด (ธงเหลือง และธงแดง)}} \times 100$$

เป้าหมาย คือ ร้อยละ 100 ของเด็กที่มีความเสี่ยงจากการคัดกรอง (งหเหลือง/งหแดง) ได้มีการจัดทำบันทึกในรูปแบบที่เป็นมาตรฐานเพื่อการเก็บรักษาข้อมูลและติดตาม ในส่วนของ**เป้าหมายระยะยาว**อาจเชื่อมโยงกับการจัดทำฐานข้อมูลระบบสารสนเทศทางอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้เกิดความเชื่อมต่อของระบบข้อมูลของเด็กที่เข้าสู่ระบบบริการด้วย โดยข้อมูลในส่วนนี้สามารถเก็บรวบรวมโดยแกนหลักในการดำเนินการในพื้นที่ เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

6.2 หน่วยงานสนับสนุนส่วนกลาง

แม้การดำเนินงานจะเน้นการเก็บข้อมูลในระดับพื้นที่ โดยหน่วยงานที่เป็นหลักในการดำเนินงาน เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บ้านพักเด็กและครอบครัว แต่การสนับสนุนการติดตามและประเมินผลโดยหน่วยงานส่วนกลางที่รับผิดชอบดูแลงานด้านเด็ก คือ กรมกิจการเด็กและเยาวชน และบ้านพักเด็กและครอบครัวมีความสำคัญมากในแง่ต่อไปนี้

6.2.1 การสนับสนุนให้เกิดการเก็บข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการพัฒนาเครื่องมือที่มีความเหมาะสม ทั้งในการปฏิบัติงาน และการเก็บข้อมูล เช่น กรณีของเครื่องมือคัดกรอง ที่จำเป็นต้องมีมาตรฐานเดียวกัน เพื่อให้ข้อมูลที่เก็บจากพื้นที่ต่าง ๆ สามารถเชื่อมโยงและเปรียบเทียบกันได้ รวมทั้งอาจมีการพัฒนาระบบสารสนเทศ ที่จะช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูลนั้นต่อไป

6.2.2 การสนับสนุนวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รวบรวมไว้ในระดับจังหวัดและระดับประเทศ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาปรับปรุงรูปแบบระบบคุ้มครองเด็กของประเทศต่อไป

นอกจากนี้ หน่วยงานส่วนกลาง และหน่วยงานในระดับจังหวัด ยังมีบทบาทสำคัญในการเสริมศักยภาพของพื้นที่เพื่อการพัฒนาต่อยอดบนฐานข้อมูลที่ได้จากการติดตามและประเมินผล

ภาคผนวก

ภาคผนวก 1

ตัวอย่างคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการ
หรือคณะทำงานคุ้มครองเด็กระดับตำบล

คำสั่งคณะกรรมการหรือคณะทำงานคุ้มครองเด็กจังหวัด.....

ที่ /๒๕.....

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการ/คณะทำงานคุ้มครองเด็ก (เทศบาล/ตำบล.....)

ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖ ได้กำหนดให้มีการระดมทรัพยากรทุกภาคส่วนเข้ามาร่วมดูแลปกป้องคุ้มครองเด็กโดยอาศัยการทำงานแบบสหวิชาชีพ โดยการส่งเสริมหน้าที่ความรับผิดชอบของครอบครัว ชุมชน ภาครัฐและภาคเอกชน ในการร่วมมือกันคุ้มครองเด็ก

เพื่อให้การดำเนินงานคุ้มครองเด็กตำบล/เทศบาล..... ประสบผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์ สามารถดำเนินงานร่วมกันของเครือข่ายในพื้นที่ ผ่านกลไกและช่วยเหลือเด็กอย่างเป็นระบบ โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๙ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖ และพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ (แก้ไขเพิ่มเติมถึงปัจจุบัน) จึงแต่งตั้งคณะกรรมการ/คณะทำงานคุ้มครองเด็ก (เทศบาล/ตำบล.....) โดยมีองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ ดังนี้

๑. พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด..... ที่ปรึกษา
๒. หัวหน้าบ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัด..... ที่ปรึกษา
๓. นายกเทศมนตรี/นายกองค์การบริหารส่วนตำบล..... ประธานกรรมการ
๔. ปลัดเทศบาล/องค์การบริหารส่วนตำบล รองประธานกรรมการ
๕. ผู้อำนวยการโรงเรียน กรรมการ
๖. ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล..... กรรมการ
๗. ผู้กำกับการสถานีตำรวจภูธรตำบล..... กรรมการ
๘. ชื่อ ประธานสภาตำบล..... กรรมการ
๙. ชื่อ กำนันตำบล..... กรรมการ
๑๐. ชื่อ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ กรรมการ
๑๑. ชื่อ ผู้นำชุมชน กรรมการ
๑๒. ชื่อ อสม. กรรมการ
๑๓. ชื่อ อพม. กรรมการ
๑๔. ชื่อ ประธานสภาเด็กและเยาวชนตำบล กรรมการ
๑๕. เจ้าหน้าที่รับผิดชอบงานด้านการคุ้มครองเด็กที่ได้รับมอบหมาย กรรมการและเลขานุการ
๑๖. เจ้าหน้าที่รับผิดชอบงานด้านการคุ้มครองเด็ก
ที่ได้รับมอบหมาย จำนวน ๒ คน ผู้ช่วยเลขานุการ

ให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

๑. จัดทำระบบฐานข้อมูลเด็กที่อยู่ในสภาวะเปราะบางในพื้นที่อย่างครอบคลุมและทั่วถึง เพื่อใช้ในการเข้าถึงและช่วยเหลือเด็กได้รวดเร็วทันเหตุการณ์
๒. ส่งเสริม และสนับสนุนให้เกิดการดำเนินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กในชุมชน
๓. จัดทำแผนปฏิบัติการ และมาตรการส่งเสริมการพัฒนาและปกป้องคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก
อย่างเป็นองค์รวม เพื่อเสนอต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
๔. ประสานความร่วมมือทุกภาคส่วน รวมทั้งจัดระบบบริการต่าง ๆ เพื่อการส่งต่อและรับความช่วยเหลือ เมื่อได้มีการพิจารณาปัญหาเด็กรายกรณี
๕. ติดตามประเมินผลการดำเนินการช่วยเหลือเด็ก และจัดทำผลการดำเนินงานเสนอต่อองค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่น คณะกรรมการคุ้มครองเด็กอำเภอ (หากมี) และคณะกรรมการคุ้มครองเด็ก
จังหวัด เป็นรายปี
๖. ดำเนินการอื่นใดตามที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการคุ้มครองเด็กอำเภอ (หากมี) และ
คณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัด

สั่ง ณ วันที่ พ.ศ.

(ลงชื่อ)

(.....)

ประธานกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัด.....

ภาคผนวก 2

แบบคัดกรองเพื่อการเลี้ยงดูเด็กตามมาตรฐานขั้นต่ำ

แนวคิดและหลักการของแบบคัดกรองเพื่อสนับสนุนการเลี้ยงดูเด็กตามมาตรฐานขั้นต่ำ

แบบคัดกรองนี้ได้พัฒนาขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการเด็กและครอบครัว สามารถค้นหาและตรวจพบเด็กที่ต้องการความช่วยเหลือ และสามารถให้การสนับสนุนครอบครัวเพื่อให้เลี้ยงดูเด็กได้ตามมาตรฐานขั้นต่ำ และสอดส่องติดตามปัจจัยเสี่ยงหรือปัจจัยก่ออันตรายต่างๆ ตาม พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 เพื่อให้สามารถค้นหาเด็กที่ต้องรับการสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพได้อย่างรวดเร็วและทั่วถึง

การใช้งานแบบคัดกรอง

1. แบบคัดกรองนี้ไม่ใช่แบบสัมภาษณ์เด็กแต่จัดทำขึ้นสำหรับ **ผู้ทำงานด้านเด็กและครอบครัวที่มีข้อมูลของเด็กและครอบครัวเป็นผู้กรอก** (ห้ามให้เด็กหรือครอบครัวเป็นผู้กรอกด้วยตนเอง)
2. ผู้ทำงานด้านเด็กและครอบครัวที่กรอกข้อมูล **ต้องรู้จักชีวิตของเด็กและครอบครัวรวมทั้งเคยเห็นความเป็นอยู่ของเด็กและครอบครัวมาระยะเวลาหนึ่ง**
3. ผู้ทำงานด้านเด็กและครอบครัวควรใช้**ดุลยพินิจของตนเอง**ในการกรอกข้อมูล ซึ่งอาจจะแตกต่างกันในแต่ละบุคคล โดย**ต้องคำนึงถึงพัฒนาการตามวัย และ เป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดและความปลอดภัยของเด็กเป็นสำคัญ**
4. แบบคัดกรองมีเป้าหมายเพื่อค้นหาเด็กที่ต้องการการสนับสนุนส่งเสริมเพื่อให้เกิดการเลี้ยงดูอย่างเหมาะสมตามวัย
5. ผู้ประเมินควรระมัดระวังไม่ให้เกิดทัศนคติในเชิงลบกับเด็กและครอบครัว

การพิจารณาผลของการประเมินจากแบบคัดกรอง

ธงเขียว เมื่อตอบ “ใช่” ในข้อคำถาม น้อยกว่า 3 ข้อ

หมายถึง ผู้ประเมินยังไม่พบข้อมูลที่ต้องเฝ้าระวัง

คำแนะนำเพื่อการดำเนินงาน

1. หากมีข้อคำถามใดที่ผู้เก็บข้อมูลคิดว่าต้องทำงานเฉพาะ ก็ให้ทำงานไปตามสิ่งที่พบ

ธงเหลือง เมื่อตอบ “ใช่” ในข้อคำถาม 3 - 4 ข้อ

หมายถึง ผู้ประเมินพบข้อมูลว่ามีความเสี่ยงที่อาจส่งผลกระทบต่อเด็ก

คำแนะนำเพื่อการดำเนินงาน

1. ให้ทำงานด้านการส่งเสริมป้องกัน ช่วยเหลือและสนับสนุนให้เด็กได้รับการดูแลที่เหมาะสมตามวัยมากขึ้น
2. มีการติดตามและประเมินอย่างต่อเนื่อง

รณรงค์เมื่อตอบ “ใช่” ในข้อความตั้งแต่ 5 ข้อขึ้นไป

หมายถึงผู้ประเมินพบข้อมูลว่าเด็กมีความเสี่ยงที่จะได้รับอันตรายและต้องอาศัยการประเมินเชิงลึกจากทีมสหวิชาชีพเพื่อค้นหาข้อเท็จจริง

คำแนะนำเพื่อการดำเนินงาน

1. ให้การดูแลเบื้องต้นให้เด็กปลอดภัย
2. ส่งต่อผู้ประกอบวิชาชีพเพื่อเข้าสู่งานสหวิชาชีพในการช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กโดยเร็ว

คำชี้แจง

แบบคัดกรองนี้แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้เก็บข้อมูล

ส่วนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของเด็ก

ส่วนที่ 3 แบบคัดกรองเพื่อสนับสนุนการเลี้ยงดูเด็กตามมาตรฐานขั้นต่ำ

ส่วนที่ 4 คู่มือการลงข้อมูลในแบบคัดกรองเพื่อสนับสนุนการเลี้ยงดูเด็กตามมาตรฐานขั้นต่ำ

คำชี้แจง ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง หรือเติมคำตอบในช่องว่าง

วันเดือนปี ที่เก็บข้อมูล.....

ข้อมูลทั่วไปของผู้เก็บข้อมูล

ชื่อผู้ทำแบบคัดกรองฯ หน่วยงาน/สังกัด

ข้อมูลทั่วไปของเด็ก

จำนวนสมาชิกที่อยู่ในบ้านเดียวกัน คน

สถานภาพครอบครัว

อยู่ร่วมกัน (พ่อ แม่ ลูก) แยกกันอยู่ บิดา มารดา หย่าร้าง (จดทะเบียน)

บิดา มารดา หย่าร้าง (ไม่จดทะเบียน) อื่นๆ ระบุ

ผู้ดูแลเด็กเป็นหลัก

บิดา มารดา ญาติ (ระบุ)

อื่นๆ ระบุ (เกี่ยวข้องกับเด็กอย่างไร)

ชื่อ - สกุล ผู้ดูแลเด็ก

สถานะครอบครัว

เด็กอยู่อาศัยในบ้านกับครอบครัว

เด็กอยู่โดยลำพังไม่มีผู้ใหญ่อยู่ด้วย

เด็กไม่ได้อาศัยอยู่ในบ้าน (เช่น เด็กเร่ร่อน เด็กในสถานสงเคราะห์ สถานพินิจ วัด)

- สาเหตุที่ออกมาเร็วร้อน / อยู่ในสถานสงเคราะห์ / อยู่วัด (ระบุได้มากกว่า 1 สาเหตุ)

พ่อ แม่แยกกันอยู่ / หย่าร้าง

ถูกทอดทิ้งแต่กำเนิด

ครอบครัวมีปัญหา

อื่นๆ ระบุ

การใช้แรงงานเด็ก

- เด็กอายุไม่เกิน 15 ปี ได้ช่วยธุรกิจของครอบครัว และ/หรือ ทำงานที่ได้รับค่าจ้างประจำ

ใช่

ไม่ใช่

ไม่มีข้อมูล

- เด็กอายุมากกว่า 15 ปี ได้ช่วยธุรกิจของครอบครัวหรือทำงานที่ได้รับค่าจ้าง มากกว่า 8 ชั่วโมงต่อวัน เป็นประจำ

ใช่

ไม่ใช่

ไม่มีข้อมูล

ข้อมูลการให้ความช่วยเหลือและคุ้มครองเด็ก

เด็กเคย และ/หรือ มีแนวโน้มถูกทำร้ายร่างกายซึ่งนี้รวมถึงการล่วงละเมิดทางเพศ/การตั้งครรภ์ไม่พร้อม/

กระทำการใดๆ ต่อเด็กที่เป็นการละเมิดกฎหมาย

ใช่

ไม่ใช่

ไม่มีข้อมูล

คำแนะนำ: กรุณาตรวจสอบข้อมูลของเด็กและผู้ดูแล จากข้อคำถามต่อไปนี้

- ใช้ข้อมูลที่เกิดขึ้นได้ในช่วง 1 เดือนที่ผ่านมาของเด็กและผู้ดูแล โดยทำเครื่องหมาย ✓ ในตัวเลือก (ใช่ หรือไม่ใช่)
- หากข้อใดที่ไม่สามารถระบุคำตอบได้ เนื่องจากเหตุการณ์หรือกิจกรรมดังกล่าวไม่ตรงกับช่วงวัยของเด็ก ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ในตัวเลือก ไม่ใช่

ข้อ	ข้อคำถามการคัดกรอง	ใช่	ไม่ใช่
1.	เด็กมีความพิการ และ/หรือ โรคประจำตัว หรือ ความเจ็บป่วย ที่ ไม่ ได้รับการดูแลอย่างสม่ำเสมอ	☐	☐
2.	เด็กมีการบาดเจ็บหรือเจ็บป่วย ที่ ไม่สามารถอธิบายสาเหตุได้ หรืออธิบายได้ไม่สมเหตุผล (เช่น ฟกช้ำ รอยขีด หรือโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์)	☐	☐
3.	เด็ก ไม่สามารถ กิน นอน และ ทำกิจกรรมได้ตามเวลา	☐	☐
4.	เด็ก เคย ใช้สารเสพติด บุหรี่ หรือ ดื่มแอลกอฮอล์เป็นประจำ	☐	☐
5.	เด็ก เล่นการพนันเป็นประจำ	☐	☐
6.	เด็ก ติดเกม จนรบกวนต่อชีวิตประจำวัน	☐	☐
7.	เด็ก เคยมี เพศสัมพันธ์	☐	☐
8.	เด็ก มี เพศสัมพันธ์ โดยไม่ใช้ถุงยางอนามัย บ่อยครั้ง	☐	☐
9.	เด็ก ไม่เคย ได้รับวัคซีนเลย (อายุมากกว่า 6 เดือนขึ้นไป)	☐	☐
10.	เด็ก ไม่ได้ เรียนหนังสือ (อายุ 7-18 ปี)	☐	☐
11.	เด็ก ควบคุมพฤติกรรมและอารมณ์ ของตัวเอง ไม่ได้เป็นประจำ	☐	☐
12.	เด็ก ทำร้ายตนเอง/ผู้อื่น หรือทำร้ายสัตว์เป็นประจำ	☐	☐
13.	เด็ก ถูกทำร้ายหรือถูกรังแกบ่อยครั้ง	☐	☐
14.	ส่วนใหญ่ เด็ก ไม่มีความสุข	☐	☐
15.	เด็ก ไม่มี ผู้ดูแล หรือผู้ใหญ่ที่พึ่งพาได้	☐	☐
16.	เด็ก ไม่ระวัง อันตราย และพาตัวเองไปเสี่ยงอันตรายบ่อยครั้ง	☐	☐
17.	เด็ก แสดงอารมณ์ และ/หรือ พฤติกรรม ที่ไม่เหมาะสมกับเวลา บุคคล และสถานที่ เป็นประจำ	☐	☐
18.	เด็ก ไม่เห็น ข้อดีของตนเองเลย	☐	☐
19.	ส่วนใหญ่ เด็ก ไม่มี ปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น	☐	☐
20.	เด็ก ไม่ มีการจดทะเบียนการเกิด	☐	☐
21.	ผู้ดูแล มีอาการทางจิต ที่รบกวนต่อการดูแลเด็ก เช่น ไม่ดูแลตัวเอง หูแว่ว แยกตัว ก้าวร้าว หรือโรคทางจิตเภทที่ควบคุมอาการไม่ได้ หรือ มีความบกพร่องทางสติปัญญา	☐	☐
22.	ผู้ดูแล มีประวัติหรือในปัจจุบัน ใช้ ความรุนแรง ทางกาย ทางเพศ	☐	☐

ข้อ	ข้อความการคัดกรอง	ใช่	ไม่ใช่
23.	ผู้ดูแล ไม่สามารถควบคุมอารมณ์ และ/หรือ พฤติกรรมของตนเองได้	☐	☐
24.	ผู้ดูแล ใช้คำพูดประชดประชัน เสียดสี หรือคำทอ ที่หยาบคายรุนแรงเป็นประจำ	☐	☐
25.	ผู้ดูแล มีปัญหาด้านการเงิน มีหนี้สิน จนไม่สามารถดูแลเด็กในชีวิตประจำวันได้	☐	☐
26.	ผู้ดูแล ตกงาน	☐	☐
27.	ผู้ดูแล ทำงานผิดกฎหมาย	☐	☐
28.	ผู้ดูแล เคยติดคุก	☐	☐
29.	สมาชิกในครอบครัว ใช้สารเสพติด หรือ ดื่มแอลกอฮอล์เป็นประจำ	☐	☐
30.	มีการใช้ความรุนแรงในครอบครัว	☐	☐
31.	ครอบครัว ไม่มี ที่อยู่ มีที่อยู่ไม่เป็นหลักแหล่ง หรือที่อยู่ไม่ปลอดภัย	☐	☐
32.	ครอบครัว มี ภาวะวิกฤตโดยไม่มีที่พึ่งพา	☐	☐

คู่มือการลงข้อมูลในแบบเฝ้าระวังการดูแลเด็กที่ไม่เหมาะสม Child maltreatment tool (CMST)

องค์ประกอบของแบบคัดกรอง

แบบคัดกรองเพื่อสนับสนุนการเลี้ยงดูเด็กตามมาตรฐานขั้นต่ำ ประกอบด้วยข้อความทั้งสิ้น 32 ข้อ โดยมีองค์ประกอบในการประเมิน 5 ด้าน คือ

1. ด้านสุขภาพกาย
2. ด้านสุขภาพจิต
3. ด้านศักยภาพของผู้ปกครองในการดูแลเด็ก
4. ด้านสภาพแวดล้อมทางสังคมและครอบครัว
5. ด้านกฎหมาย

ผู้ประเมินควรได้รับการอบรมการใช้แบบคัดกรอง หรือศึกษาคู่มือมาตรฐานขั้นต่ำในการอุปการะเลี้ยงดูเด็ก ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546

รายละเอียดของข้อความและคำอธิบายเพิ่มเติม

● ข้อที่ 1

เด็กมีความพิการ และ/หรือ โรคประจำตัว หรือ ความเจ็บป่วยที่ไม่ได้รับการดูแลอย่างสม่ำเสมอ

คำอธิบายเพิ่มเติม : เพื่อค้นหาเด็กที่มีความพิการ และ/หรือ โรคประจำตัว หรือ ความเจ็บป่วยเรื้อรัง และเมื่อพบเด็กดังกล่าว ให้ตรวจสอบการดูแลแล้วได้รับการดูแลอย่างสม่ำเสมอตามสมควรหรือไม่

● ข้อที่ 2

เด็กมีการบาดเจ็บหรือเจ็บป่วย ที่ไม่สามารถอธิบายสาเหตุได้ หรืออธิบายได้ไม่สมเหตุสมผล (เช่น พกข้าว รอยขีด หรือโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์)

คำอธิบายเพิ่มเติม : เพื่อค้นหาเด็กที่มีการบาดเจ็บหรือเจ็บป่วย ที่อาจเป็นผลจากการถูกทำร้าย หรือการละเลย จึงทำให้ไม่สามารถชี้แจงสาเหตุ หรือไม่สามารถอธิบายได้อย่างสมเหตุสมผล

● ข้อที่ 3

เด็กไม่สามารถกิน นอน และ ทำกิจกรรมได้ตามเวลา

คำอธิบายเพิ่มเติม : การกิน นอนและทำกิจกรรม ของเด็กควรมีอย่างเพียงพอ เหมาะสมกับวัย การสอบถามกิจกรรมในหนึ่งวันที่เกิดขึ้นเป็นประจำ จะทำให้สามารถมองภาพรวมในชีวิตในแต่ละวันของเด็ก และทำให้ได้ข้อมูลที่สามารรถ นำมาประเมินในข้อนี้ได้

* ตัวอย่างเด็กที่ต้องอยู่นอกบ้านในเวลานอน เด็กที่มีอาหารไม่สม่ำเสมอ หรือเป็นเวลาไม่เหมาะสม เด็กที่ไม่มีเวลาพักผ่อน หรือเล่นได้ตามควรกับวัย

● ข้อที่ 4

เด็กเคยใช้สารเสพติด บุหรี่ หรือ ดื่มแอลกอฮอล์เป็นประจำ

คำอธิบายเพิ่มเติม : เพื่อค้นหาเด็กที่มีความเสี่ยงต่อการติดสารเสพติด การใช้จ่ายเงินเพียงครั้งเดียว ควรให้ความสำคัญ ส่วนการลองสูบบุหรี่ หรือ ดื่มแอลกอฮอล์นานๆ ครั้งของวัยรุ่น มีความสำคัญน้อยกว่า การสูบบุหรี่ หรือดื่มแอลกอฮอล์จนมาเป็นประจำ

- * นอกจากนี้ถ้าเด็กอายุน้อยกว่า ควรให้ความสำคัญมากกว่า
- * ทั้งนี้ผู้ประเมินสามารถการตอบคำถามนี้โดยใช้ดุลยพินิจของตนเอง โดยถ้าคิดว่ามีความเสี่ยงที่จะติดสารเสพติดดังกล่าว ควรตอบว่า “ใช่”

● ข้อที่ 5

เด็กเล่นการพนันเป็นประจำ

คำอธิบายเพิ่มเติม : เพื่อค้นหาเด็กที่มีความเสี่ยงต่อการติดการพนัน การเล่นพนันที่เกิดขึ้นขณะเล่นเกมส์ บางอย่างที่เกิดขึ้นนานๆ ครั้ง อาจให้ความสำคัญน้อยกว่า การพนันที่เล่นออนไลน์ หรือผ่านโต๊ะพนันซึ่งควรให้ความสำคัญแม้จะแฉ่งว่าเกิดขึ้นเพียงครั้งเดียว ทั้งนี้อาจสอบถามเรื่องเงินหรือทรัพย์สินที่เด็กนำมาใช้ในการพนันว่าได้จากไหน และสอบถามถึงการเป็นหนี้จากการพนัน

- * นอกจากนี้ถ้าเด็กอายุน้อยกว่า ควรให้ความสำคัญมากกว่า
- * ทั้งนี้ผู้ประเมินสามารถการตอบคำถามนี้โดยใช้ดุลยพินิจของตนเอง โดยถ้าคิดว่ามีความเสี่ยงที่จะติดการพนัน หรือเกิดปัญหาจากการเล่นพนัน ควรตอบว่า “ใช่”

● ข้อที่ 6

เด็กติดเกมส์จนรบกวนต่อชีวิตประจำวัน

คำอธิบายเพิ่มเติม : เพื่อค้นหาเด็กที่มีติดเกมส์ โดยมีข้อมูลอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไปนี้ เช่น การเล่นเกมส์ ทุกวันไม่สามารถควบคุมเวลาเล่นเกมส์ได้ มีผลกระทบต่อ การเรียน รบกวนการทำกิจกรรมอื่น รวมถึงการกิน การนอนและอื่นๆ

- * นอกจากนี้ถ้าเด็กอายุน้อยกว่า ควรให้ความสำคัญมากกว่า

● ข้อที่ 7

เด็กเคยมีเพศสัมพันธ์

คำอธิบายเพิ่มเติม : เพื่อค้นหาเด็กที่มีประวัติเคยมีเพศสัมพันธ์ไม่ว่าจะเป็นไปโดยเต็มใจหรือไม่ ทั้งนี้ข้อมูลนี้ถ้าไม่สามารถถามได้เพราะเป็นเรื่องละเอียดอ่อน ให้ตอบว่า “ไม่ใช่”

● ข้อที่ 8

เด็กมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ใช้ถุงยางอนามัยบ่อยครั้ง

คำอธิบายเพิ่มเติม : เมื่อรับทราบว่ามีเพศสัมพันธ์ ควรสอบถามการใช้ถุงยางอนามัย ถ้ามีพฤติกรรมที่ไม่ใส่ใจว่าต้องใช้ถุงยางทุกครั้ง ควรตอบว่า “ใช่”

● ข้อที่ 9

เด็กไม่เคยได้รับวัคซีนเลย (อายุมากกว่า 6 เดือนขึ้นไป)

คำอธิบายเพิ่มเติม : เพื่อค้นหาเด็กที่ไม่เคยได้รับวัคซีนเมื่อมีอายุตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไป อาจได้จากการสอบถาม หรือการขอสมุดบันทึกการฉีดวัคซีน ทั้งนี้ ถ้าเด็กเคยได้รับวัคซีนมาบ้างแต่รับไม่ครบ ให้ตอบว่า “ไม่ใช่” และควรให้คำแนะนำ และ/หรือ ให้บริการฉีดวัคซีนแก่เด็กให้ครบตามกำหนด

● ข้อที่ 10

เด็กไม่ได้เรียนหนังสือ (อายุ 7-18 ปี)

คำอธิบายเพิ่มเติม : เด็กวัยนี้เป็นวัยเรียน ควรได้รับการศึกษาทุกราย อาจเป็นการศึกษาในโรงเรียน หรือเป็น home school การที่เด็กไม่ได้เรียน ไม่ว่าจะเกิดจากสาเหตุอะไร ให้ตอบว่า “ใช่”

● ข้อที่ 11

เด็กควบคุมพฤติกรรมและอารมณ์ของตัวเองไม่ได้เป็นประจำ

คำอธิบายเพิ่มเติม: เพื่อใช้ประเมินด้านสุขภาพจิต ในการควบคุมพฤติกรรมและอารมณ์ของเด็กเด็กที่แสดงอารมณ์ที่รุนแรงไม่สามารถควบคุมยับยั้งอารมณ์ของตนให้เหมาะกับบุคคล เวลา และสถานที่ หรือแสดงอารมณ์เกินกว่าเหตุ หรือการควบคุมอารมณ์ไม่สอดคล้องกับพัฒนาการตามวัย เป็นประจำ

● ข้อที่ 12

เด็กทำร้ายตนเอง/ผู้อื่น หรือทำร้ายสัตว์ เป็นประจำ

คำอธิบายเพิ่มเติม: เพื่อใช้ประเมินด้านสุขภาพจิต ในพฤติกรรมกรรมการทำร้ายตนเอง หรือผู้อื่น หรือทำร้าย ทรมาณสัตว์ เป็นประจำ

● ข้อที่ 13

เด็กถูกทำร้ายหรือถูกรังแกบ่อยครั้ง

คำอธิบายเพิ่มเติม: เพื่อใช้ประเมินด้านสุขภาพจิต ในพฤติกรรมกรรมการถูกทำร้ายของเด็ก ทั้งการถูกทำร้ายทางร่างกาย ถูกรังแก ถูกทำร้ายทางวาจา ถูกล้อเลียน หรือถูกทำร้ายทางเพศ

● ข้อที่ 14

ส่วนใหญ่เด็กไม่มีความสุข

คำอธิบายเพิ่มเติม: เพื่อใช้ประเมินด้านสุขภาพจิต ในด้านปัญหาอารมณ์ โดยรวมเด็กที่มีความสุข จะร่าเริง ยิ้มแย้มแจ่มใส พุดคุยสมวัย สนใจสิ่งแวดลอม อาจมีอาการเสีย งอแงกั๊กงวลที่เป็นปฏิกิริยาตามสถานการณ์ และจะปรับอารมณ์คลี่คลายได้เมื่อได้รับการปลอบโยนหรือสถานการณ์ที่เป็นปัญหาลับสุดลง

● ข้อที่ 15

เด็กไม่มีผู้ดูแล หรือผู้ใหญ่ที่พึ่งพาได้

คำอธิบายเพิ่มเติม : เพื่อใช้ประเมินด้านสุขภาพจิตของเด็ก ในเรื่องความรู้สึกมั่นคงทางใจจากการได้รับการดูแล และมีผู้ใหญ่ให้พึ่งพา เด็กจะต้องมีผู้ใหญ่ที่เด็กสามารถเข้าถึงและขอความช่วยเหลือได้ หรือผู้ใหญ่จะสามารถรับรู้ความทุกข์ยาก หรือภาวะที่เป็นอันตรายของเด็กได้ เพื่อช่วยคลี่คลายแก้ไขปัญหาให้เด็กรู้สึกมั่นคงปลอดภัย

● ข้อที่ 16

เด็กไม่ระวังอันตราย และพาตัวเองไปเสี่ยงอันตรายบ่อยครั้ง

คำอธิบายเพิ่มเติม: เพื่อใช้ประเมินด้านสุขภาพจิตของเด็ก ที่จะรับรู้สภาวะที่เป็นอันตราย สามารถไตร่ตรอง ระวังอันตราย ควบคุมยับยั้งตนเองหรือหลีกเลี่ยงกิจกรรมที่อาจนำไปสู่อันตราย

● ข้อที่ 17

เด็กแสดงอารมณ์ และ/หรือ พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมกับเวลา บุคคล และสถานที่เป็นประจำ

คำอธิบายเพิ่มเติม: เพื่อใช้ประเมินด้านสุขภาพจิตของเด็ก ในเรื่องการแสดงออกทาง อารมณ์ และ/หรือ พฤติกรรมที่สอดคล้องไปกับเวลา บุคคล และสถานที่

● ข้อที่ 18

เด็กไม่เห็นข้อดีของตนเองเลย

คำอธิบายเพิ่มเติม: เพื่อใช้ประเมินด้านสุขภาพจิตของเด็ก ในเรื่องการเห็นคุณค่าในตนเองเด็กที่เห็นข้อดี ในตนเองจะสามารถพูดถึงสิ่งที่ตนเองทำได้ดี หรือแสดงออกถึงความพอใจ ภูมิใจในตนเองได้

● ข้อที่ 19

ส่วนใหญ่เด็กไม่มีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น

คำอธิบายเพิ่มเติม : เพื่อใช้ประเมินด้านสุขภาพจิตของเด็ก ในเรื่องการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เด็กต้องใช้ชีวิต ร่วมกับคนอื่น มีการพูดคุย และทำกิจกรรมร่วมกันบ้าง

● ข้อที่ 20

เด็กไม่มีการจดทะเบียนการเกิด

คำอธิบายเพิ่มเติม: เพื่อค้นหาสาเหตุว่ามารดาคลอดที่ไหน คลอดที่โรงพยาบาลแต่ไม่รับใบเกิดหรือรับแล้ว แต่ไม่ได้แจ้งเข้าทะเบียนบ้านหรือมารดาไม่มีเลข 13 หลัก ไม่มีบัตรประชาชน เพื่อดำเนินการให้เด็กมี หลักฐานที่ถูกต้อง

● ข้อที่ 21

ผู้ดูแล มีอาการทางจิตที่รบกวนต่อการดูแลเด็กเช่น ไม่ดูแลตัวเอง หูแว่ว แยกตัว ก้าวร้าว หรือโรคทาง จิตเภทที่ควบคุมอาการไม่ได้ หรือ มีความบกพร่องทางสติปัญญา

คำอธิบายเพิ่มเติม: เพื่อใช้ประเมินด้านศักยภาพทางสุขภาพจิตของผู้ดูแลเด็ก ในภาวะที่มีความผิดปกติที่ ทำให้ตนเองไม่พร้อมในการดูแลเด็กตามวัย อาจทำให้เกิดอันตรายหรือมีโอกาสป่วยพละเลยให้เกิด อันตรายต่อเด็ก

● ข้อที่ 22

ผู้ดูแลมีประวัติหรือในปัจจุบันใช้ความรุนแรง ทางกาย ทางเพศ

คำอธิบายเพิ่มเติม : เพื่อใช้ประเมินด้านศักยภาพทางสุขภาพจิตของผู้ดูแลเด็ก ในด้านพฤติกรรมและ ประวัติการใช้ความรุนแรงทางร่างกาย และทางเพศ เช่น การทำร้ายร่างกาย การทำโทษรุนแรง การใช้ กำลังข่มขู่ การคุกคามทางเพศ การข่มขืนกระทำชำเรา เป็นต้น

● ข้อที่ 23

ผู้ดูแลไม่สามารถควบคุมอารมณ์ และ/หรือ พฤติกรรมของตนเองได้

คำอธิบายเพิ่มเติม : เพื่อใช้ประเมินด้านศักยภาพทางสุขภาพจิตของผู้ดูแลเด็ก ในการควบคุมอารมณ์และการแสดงออกทางพฤติกรรม ผู้ดูแลควรสามารถรับรู้อารมณ์ และควบคุมยับยั้งอารมณ์ของตนเองได้เมื่ออยู่กับเด็ก ไม่ให้เด็กรำคาญหรือหงุดหงิดกับความทุกข์ และปัญหาของผู้ใหญ่ไม่ใช่เด็กเป็นที่ระบายอารมณ์ สามารถควบคุมยับยั้งตนเอง ไม่แสดงพฤติกรรมที่ใช้ความรุนแรง พฤติกรรมทางเพศการกระทำที่ผิดกฎหมาย เป็นต้น

● ข้อที่ 24

ผู้ดูแลใช้คำพูดประชดประชัน เสียดสี หรือตำหนิ ที่หยาบคายรุนแรงเป็นประจำ

คำอธิบายเพิ่มเติม : เพื่อใช้ประเมินด้านศักยภาพทางสุขภาพจิตของผู้ดูแลเด็ก ในเรื่องการแสดงออกทางภาษา และอารมณ์ ผู้ดูแลเด็กไม่ใช่คำพูดซ้ำเติม ไม่ลงโทษดูต่ำด้วยคำหยาบคาย ประชดประชันเสียดสีตำหนิ กัดตื้น หรือใช้คำพูดแสดงความเกลียดชัง หรือทำให้เด็กรู้สึกว่าเป็นที่ต้อการบอ้ย ๆ เป็นต้น

● ข้อที่ 25

ผู้ดูแลมีปัญหาด้านการเงิน มีหนี้สิน จนไม่สามารถดูแลเด็กในชีวิตประจำวันได้

คำอธิบายเพิ่มเติม : เพื่อประเมินปัญหาด้านเศรษฐกิจ ซึ่งมีผลกระทบต่อการศึกษาของเด็ก ทั้งการเงินและเวลา ซึ่งอาจมีความเสี่ยงที่ต้องปล่อยเด็กไว้ตามลำพัง ส่งผลให้เกิดอันตรายหรือได้รับการเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสม

● ข้อที่ 26

ผู้ดูแลดองงาน

คำอธิบายเพิ่มเติม : เพื่อประเมินสาเหตุการดองงาน และพิจารณาถึงผลกระทบต่อการศึกษาของเด็ก และมีแหล่งทุนสนับสนุนผู้เลี้ยงดูหรือมีความเสี่ยงที่ผู้เลี้ยงดูจะทำร้ายตนเองและเด็กหรือไม่

● ข้อที่ 27

ผู้ดูแลทำงานผิดกฎหมาย

คำอธิบายเพิ่มเติม : เพื่อประเมินลักษณะของการทำงานที่มีความเสี่ยงการใช้แรงงานต่อเด็กหรือใช้เด็กหาผลประโยชน์

● ข้อที่ 28

ผู้ดูแลเคยติดคุก

คำอธิบายเพิ่มเติม : เพื่อค้นหาความเสี่ยงต่อการกระทำผิดหรือความรุนแรงต่อเด็ก โดยพิจารณาจากสาเหตุของการกระทำผิดและพฤติกรรม ว่ามีความเสี่ยงกระทำผิดต่อเนื่องหรือไม่

● ข้อที่ 29

สมาชิกในครอบครัวใช้สารเสพติด หรือ ตึ๋มแอลกอฮอล์เป็นประจำ

คำอธิบายเพิ่มเติม : เพื่อพิจารณาการใช้สารเสพติดหรือแอลกอฮอล์ ว่ามีสมาชิกในครอบครัวใช้กี่คนและผู้ใช้มีความใกล้ชิดกับเด็กหรือไม่ โดยพิจารณาลักษณะหรือประเภทของสารเสพติดว่าใช้ปริมาณ ความถี่เท่าไร และมีพฤติกรรมอย่างไร เพื่อประเมินความเสี่ยงที่เด็กอาจจะได้รับ

● ข้อที่ 30

มีการใช้ความรุนแรงในครอบครัว

คำอธิบายเพิ่มเติม : ป้องกันความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นกับเด็ก ทางร่างกาย และจิตใจ เช่น การทะเลาะวิวาท ทำร้ายกัน การปฏิเสธไม่รับเด็กเป็นสมาชิกของครอบครัว เป็นต้น

● ข้อที่ 31

ครอบครัวไม่มีที่อยู่ มีที่อยู่ไม่เป็นหลักแหล่ง หรือที่อยู่ไม่ปลอดภัย

คำอธิบายเพิ่มเติม : เพื่อประเมินหรือค้นหาว่าเด็กมีความเสี่ยงที่จะอยู่กับครอบครัวและมีแหล่งสนับสนุนหรือไม่

● ข้อที่ 32

ครอบครัวมีภาวะวิกฤตโดยไม่มีที่พึ่งพา

คำอธิบายเพิ่มเติม : เพื่อประเมินความเสี่ยงและความต้องการด้านต่างๆ เช่นการเงิน งาน แหล่งที่อยู่อาศัย โรงเรียน สถานพยาบาล ผู้เลี้ยงดูชั่วคราวหรือถาวร

ภาคผนวก 3

แบบบันทึกประวัติเด็กของตำบล/เทศบาล

ปกปิด

แบบบันทึกประวัติเด็กของตำบล/เทศบาล

แฟ้มประวัติ เลขที่.....

๑. ชื่อ นามสกุล อายุ ปี
๒. วัน เดือน ปีเกิด เชื้อชาติ..... สัญชาติ..... ศาสนา.....
๓. เอกสารแสดงตน
- ๓.๑ เด็กไทย บัตรประชาชนเลขที่ วันออกบัตร.....
- ๓.๒ เด็กต่างชาติ มีเอกสารแสดงตน () บัตรประจำตัว () พาสพอร์ท () ใบผ่านแดน
() หนังสือที่ UNHCR ออกให้กับเด็ก () อื่น ๆ
- ๓.๓ ไม่มีเอกสารแสดงตนจึงไม่สามารถระบุสัญชาติ
๔. รับเรื่องเมื่อวันที่ บุคคล/หน่วยงานที่นำส่ง.....
๕. ประเด็นปัญหา

๖. สภาพปัญหาโดยย่อ

กรณีเด็กไม่ได้ถูกนำส่งด้วย จะติดตามเด็กได้ที่ใด

ภูมิลำเนาเดิม

ที่อยู่ปัจจุบัน

๖. การศึกษาของเด็ก () ไม่เคยเรียน () เคยเรียนจบชั้น..... โรงเรียน.....

๗. สถานะภาพของเด็ก () โสด () สมรสโดยการจดทะเบียน () สมรสโดยไม่จดทะเบียน () แยกทาง

() หย่า () ถูกทอดทิ้ง () คู่สมรสเสียชีวิต () อื่น ๆ

๘. ชื่อบิดา นามสกุล..... อายุ..... ปี โทรศัพท์

อาชีพ..... สถานที่ทำงาน

ภูมิลำเนาเดิม

ที่อยู่ปัจจุบัน

๙. ชื่อมารดา นามสกุล..... อายุ..... ปี โทรศัพท์

อาชีพ..... สถานที่ทำงาน

ภูมิลำเนาเดิม

ที่อยู่ปัจจุบัน

๑๐. ชื่อผู้ปกครองนามสกุล..... อายุ.....ปี โทรศัพท์
อาชีพ..... สถานที่ทำงาน
ภูมิลำเนาเดิม
ที่อยู่ปัจจุบัน
ความสัมพันธ์ของเด็ก

๑๑. ชื่อสามี/ภรรยาของผู้ปกครองนามสกุล..... อายุ.....ปี โทรศัพท์
อาชีพ..... สถานที่ทำงาน
ภูมิลำเนาเดิม
ที่อยู่ปัจจุบัน

๑๒. สภาวะเด็กขณะที่ได้รับตัวเด็ก

.....
.....

๑๓. สภาวะเด็กด้านสุขภาพ พัฒนาการ และพฤติกรรม (จากการตรวจวินิจฉัยในระดับ รพ.สต. หรือระดับรพช.)

.....
.....

๑๔. ปัจจัยเสี่ยงว่าเด็กอยู่ในภาวะเสี่ยงที่จะได้รับอันตรายหรือไม่อย่างไร

.....
.....

๑๕. การส่งเด็กไปยังหน่วยงานหรือบุคคลใดเพื่อให้การคุ้มครองเด็ก ตรวจวินิจฉัย

.....
.....

๑๖. ประวัติครอบครัว

๑๗.๑ ทักษะของผู้ปกครองในการเลี้ยงดูเด็ก

๑๗.๑.๑ การดูแลเด็กในชีวิตประจำวัน (อาจสัมภาษณ์ผู้ดูแลเด็กในชีวิตประจำวัน)

.....
.....

๑๗.๑.๒ การคุ้มครองให้เด็กปลอดภัย

.....
.....

๑๗.๑.๓ เป็นที่พึงพอใจให้เด็ก

.....
.....

๑๗.๑.๔ มีความสามารถระดับพัฒนาการของเด็กอย่างไร

.....
.....

๑๗.๑.๕ สามารถชี้แนะแนวทางชีวิตและพาเด็กเข้าสังคมได้อย่างดีและเหมาะสมหรือไม่

.....
.....

๑๗.๑.๖ ปฏิบัติต่อเด็กอย่างเสมอต้นเสมอปลาย

.....
.....

๑๗.๒ การถ่ายทอดทักษะความสามารถในการดำเนินชีวิตของครอบครัวต่อเด็ก

- () การปรับตัวจากรุ่นหนึ่งไปสู่รุ่นหนึ่ง
- () ทักษะการจัดการปัญหาของครอบครัว รวมทั้งทักษะในการคลี่คลายความขัดแย้งภายในครอบครัว
- () บทบาทของครอบครัวขยายหรือญาติในการสนับสนุนช่วยเหลือครอบครัว

๑๗.๓ ลักษณะเฉพาะของครอบครัว

- () เด็กอยู่กับบิดาและมารดา
- () เด็กอยู่กับบิดาเลี้ยงเดี่ยว หรือมารดาเลี้ยงเดี่ยว
- () เด็กอยู่กับมารดาเลี้ยงกับบิดา หรือบิดาเลี้ยงกับมารดา
- () เด็กอยู่กับบุคคลอื่น โปรรระบุ.....

๑๗.๔ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัว

- () สามีกับภรรยา.....
- () บิดากับมารดา.....
- () บิดา มารดากับเด็ก.....
- () พี่กับน้อง.....

๑๗.๕ สาขาครอบครัว (Family tree)

๑๗.๖ ชีวิตครอบครัว

- () ใช้เวลาในการทำกิจกรรมร่วมกันของครอบครัว สัปดาห์ละ.....ชั่วโมง (มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน)
- () ใช้ชีวิตส่วนตัวไม่เกี่ยวข้องกับใคร วันละ.....ชั่วโมง
- () มีการสนับสนุนช่วยเหลือทางด้านจิตใจระหว่างบุคคลในครอบครัว

๑๗.๗ การสื่อสารระหว่างบุคคลในครอบครัว

๑๗.๗.๑ สามารถรับรู้ปัญหาซึ่งกันและกันหรือไม่

.....
.....

๑๗.๗.๒ แสดงบทบาทในการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาซึ่งกันและกันมากน้อยเพียงใด

.....
.....

๑๗.๗.๓ ลักษณะของการสื่อสาร เช่น ปรีกษาหาหรืออย่างมีเหตุผล หรือมีลักษณะของการตำหนิ ว่ากล่าว โยนความผิดซึ่งกันและกันหรือไม่อย่างไร

.....
.....

๑๘. แหล่งทรัพยากรและความช่วยเหลือในชุมชนต่อครอบครัว

.....
.....

๑๙. มีการดำเนินการไปแล้วอย่างไรบ้าง รวมทั้งมีแผนดำเนินการต่ออย่างไร หากไม่เป็นไปตามเป้าหมายมีการปรับแผนหรือเป้าหมายให้สอดคล้องกับสถานการณ์อย่างไรบ้าง ดำเนินการด้วยตนเอง หรือส่งต่อให้หน่วยงานอื่นดำเนินงาน

.....
.....
.....

๒๐. ยุติการให้บริการหรือไม่เมื่อไหร่ ด้วยเหตุผลใด (เช่น ครอบครัวหรือครอบครัวทดแทน ชุมชน และโรงเรียนสามารถพัฒนาเด็กตามมาตรฐานขั้นต่ำได้แล้ว และสามารถคุ้มครองให้เด็กปลอดภัย)

.....
.....
.....

ลงชื่อ)ผู้บันทึกข้อมูล
(.....)

หมายเหตุ

1. เฉพาะบุคคลที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบเท่านั้นที่สามารถเข้าถึงข้อมูลของเด็กและครอบครัว
2. กรณีส่งต่อข้อมูลไปยังหน่วยงานอื่น ให้ส่งข้อมูลได้เฉพาะเนื้อหาสาระที่จำเป็นเพื่อการช่วยเหลือเด็กและครอบครัวเท่านั้น

ภาคผนวก 4

แบบบันทึกการประชุมคณะทำงานระดับท้องถิ่น

แบบบันทึกการประชุมคณะทำงานระดับท้องถิ่น

ผู้เข้าประชุม

๑.
๒.
๓.
๔.
๕.
๖.
๗.

วันที่ประชุม เริ่มประชุมเวลา น. สถานที่

๑. แจ้งความเป็นมาและประเด็นในการหารือ

- สภาพข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับเด็กและครอบครัว (สำหรับการประชุมครั้งแรก)
 - การวิเคราะห์สาเหตุและมูลเหตุเท่าที่เป็นได้ (สำหรับการประชุมครั้งแรก)
 - วัตถุประสงค์การประชุม
-
-
-

๒. ผลการดำเนินการที่ผ่านมา (ถ้ามี)

.....

.....

.....

๓. ประเด็นหารือในการช่วยเหลือเด็ก

.....

.....

.....

๔. สภาพข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กและครอบครัว

.....

.....

.....

๕. วิเคราะห์สาเหตุและมูลเหตุเท่าที่ทำได้

.....
.....
.....
.....

๖. มติการประชุมในการช่วยเหลือ (ระบุบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของหน่วยงาน)

.....
.....
.....
.....

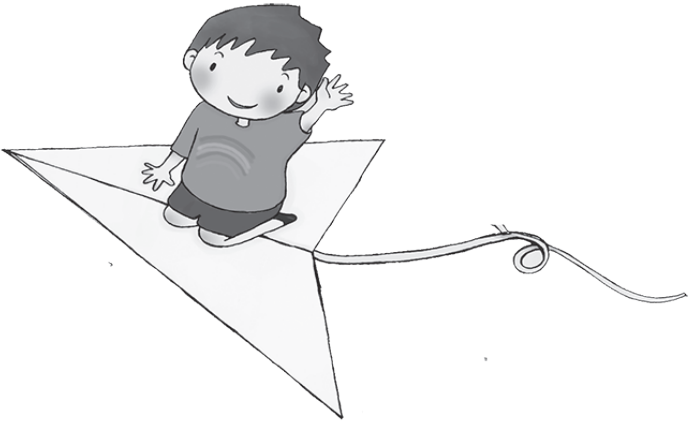
เลิกประชุมเวลา น.

ลงชื่อ

ผู้บันทึกการประชุม

หมายเหตุ

- ไม่มีการระบุอัตลักษณ์ของเด็กในการบันทึกการประชุม

กรมกิจการเด็กและเยาวชน (ดย.)

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.)

เลขที่ 618/1 ถนนนิคมมักกะสัน เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร 10400

www.dcy.go.th